

Серія «Усі уроки в початковій школі»
Заснована у 2006 році

Н. О. Ковальчук, А. І. Настенко, А. О. Рудакова

Усі уроки ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ 2 клас

Книга скачана с сайта <http://e-kniga.in.ua>

Издательская группа «Основа» —
«Электронные книги»

Харків
Видавнича група «Основа»
2013

УДК 37.16
ББК 74.263
К56

Ковальчук Н. О., Настенко А. І., Рудакова А. О.

К56 Усі уроки літературного читання. 2 клас. — Х. : Вид. група «Основа», 2013. — 367 [1] с. : табл. — (Серія «Усі уроки в початковій школі»).

ISBN 978-617-00-1650-8.

Посібник містить орієнтовне календарне планування та докладні розробки уроків літературного читання в 2 класі (для шкіл із навчанням українською мовою), складені відповідно до вимог нової навчальної програми (К. : Видавничий дім «Освіта», 2012).

Цікавий дидактичний матеріал, добірка навчальних ігор, матеріали для проведення уроків позакласного читання, зразки роздавального та демонстраційного матеріалу — все це вирізняє запропонований посібник з-поміж традиційних планів-конспектів та надає можливість його використання вчителями, які працюють за різними підручниками.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.16
ББК 74.263

ISBN 978-617-00-1650-8

© Ковальчук Н. О., Настенко А. І.,
Рудакова А. О., 2013
© ТОВ «Видавнична група «Основа», 2013

ЗМІСТ

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ.....	11
I СЕМЕСТР	20
В РІДНІЙ ШКОЛІ — РІДНЕ СЛОВО. НАЧЕ ВУЛИК, НАША ШКОЛА.....	20
Урок 1. У дитинстві вивчене, що на камені висічене. Д. Павличко «Школа». А. Качан «Загадка- добавлянка». Л. Глібов «Бачити — не бачить». В. Фетисов «Хто чого вчиться»	20
Урок 2. Які бувають школи? С. Жупанин «У лісовій музичній школі». В. Коломієць «Крокодилів урок». А. Костецький «Головна професія»	24
Урок 3. Історії зі шкільного життя. О. Буцень «У новій школі». Л. Вахніна «Кордон». Г. Бойко, М. Чумарна. Скоромовки	27
Урок 4. Хитрощі не люблять совісті. В. Сухомлинський «Як Наталя в Лисиці хитринку купила»	31
Урок 5. Совість без зубів, а загризе. В. Сухомлинський «Чого ж ти вчора не шукав моїх окулярів?». Г. Бойко «Ділові розмови»	34
Урок 6. Веселе слово. М. Сингаївський «Синова розв'язка». «Про мене не написано», «Секрет» (з народного). І. Січовик «Хто танцює гарно, діти?». М. Пригара «Тайна». В. Лучук, В. Стельмах. Скоромовки (напам'ять)	36
Урок 7. Урок позакласного читання. Наче вулик, наша школа... ..	40
Урок 8. Коли щось робиш, думай про наслідки. Н. Кулик «Ромасеве яблуко і Петрикова груша»	42
Урок 9. І сила перед розумом никне. «Сильніше за силу» (казка). Підсумок за темою	44
РОЗВИВАЙСЯ, ЗВЕСЕЛЯЙСЯ, МОЯ РІДНА МОВО... ..	47
Урок 10. «Ми, українці, велика родина, мова і пісня у нас — солов'їна». Л. Забашта «Рідна мова»	47
Урок 11. Колискові пісеньки — перлинки української мови. М. Сингаївський «Колискова пісня, колискова...», «Ой люлі, ой люлі...», «Тиха нічка теплесенька...», «Ходить котик по горі» (колискові, записані М. Сингаївським)	50

Урок 12.	Пісні та ігри, рідні з дитинства. «Кукуріку, півнику» (українська дитяча пісенька). «Добрий вечір, зайчику» (українська дитяча пісенька). Дитячі заклички (з народного). «Ой, ходить Іванко» (дитяча народна гра)	53
Урок 13.	Поетичні перлини. М. Рильський «Осінні настрої», «Ми збирали з сином...». В. Скомаровський «Лісова колиска». Д. Павличко «Небеса прозорі» (напам'ять). Є. Гуцало «Лосі»	57
Урок 14.	Урок позакласного читання. У світі казки чарівної	60
Урок 15.	Дивись так, щоб побачити; слухай так, щоб почути. В. Сухомлинський «Я хочу сказати своє слово». Н. Кир'ян «Словенятко»	62
Урок 16.	Цікаві слова. А. Коваль «Слова розповідають». Л. Компанієць «Ковалівна». Олена Пчілка «Журавель». А. М'ястківський «Неня»	65
Урок 17.	Чарівні слова. Д. Білоус «Звертання». В. Сухомлинський «Навіщо кажуть “спасибі”?» . . .	70
Урок 18.	В'язка народних прислів'їв. Н. Забіла. Лічилки. Жменька загадок із твого класу	73
Урок 19.	Звідки походять назви місяців. «Прощальний листопад» (за В. Скуратівським)	77
Урок 20.	Веселе слово. Мовні цікавинки. «Дві душі», «Обіцянка» (з народного). Г. Бойко «Г'ава». І. Січовик «Тими самими словами...», «На горі...», «Я тягнув...», «Я зробила піну...». В. Плахотников «Під парканом». М. Хоросницька «Матусин заповіт». Підсумок за темою	79
Урок 21.	Урок позакласного читання. Країна дитячих журналів	82
УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ КАЗКИ		85
Урок 22.	Вступ до теми. Уявлення про народну казку. «Рукавичка» (українська народна казка). Інсценізація казки	85
Урок 23.	М'яко стеле, та твердо спати. «Вовк та козенята» (українська народна казка). Прислів'я	88
Урок 24.	На язиці медок, а на думці льодок. «Лисиця та Їжак» (українська народна казка). Прислів'я . . .	92
Урок 25.	Де сила не зможе, там розум допоможе. «Цап та Баран» (українська народна казка)	94
Урок 26.	По роботі й нагорода. «Кіт і пес», «Півник і двоє мишенят» (українські народні казки). Підсумок за темою	97
Урок 27.	Урок позакласного читання. У світі цікавих загадок	100

НЕМА БЕЗ КОРЕНЯ РОСЛИНИ, А НАС, ЛЮДЕЙ,
БЕЗ БАТЬКІВЩИНИ. РІДНА ДОМІВКА, РІДНА СІМ'Я —
ТУТ ВИРОСТАЄ ДОЛЯ МОЯ 103

Урок 28. Погана та пташка, якій своє гніздо не миле.
І. Гнатюк «Наша хата». «Роде наш красний»
(з *народного*). «В цьому дворку, як у вінку!»
(з *народного*). «Дорогі гості» (*українська
народна пісня*) 103

Урок 29. Рідна домівка, рідна сім'я — тут виростає доля
моя. В. Грицько «Сім» (*лічилка*). С. Олійник
«Таня усміхається» 106

Урок 30. У колі рідної сім'ї. В. Лучук «Тільки мама».
«Приховала» (з *народного*). О. Орач «Вчуся у мами».
П. Осадчук «Я навчаюся у тата». Є. Гуцало
«Скормовка». Г. Могильницька «Бабусина
радість». Прислів'я 109

Урок 31. Птицю пізнають за пір'ям, а людину — за
справами. В. Осєєва «Сини». О. Буцень
«Помічниці» 112

Урок 32. Гарно грає, але танцювати неохота. А. Григоруک
«Той ще не музика, хто в дудку дме» 116

Урок 33. Молодець проти овець, а проти молодця — сам вівця.
А. Григорук «Молодець проти овець». К. Перелісна
«Вояка». Г. Бойко «Чому Тимко подряпаний?».
В. Скомаровський «Вагома причина». Підсумок
за темою 118

Урок 34. Урок позакласного читання. Осінь щедра, осінь
золотава... 121

БУДУ Я ПРИРОДІ ДРУГОМ 123

Урок 35. Вступ до теми. Калинка — згадка про добре серце.
С. Жупанин «Буду я природі другом» (*напам'ять*).
Г. Демченко «Калинка» (*казка*) 123

Урок 36. Весняні дива. М. Левицький «Скормовка».
В. Чухліб «Повінь» 127

Урок 37. Буду я природі другом. Л. Костенко «Перекинута
шпаківня». І. Сенченко «Жаль, та не дуже,
плакала б, та не хочеться» 130

Урок 38. Незвичайна яблуня. О. Палійчук «Лічилка».
А. М'ястківський «Казка про яблуню» 133

Урок 39. Чи легко принести радість іншим?
В. Скомаровський «Чому в зайця гарний зір».
В. Сухомлинський «Покинуте кошеня».
А. Костецький «Хвостата мова». Н. Кир'ян
«Ми в цьому світі не самі». Підсумок за темою 136

Урок 40.	Урок позакласного читання. З чистого джерела народної мудрості	139
ЩО ТАКЕ БАТЬКІВЩИНА		141
Урок 41.	Вступ до теми. Рідний край. А. Костецький «Батьківщина» (<i>напам'ять</i>). М. Чернявський «Рідний край». В. Сухомлинський «Дідова колиска»	141
Урок 42.	Як тебе не любити, Києве мій! Н. Забіла «Древній Київ». М. Познанська «Зацвіли каштани»	145
Урок 43.	Народні символи України. В. Скуратівський «Калина». П. Тичина «Де не глянь — колоски». Т. Коломієць «Хліб». Загадка	149
Урок 44.	Батьківщина — то найкращий край! «Український віночок» (<i>за О. Кириченко</i>). Д. Павличко «Де найкраще місце на землі». Прислів'я. Підсумок за темою	153
Урок 45.	Урок позакласного читання. Твій друг — книга . . .	156
ОСЬ ПРИЙШЛИ МОРОЗИ — І ЗИМА НАСТАЛА		159
Урок 46.	Ось прийшли морози — і зима настала. О. Копиленко «Зима йде». В. Скомаровський «Казкові шати». О. Сенатович «Веселий сніг». Н. Кир'ян «Зимові слова»	159
Урок 47.	Допоможемо тваринам узимку. Л. Левченко «Якщо допоможемо». Л. Костенко «Синички на снігу». А. Качан «Крихта хліба»	162
Урок 48.	Доки рослина росте, доти очі милує. С. Носань «Ялинка». Олександр Олесь «Ялинка» (<i>напам'ять</i>)	165
Урок 49.	Новорічні дива. Л. Глібов «Зимня пісенька». Ю. Набока «Новорічко»	168
Урок 50.	Вже Різдво прийшло до хати, всім пора колядувати! Колядники. О. Воропай «Коляда». А. М'ястківський «На щастя, на здоров'я, на Новий рік!». «Колядин, колядин, а я в батька один», «Щедрівочка щедрувала», «Сію, сію, посіваю» (<i>з народного</i>) (<i>напам'ять за вибором</i>). Л. Повх «Колядники». В. Малишко «Веселий Новий рік». Підсумок за темою	171
Урок 51.	Урок позакласного читання. Людина починається з добра (<i>за творами В. О. Сухомлинського</i>)	174
II СЕМЕСТР		177
ВІРШІ УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ		177

Урок 52.	Вступ до теми. Поетичні картини зими. Я. Щоголів «Зимовий ранок». М. Рильський «Зима». Л. Костенко «Пряля». В. Лучук «Кольорові пташки». Загадка	177
Урок 53.	Вірші-діалоги. Марійка Підгірянка «Розмова про сонце». Загадки. В. Марсюк «Рідна гора»	180
Урок 54.	Небилиці-небувалиці. М. Сингаївський «Що воно за диво?». П. Мовчан «Сіяв шпак». П. Воронько «Картина». А. Григорук «Переплутанка»	183
Урок 55.	Диваки. Т. Коломієць «Диваки», «Лічилка- небувалиця». Г. Бойко «Скоромовка-небувалиця». «Приказка-небувалиця» (з <i>народного</i>)	187
Урок 56.	І почнеться все спочатку, все спочатку по порядку. Олена Пчілка «Безконечна пісенька». І. Світличний «Безконечник»	190
Урок 57.	Вірші-загадки. Л. Глібов «Котилася тарілочка», «Хто доня?». О. Сенатович «Бігли діти повз ялинку...». Т. Коломієць «Загадка». Підсумок за темою	193
Урок 58.	Урок позакласного читання. Зимонько-снігуронько	197
ОПОВІДАННЯ		199
Урок 59.	Вступ до теми. Уявлення про істотні ознаки оповідань. Оповідання-роздуми. В. Сухомлинський «Як же все це було без мене?»	199
Урок 60.	Бджола мала, а й та працює. В. Сухомлинський «По волосинці»	201
Урок 61.	Урок милосердя. В. Сухомлинський «Горбатенька дівчинка»	204
Урок 62.	Совість у людини — головне. В. Нестайко «Руденький»	207
Урок 63.	Життя дано на добрі справи. В. Струтинський «Сідайте, будь ласка»	211
Урок 64.	Хочеш бути щасливим — не будь лінивим. А. Григорук «Хочеш бути щасливим — не будь лінивим»	214
Урок 65.	Чи легко бути добрим? «Він живий!» (за В. Кавою). Загадка. Підсумок за темою	217
Урок 66.	Урок позакласного читання. «Буду я природі другом...»	219
СТОРІНКИ ДЛЯ ДОПИТЛИВИХ		222
Урок 67.	Вступ до теми. Чому світ такий цікавий? В. Сосюра «Сходить день і знову гасне»	222
Урок 68.	Кольоровий світ навколо. В. Сухомлинський «Як змінюється колір снігу»	225

Урок 69.	Таємниці книги природи. В. Струтинський «Таємниця». Загадки. В. Скомаровський «Сліди». В. Лучук «Скоромовки»	228
Урок 70.	Таємниці книги природи. С. Носань «Мудра книга». Д. Павличко «Квітка»	231
Урок 71.	Дитячі енциклопедії — джерело нових знань. М. Чумарна «Чому?». «Чому кішка так часто вмивається?» (з енциклопедії «Дітям про все на світі»). «Гав!» (з народного)	234
Урок 72.	Чи можна керувати дощем? А. Григоруk «Як “видіти” хмару?». Загадки	237
Урок 73.	Які бувають музеї. «Державний музей іграшки» (за Л. Гладун). Ю. Козинська «Що Іванко хоче знати?». Підсумок за темою	240
Урок 74.	Урок позакласного читання. Батьківщина — рідний край	242
ТАРАС ГРИГОРОВИЧ ШЕВЧЕНКО —		
ВЕЛИКИЙ НАРОДНИЙ ПОЕТ І ХУДОЖНИК		
Урок 75.	Вступ до теми. Дитячі роки великого Кобзаря	245
Урок 76.	Образи української природи в поезії Тараса Шевченка.	248
ОЙ, ВЕСНА, ВЕСНА, ДНЕМ КРАСНА		
Урок 77.	Вступ до теми. Н. Мовчан-Карпусь «Будить березень весну». «Ой, весна, весна...», «Вийди, вийди, сонечко...» (українські народні пісні)	251
Урок 78.	Весна у лісі. О. Копиленко «Весна у лісі». Л. Костенко «Берізки по коліна у воді»	254
Урок 79.	Гей, Великдень, гей, весна! «Гей, Великдень!» (з народного)	257
Урок 80.	Дороге яєчко на Великдень. «Писанки» (за О. Менем). К. Перелісна «Писанка»	260
Урок 81.	Урок позакласного читання. Хліб — усьому голова	263
Урок 82.	Квіти — землі окраса. «Квіти — землі окраса» (за Ю. Смоличем). Прислів'я. Г. Тарасенко «Загадки». О. Орач «Скоромовка»	265
Урок 83.	Приклади своє сумління, а природа тобі віддячить. П. Воронько «Липка». Г. Чубач «Я беру своє відерце»	268
Урок 84.	Найвеселіший місяць — травень. О. Копиленко «Найвеселіший місяць»	271
Урок 85.	При сонці тепло, а біля матері добре. А. Костецький «Все починається з мами»	273
Урок 86.	На зеленому горбочку. Леся Українка «На зеленому горбочку». Підсумок за темою	276

КАЗКИ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ	278
Урок 87. Як посолиш, так і їстимеш. І. Франко «Лисичка і Журавель»	278
Урок 88. Урок позакласного читання. Тарас Шевченко — видатний український поет	281
Урок 89. Літературні казки у віршах. Марійка Підгірянка «Безкінечні казочки»	284
Урок 90. Дружбу дружбою шукають. Микола Трублаїні «Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку»	287
Урок 91. Кожен повинен мати свій голос. В. Каменчук «Як лиска голосок собі кувала»	290
Урок 92. Дива в садочку-зеленочку. Л. Костенко «Бузиновий цар»	292
Урок 93. Потрібно учитись — завжди пригодиться. Ю. Ярмиш «Зайчаткова казочка»	295
Урок 94. Підсумковий урок-вікторина за темою «Казки українських письменників»	298
КАЗКИ НАРОДІВ ЄВРОПИ	301
Урок 95. Хто за чуже хапається, свого позбувається. «Лисичка» (російська народна казка)	301
Урок 96. Урок позакласного читання. «А вже весна, а вже красна...»	304
Урок 97. Хто дбає, той і має. «Легкий хліб» (білоруська народна казка)	306
Урок 98. Зробиш добро — не кайся, вдієш лихо — начувайся. «Виноградар і змія» (болгарська народна казка)	308
Урок 99. Зробиш добро — не кайся, вдієш лихо — начувайся. «Собаки, коти та миші» (чеська народна казка)	311
Урок 100. Мудрий не все каже, що знає, а дурень не все знає, що каже. «Сорочаче гніздо» (англійська народна казка)	314
Уроки 101–102. Дружба — найдорожчий скарб. «Бременські музиканти» (німецька народна казка)	317
Урок 103. Урок позакласного читання. Казки народів світу	323
Я ХОЧУ СКАЗАТИ СВОЄ СЛОВО	325
Урок 104. Вступ до теми. Сто казок. Т. Коломієць «Задзвонив синенький дзвоник»	325
Урок 105. Де ховаються казки? В. Струтинський «Жива казка»	328
Урок 106. Дитячі спогади поетеси Наталі Забіли. Н. Забіла «Як я придумала перший вірш»	331

Урок 107. Чи просто складати вірші? П. Глазовий «Як Сергійко вчив клоуна Бобу складати вірші»	333
Урок 108. Як побачити дива? Як про них сказати? В. Коломієць «Ліс і лис». Н. Поклад «Поет». Г. Чубач «Що це?»	335
Урок 109. Мало хотіти, треба вміти. М. Носов «Як Незнайко був музикантом»	338
Урок 110. Урок позакласного читання. «Мамо любя, добра, мила...»	340
Урок 111. Вчимося римувати слова. С. Жупанин «Підкажи словечко». Г. Малик «Що для чого треба?». А. Качан «Забавлянка»	342
Урок 112. Дива поряд із нами. В. Сухомлинський «Синій світ»	344
Урок 113. Сонячна пелюстка. Вірші учнів Софіївсько- Борщагівської школи, що в Київській області. Підсумок за темою	347
У ДРУЖНОМУ КОЛІ	349
Урок 114. Вступ до теми. Нумо гратися! «Перстенець» (дитяча народна гра)	349
Урок 115. Ігровий фольклор. Г. Бойко «Ну й охочий брат мій Ігор». А. Качан «По дорозі їхав віз». С. Жупанин «Грайте, грайте голосніше». В. Гринько, А. Камінчук, М. Людкевич «Лічилки»	351
Урок 116. Ігровий фольклор. В. Гринько, А. Камінчук, Д. Чередниченко «Лічилки». А. Качан «Закличка», «Мирилка». Н. Мовчан-Карпусь «Біля дуба»	353
Урок 117. Грайтеся так, щоб усім було весело. О. Буцень «Новий м'яч»	356
Урок 118. Урок позакласного читання. «І вкрились луки цвітом, вітаючись із літом...»	358
Урок 119. Грайтеся так, щоб усім було весело. В. Сухомлинський «Про що думала Марійка». А. М'ястківський «Паличка-стукалочка»	360
Урок 120. А дружити треба вміти. М. Пономаренко «Суниці для Лесі»	363
Урок 121. Світ дитячих захоплень. Л. Повх «У горах». М. Рильський «Річка». Підсумок за темою. Підсумок за рік	366

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ з/п	Тема уроку	Дата
I семестр		
В рідній школі — рідне слово. Наче вулик, наша школа...		
1	У дитинстві вивчене, що на камені висічене. Д. Павличко «Школа». А. Качан «Загадка-добавлянка». Л. Глібов «Бачити — не бачить». В. Фетисов «Хто чого вчиться»	
2	Які бувають школи? С. Жупанин «У лісовій музичній школі». В. Коломієць «Крокодилів урок». А. Костецький «Головна професія»	
3	Історії зі шкільного життя. О. Буцень «У новій школі». Л. Вахніна «Кордон». Г. Бойко, М. Чумарна. Скоромовки	
4	Хитрощі не люблять совісті. В. Сухомлинський «Як Наталя в Лисиці хитринку купила»	
5	Совість без зубів, а загризе. В. Сухомлинський «Чого ж ти вчора не шукав моїх окулярів?». Г. Бойко «Ділові розмови»	
6	Веселе слово. М. Сингаївський «Синова розв'язка». «Про мене не написано», «Секрет» (з народного). І. Січовик «Хто танцює гарно, діти?». М. Пригара «Тайна». В. Лучук, Б. Стельмах Скоромовки (напам'ять)	
7	Урок позакласного читання. Наче вулик, наша школа...	
8	Коли щось робиш, думай про наслідки. Н. Кулик «Ромасеве яблуко і Петрикова груша»	
9	І сила перед розумом никне. «Сильніше за силу» (казка). Підсумок за темою	
Розвивайся, звеселяйся, моя рідна мово...		
10	«Ми, українці, велика родина, мова і пісня у нас — солов'їна». Л. Забашта «Рідна мова»	
11	Колискові пісеньки — перлинки української мови. М. Сингаївський «Колискова пісня, колискова...», «Ой люлі, ой люлі...», «Тиха нічка теплесенька...», «Ходить котик по горі» (колискові, записані М. Сингаївським)	

№ з/п	Тема уроку	Дата
12	Пісні та ігри, рідні з дитинства. «Кукуріку, півнику» (українська дитяча пісенька). «Добрий вечір, зайчику» (українська дитяча пісенька). Дитячі заклички (з народного). «Ой, ходить Іванко» (дитяча народна гра)	
13	Поетичні перлини. М. Рильський «Осінні настрої», «Ми збирали з сином...». В. Скомаровський «Лісова колиска». Д. Павличко «Небеса прозорі» (напам'ять). Є. Гуцало «Лосі»	
14	Урок позакласного читання. У світі казки чарівної	
15	Дивись так, щоб побачити; слухай так, щоб почути. В. Сухомлинський «Я хочу сказати своє слово». Н. Кир'ян «Словенятко»	
16	Цікаві слова. А. Коваль «Слова розповідають». Л. Компанієць «Ковалівна». Олена Пчілка «Журавель». А. М'ястківський «Неня»	
17	Чарівні слова. Д. Білоус «Звертання». В. Сухомлинський «Навіщо кажуть “спасибі”?»	
18	В'язка народних прислів'їв. Н. Забіла. Лічилки. Жменька загадок із твого класу	
19	Звідки походять назви місяців. «Прощальний листопад» (за В. Скуратівським)	
20	Веселе слово. Мовні цікавинки. «Дві душі», «Обіцянка» (з народного). Г. Бойко «Гава». І. Січовик «Тими самими словами...», «На горі...», «Я тягнув...», «Я зробила піну...». В. Плахотников «Під парканом». М. Хоросницька «Матусин заповіт». Підсумок за темою	
21	Урок позакласного читання. Країна дитячих журналів	
Українські народні казки		
22	Вступ до теми. Уявлення про народну казку. «Рукавичка» (українська народна казка). Інсценізація казки	
23	М'яко стеле, та твердо спати. «Вовк та козенята» (українська народна казка). Прислів'я	
24	На язиці медок, а на думці льодок. «Лисиця та Їжак» (українська народна казка). Прислів'я	
25	Де сила не зможе, там розум допоможе. «Цап та Баран» (українська народна казка)	

№ з/п	Тема уроку	Дата
26	По роботі й нагорода. «Кіт і пес», «Півник і двоє мишенят» (<i>українські народні казки</i>). Підсумок за темою	
27	Урок позакласного читання. У світі цікавих загадок	
Нема без кореня рослини, а нас, людей, без Батьківщини. Рідна домівка, рідна сім'я — тут виростає доля моя		
28	Погана та пташка, якій своє гніздо не миле. І. Гнатюк «Наша хата». «Роде наш красний» (<i>з народного</i>). «В цьому дворку, як у вінку!» (<i>з народного</i>). «Дорогі гості» (<i>українська народна пісня</i>)	
29	Рідна домівка, рідна сім'я — тут виростає доля моя. В. Гринько «Сім» (<i>лічилка</i>). С. Олійник «Таня усміхається»	
30	У колі рідної сім'ї. В. Лучук «Тільки мама». «Приховала» (<i>з народного</i>). О. Орач «Вчуса у мамі». П. Осадчук «Я навчаюся у тата». Є. Гуцало «Скоромовка». Г. Могильницька «Бабусина радість». Прислів'я	
31	Птицю пізнають за пір'ям, а людину — за справами. В. Осєєва «Сини». О. Буцень «Помічниці»	
32	Гарно грає, але танцювати неохота. А. Григорук «Той ще не музика, хто в дудку дме»	
33	Молодець проти овець, а проти молодця — сам вівця. А. Григорук «Молодець проти овець». К. Перелісна «Вояка». Г. Бойко «Чому Тимко подрапаний?». В. Скомаровський «Вагома причина». Підсумок за темою	
34	Урок позакласного читання. Осінь щедра, осінь золотава...	
Буду я природі другом		
35	Вступ до теми. Калинка — згадка про добре серце. С. Жупанин «Буду я природі другом» (<i>напам'ять</i>). Г. Демченко «Калинка» (<i>казка</i>)	
36	Весняні дива. М. Левицький «Скоромовка». В. Чухліб «Повінь»	
37	Буду я природі другом. Л. Костенко «Перекинута шпаківня». І. Сенченко «Жаль, та не дуже, плакала б, та не хочеться»	
38	Незвичайна яблуня. О. Палійчук «Лічилка». А. М'ястківський «Казка про яблуню»	

№ з/п	Тема уроку	Дата
39	Чи легко приносити радість іншим? В. Скомаровський «Чому в зайця гарний зір». В. Сухомлинський «Покинуте кошеня». А. Костецький «Хвостата мова». Н. Кир'ян «Ми в цьому світі не самі». Підсумок за темою	
40	Урок позакласного читання. З чистого джерела народної мудрості	
Що таке Батьківщина		
41	Вступ до теми. Рідний край. А. Костецький «Батьківщина» (<i>напам'ять</i>). М. Чернявський «Рідний край». В. Сухомлинський «Дідова колиска»	
42	Як тебе не любити, Києве мій! Н. Забіла «Древній Київ». М. Познанська «Зацвіли каштани»	
43	Народні символи України. В. Скуратівський «Калина». П. Тичина «Де не глянь — колоски». Т. Коломієць «Хліб». Загадка	
44	Батьківщина — то найкращий край! «Український віночок» (<i>за О. Кириченко</i>). Д. Павличко «Де найкраще місце на землі». Прислів'я. Підсумок за темою	
45	Урок позакласного читання. Твій друг — книга	
Ось прийшли морози — і зима настала		
46	Ось прийшли морози — і зима настала. О. Копиленко «Зима йде». В. Скомаровський «Казкові шати». О. Сенатович «Веселий сніг». Н. Кир'ян «Зимові слова»	
47	Допоможемо тваринам узимку. Л. Левченко «Якщо допоможемо». Л. Костенко «Синички на снігу». А. Качан «Крихта хліба»	
48	Доки рослина росте, доти очі милує. С. Носань «Ялинка». Олександр Олесь «Ялинка» (<i>напам'ять</i>)	
49	Новорічні дива. Л. Глібов «Зимня пісенька». Ю. Набока «Новорічко»	
50	Вже Різдво прийшло до хати, всім пора колядувати! Колядники. О. Воропай «Коляда». А. М'ястківський «На щастя, на здоров'я, на Новий рік!». «Колядин, колядин, а я в батька один», «Щедрівочка щедрувала», «Сію, сію, посіваю» (<i>з народного</i>) (<i>напам'ять за вибором</i>). Л. Повх «Колядники». В. Малишко «Веселий Новий рік». Підсумок за темою	

№ з/п	Тема уроку	Дата
51	Урок позакласного читання. Людина починається з добра (за творами В. О. Сухомлинського)	
II семестр		
Вірші українських поетів		
52	Вступ до теми. Поетичні картини зими. Я. Щоголів «Зимовий ранок». М. Рильський «Зима». Л. Костенко «Пряля». В. Лучук «Кольорові пташки». Загадка	
53	Вірші-діалоги. Марійка Підгірянка «Розмова про сонце». Загадки. В. Марсюк «Рідна гора»	
54	Небилиці-небувалиці. М. Сингаївський «Що воно за диво?». П. Мовчан «Сіяв шпак». П. Воронько «Картина». А. Григорук «Переплутанка»	
55	Диваки. Т. Коломієць «Диваки», «Лічилка-небувалиця». Г. Бойко «Скоромовка-небувалиця». «Приказка-небувалиця» (з народного)	
56	І почнеться все спочатку, все спочатку по порядку. Олена Пчілка «Безконечна пісенька». І. Світличний «Безконечник»	
57	Вірші-загадки. Л. Глібов «Котилася тарілочка», «Хто доня?». О. Сенатович «Бігли діти повз ялинку...». Т. Коломієць «Загадка». Підсумок за темою	
58	Урок позакласного читання. Зимонько-снігуронько	
Оповідання		
59	Вступ до теми. Уявлення про істотні ознаки оповідань. Оповідання-роздуми. В. Сухомлинський «Як же все це було без мене?»	
60	Бджола мала, а й та працює. В. Сухомлинський «По волосинці»	
61	Урок милосердя. В. Сухомлинський «Горбатенька дівчинка»	
62	Совість у людини — головне. В. Нестайко «Руденький»	
63	Життя дано на добрі справи. В. Струтинський «Сідайте, будь ласка»	
64	Хочеш бути щасливим — не будь лінивим. А. Григорук «Хочеш бути щасливим — не будь лінивим»	

№ з/п	Тема уроку	Дата
65	Чи легко бути добрим? «Він живий!» (за В. Кавою). Загадка. Підсумок за темою	
66	Урок позакласного читання. «Буду я природі другом...»	
Сторінки для допитливих		
67	Вступ до теми. Чому світ такий цікавий? В. Сосюра «Сходить день і знову гасне»	
68	Кольоровий світ навколо. В. Сухомлинський «Як змінюється колір снігу»	
69	Таємниці книги природи. В. Струтинський «Таємниця». Загадки. В. Скомаровський «Сліди». В. Лучук «Скоромовки»	
70	Таємниці книги природи. С. Носань «Мудра книга». Д. Павличко «Квітка»	
71	Дитячі енциклопедії — джерело нових знань. М. Чумарна «Чому?». «Чому кішка так часто вмивається?» (з енциклопедії «Дітям про все на світі»). «Гав!» (з народного)	
72	Чи можна керувати дощем? А. Григоруk «Як “видіти” хмару?». Загадки	
73	Які бувають музеї. «Державний музей іграшки» (за Л. Гладун). Ю. Козинська «Що Іванко хоче знати?». Підсумок за темою	
74	Урок позакласного читання. Батьківщина — рідний край	
Тарас Григорович Шевченко — великий народний поет і художник		
75	Вступ до теми. Дитячі роки великого Кобзаря	
76	Образи української природи в поезії Тараса Шевченка	
Ой, весна, весна, днем красна		
77	Вступ до теми. Н. Мовчан-Карпусь «Будить березень весну». «Ой, весна, весна...», «Вийди, вийди, сонечко...» (українські народні пісні)	
78	Весна у лісі. О. Копиленко «Весна у лісі». Л. Костенко «Берізки по коліна у воді»	
79	Гей, Великдень, гей, весна! «Гей, Великдень!» (з народного)	
80	Дороге яечко на Великдень. «Писанки» (за О. Менем). К. Перелісна «Писанка»	

№ з/п	Тема уроку	Дата
81	Урок позакласного читання. Хліб — усьому голова	
82	Квіти — землі окраса. «Квіти — землі окраса» (за Ю. Смоличем). Прислів'я. Г. Тарасенко «Загадки». О. Орач «Скоромовка»	
83	Приклади своє сумління, а природа тобі віддячить. П. Воронько «Липка». Г. Чубач «Я беру своє відерце»	
84	Найвеселіший місяць — травень. О. Копиленко «Найвеселіший місяць»	
85	При сонці тепло, а біля матері добре. А. Костецький «Все починається з мами»	
86	На зеленому горбочку. Леся Українка «На зеленому горбочку». Підсумок за темою	
Казки українських письменників		
87	Як посолиш, так і їстимеш. І. Франко «Лисичка і Журавель»	
88	Урок позакласного читання. Тарас Шевченко — видатний український поет	
89	Літературні казки у віршах. Марійка Підгірянка «Безкінечні казочки»	
90	Дружбу дружбою шукають. Микола Трублаїні «Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку»	
91	Кожен повинен мати свій голос. В. Каменчук «Як лиска голосок собі кувала»	
92	Дива в садочку-зеленочку. Л. Костенко «Бузиновий цар»	
93	Потрібно вчитися — завжди пригодиться. Ю. Ярмиш «Зайчаткова казочка»	
94	Підсумковий урок-вікторина за темою «Казки українських письменників»	
Казки народів Європи		
95	Хто за чуже хапається, свого позбувається. «Лисичка» (російська народна казка)	
96	Урок позакласного читання. «А вже весна, а вже красна...»	
97	Хто дбає, той і має. «Легкий хліб» (білоруська народна казка)	

№ з/п	Тема уроку	Дата
98	Зробиш добро — не кайся, вдієш лихо — начувайся. «Виноградар і змія» (болгарська народна казка)	
99	Зробиш добро — не кайся, вдієш лихо — начувайся. «Собаки, коти та миші» (чеська народна казка)	
100	Мудрий не все каже, що знає, а дурень не все знає, що каже. «Сорочаче гніздо» (англійська народна казка)	
101–102	Дружба — найдорожчий скарб. «Бременські музиканти» (німецька народна казка)	
103	Урок позакласного читання. Казки народів світу	
Я хочу сказати своє слово		
104	Вступ до теми. Сто казок. Т. Коломієць «Задзвонив синенький дзвоник»	
105	Де ховаються казки? В. Струтинський «Жива казка»	
106	Дитячі спогади поетеси Наталі Забіли. Н. Забіла «Як я придумала перший вірш»	
107	Чи просто складати вірші? П. Глазовий «Як Сергійко вчив клоуна Бобу складати вірші»	
108	Як побачити дива? Як про них сказати? В. Коломієць «Ліс і лис». Н. Поклад «Поет». Г. Чубач «Що це?»	
109	Мало хотіти, треба вміти. М. Носов «Як Незнайко був музикантом»	
110	Урок позакласного читання. «Мамо любя, добра, мила...»	
111	Вчимося римувати слова. С. Жупанин «Підкажи словечко». Г. Малик «Що для чого треба?». А. Качан «Забавлянка»	
112	Дива поряд із нами. В. Сухомлинський «Синій світ»	
113	Сонячна пелюстка. Вірші учнів Софіївсько-Борщагівської школи, що в Київській області. Підсумок за темою	
У дружному колі		
114	Вступ до теми. Нумо гратися! «Перстенець» (дитяча народна гра)	
115	Ігровий фольклор. Г. Бойко «Ну й охочий брат мій Ігор». А. Качан «По дорозі їхав віз». С. Жупанин «Грайте, грайте голосніше». В. Гринько, А. Камінчук, М. Людкевич «Лічилки»	

№ з/п	Тема уроку	Дата
116	Ігровий фольклор. В. Гринько, А. Камінчук, Д. Чередниченко «Лічилки». А. Качан «Закличка», «Мирилка». Н. Мовчан-Карпусь «Біля дуба»	
117	Грайтесь так, щоб усім було весело. О. Буцень «Новий м'яч»	
118	Урок позакласного читання. «І вкрились луки цвітом, вітаючись із літом...»	
119	Грайтесь так, щоб усім було весело. В. Сухомлинський «Про що думала Марійка». А. М'ястківський «Паличка-стукалочка»	
120	А дружити треба вміти. М. Пономаренко «Суниці для Лесі»	
121	Світ дитячих захоплень. Л. Повх «У горах». М. Рильський «Річка». Підсумок за темою. Підсумок за рік	

І СЕМЕСТР

В рідній школі — рідне слово. Наче вулик, наша школа...

Урок 1

Тема. У дитинстві вивчене, що на камені висічене. Д. Павличко «Школа». А. Качан «Загадка-добавлянка». Л. Глібов «Бачити — не бачить». В. Фетисов «Хто чого вчиться»

Мета: ознайомити учнів з новим підручником, учити орієнтуватися в ньому; навчати учнів виразно читати вірші, інтонувати речення, аналізувати прочитане; формувати в школярів інтерес до навчання; прищеплювати любов до школи.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Учитель

Навчальний рік почався, діти,
Всі зібрались на урок.
Тож дозвольте розпочати,
Кличе в подорож дзвінок.

II. Бесіда про літні враження школярів, прочитані книжки

► Використання інтерактивної технології «Мікрофон»

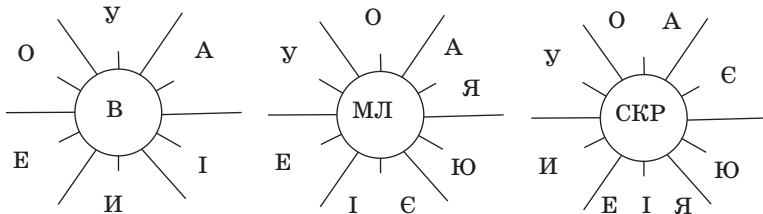
III. Ознайомлення з новим підручником «Читанка»

1 Бесіда. Вправи для розчитування

— У першому класі ви навчилися читати. Який підручник вам у цьому допоміг?

— Тож згадаймо уроки нашого Букварика!

► Гра «Сонечко»

►► Гра «Спускаємося з “піраміди”»

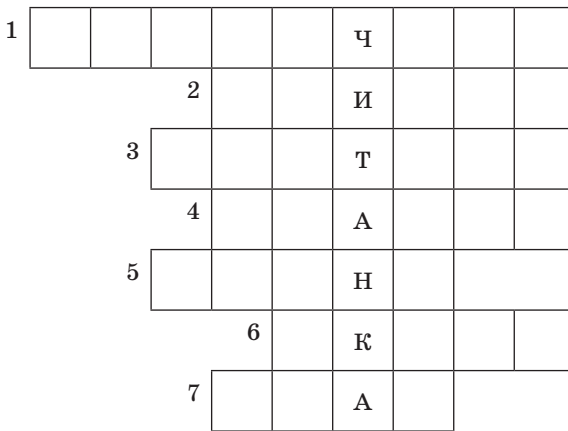
Учні читають слова, намагаючись тримати очі на точці.

У	.	РОК	МО	.	ВА
У	.	ЧНІ	ДЗВІ	.	НОК
К	.	ЛАС	УЧИ	.	ТЕЛЬ
ШКО	.	ЛА	КНИ	.	ЖКА
ЗНА	.	ННЯ	ПДРУ	.	ЧНИК

— Молодці! Ви добре пам’ятаєте все те, чого навчив вас Букварик.

У другому класі на уроках читання ми поринемо у чарівний світ художнього слова. Будемо читати багато чудових оповідань, віршів, казок, знайомитися з їх авторами. Допоможе нам у цьому новий підручник. Як він називається, ми прочитаємо у виділеному стовпчику, коли розгадаємо кросворд.

►► Розгадування кросворда

- 1) Книга, яка містить основні відомості у галузі певної науки і потрібна для навчання. (*Підручник*)
- 2) Друковане видання у вигляді скріплених разом і переплетених аркушів з яким-небудь текстом. (*Книжка*)
- 3) Той, хто навчає у школі. (*Учитель*)
- 4) Учні отримують у школі міцні... (*знання*).
- 5) Той, хто навчається у школі. (*Учень*)
- 6) Навчально-виховний загальноосвітній заклад, покликаний здійснювати навчання і виховання дітей. (*Школа*)
- 7) Приміщення для занять у школі. (*Клас*)

►► **Колективне розглядання підручника**

- Хто зображений на обкладинці?
- Чи впізнали ви, з яких казок завітали ці герої?

►► **Ознайомлення зі структурою підручника**

- Які відомості є на титульній сторінці?
- Де саме видана «Читанка»?
- Хто її автор?
- Чудові ілюстрації до підручника намалювали художники.

Назвіть їх.

- Чи зрозумілі вам умовні позначення?
- Щоб легше було зорієнтуватися, в будь-якому підручнику є зміст. (Учні розглядають зміст підручника. Порівнюють його із малюнками форзаців. За завданням учителя знаходять твори. Зачитують назви розділів. Учитель читає напутнє слово.)

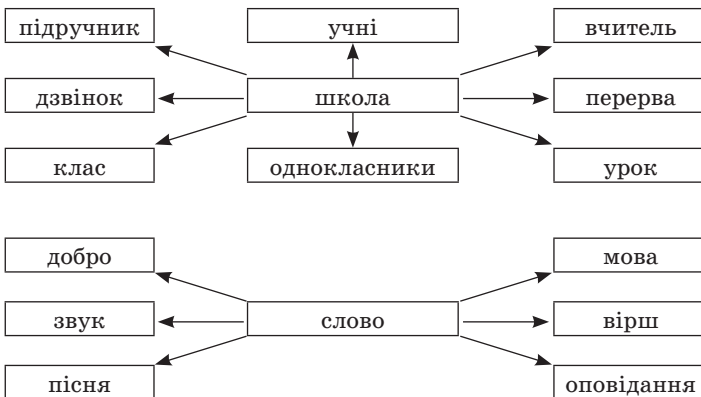
2 Фізкультхвилинка

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

- Як називається I розділ підручника?
- Про що йтиметься у творах цього розділу?

1 Інтерактивна вправа «Грунування»

На дошці — центральні слова.

Учитель пропонує учням назвати слова та фрази, що спадають їм на думку, із заданої теми; записує висловлені учнями слова та фрази навколо центрального слова.

— Школа стала для нас другою домівкою. Тут ми ростемо і мужніємо, стаємо розумними, здобуваємо знання й опановуємо рідну мову. Тому розділ поділено на дві частини. Назва першої — «Наче вулик, наша школа».

2 Опрацювання вірша Дмитра Павличка «Школа»

- 1) Читання вірша вчителем.
— Чи сподобався вам вірш? Чому? Який він за настроєм?
- 2) Словникова робота.

Рій	бджоли
мрій	сміються
вмить	здається
довкола	задзвенить

Учні читають слова зверху вниз і навпаки.

— Чи всі слова зрозумілі?

— Прочитайте трискладові слова, слова з буквосполученнями

дж, дз, слова з ь.

- 3) Читання вірша учнями. Вибіркове читання.
— Із чим автор порівнює школу? Чому?
— Із ким — дітей? Чому?
— Що ви знаєте про бджіл? Які вони?
— Про кого говорять «Трудиться, як бджілка»?

3 Опрацювання «Загадки-добавлянки» Анатолія Качана

- Чому загадка має таку назву?
- Чи допомогла влучна рима відгадати загадку?

4 Опрацювання загадки Леоніда Глібова «Бачити — не бачить»

- 1) Читання вчителем перших трьох строф загадки.
— Чи відгадали ви загадку відразу?
— Які рядки вірша вам допомогли це зробити?
- 2) Повторне читання-«гудіння» загадки учнями.

5 Опрацювання вірша Володимира Фетисова «Хто чого вчиться»

- 1) Читання вірша вчителем.
- 2) Словникова робота.
- 3) Робота над виразним читанням вірша.

» Гра «Я почну, а ти закінчай»

Учитель читає вірш, не дочитуючи останнє слово кожного рядка, яке хором промовляють діти.

» Гра «Оркестр»

Читання вірша індивідуально і хором.

V. Підсумок уроку

- Що нового дізналися на уроці?
- Чи сподобався вам урок?
- Що найбільше запам'яталося?

VI. Домашнє завдання

Загадати опрацьовані загадки батькам.

Урок 2

Тема. Які бувають школи? С. Жупанин «У лісовій музичній школі». В. Коломієць «Крокодилів урок». А. Костецький «Головна професія»

Мета: удосконалювати навички виразного читання віршованих творів; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати мовлення, вміння аналізувати прочитане, порівнювати твори, близькі за темою, виховувати інтерес до пізнання нового.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Всі сідайте тихо, діти,
Домовляймося не шуміти,
Руку гарно піднімати,
На уроці не дрімати,
А знання мерщій хапати.

II. Мотивація навчальної діяльності

Учитель ставить запитання, а учні, передаючи уявний мікрофон, висловлюють свою думку щодо поставленого запитання.

» Вправа «Мікрофон»

— Поміркуйте і скажіть, яким має бути наш урок. (*Цікавим, повчальним, трохи казковим, продуктивним, веселим, світлим, загадковим, проблемним...*)

— А ви на уроці якими повинні бути? (*Дисциплінованими, уважними, зібраними, активними, наполегливими...*)

— Отже, якщо ви будете такими, то ми разом створимо цікавий, творчий, продуктивний урок.

III. Перевірка домашнього завдання

1 Робота в парах. Читання вірша Дмитра Павличка «Школа»

2 Читання «дощиком» «Загадки» Леоніда Глібова

3 Закріплення знань про структуру «Читанки»

1) Розповіді декількох учнів про структуру підручника.

2) Ознайомлення з відомостями про поетів.

— У підручнику є невеличкий довідничок «Познайомимося з авторами прочитаних творів». У довідничку вміщено портрети та відомості про поетів і письменників, твори яких ми читатимемо протягом року.

» Робота в групах

1-ша група ознайомлюється з матеріалом про Дмитра Павличка, 2-га — Анатолія Качана, 3-тя — Леоніда Глібова.

Представник кожної з груп доповідає класу про те, що запам'ятав, читаючи довідничок «Познайомимося з авторами прочитаних творів».

IV. Оголошення теми і мети уроку**» Розв'язування проблемних запитань**

- Кому потрібно навчатися?
- Які бувають школи?
- Чи потрібно навчатися тваринам?
- Сьогодні ми прочитаємо твори про те, як навчаються тварини.

V. Удосконалення навичок виразного читання віршованих творів**1 Опрацювання вірша Степана Жупанина «У лісовій музичній школі»**

— Разом із Степаном Жупаниним ми побуваємо у лісовій музичній школі. Хто є головними героями вірша, ми дізнаємося, відгадавши загадки.

- 1) Читання вірша вчителем.
- 2) Прослуховування запису голосів птахів.
- 3) Учні імітують стукіт дятла, спів солов'я.
- 4) Читання вірша учнями. Гра «Бджілки».
- 5) Словникова робота.

Ритміка — рівномірне чергування звукових елементів.

- 6) Читання вірша за строфами.
Добирання рим.

Голосок — (*урок*); пташат — (*влад*); солоспів — (*школярів*); голосів — (*всі*).

- 7) Робота над змістом вірша, відповіді на запитання за змістом вірша у підручнику.

» Фізкультхвилинка

— Білочка виконає з нами руханку.

Лапки вгору, лапки вбік!
Так щодня і кожен рік.
То гриби в гаю збирає,
То від хлопчика тікає.
Ранком скаче знов до кладки —
Як то можна без зарядки?

2 Опрацювання вірша Володимира Коломійця «Крокодилів урок»

1) Робота за малюнком.

Учні розглядають зображення крокодила. Розповідають, що вони знають про цю тварину.

2) Виразне читання вірша вчителем.

— Який настрій у вас після прослуховування вірша?

3) Комбіноване читання «учитель — учні».

4) Гра «Скажи “ква”» (*голосно, тихо, ніжно, здивовано, ствердно...*).

5) Багаторазове читання вірша із метою з'ясування, як тварини називають свого незвичайного вчителя.

— Чому тварини по-різному називають свого вчителя?

— Як би називали крокодила, кошеня, курча, цуценя?

3 Опрацювання вірша Анатолія Костецького «Головна професія»

1) Читання вірша вчителем.

— Яку професію поет вважає головною? Чому?

2) Словникова робота.

Читання слів у стовпчиках «луною» за вчителем.

Сповна	чимало
професія	вчишся
письменник	кресляр
дитинства	набуту

3) Повторне читання вірша учнями.

— Які професії названо у вірші?

— Про яку професію мрієш ти?

— Що треба робити, щоб мрія здійснилася?

4 Робота над прислів'ям

» Вправа «Мікрофон»

Учні пояснюють, як вони розуміють зміст прислів'я.

VI. Домашнє завдання

1. Вивчити прислів'я.

2. Читати вірші. Підготувати відповіді на запитання.

VII. Підсумок уроку

— Якою темою об'єднані опрацьовані на уроці вірші?

— Яка школа найбільше вам сподобалася? Чим саме?

— Чи сподобався вам наш урок? Яким він був?

Урок 3

Тема. Історії зі шкільного життя. О. Буцень «У новій школі». Л. Вахніна «Кордон». Г. Бойко, М. Чумарна. Скоромовки

Мета: продовжити формування в учнів навичок правильного, свідомого, виразного читання; навчати аналізувати прочитаний твір; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати зв'язне мовлення; учити розрізняти справжніх друзів, бути добрими, чуйними.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Підготувалися, малята?
Урок читання будемо розпочинати!

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Інша баба дубнячком,
Зачепилась гапличком,
Сюди смик, туди смик —
Одчепися мій гаплик.

2 Мовна зарядка

- Як гуде джміль?
- Прилетів комарик.
- Дмухнемо на кульбабу.
- Зробимо тишу.

3 Розчитування (робота за складовою таблицею)

III. Перевірка домашнього завдання

— Назвіть твір та його автора.

- З соловейком позмагатись
Захотіли птахи всі.
(*Степан Жупанин «У лісовій музичній школі»*)
- Приготуйте, діти, пера,
Як я звусь, пишіть тепер.
(*Володимир Коломієць «Крокодилів урок»*)
- ...Професій в світі
є чимало,
сповна їх вистачить
на всіх.
(*Анатолій Костецький «Головна професія»*)

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Про які школи читали на попередньому уроці?

— Хто в них учиться?

— Сьогодні прочитаємо історії зі шкільного життя. Перший твір, з яким ми ознайомимось, — оповідання Олега Буценка «У новій школі».

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання Олега Буценка «У новій школі»

— Давайте пофантазуємо!

1) Вправа «Мікрофон».

Учень, який отримує мікрофон, висловлює свої припущення, про що йтиметься в оповіданні.

2) Читання оповідання вчителем.

3) Перевірка первинного сприймання.

— Чи правильно ми передбачили, про що йтиметься в оповіданні?

— Хто прийшов у нову школу?

— Чи були у Ньюри тут подружки?

4) Словникова робота.

Іра	підійшла	задавака
Нюра	перебрала	задирака
Надя	виявились	хитруля
Галя	придивлялася	брехуха

— Що спільного у словах першого стовпчика? другого? третього?

Читання слів «луною» за вчителем.

5) Читання тексту учнями «ланцюжком».

— Із ким першим познайомилася Нюра?

6) Перевірка розуміння прочитаного.

— Куди прийшла Нюра?

— Хто першим підійшов до Ньюри?

— Про що запитала Галя у Ньюри?

— Як би ви відповіли, якби були на місці Ньюри? (Вправа «Мікрофон»)

7) Вибіркове читання.

» Гра «Хвости»

Учитель читає початок речення, учні відшукують і зачитують усе речення.

8) Читання оповідання за особами.

Учні разом з учителем визначають, з якою інтонацією слід читати слова дівчаток.

Звертається увага на ключові слова: питає, зітхнула, відповіла.

- 9) Визначення головної думки твору.
- Із ким із дівчаток ви б дружили?
 - Яким повинен бути справжній друг?
 - Чи сподобалася вам відповідь Ньюри?
 - Про кого з дівчаток можна так сказати?
 - Мудра, вихована, тактовна, серйозна. (Нюра)
 - Задавака, хитруля, брехуха, задирака. (Галя)
 - Як Галя називала своїх однокласниць?
 - А як треба називати?
 - Якою людиною виросте Галя?
 - Чи можна їй допомогти змінитися?
 - Як?

» Фізкультхвилинка

2 Опрацювання оповідання Лариси Вахніної «Кордон»

— Тільки справжній друг може допомогти подолати недоліки в поведінці, справедливо підкаже вихід з незручної ситуації.

— Чи можуть бути друзями хлопчики і дівчатка?

— Послухайте оповідання Лариси Вахніної «Кордон»

- 1) Читання оповідання вчителем.
- 2) Перевірка первинного сприймання.
 - Назвіть головних дійових осіб оповідання.
- 3) Словникова робота.

Нишпорить — шукає.

Кордон — межа, рубіж, лінія, яка щось розділяє.

Гумка	дошка	нишпорить
пенал	крейда	викликала
ручка	риска	блискучий
зошит	парта	дівчисько

Діти читають напівголосно слова першого і другого стовпчика.

— Як можна назвати одним словом слова першого стовпчика?

(*Навчальне приладдя*)

— У другому стовпчику назвіть слово з м'яким приголосним.

(*Крейда*)

Слова третього стовпчика учні читають «луною» за вчителем.

- 4) Гра «Блискавка».

— Назвіть «зайве» слово.

Учитель показує картку (*3 секунди*).

парта	сіла
парта	сила
карта	сіла
парта	сіла

- 5) Читання тексту учнями за логічно завершеними частинами.
Коллективний розподіл тексту на три частини.
- 6) Характеристика дійових осіб оповідання з елементами вибіркового читання.
- Де відбуваються події?
 - Як Наталя звертається до Сашка?
 - Які ввічливі слова вживає?
 - Про яку рису характеру дівчинки це свідчить?
 - Як повелася Наталя, коли помітила, що у Сашка немає ручки?
 - Чому вона вчинила саме так?
 - Чи хотіла вона сваритися із Сашком?
 - Якою була Наталя? (*Доброю, ввічливою, делікатною, розумною, кмітливою*)
 - Як Сашко говорив з Наталею?
 - Як він називав дівчинку?
 - Навіщо намалював на парті кордон?
 - Чому Сашко так ставився до Наталі?
 - Чи заслуговувала вона на таке ставлення?
 - Яким був Сашко? (*Грубим, впертим*)
 - Чи взяв Сашко ручку, яку поклала Наталя?
 - Чи відразу він витер кордон?
- 7) Робота за малюнком.
- Розгляньте малюнок.
 - Який вираз обличчя у Наталі? у Сашка?
 - До якого абзацу оповідання художник намалював малюнок?

Прочитайте.

- 8) Робота в групах.
- Складіть власну кінцівку оповідання.

3 Робота над скоромовками

» Конкурс «Хто краще скоромовить»

VI. Підсумок уроку

- Чи сподобався вам урок?
- Хто з дійових осіб прочитаних творів сподобався, а хто — ні? Чому?
- Що є повчального в цих оповіданнях?
- Отже, школа — це не лише уроки, а й людські стосунки.

VII. Домашнє завдання

Виразно читати оповідання. Дібрати до оповідання «Кордон» власний заголовок. Підготувати розповідь про Ларису Вахніну.

Урок 4

Тема. Хитрощі не люблять совісті. В. Сухомлинський «Як Наталя в Лисиці хитринку купила»

Мета: навчати учнів розуміти прочитаний текст, виділяти головне; аналізувати, правильно оцінювати вчинки дійових осіб; виховувати почуття відповідальності.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Учитель

Доброго ранку!
Доброго дня! —
Кажете ви,
Кажу вам я.
Хай плещуть долоньки,
Тупають ніжки,
Працюють голівки
Та сяють усмішки.
Доброго ранку! Доброго дня! —
Бажаєте ви, бажаю вам я.

II. Перевірка домашнього завдання

1. Розповіді учнів про Ларису Вахніну

2. Вправа «Продовж речення»

— Я дібрав свій заголовок до оповідання..., тому що...

III. Артикуляційна хвилинка

1 Робота над чистомовкою «Слухняний ротик»

Ець-ець-ець — подув сильний вітерець.
Ить-ить-ить — в небі синяя блакить.
Ає-ає-ає — осінню вже повіває.
Лі-лі-лі — відлітають журавлі.
Ок-ок-ок — зібрались діти на урок.

2 Гра «Дощик»

Читання (*хорове*) декілька разів у різному темпі та з різною силою голосу вірша Варвари Гринько «Лис».

Під горою хвойний ліс,
За горою хижий лис.
Вкрита травами гора.
Збоку — лисяча нора.
В ній хитрюга неспроста
Від собак хова хвоста:
Як навідавсь у курник,
То відразу півень зник!

3 Складання опису та характеристики лисиці. Мотивація навчальної діяльності

- Хто бачив лисицю? Де? Яка вона?
- Як називає звіра Варвара Гринько? (*Хитрюга*)
- Чому про лисицю кажуть «злодюжка»?
- Проілюструйте відповідь наведенням прикладів.
- Які казки про цю руду тварину ви читали?
- А чи знаєте, чому цю тварину так назвали?

Лисиця — це давньослов'янське слово, утворене від слова *лис*, що означає колір жовтуватий, рудий. Через колір свого хутра ця тварина й отримала свою назву.

— Сьогодні ми не дарма згадали цю чудову тварину. Вона буде однією з героїнь твору Василя Сухомлинського «Як Наталя у Лисиці хитринку купила».

— Перш ніж прочитати оповідання, пригадаємо автора твору Василя Сухомлинського. (*Учні розглядають портрет письменника, згадують його твори, які вже читали.*)

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання казки Василя Сухомлинського «Як Наталя у Лисиці хитринку купила»

1 Виразне читання казки вчителем

- Чи сподобалася вам казка? Хто її головні герої?

2 Словникова робота

Ряд	колір	пухнастий
крам	продає	дерев'яна
базар	ковзани	хитрощі
кишеня	злякалася	дивується
хитринка	почервоніла	скаржитья

Читання стовпчиків слів за вчителем «луною».

- Поставте питання до слів першого стовпчика.

— Знайдіть слова-родичі у першому і третьому стовпчиках. (*Хитринка — хитрощі*)

Пояснення слова *крам* — те, що є предметом торгівлі, купівлі-продажу, товар.

» Фізкультхвилинка

3 Читання оповідання учнями «ланцюжком»

- Чим цей твір схожий на казку?

4 Вибіркове читання

- Куди пішла Лисичка?
- Що вона понесла продавати?
- Хто купив хитринку в Лисички?
- Прочитайте опис хитринки.
- Як «спрацювала» хитринка вдома?
- Що вирішила зробити Наталочка з хитринкою?
- Чи вдалося їй це зробити?
- Чому здивувалася Наталя?
- Чи не зрозуміла дівчинка, де поділася хитринка?
- Кому Наталя розповіла про свою пригоду?
- Прочитайте діалог мами і Наталі.
- У яких словах передається головна думка твору?

5 Перевірка сприйняття тексту**» Тестування**

- 1) Лисиця пішла на базар:
а) улітку; б) узимку; в) восени.
- 2) Наталя не хотіла:
а) уроки робити; б) мамі допомагати; в) посуд мити.
- 3) Наталя вирішила:
а) повернути хитринку на базар Лисичці;
б) викинути хитринку у вікно;
в) заховати хитринку в шафу.
- 4) Наталя розповіла про свою пригоду:
а) татові; б) мамі; в) подружці.
- 5) Хитроці не люблять:
а) правди; б) пустощів; в) совісті.
- 6) Совість — у тому, що тобі:
а) страшно; б) дивно; в) соромно.

V. Домашнє завдання

Розповідати казку за малюнками. Намалювати свій малюнок до казки.

VI. Підсумок уроку

- Чи сподобався вам сьогоднішній урок?
- Чого навчилися на уроці?
- Як потрібно боротися з лінощами?
- Чи повинна бути в людини совість?
- Совість є у кожного з нас, але потрібно вчитися прислухатися до неї.

Урок 5

Тема. Совість без зубів, а загризе. В. Сухомлинський «Чого ж ти вчора не шукав моїх окулярів?». Г. Бойко «Ділові розмови»

Мета: удосконалювати навички свідомого, виразного читання, вміння читати за особами; вчити ставити запитання за прочитаним; розвивати зв'язне мовлення, вміння висловлювати оцінні судження; виховувати чесність, порядність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Дзвоник всім нам дав наказ:
До роботи, швидше в клас!
Біля парти станем чемно —
Хай мине час недаремно.
Будем розум розвивати,
Свою пам'ять тренувати.

II. Мовленнєва розминка

1 Розучування скоромовки

Вибіг Гришка на доріжку,
На доріжці сидить кішка.
Хай впіймає кішка мишку.

2 Розчитування за складовою таблицею

III. Перевірка домашнього завдання

1. Переказ казки Василя Сухомлинського «Як Наталя у Лисиці хитринку купила»

2. Гра «З'єднайте частини речення»

Побачила —принесла додому.
Потрібно готувати уроки,не люблять совісті.
Хитрощі...	...але ж не хочеться.
Купила Наталя хитринку...	...Лисиця хитринки продає.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

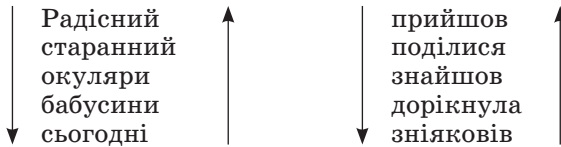
— Продовжуємо ознайомлення з творчістю Василя Сухомлинського. У своїх творах Василь Олександрович описував різні випадки із дитячого життя. Мріяв, щоб його вихованці вирости чесними, порядними людьми.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання Василя Сухомлинського «Чого ж ти вчора не шукав моїх окулярів?»

1) Читання оповідання вчителем.

- 2) Перевірка первинного сприйняття тексту.
 — Назвіть дійових осіб оповідання.
 — Чому Мишко зніжковів?
 — Чим була здивована бабуся?
- 3) Словникова робота.

— Прочитайте стовпчики слів за стрілками.

- 4) Читання оповідання учнями.
- » **Гра «Бджілки»**
 Напівголосне читання тексту учнями, кожен — у своєму темпі.
 — З якою інтонацією прочитаєте слова Мишка? бабусі?
- 5) Читання оповідання за особами.
- 6) Гра «Розвідники».
 — Скільки разів у тексті зустрічається слово *Мишко*? (3)
 — Знайдіть абзац зі словами *під ліжко поліз*.
 — Прочитайте речення зі звертанням; питальне речення.
- 7) Гра «Хвости».
 Учитель зачитує початок речення, учні мають відшукати все речення.
 Бабуся хотіла...
 Мабуть, упали...
 Мишко взявся...
 Бабуся була здивована...
- 8) Робота в групах.
 Складання короткої розповіді «Що було вчора?».

2 Опрацювання вірша Грицька Бойка «Ділові розмови»

- 1) Самостійне читання вірша учнями.
 — Яку розмову вели між собою Петрик і Вова?
 — Чи можна назвати її діловою?
 — Що хотів підкреслити такою назвою автор вірша?
 — Якою повинна бути ділова розмова?
 — Коли і кому ви телефонуйте? Про що ведете розмову? Розкажіть.
- 2) Робота в парах.
 — Підготуйте і розіграйте із сусідом по парті діалог «Розмова по телефону».

VI. Домашнє завдання

Читати оповідання і вірш. Підготувати відповіді на запитання.

VII. Підсумок уроку

- Яким був сьогоднішній урок?
- Що на ньому було повчального?
- Якому з творів відповідають прислів'я?
- Переливає з пустого в порожнє.
- Совість без зубів, а загризе.

Урок 6

Тема. Веселе слово. М. Сингаївський «Синова розв'язка». «Про мене не написано», «Секрет» (з *народного*). І. Січовик «Хто танцює гарно, діти?». М. Пригара «Тайна». В. Лучук, Б. Стельмах *Скоромовки (напам'ять)*

Мета: удосконалювати навички виразного читання віршованих творів, вчити їх аналізувати; розвивати пам'ять, увагу; виховувати вміння цінувати гумор, веселе слово.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Вправи на розвиток навичок читання

1 Робота за таблицею Шульце (*квадрат 10 × 10*)

— За 30 с прочитати числа у порядку зростання від 1 до 25, не переміщаючи зір за межі центральної клітинки.

9	1	18	13	4
22	15	10	5	7
6	24	2	14	25
16	19	23	17	11
12	8	21	20	3

2 Гра «Знайди “зайве” слово»

ліс лисичка лісочок лісовий
котик кіт кит котячий
дуб дубочок зуб дубовий

III. Перевірка домашнього завдання

» Тестування «Чи уважний ти читач?»

- 1) Мишко звернувся до бабусі, бо...:
 - а) матері не було вдома;
 - б) мати готувала обід;
 - в) мати була на роботі.
- 2) Мишко прийшов зі школи:
 - а) веселий;
 - б) радісний;
 - в) схвильований.
- 3) Бабуся:
 - а) відмовилася дивитися на оцінки;
 - б) хотіла подивитися на оцінки;
 - в) відразу ж подивилася на оцінки.
- 4) Мишко, шукаючи окуляри, глянув:
 - а) на шафу і на диван;
 - б) на шафу і на стіл;
 - в) на ліжку і на стіл.
- 5) Мишко знайшов окуляри:
 - а) під ліжком;
 - б) під столом;
 - в) на шафі.
- 6) Коли Мишко знайшов окуляри, бабуся була:
 - а) рада;
 - б) здивована;
 - в) зніяковіла.

Відповіді: 1) б; 2) а; 3) б; 4) б; 5) а; 6) б.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Послухайте вірш.

АНДРЮХИНІ ВУХА

Наш малий Андрюха
Потилицю чуха:
— Чом у мене вух аж два,
А гусак безвухий?
От возьму я вуха, —
Думає Андрюха, —
І приклею гусаку:
Хай він маму слуха!

- Який настрій викликав у вас вірш?
- Чому було смішно? Кого висміює автор?
- Чи любите ви читати твори, які викликають сміх?
- Наш сьогоднішній урок називається «Веселе слово».
- Як ви вважаєте, які твори ми будемо читати?

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Миколи Сингаївського «Синова розв'язка»

- 1) Читання вірша вчителем.
 - Який настрій викликав у вас вірш?
- 2) Повторне читання вірша «луною» за вчителем.
 - З якою інтонацією слід читати слова сина? батька?
 - Яким ви уявляєте сина? (*Хитренький, лукавий, любить пожартувати*)
 - Яким ви уявляєте батька? (*Серйозний, строгий, добрий, готовий допомогти*)
- 3) Робота в групах.
 - Підготуйтеся до читання вірша за особами.
- 4) Читання вірша за особами.
- 5) Гра «Пофантазуйте».
 - Якою була відповідь тата?
 - Чи звертаєтеся ви за допомогою до своїх рідних під час виконання домашніх завдань? Розкажіть.

» Фізкультхвилинка

2 Опрацювання тексту «Про мене не написано» (з народного)

- 1) Самостійне читання тексту учнями.
 - Назвіть дійових осіб тексту.
 - Як слід читати слова Оленки? (*Здивовано*)
- 2) Читання тексту за особами.

3 Опрацювання тексту «Секрет» (з народного)

- Прочитайте текст самостійно.

» Вправа «Бджілки»

- У чому кумедність описаної розмови?
- Прочитайте текст за особами, передаючи своє ставлення до прочитаного.

4 Опрацювання тексту Ігоря Січовика «Хто танцює гарно, діти?»

- 1) Читання твору учнями за вчителем «буксиром».
 - Як автор ставиться до Мишка? (*Засуджує, висміює*) Чому?
- 2) Читання твору за особами.

5 Опрацювання вірша Марії Пригари «Тайна»

- 1) Читання учнями тексту мовчки. Гра «Бджілки».
 - Від чийого імені ведеться розповідь?
- 2) Словникова робота. Вправа для розвитку мовної догадки.

Нов.на	зв.чайно	г.нку
т.йна	н.одинці	розн.се
сор.ка	роздр.жусь	терп.ться
в.шко	подр.жка	шепн.ти

— Прочитайте слова, подумки вставляючи пропущені букви.

- 3) Повторне читання вірша учнями вголос.
 - З ким розмовляла дівчинка?
- 4) Аналіз змісту вірша з елементами вибіркового читання.
 - Які риси характеру виявила героїня? Як про це сказано у вірші?
 - Чому про тайну дізнався цілий двір?
 - Як інакше можна назвати цей вірш?
- 5) Гра «Дочитай речення до кінця».
 - Учитель починає читати речення, а учні знаходять його у вірші і дочитують.

6 Робота над скоромовками Володимира Лучука і Богдана Стельмаха

— Прочитайте скоромовки повільно пошепки. Про що вони?

» Гра «Дощик, дощ, сонце»

За сигналом учителя учні промовляють скоромовки з відповідною силою й швидкістю.

«Дощик» — напівголосне хорове читання (*пошепки*);

«дощ» — голосно, швидко;

«злива» — голосно, скоромовкою;

«сонце» — читання мовчки.

VI. Домашнє завдання

Вивчити скоромовку (*за вибором*).

VII. Підсумок уроку

- Яким був сьогоднішній урок?
- Чого навчалися на уроці?
- Що найбільше сподобалося?

Урок 7

Тема. Урок позакласного читання. Наче вулик, наша школа...

Мета: формувати уявлення учнів про загальнолюдські цінності, роль знань у житті людини; викликати інтерес до навчання в школі; розвинути читацькі навички, пам'ять, образно-аналітичне мислення; виховувати сумлінність, старанність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань. Повідомлення теми і мети уроку

- 1 Слухання пісні В. Шаїнського «Вчать у школі»
- 2 Виразне читання вірша вчителем

...Ось і школа. Квіти, квіти
Загойдалися вгорі.
Ті, що звалились просто діти,
Нині звуться школярі.
— Школа, — вчителька сказала,
— Це не просто гарний дім
І не просто класи, зали —
Треба знати нам усім.
В школі всіх наук джерела
Дбало зібрані людьми.
За віки міста і села
Школа вивела з п'їтьми.
Усього багато в школі
Є цікавого для вас.
А тепер ідіть поволі,
Любі діти, в другий клас.

П. Воронько

— Про що йтиметься на уроці?

3 Робота в групах

Складання усної розповіді «Що тобі найбільше подобається в школі».

III. Обговорення прочитаного твору — оповідання Алли Коваль «Здрастуй, школо!»

1 Відповіді на запитання

- Який вік нашої школи?
- Як древні греки називали школу?
- Хто міг відвідувати школи Стародавньої Греції?
- Коли школа прийшла на наші слов'янські землі?

2 Гра «Продовж речення»

- Спочатку хлопчики ходили до школи,...
- Завершувалося навчання в спеціальній школі,...
- По дорозі до нас школа побувала у Стародавньому Римі,...

3 Гра «Впізнай твір»

Вірші: «До школи» Романа Росяника, «У школу» Лесі Храпливої, «Головна професія» Анатолія Костецького.

- Наука дасть нам силу
Дістатись до мети,
А Україні милій
В потребі допомогти.

— Хто автор цього вірша?

Вчить пташка мати
Своїх пташат
Вгору здійматись,
В хмари злітать.

— З якого вірша слова?

Учитель, лікар чи геолог,
Письменник, слюсар чи кресляр —
Всі називають головною...

— Якими словами продовжується вірш?

**IV. Колективне читання та обговорення казки
Василя Сухомлинського «Лисенятко-першокласник»****1 Самостійне читання казки учнями**

- Що вирішило лисенятко?
- Яку відповідь дала мама?

2 Читання казки учнями «ланцюжком»**3 Тестування**

- 1) Куди ходило лисенятко?
 - а) У ліс;
 - б) у садок;
 - в) у школу.
- 2) Чому лисенятко не хотіло йти до школи?
 - а) Болів живіт;
 - б) боліла голова;
 - в) болів зуб.
- 3) Що вирішила мама?
 - а) Вирвати зуб;
 - б) пожаліла і залишила вдома;

в) завела в школу.

4) Як повелося лисенятко?

а) Втекло;

б) злякалось і вирішило йти до школи;

в) погодилося вирвати зуб.

V. Підсумок уроку

— Чи цікаво вам було на уроці?

— Що дає вам школа?

VI. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання проведемо за темою «У світі казки чарівної».

Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

Урок 8

Тема. Коли щось робиш, думай про наслідки. Н. Кулик «Ромасеве яблуко і Петрикова груша»

Мета: учити учнів правильно і свідомо читати тексти; розвивати мовну спостережливність; удосконалювати читацькі навички; виховувати в дітей кращі людські якості: порядність, чесність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Вправи на вдосконалення читацьких навичок

1 Розчитування за складовою таблицею

2 Вправа на розвиток уважності

» Гра «Знайди “пеньок”»

У таблиці записані однакові слова, а серед них — таке, що відрізняється тільки однією літерою. Слова показують дітям протягом кількох секунд. За цей час вони мають знайти і назвати це слово, тобто «пеньок».

рік

рік

ріг

рік

мишка

миска

мишка

мишка

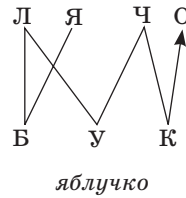
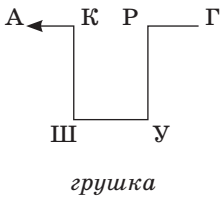
носити

носити

носити

косити

3 Гра «Пройди лабіринт — прочитай слово»

III. Перевірка домашнього завдання

» Конкурс на кращого «скоромовщика»

IV. Повідомлення теми і завдань уроку

— Сьогодні ми ознайомимося з оповіданням Надії Кулик «Ромасеве яблуко і Петрикова груша».

— Послухайте перший абзац оповідання і спробуйте пофантазувати, що буде далі.

» Гра «Мікрофон»

Учні по черзі висловлюють свої думки щодо розвитку подальших подій в оповіданні.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.

Опрацювання оповідання Надії Кулик «Ромасеве яблуко і Петрикова груша»

1 Читання оповідання вчителем (до кінця)

— Назвіть головних героїв оповідання.

— Хто з хлопчиків вам сподобався, а хто — ні? Чому?

2 Словникова робота

Яблуні
яблука
груша
грушка

сусідній
ростуть
пригощу
перелазити
зацепився

тихесенько
червонобока
здогадався

Читання слів «луною» за вчителем.

— З'єднайте в пари слова першого стовпчика, складіть речення.

На яблуні ростуть... (яблука), а на груші — ... (грушки).

3 Повторне читання оповідання учнями

— Якими ви уявляєте хлопчиків?

— Що завадило Ромасеві відчутти задоволення від Петрикової груші?

— Як би ви вчинили на місці Ромася?

— Як ви оцінюєте вчинок Ромася?

4 Гра «Хвости»

Учитель читає початок речення, учні мають швидко відшукати все речення і прочитати його повністю.

Підійшов Ромась до тину...

У Ромасевому садку...

Сидить Ромась на лавочці...

5 Вправи на розвиток швидкості читання

» Гра «Кидок — засічка»

На слово «кидок» учні починають читати текст мовчки для фіксування часу. Коли лунає «засічка» — школярі зупиняються, помічаючи останнє прочитане слово. Відводять погляд. Відпочинок 10–15 секунд. Той самий уривок читається ще двічі.

Після цього учні порівнюють усі результати. Роблять висновок, що багаторазове читання мовчки, як і вголос, збільшує темп читання.

» Гра «Хто швидше?»

— Знайдіть і прочитайте речення, у яких ужиті слова, що на картках-блискавках.

гвіздок пригощу вродили

VI. Домашнє завдання

Читати виразно оповідання, підготувати його переказ.

VII. Підсумок уроку

— Продовжте речення.

- Сьогодні на уроці я вчився...
- Найбільше мені сподобалося...
- Я запам'ятав, що...

Урок 9

Тема. І сила перед розумом никне. «Сильніше за силу» (казка). Підсумок за темою

Мета: формувати вміння висловлювати оцінні судження; навчати розуміти прочитане, виділяти головне; вдосконалювати вміння читати за особами, ставити запитання за прочитаним; виховувати позитивні риси характеру.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав уже дзвінок —
Починаємо урок.

II. Мовленнєва розминка**1 Розучування лічилки**

Раз, два, три, чотири —
Кицю грамоти учили:
Не читати, не писати,
А за мишками ганяти.

2 Розчитування за складовою таблицею**III. Перевірка домашнього завдання**

Переказ оповідання:

I варіант — від імені Ромася;

II варіант — від імені Петрика.

IV. Повідомлення теми і мети уроку**1 Бесіда**

— Сьогодні ми побуваємо в гостях у казки. А хто буде її героями, дізнаємося, якщо відгадаємо загадки.

- Я люблю комах, жучків,
Їм біленьких черв'ячків.
В теплий край я не літаю:
Під стріхою хату маю.
Цвірінь — сів я на хлівець,
А звать мене... (*горобець*).
- Має вуса, пишний хвіст
І негарну звичку:
Спершу добре він поїсть,
Після — вмие личко. (*Кім*)

Діти розглядають малюнки горобця і kota. Розповідають, що вони знають про цих тварин.

- Чи можуть дружити між собою котик і горобець?
- Що відбудеться, якщо вони зустрінуться?
- Хто з них сильніший?

2 Робота над заголовком казки

— Роздивіться малюнок. Прочитайте заголовок. Про що йтиметься?

3 Обговорення «Що сильніше за силу?»

- Спритність.
 - Швидкість.
 - Наполегливість.
 - Зріст тощо.
- Чому?

**V. Сприйняття й усвідомлення матеріалу.
Опрацювання казки «Сильніше за силу»****1 Читання казки вчителем**

— Слухайте уважно казку. Чи все в казці відбувається так, як у реальному житті?

2 Перевірка сприймання тексту казки

- Хто виявився сильнішим у казці?
— Чому?

3 Словникова робота

Заліз	попросив
спіймав	заперечив
фиркнув	здивувався
підскочив	піднявся
застрибав	крикнув

Учні читають стовпчики слів «луною» за вчителем.

4 Напівголосне читання казки із практичним завданням

— Прочитайте напівголосно текст та з'ясуйте, кого стосуються слова першого стовпчика, а кого — другого.

5 Слухання характеристики котика і горобця

Хитрий	
спритний	
самовпевнений	Кіт
розумний	Горобець
винахідливий	
розсудливий	

6 Читання казки за особами

Діти читають казку за особами, одягнувши маски котика і горобчика.

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Запитала мишка мишку:
— Ти чого погризла книжку?
Мишка їй відповіла:
— Їжі іншої не мала.

В. Каліна

2 Гра «Блискавка»

Учитель демонструє протягом кількох секунд картку. Учні вилучають «зайве» слово.

мив	коса	сам
мив	коза	сам
мив	коса	сам
лив	коса	сам
мив	коса	сом

III. Актуалізація опорних знань.

Мотивація навчальної діяльності

— Діти, ми продовжуємо вивчення розділу. А як він називається? («*В рідній школі — рідне слово*»)

— На які дві теми розподілений розділ? («*Наче вулик, наша школа...*»; «*Розвивайся, звеселяйся, моя рідна мово...*»)

— Саме другу тему розділу ми почнемо сьогодні вивчати.

— Про що йтиметься мова у творах цієї теми?

— Так, саме літературні твори про нашу рідну мову ми будемо читати.

► Читання строфи з плаката

Велична, щедра і прекрасна мова!
Прозора й чиста, як гірська вода.
Це українська мова барвінкова,
Така багата й вічно молода.

— Про що цей вірш?

— Для кожного народу його мова — найкраща. Нам, українцям, найближча до серця українська. Вона нічим не гірша від італійської — така ж співуча, та від російської — така ж багата.

Українська мова — державна мова України. Це записано в Основному Законі — Конституції нашої держави у статті 10. Кожна культурна, вихована, освічена людина повинна досконало

знати свою мову. Але ми будемо разом навчатися, опанувати мову. Сьогодні на уроці ми будемо читати вірш Любові Забашти «Рідна мова».

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання вірша Любові Забашти «Рідна мова»

1 Виразне читання вірша вчителем

— З якою інтонацією читається вірш? (*Урочисто*)

2 Словникова робота

Розвивайся	барвінки
звеселяйся	житом
зодягайся	життя
колосися	мовоньку

— Що спільного у словах першого стовпчика? (*Відповідають на запитання «що роби?»*)

— Чи є слова-родичі у другому стовпчику? (*Житом — життя*)

— Що можете сказати про слово *мовонька*? (*Пестливе слово*)

3 Ознайомлення із легендою

Демонстрування малюнка барвінку — рослини, яка є одним із символів України.

ПОДОРОЖ У ЛЕГЕНДУ

Життя квітів починається з барвінку. Барвінок — квітка ніжна, але смілива. Ще не зійде сніг, а вже крізь сніжне покриття пнеться тремтливий вічнозелений листок барвінку. Все вкриває, все захоплює войовничий, невідступний та сміливий барвінок.

Існує така легенда.

Жили колись чоловік із жінкою у злагоді і любові. А найбільшою потіхою для них був синок на ім'я Бар. Скоро виріс парубком. Багато дівчат мали на думці вийти за нього заміж. Сохло серце за Баром і в однієї дівчини, що мала за матір відьму. Але Бар посва-тався до іншої, що називалася Вінка. І от настав день весілля. Щасливі молодята чекали тої хвилини, щоб піти до святої церкви до шлюбу.

Аж тут де не взялася та ворожка зі своєю дочкою. Ворожка стала перед молодими, проголосила своє прокляття й окропила молодят смердючим настоєм якогось зілля. За хвилину, де стояли Бар і Вінка, нічого не було. Кинулися люди до ворожки, а вона махнула руками і злетіла до хмар сірою галкою. Впала мати на землю, де стояв син із нареченою, й окропила землю слізьми.

І сталося диво: на очах у всіх із землі проросло зелене зілля, уквітчане дрібненьким блакитним цвітом. Назвали його барвінком.

4 Читання вірша учнями мовчки

- Як поетеса звертається до рідної мови?
- Із чим порівнює рідне слово?
- Який наказ дає нам поетеса?
- Які речення є спонукальними?

5 Знаходження у вірші слів, що римуються

6 Гра «Відновіть вірш»

Учні читають з плаката:

Колосися житом в...,
 піснею в...,
 щоб зростали наші...
 мудрі і...

7 Заучування вірша

Всі народи мови мають,
 Всі пісень своїх співають,
 Бо хто має мову рідну, —
 Той багатий, а не бідний.

V. Підсумок уроку

— Завершується наш урок. Сподіваюся, що ваших сердець торкнулися слова про багатство, красу та мелодійність української мови — нашої гордості, мови, якою ми розмовляємо, без якої не мислимо свого існування як держава і народ. Сподіваюся, що ви відчули, що мову потрібно не лише любити, а й берегти.

VI. Домашнє завдання

Дібрати прислів'я про мову.

Урок 11

Тема. Колискові пісеньки — перлинки української мови. М. Сингаївський «Колискова пісня, колискова...», «Ой люлі, ой люлі...», «Тиха нічка тепленька...», «Ходить котик по горі» (колискові, записані М. Сингаївським)

Мета: розширювати і поглиблювати знання дітей про красу і силу рідної мови; ознайомити учнів із колисковими піснями; вчити аналізувати прочитані твори; удосконалювати навички виразного читання; виховувати любов і повагу до народної творчості.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Мовленнєва розминка****1 Читання «пірамідок» слів**

лю	.	лі	но	.	чує
гу	.	лі	ні	.	чка
сі	.	ли	ко	.	тик
го	.	рі	спа	.	ти

2 Розчитування за складовою таблицею**3 Розвиток фонетичного сприймання****» Гра «Хто що промовляє»**

Пригадайте, діти, вмиць,
 Як пшениченька шумить: ш-ш-ш!
 Як в гайку струмок дзвенить: джр! -джр!
 Як бджола в саду бринить: дз! -дз!
 Як шумлять у птаха крила: ш-ш-ш!
 В морі синьому вітрила: ш-ш-ш!
 Поміж листячком гуляє: ш-ш-ш!

4 Читання скоромовки «дощиком»

У голубки-горлички туркотливе горличко.
 Горличка туркоче, горличка воркоче.

III. Перевірка домашнього завдання

Учні розповідають прислів'я про мову, які вивчили вдома.

IV. Оголошення теми і мети уроку.**Мотивація навчальної діяльності**

— Любов до рідної мови починається ще з раннього дитинства. Мати, заколисуючи дитину, співає їй колискові пісні, і де, як не у колисковій пісні, відчувається краса рідного слова, яскравість і милозвучність мови!

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося з деякими колисковими піснями.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу**1 Опрацювання вірша Миколи Сингаївського «Коліскова пісня, колискова...»****1) Читання вірша вчителем.**

— З якою інтонацією читається вірш? (*Спокійно, тихо, лагідно, розмірено*)

2) Словникова робота.

Солодка	м'ятою
материна	споришем
найперша	чебрецем
колискова	суничним

— Яку загальну назву можна дібрати до слів другого стовпчика? (*Рослини*)

3) Читання колискової учнями.

— Чим пахне колискова?

— Щоб краще відчути цей запах, давайте понюхаємо ці трави.

(*Учні нюхають пучечки засушених трав.*)

4) Слухання колискової пісні. Бесіда за змістом прослуханого.

— Яка мелодія у колискової? (*Ніжна, ласкава*)

2 Опрацювання колискової пісні «Ой люлі, ой люлі...»

1) Читання колискової учнем.

— Чому саме голі-голуби згадуються в колискових?

2) Повторне читання колискової. Добирання слів-рим.

— Знайдіть опис голубів у колисковій.

— Які пестливі слова вживаються у колисковій?

» Фізкультхвилинка

3 Опрацювання колискової «Тиха нічка теплесенька...»

» Мовчазне читання колискової учнями

— Хто, крім мами, колише дитину?

— Які слова — назви ознак уживаються в колисковій?

— Доберіть пестливі слова до слів: дитина, тихо, спати, бабуся.

4 Опрацювання колискової «Ходить котик по горі...»

» Читання колискової сильним учнем

— Хто приносить дітям сон?

— Чому саме котик? Який він?

— Що котик робить зі сном?

— Де ходить котик?

— Чому Марійці котик сон «так дає»?

— Чи можна замінити ім'я у колисковій? Саме так і роблять мами, коли співають колискову. Кожна з них називає ім'я своєї дитини.

VI. Розвиток творчих здібностей учнів

» Гра «Відновіть вірш»

На плакаті — текст колискової. Учні доповнюють його, потім дівчатка тихим ласкавим голосом її співають.

Люлі, люлі,
Прилетіли... (*гулі*)
Та й сіли на люлі.
Ой ви, гулі, не гудіть,
Дитиночки не... (*будіть*).
Колисочка... (*хитається*),
Дитиночці дрімається.
А-а-а...

VII. Підсумок уроку

- З яким видом народної творчості ви ознайомилися?
- Хто співає колискову? Кому?
- Яким голосом співають колискову?

VIII. Домашнє завдання

Вивчити напам'ять одну колискову (*за вибором*).

Урок 12

Тема. Пісні та ігри, рідні з дитинства. «Кукуріку, півнику» (*українська дитяча пісенька*). «Добрий вечір, зайчику» (*українська дитяча пісенька*). Дитячі заклики (*з народного*). «Ой, ходить Іванко» (*дитяча народна гра*)

Мета: розширювати знання дітей про усну народну творчість; формувати вміння виділяти дійових осіб, давати їм характеристику; вчити читати діалог; розвивати образне мислення учнів; виховувати любов до національного надбання, шанобливе ставлення до історії рідного краю.

ХІД УРОКУ

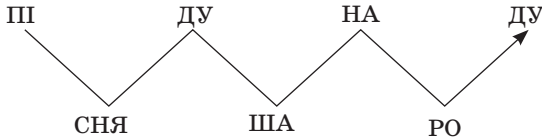
I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Ой був собі коточок,
Украв собі клубочок
Та й сховався у куточок.

2 Гра «Розшифруй»

(Пісня — душа народу.)

3 Гра «Складаночка»

Із букв слова *колискова* складіть нові слова. (*Колос, слово, сова, соло, коло, колиска, слива, олива...*)

III. Перевірка домашнього завдання

— Відгадайте загадку.

- Шерсть гладенька
І м'якенька.
Спинка гнеться,
Хвостик в'ється,
Тільки лапки —
Цап-царапки!

— У якій колисковій котик є головним героєм?

— Хто вивчив цю колискову?

Діти розповідають колискові, які вивчили.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Коли ви були маленькими і не вміли говорити, то мами, бабусі забавляли вас дитячими пісеньками. Я впевнена, що ви їх відразу згадаєте, як тільки почуєте.

Учні слухають запис пісеньки-забавлянки «Сорока-ворона».

— Пісня — то душа народу, великий його скарб. Пісня супроводжує людину протягом усього життя. Ми з вами познайомимося з деякими дитячими пісеньками.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання пісеньки «Кукуріку, півнику»

1) Читання пісеньки вчителем.

— Який у вас настрій після прослуховування пісеньки?

2) Словникова робота.

— Ви прослухали пісеньку. У ній є слова, які вам незнайомі. Пояснення цих слів уміщені після тексту пісеньки під спеціальним знаком. (Учні читають пояснення слів. За потреби вчитель додатково їх пояснює, демонструє малюнки.)

Моя	живеш
край	йдеш
води	лободи
моїй	хатонька
м'ята	правдоньку

— Яке слово в першому стовпчику зайве? (*Води* — відсутній звук [й].)

— Які слова в другому стовпчику римуються?

— Прочитайте слова з м'якими приголосними; пестливі слова.

3) Читання пісеньки учнями самостійно, напівголосно. Гра «Бджілки».

4) Аналіз змісту пісеньки.

— Де живе півник?

— Де його хатка?

— Із чого вона? А що таке лобода?

— Із чого в хатці крокви?

— Чи уявляєте ви собі таку хатку?

— Чи міцною була така хатка?

— Як півник говорить про свою хатку?

— Про яку рису характеру півника це свідчить?

— З якою інтонацією слід читати слова півника?

— Чи схожа ця пісенька на казку? Чому?

► Фізкультхвилинка

5) Читання пісеньки в парах (*діалог*).

2 Опрацювання дитячої пісеньки «Добрий вечір, зайчику»

1) Читання пісеньки учнями самостійно.

— Чим схожі ці дві пісеньки?

— Назвіть дійових осіб пісеньки.

— З якою інтонацією промовляє свої слова лисичка? Яка вона?

(*Хитра, улеслива*)

— Як відповідає їй зайчик?

2) Читання пісеньки в парах, хором.

3 Опрацювання дитячих закличок

► Матеріал для вчителя

Заклички (*від слова закликати*) — музично-поетичні твори, в основі яких — вірування у магічну силу слова. Це невеликі пісеньки, призначені для виспівування групою дітей. Належать до народної творчості давнішої фольклорної верстви. На початковому етапі функціонування втілювали вербальну магію дорослих, потім

через християнізацію традиційної культури ця віра поступово втрачала сенс і залишалася жити у світі уявлень дітей.

Адресатом закличок є головні небесні світила та метеорологічні явища. Звернення до сонця, дощу, хмар, вітру пов'язані здебільшого із землеробською працею українців. Заклички багато в чому змінилися від прадавніх часів, але їхня суть та сама — прохання, щоби випав дощ, вийшло сонце чи щезли хмари. Тепер заклички — власне дитяча творчість. Вони звучать найчастіше у період розквіту природи — навесні.

- 1) Читання закличок «луною» за вчителем.
 - Назвіть пестливі слова, які зустрічаються у закличках.
 - Чому саме так діти звертаються до сонця, дощу?
- 2) Робота в парах.
 - Прочитайте заклички одне одному.

4 Опрацювання дитячої народної гри «Ой, ходить Іванко»

- 1) Розповідь учителя.
 - Діти, чи можете ви уявити своє життя без гри?
 - У які ігри ви любите гратися? *(Діти називають ігри, вчитель виділяє серед них народні.)*
 - Зараз ми ознайомимося з дитячою народною грою «Ой, ходить Іванко». Сподіваюся, вона вам сподобається і ви будете гратися в цю гру разом з друзями.
- 2) Ознайомлення зі структурою гри.
 - а) Указівка на те, які дійові особи беруть участь у грі.
 - б) Слова вірша, що промовляють під час гри.
 - в) Опис правил і проведення гри.
- 3) Читання гри за частинами.
 - Назвіть дійових осіб гри.
 - Прочитайте опис проведення і правил гри.
- 4) Заучування хором слів вірша гри.

Діти утворюють коло і під керівництвом учителя промовляють слова гри.

VI. Підсумок уроку

- Який настрій був у вас сьогодні на уроці?
- Що створило цей настрій?
- Розшифруйте і відгадайте, з якого твору ці рядки?

тр В сп И к В апд Е нт Д ж о т И
кна С аб Е оп Сн Т дч Р ст И аш Ч он К плот У
З нен Н онн Е лл В очю О нк Л нпс І

(Виведи сестричку з неволі. Дитяча народна гра «Ой, ходить Іванко»)

VII. Домашнє завдання

1. Вивчити дві заклички (*за вибором*).
2. Намалювати хатинку півника.

Урок 13

Тема. Поетичні перлини. М. Рильський «Осінні настрої», «Ми збирали з сиром...». В. Скомаровський «Лісова колиска». Д. Павличко «Небеса прозорі» (*напам'ять*). Є. Гуцало «Лосі»

Мета: учити учнів правильно, виразно читати поетичні твори; розширювати уявлення про красу природи восени; збагачувати словниковий запас учнів; виховувати спостережливість, любов до природи.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Зараз почнеться читання уроку,
Ми з вами зробимо ще один крок
В країну чудову, в країну казкову,
Що так нас чарує й збагачує мову.
Тож сядьте рівненько, будьте уважні,
Щоб працювати було вам неважко.

II. Вправи на розвиток читацьких навичок

1 Розчитування за складовою таблицею

Учитель керує темпом читання (*нормально, повільно, повільніше, швидше*).

2 Робота над скоромовкою

Летів горобець, сів на хлівець.
Як вийшов стрілець, то й утік горобець.

» Гра «Дощик, дощ, сонце»

«Дощик» — напівголосне хорове читання (*пошепки*);

«дощ» — голосно, швидко;

«злива» — голосно, скоромовкою;

«сонце» — читання мовчки.

III. Перевірка домашнього завдання

1 Перегляд виставки дитячих малюнків півникової хатки

2 Конкурс на краще промовляння заклички

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Послухайте вірш.

ОСІНЬ-ЧАРІВНИЦЯ

Золота красуня — осінь-чарівниця!
По землі ступає, золотом іскриться,
В жовте і червоне листячко фарбує,
І картини дивні, чарівні малює!

Н. Красоткіна

- Яку пору року описано у вірші?
- Як автор називає осінь?
- Які прикмети осені описує?
- А які прикмети наближення осені помічаєте ви?
- Зробимо невелику подорож в осінь за допомогою фотоілюстрацій. (*На ілюстраціях зображена природа ранньої, золотой і пізньої осені.*)

- Яку пору року зображено?
- Які кольори переважають? Який настрій викликають ці малюнки?
- Про красу осінньої природи написано багато поетичних творів. З деякими з них ми сьогодні ознайомимось.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Максима Рильського «Ми збирали з сином...»

1) Слухання вірша.

Учитель читає виразно, в уповільненому темпі (*діти заплющують очі*).

- Які картини постали у вашій уяві під час слухання вірша?
- ###### 2) Повторне читання вірша учнями «буксиром» за вчителем. Аналіз змісту.
- Як у вірші описано осінній день?
 - Що сказано про хмаринку? про вітер? про павутиння?
 - Який настрій був у батька з сином? Чому ви так вважаєте?
 - Навіщо батько з сином збирали каштани? жолуді?
 - Чи доводилося вам саджати дерева?
 - Розкажіть, що ви знаєте про користь, яку приносять нам дерева.
- ###### 3) Робота в групах.
- Чи може осінь співати весняні пісні?
- ###### 4) Гра «Знайди риму».
- Каштани — тανε; синь — павутинь; дубові — синкові; вишині — пісні.

» Фізкультхвилинка

Що ж, мабуть, прийшла пора
Всім нам відпочити.
Хочу на фізкультхвилинку
Усіх запросити.
Встаньте, діти, усміхніться,
Землі нашій поклоніться
За щасливий день вчорашній,
І до сонця потягніться,
В різні боки нахиліться.
Покружляли, потяглися
Й до роботи знов взялися.

2 Опрацювання вірша Вадима Скомаровського «Лісова колиска»**1) Повідомлення вчителя.**

— Чи доводилося вам бувати в лісі в розпал листопаду, коли в ясну погоду під вечір різко холоднішає, але стоїть безвітряна погода? У цю пору в лісі напрочуд тихо і чітко чути шерех листя, яке опадає з дерев.

Дереву ніхто не говорить, коли треба скидати листя. Короткі осінні дні ніби прокручують у рослині невідомий перемикач. Зелений колір змінюється на червоний, жовтий. Чим сильніше пожовтів чи почервонів листок, тим швидше він обривається.

Що ж відбувається?

Виявляється, восени в основі черешка, в тому місці, де він прикріплюється до гілки, з'явився так званий корковий шар. Він, як перегородка, відокремив черешок від гілки. Тепер тільки декілька тонких волосинок з'єднують черешок листка з гілкою. Навіть легкий вітерець обриває ці волосинки — і тоді настає листопад.

2) Самостійне читання вірша учнями (мовчки).

— Як автор називає листопад? (*Падолист*)

3) Повторне читання вірша учнями «луною» за вчителем.

— Знайдіть у вірші порівняння.

— Як ви розумієте виділені рядки?

— Де задрімав сухий листок?

— Де ще, за вашими спостереженнями, «вмоцнується» осіннє листя?

3 Опрацювання вірша Дмитра Павличка «Небеса прозорі»**1) Читання вірша вчителем.**

— Яким вам здався вірш — сумним чи веселим? Чому?

2) Повторне читання вірша напівголосно. Гра «Бджілки». Аналіз змісту.

— Який день описує поет?

- Які порівняння вжито у вірші?
- Чому зажурилась квітка?
- Продовжте міркування за зразком:
небеса прозорі — небо високе, чисте, синє;
листки, як зорі — ...
зажурилась квітка — ...

4 Опрацювання вірша Євгена Гуцала «Лосі»

- 1) Самостійне читання вірша учнями (*мовчки*).
— Як слід читати вірш: швидко чи повільно, голосно чи тихо?
- 2) Виразне читання вірша вголос. Аналіз змісту.
— Де ходять осінь? лосі?
— Як ходять лосі? А осінь?
— Чим схожі й чим різняться виділені слова?

VI. Домашнє завдання

Вивчити напам'ять вірш Дмитра Павличка «Небеса прозорі».

VII. Підсумок уроку

— Діти, що ви сьогодні вивчали на уроці?

» Технологія «Мікрофон»

— Сьогодні на уроці я...

Урок 14

Тема. Урок позакласного читання. У світі казки чарівної

Мета: підтримувати інтерес дітей до казки, закріплювати вміння розрізняти народну й авторську казки; пробуджувати бажання читати казки самостійно; розвивати пам'ять, спостережливість; викликати бажання творити добро.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань.

Повідомлення теми і мети уроку

- Сьогодні до нас на гостину завітала казка.
- Розгляньте виставку книг.
- Які казки називають авторськими? Які — народними?
- У сиву давнину, коли люди не вміли писати, улюблені казки передавалися з покоління в покоління «з вуст в уста». Тому автором таких казок уважають народ, а казки називають народними. Авторська ж казка має певного автора — письменника-казкаря.

— Наведіть приклади народних казок.

— Кого з казкарів ви знаєте?

Казка — це диво. Вона дає нам привід для роздумів, повчає, приносить багато радощів. Сьогодні наш урок складатиметься із завдань-запитань. Тому заняття назвемо... (*вікториною*).

— Заздалегідь ви об'єдналися у дві команди. Бажаю успіху!

III. Літературна вікторина

» I тур «Ти мене знаєш».

Стукіт у двері. Заходить старшокласник, одягнений листоношею Печкіним, який приносить телеграми.

— Дивно, а телеграми без підписів. Від кого вони?

- Вирушаю на весілля до Дюймовочки. (*Ластівка з казки Г. Х. Андерсена «Дюймовочка»*.)
- Хворію від переїдання: з'їв семеро козенят. (*Вовк із казки братів Грімм «Вовк та семеро козенят»*.)
- Соромлюся своєї гідкої зовнішності. (*Гидке каченя з однойменної казки Г. Х. Андерсена*.)
- Поспішаю до лісу. Мачуха наказала принести підсніжники. (*Падчерка з казки С. Маршака «Дванадцять місяців»*.)
- Йду визволяти братів і сестру з полону. (*Котигорошко з однойменної української народної казки*.)

» II тур «Хто ми і звідки?»

На дошці — малюнки ведмедя, вовка, зайця, лисиці, півника, собаки.

— Роздивіться малюнки й пригадайте, у яких казках живуть ці герої, як їх там називають?

» III тур «Чия це пісенька?»

— Казкові герої вміють співати. Послухайте запис пісенок-промовлянок і скажіть, хто це співає, з якої він казки?

Звучить аудіозапис пісенок-промовлянок. Можна використати пісеньки Колобка, Кози-дерези, Івасика-Телесика з однойменних українських народних казок, Півника з української народної казки «Котик та Півник», мами Кози з казки братів Грімм «Вовк та семеро козенят», Вінні-Пуха з повісті-казки Алана Мілна «Вінні-Пух та його друзі».

» IV тур «Казкарі»

- Хто взув kota у чоботи? (*Шарль Перро*)
- Хто придумав дзеркальце, що говорить? (*О. Пушкін*)
- Дякуючи кому Айболить вилікував звірів? (*Корнію Чуковському*)

- Хто побудував теремок? (*Російський народ у своїй казці*)
- Хто наділяв звірів музичним слухом? (*Брати Грімм*)
- Хто зібрав дерев'яних ляльок у театрі? (*О. Толстой*)

» V тур «Інценівка»

Учні показують інценівки заздалегідь підготовлених уривків казок.

IV. Підсумок уроку

- Що вам сподобалось на уроці?
- Про що розповісте вдома?

V. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання проведемо за темою «Країна дитячих журналів».

Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

Урок 15

Тема. Дивись так, щоб побачити; слухай так, щоб почути. В. Сухомлинський «Я хочу сказати своє слово». Н. Кир'ян «Словенятко»

Мета: учнів розуміти текст, виділяти у ньому головне, аналізувати; спонукати дітей до словесної творчості; виховувати любов до слова, бажання користуватися його красою та силою.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Читайте, запам'ятовуйте!

Зранку злива здивувала —
 Всю пилюку позмивала:
 З листя, з прутиків лози,
 Із сухої дереви.
 Після зливи і грози —
 Світ чистіший від сльози.

Г. Чубач

2 Гра «Знайди “зайве” слово»

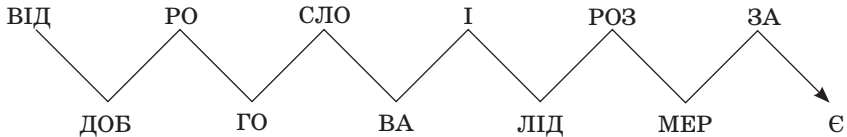
Вода, водичка, підводний, водій, водяний.
 Мило, милуватися, мильниця, милитися, мильце.
 Гуси, гусячий, гусінь, гусак, гусятниця.

3 Розчитування за складовою таблицею**4 Робота над прислів'ями**

— Прочитайте прислів'я, поясніть їх значення.

слова	зложиться	мова	до	Слово
-------	-----------	------	----	-------

(Слово до слова — зложиться мова.)

(Від доброго слова і лід розмерзає.)

III. Перевірка домашнього завдання**» Гра «Хто краще?»**

Конкурс на кращого читця вірша Дмитра Павличка «Небеса прозорі».

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Прочитайте.

сд Я рмф Х тно Онт Чзвш Упрс Сжкм
 Кон А З лдп А пв Т ни И ор Сдсф Воп
 О нук Є нл Спм Луч О я ю ь В в ба О прд

— «Я хочу сказати своє слово» — це назва оповідання Василя Сухомлинського, з яким ми сьогодні ознайомимося.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу**1 Опрацювання оповідання Василя Сухомлинського «Я хочу сказати своє слово»**

1) Читання оповідання вчителем.

— Чи сподобалося вам оповідання? Чим саме?

— Як звали головну героїню оповідання?

2) Словникова робота.

» Вправа на розширення кута зору

ПО	.	ЛЕ	НЕ	.	БО
РА	.	НОК	ТИ	.	ХИЙ
ОСІН	.	НЄ	ВЧИ	.	ТИСЯ
ТРИ	.	ВОЖНЕ	ТРЕ	.	ПЕТАЛО
ДИВИ	.	ЛИСЯ	ЗАГО	.	РІЛИ

Трепет — легке, слабке тремтіння, дрижання, безперервне, незначне коливання.

- 3) Повторне читання оповідання учнями напівголосно, кожен у своєму темпі. Гра «Бджілки».
- 4) Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання.
- Учні якого класу є героями оповідання?
 - Чи давно вони ходять до школи?
 - Чому ви так уважаєте? Доведіть словами тексту.
 - Куди пішли діти з Катериною Іванівною?
 - Який був день? Прочитайте.
 - Чому в степу було сумно?
 - Яке завдання поставила вчителька перед дітьми?
 - Як діти поставилися до цього завдання?
 - Чому вчителька не похвалила дітей?
 - Де стояла маленька Валя?
 - Що запитала у неї вчителька?
 - Яке слово сказала Валя?
 - Як відреагували на це слово діти?
 - Що вони відразу побачили в небі?
 - Чому небо було сумне? зажурене?
 - Із чим порівнює автор небо?

» **Фізкультхвилинка**

— Білочка виконає з нами руханку.

Лапки вгору, лапки вбік!
 Так щодня і кожен рік.
 То гриби в гаю збирає,
 То від хлопчика тікає.
 Ранком скаче знов до кладки —
 Як то можна без зарядки?

- 5) Читання оповідання учнями.
- 6) Гра «Диктор телебачення».
- Читання тексту, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.
- 7) Гра «Розвідники».
- Скільки разів у тексті зустрічається слово?
- 1-ша група — небо (12 разів)*
- 2-га група — діти (4 рази)*
- 8) Гра «Буксир».
- Створюється пара з «сильного» і «слабкого» учнів. «Сильний» учень веде у читанні, а «слабкий» намагається досягнути темпу читання «сильного» учня.

9) Гра «Чи є таке речення в оповіданні?».

Учитель читає речення, учні відповідають, відшукавши речення в тексті.

- Був тихий осінній вечір. (Ні)
- Вони дивилися в небо і думали. (Є)
- Справа стояла маленька Валя. (Ні)
- І діти дивилися в його лагідні сині-сині осінні очі. (Ні)

10) Гра «Чиї це слова?».

- Сьогодні ми будемо навчатися розповідати про осіннє небо... (Вчителька)
- Я хочу сказати своє слово... (Валя)
- Небо ласкаве... (Валя)
- Яке ж твоє слово про небо? (Вчителька)

2 Опрацювання вірша Надії Кир'ян «Словенятко»

1) Мовчазне читання вірша учнями.

— Що означає слово *словенятко*?

2) Робота в групах.

— Доповніть рядки новими словами. У кого вийдуть найдовші ланцюжки?

1-ша група
осінь

2-га група
сонце

3-тя група
вітер

VI. Домашнє завдання

— Поспостерігайте за небом, ідучи зі школи. Розкажіть про свої враження так, щоб усім було цікаво.

VII. Підсумок уроку

- Чого вчилися діти в полі?
- Чого ви вчилися на сьогоднішньому уроці?
- Що зрозуміли? Який висновок зробили?

Урок 16

Тема. Цікаві слова. А. Коваль «Слова розповідають». Л. Компанієць «Ковалівна». Олена Пчілка «Журавель». А. М'ястківський «Неня»

Мета: продовжувати роботу над удосконаленням читацьких навичок; учити аналізувати художній твір; розвивати в учнів прагнення вивчати рідну мову, дізнаватися більше про походження слів, що є в українській мові; виховувати наполегливість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

На перерві постаралися —
До уроку читання приготувалися.

II. Мовленнєва розминка**1** Читайте чітко, весело!

ОДУД

— Ду-ду-ду,
Чі-чі-чі...
Де ночуєш ти вночі?
— Чі-чі-чі,
Ду-ду-ду...
Я ночую у саду.
— Ду-ду-ду,
Чі-чі-чі...
Од садка віддай ключі.
— Чі-чі-чі,
Ду-ду-ду...
Загубив і не знайду.

А. М'ястківський

2 Гра зі звуками

Із задертими носами
По снігу помчали
САНИ.
А як зміниш
А на И,
По снігу помчать
СИНИ.

3 Упізнай і швидко відповідай!

Літній, сонячний, теплий — (що?)... день.
Жовті, червоні, осінні — (що?)... дерева, кущі.
Чорна, дощова, велика — (що?)... хмара.

III. Перевірка домашнього завдання

Розповіді учнів про осіннє небо.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Щодня ми промовляємо безліч добре знайомих слів. І ніколи не замислюємося, звідки прийшло до нас це слово, як воно виникло. Сьогодні ми поринемо в історію. Допоможе нам у цьому письменниця Алла Коваль.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання Алли Коваль «Слова розповідають»

- 1) Будьте готові до тесту!
Читання вчителем разом з учнями твору «буксиром».
- 2) Перевірка первинного сприйняття тексту.

► Тестування

1. Писати — це:
 - а) розписувати, розмальовувати фарбами, вкривати візерунками;
 - б) розписувати, розкреслювати, заштриховувати;
 - в) вкривати візерунками, креслити, фотографувати.
 2. Колись слово *писати* було близьким до слова:
 - а) яскравий;
 - б) ясний;
 - в) пістрявий — «різнокольниковий».
 3. Сьогодні слово *писати* має ще одне значення:
 - а) малювати, створювати картину;
 - б) плавати;
 - в) креслити.
 4. «Неначе писанка, село...» — це слова:
 - а) М. Рильського;
 - б) Лесі Українки;
 - в) Т. Шевченка.
 5. Писанка — це:
 - а) яскраво розмальоване куряче яйце;
 - б) яскраво розмальований глечик;
 - в) яскраво розмальована картина.
 6. Коли кажуть «мов писанка», мають на увазі:
 - а) щось різнокольорове;
 - б) щось яскраве, багатобарвне, красиве;
 - в) прописи.
- 3) Перевірка.
 - 1) а; 2) в; 3) а; 4) в; 5) а; 6) б.
 - 4) Словникова робота.

Яйця	звичай
писанка	записувати
фарбами	занотувати
розписувати	розмальовувати

— Яке слово «зайве» у першому стовпчику? (*Розписувати* — назва дії)

— У другому стовпчику? (Звичай — що?), або розмальовувати — перша буква.)

5) Читання тексту учнями «ланцюжком».

— Знайдіть питальні речення.

— Прочитайте третій абзац.

— Поясніть значення слів *пістрявий*, *занотувати*.

— Що означає слово *писанка*? Прочитайте.

— Послухайте вірш і скажіть, до якого свята розписують писанку?

Сонечко сміється у вікно:

— Вже Великдень! — тішиться воно.

І пташки щебечуть угорі:

— Пасху ми зустріли на зорі!

Он і зайчик — просто чудеса:

В лапках сяє писанка-краса.

6) Гра «Хвости».

Учитель читає початок речення, учні відшукують і зачитують усе речення.

7) Гра «Читає Незнайко».

Учитель читає абзац тексту, замінюючи деякі слова. Учні мають помітити помилку і виправити її.

» Фізкультхвилинка

2 Опрацювання вірша Лідії Компанієць «Ковалівна»

1) Розповідь учителя про автора.

— Лідія Компанієць за професією — бібліотекар, почала писати вірші ще з дитинства. Працювала в редакціях газет. За її сценаріями зняті фільми та мультфільм «Чому втекло кошеня».

2) Читання вірша за вчителем «буксиром».

— Чи все зрозуміло вам у вірші?

3) Читання вірша учнями мовчки.

— Хто такий коваль? Що ви знаєте про цю професію?

— Спробуйте пояснити, як утворилося прізвище дівчинки.

— Знайдіть у вірші слова-родичі.

Учитель розповідає, що в старі часи прізвища людям часом давали за родом діяльності.

— Спробуйте пояснити прізвища Бондар, Стельмах, Швець, Скляр.

— Як побудований вірш? Між ким відбувається діалог?

4) Читання вірша за особами: дівчата — хлопці.

3 Опрацювання вірша Олени Пчілки «Журавель»

1) Звернення до довідника «Познайомимося з авторами прочитаних творів». Самостійне читання учнями статті про Олену Пчілку.

— Що цікавого про письменницю дізналися?

2) Опис журавля за малюнком.

Прослуховування запису курликання журавлів.

3) Читання хором вірша «Журавель».

— Як по-різному називають цього птаха?

— Чому він має різні імена?

— Коли журавлі жураються? Чому?

— Коли журавлям весело? Чому?

Журавель — журитися — осінь.

Веселик — весело — весна.

— Які типи речення за інтонацією є у тексті вірша? За метою висловлювання?

4 Опрацювання тексту Андрія М'ястківського «Неня»

1) Робота над структурою тексту.

— Прочитайте заголовок. Кого так називають?

» Використання інтерактивної технології «Так — ні»

Беруть участь дві команди: «Так» (*няня — мама*), «Ні» (*неня — ненька*).

— Чи поділено текст на абзаци? (*Ні*)

— Чому? (*Діалог*)

2) Читання оповідання учнями мовчки.

— Назвіть головних героїв оповідання.

3) Інтонування речень.

— Відшукайте речення, які читаються з інтонацією здивування.

— А тепер — із захопленням.

4) Читання оповідання за особами.

5) Аналіз змісту оповідання.

— Де були дідусь Демид із Дмитриком?

— Кому дідусь попросив розповісти про прогулянку?

— Чому здивувався Дмитрик?

— Що для нього виявилось справжнім відкриттям?

— Як дідусь говорить про українську мову? Про що це свідчить?

VI. Підсумок уроку

— Що вразило на уроці?
 — Чи сподобалося дізнаватися, як слова можуть розповідати.
 — Кожне слово української мови — своєрідна перлинка, загадка. Відгадати ці загадки, розповісти про походження слів, про те, звідкіля до нашої мови прийшли слова, чому вони так називаються, допоможе оця книга. Назва її написана на дошці — етимологічний словник.

» Робота над 2–3 статтями «Етимологічного словника»

VII. Домашнє завдання

1. Розпитати у батьків, звідки походить ваше прізвище.
2. Намалювати журавля.

Урок 17

Тема. Чарівні слова. Д. Білоус «Звертання». В. Сухомлинський «Навіщо кажуть “спасибі”?»

Мета: продовжити ознайомлення учнів із багатством, красою і величчю рідної мови; вдосконалювати навички свідомого, правильного виразного читання; розвивати мислення, діалогічне і монологічне мовлення учнів; виховувати любов до рідної мови.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Добрий день! Добрий час!
 Рада, діти, бачить вас!
 Ви почули всі дзвінок?
 Він покликав на урок.
 Девіз нашого уроку:
 Не просто слухати, а чути.
 Не просто бачити, а помічати,
 Дружно плідно працювати.

II. Мовленнєва розминка

— Почнемо наш урок із гімнастики, яка допоможе підготувати наші органи до роботи протягом уроку.

1 Вправи для очей, губ і язика

- Швидко розплющити і заплющити очі;
- колові оберти очима;
- подивіться вдалину;
- допоможемо пір’їнці підлетіти;
- обличчю смачне варення;

- дістанемо язичком до носа і підборіддя;
- усміхніться відкритим і закритим ротом.

2 Артикуляційні вправи

- Як співає соловей? (*Фіть-фіть-фіть*)
- Як гуде жук? (*Жу-жу-жу*)
- Як шумить вітер? (*Ш-ш-ш*)
- Як дзижчить комарик? (*Дз-дз-дз*)

3 Розчитування за складовою таблицею

4 Заучування скоромовки

Ти, малий, скажи малому,
Хай малий малому скаже,
Хай малий теля прив'яже.

III. Перевірка домашнього завдання

Розповіді учнів про походження своїх прізвищ.
Перегляд виставки дитячих малюнків.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні ми продовжуємо ознайомлюватися з багатогранністю української мови.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Дмитра Білоуса «Звертання»

1) Гра «Знайдіть слово».

ту – у + авн – в – н + те – с + о (*Тато*)

бн – н + ащ – щ + блт – л – т + у + сят – т (*Бабуся*)

— Назвіть ще своїх рідних.

— Як ви до них звертаєтесь?

2) Читання вірша вчителем.

— Як звати головного героя вірша?

— Як ставиться до його мови автор? Чому?

— А вам сподобалася мова Федька?

— Чи слід брати з нього приклад?

3) Словникова робота.

Сокровенне — своє, особисте.

Кумекать — розуміти.

Творить — створює, робить.

4) Читання вірша учнями «ланцюжком».

— Які розділові знаки зустрічаються у тексті?

— Які ролі вони виконують?

5) Хорове читання відповідно до розділових знаків.

- 6) Робота над аналізом змісту вірша.
- Які ніжні слова вживає автор у вірші?
 - Доповніть цей ряд своїми словами.
 - Які звертання творить Федько?
 - Чиї звуки це вам нагадує? (*Бе! Ме! Ба! Ма! Та!*)
 - На кого можуть перетворитися люди, якщо будуть так говорити?
 - Знайдіть і прочитайте речення зі звертаннями.
 - Прочитайте окличні речення, питальні.

► Фізкультхвилинка

2 Опрацювання оповідання Василя Сухомлинського «Навіщо кажуть “спасибі”?»

- 1) Читання оповідання вчителем.
 - Назвіть дійових осіб оповідання.
- 2) Словникова робота.

► Вправа на миттєве сприймання слів

Слова на картках-блискавках: дідусь, хлопчик, подорожній, напилися, істота, мандрівник.

- Які слова, близькі за значенням, ви запам’ятали?

Ішли	дорога
дзюрчала	істота
напилися	подяка
усміхнувся	звеличує
дізнається	хлопчик
істиною	подорожніх

Читання стовпчика «буксиром» за вчителем.

— Знайдіть «зайве» слово в першому стовпчику (*істиною — назва предмета*); в другому (*звеличує — назва дії*).

- 3) Повторне читання тексту учнями мовчки. Підготовка до читання за особами.
 - З якою інтонацією слід читати слова дідуся? хлопчика?
- 4) Читання оповідання за особами.
- 5) Аналіз змісту з елементами вибіркового читання.
 - Куди підійшли подорожні?
 - Як хлопчик зреагував на подяку дідуся струмкові?
 - Уявіть себе на місці хлопчика. Що ви відповіли б дідусеві?
 - Чого дідусь намагався навчити свого онука?

VI. Домашнє завдання

1. Виразно читати оповідання. Дати характеристику онукові, дідусеві.

2. Підготувати розповідь про Дмитра Білоуса, використовуючи інформацію довідника «Познайомимося з авторами прочитаних творів».

VII. Підсумок уроку

— Уживайте у своїх звертаннях до рідних, знайомих, однокласників тільки добрі, ласкаві слова. Не скупіться на подяку, похвалу, і тоді у вашому житті все буде чудово.

Урок 18

Тема. В'язка народних прислів'їв. Н. Забіла. Лічилки. Жменька загадок із твого класу

Мета: дати учням уявлення про суттєві ознаки прислів'їв, загадок; удосконалювати навички читання вголос і мовчки; вчити виділяти в тексті головне; продемонструвати на матеріалі прислів'їв, загадок красу, багатство, влучність рідної мови.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Ніс Гриць пиріг через поріг,
Став на горіх, упав на поріг.

2 Гра «Блискавка»

Казка, каска, казка, казка, казка.
Дубочки, дубочки, зубочки, дубочки, дубочки.
Мишка, миска, мишка, мишка, мишка.

3 Гра «Доповни речення»

Учитель називає речення. Діти доповнюють його, додаючи по одному слову.

Жовтіють дерева.
Восени жовтіють дерева у лісах.
Восени жовтіють дерева у лісах і парках.

III. Перевірка домашнього завдання

1 Розповіді учнів про Дмитра Білоуса

2 Характеристика дідуся та його онука

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— До перлин української мови належать прислів'я. Упродовж віків їх складав народ. Прислів'я виникли у сиву давнину, коли ще не було письма, передавалися з вуст у уста. У мудрих і дотепних висловах український народ розкрив різноманітні явища суспільного життя і природи, влучно оцінив людські характери та події. Правда і кривда, добро та зло, мужність і боягузтво, щедрість та скнарність, товарицькість і незгода, соціальна нерівність та любов до краю — про все це передано у прислів'ях коротко та образно, адже у них — вікова мудрість, багатостраждальна історія.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Робота над прислів'ями

1) Читання тексту «Прислів'я» з підручника колективно.

2) Робота в групах.

Кожна група зачитує по 2 прислів'я, пояснює їх значення.

3) Робота над аналізом тексту прислів'я.

— Знайдіть прислів'я, у яких використано слова, протилежні за значенням.

— Прочитайте прислів'я, у яких є слова, що римуються.

4) Гра «Хто правильно закінчить прислів'я».

- Не знаєш броду — ... (*не лізть у воду*).
- Диму без вогню... (*не буває*).
- Не той друг, хто медом маже, а той,... (*хто правду каже*).
- Кожна жаба своє... (*болото хвалить*).
- З малої іскри... (*великий вогонь буває*).

Учні закінчують прислів'я, пояснюють їх значення.

5) Гра «Відшукайте пару».

Менше говори,...	...а лихих стережись.
Узявся за гуж —хто від роботи біжить.
Важко тому жить,...	...а більше діла роби.
З добрими дружись,...	...не кажи, що не дуж.
Або розумно казати,...	...тому нічого не вдається.
Хто за все береться,...	...або зовсім мовчати.

6) Гра «Шифрувальники».

Кожна група отримує картку із зашифрованим прислів'ям, називає прислів'я, пояснює його значення.

Щоб прочитати зашифроване прислів'я, потрібно у кожному горизонтальному рядку закреслити кожну другу букву.

1-ша група

Луашсмтбірвткв
діетнуь
плосчкижндахе,
ан
спорлсонваекй
кхіюнцчшапе.

(Ластівка день починає, а соловей кінчає.)

2-га група

Склропвдо
дноз
счлноївка—
зкліомжоизтаькря
мнодвкає

(Слово до слова — зложиться мова.)

3-тя група

Хктрод
снввопеміч
мфоювтиь
цпузріаієлтіьусзяо,
ткоїм
сдаому
сфехбне
сітаиоднакеутпърсбя

(Хто своєї мови цурається, той сам себе стидається.)

4-та група

Пктоиуцаюп
поіфзцнкаоюіть
пров
пніср'мюо,
ан
лоюмдеианку—
пдо
мноувчіо

(Птицю пізнають по пір'ю, а людину — по мові.)

2 Опрацювання лічилок

1) Бесіда.

- Для чого народ (*а пізніше — й поети*) складав лічилки?
- Коли їх застосовують?

2) Читання лічилок із підручника.

- а) Читання мовчки.
- б) Хорове читання лічилок у різному темпі, щоразу — швидше.
- в) Заучування лічилок.

3 Опрацювання загадок

1) Вступне слово вчителя.

— Прислів'я вчать нас замислюватись над своїми або чужими вчинками, а загадки вчать нас мислити, порівнювати, зіставляти.

Загадки є одним із найдавніших видів народної творчості, що дожив до наших днів і житиме й надалі.

Загадка (*від слова гадати — думати*) — це дотепне запитання або вислів, що вимагає розкриття, відгадки.

У загадках прикмети предметів не називаються прямо, про них мовиться у прихованій формі. У загадках зашифрований якийсь предмет чи явище. Спостережлива людина завжди відгадає загадку.

2) Читання загадок із підручника.

— Які слова допомагають відгадати загадку.

3) Робота в групах.

Кожна група отримує малюнок (*портфель, ялинка, кішка тощо*).

Завдання — за малюнком скласти загадку, загадати її однокласникам.

VI. Домашнє завдання

1. Вивчити 2 прислів'я, з якими ознайомилися вперше.
2. Підготувати загадки.

VII. Підсумок уроку

- Чи сподобався вам сьогоднішній урок?
- Що нового дізналися?
- Відгадайте загадку.

- У кожнім реченні я — перша,
Почну і прізвище, й ім'я.
І назви рік, і міст, і селищ.
Ви здогадалися, хто я? (*Велика буква*)

В. Бутрім

Урок 19

Тема. Звідки походять назви місяців. «Прощальний листопад» (за В. Скуратівським)

Мета: формувати вміння працювати над текстом, вникати у його зміст, розвивати в учнів допитливість, інтерес до історії, виховувати любов та повагу до народних традицій.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Стали, діти, всі рівненько.
Посміхнулися гарненько.
Настрій на урок взяли
Й працювати почали.

II. Мовленнєва розминка

1 Запам'ятайте за вчителем!

БЕЗКОНЕЧНА ПІСЕНЬКА

Був собі журавель
Та журавочка.
Наносили сінця
Повні ясельця.
Наша пісня гарна й нова, —
Почнем її, братці, знова!
Був собі журавель
Та журавочка...

Олена Пчілка

2 Послухайте і доскажіть!

Да-да-да — стоїть у глечичку... (*вода*).
Ди-ди-ди — дай напиться... (*води*).
Жа-жа-жа — ми знайшли... (*вужа*).
Жи-жи-жи — ти мені... (*допоможи*).

III. Перевірка домашнього завдання

1 Учні розказують прислів'я, пояснюють їх зміст

2 Гра «Ти — мені, я — тобі»

Учні один одному загадують загадки.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

- Яка зараз пора року?
- Назвіть осінні місяці. Спробуйте пояснити їх назви.
- Сьогодні ми ознайомимося з оповіданням Вадима Скуратівського «Прощальний листопад».

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Ознайомлення з життям і творчістю Вадима Скуратівського (за матеріалом підручника)

2 Читання оповідання вчителем

— Чи сподобалося вам оповідання? Що цікавого дізналися?

3 Словникова робота

1) Читання слів «луною» за вчителем.

Відмежовують, зустрічаються, падолист, братчини, передня, відчиняє, обтрусить, заячий.

2) Читання стовпчиків слів «буксиром».

Осінній	нагадує
останній	танцювали
очевидно	прокинутись
обтрусить	передбачити

— Що спільного у словах першого стовпчика? (Перша буква *О*.)

— Що спільного у словах другого стовпчика? (Слова — назви дії.)

— Яке слово у першому стовпчику означає дію? (Обтрусить)

4 Повторне читання оповідання учнями напівголосно. Гра «Бджілки»

— Читаючи, поміркуйте, скільки назв листопада згадується у тексті.

5 Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання

— Чому листопад із березнем брат?

— Що таке братчини?

— Які прислів'я складено про листопад?

— Чому день у листопаді порівнюється із заячим хвостом?

— Які народні прикмети згадуються у тексті?

» Фізкультхвилинка

6 Гра «Розвідники»

— Скільки абзаців у тексті? (7)

— Знайдіть і прочитайте абзаци, які складаються з одного речення.

— Знайдіть і прочитайте найдовший абзац.

7 Гра «Хто швидше?»

— Знайдіть і прочитайте речення, у яких ужиті слова, що на картках-блискавках.

Слова: весняний, снігу, хвіст, селяни.

8 Гра «Небо і земля»

Після команди вчителя «земля» учні починають читати, стежачи не пальчиком, а очима. Коли звучить команда «небо», діти припиняють читати, очі піднімають угору. За командою «земля» діти повинні продовжити читати з того місця, де зупинились, так — кілька разів протягом читання всього тексту.

9 Гра «Чи є в оповіданні таке речення?»

Учитель читає речення. Учні відшуковують його у тексті.

- Адже вони обидва розділяють різні пори року. (*Hi*)
- Про листопад український народ склав багато прислів'їв. (*Так*)
- День у листопаді, як заячий хвіст, не встигнеш прокинутись — уже темніє. (*Hi*)

VI. Підсумок уроку

» Гра «Продовж речення»

- Сьогодні на уроці я дізнався...
- Найбільш мене зацікавило...
- Запам'ятав...

VII. Домашнє завдання

Будьте дослідниками! Знайдіть прислів'я про листопад, народні прикмети, пов'язані із цим місяцем.

Урок 20

Тема. Веселе слово. Мовні цікавинки. «Дві душі», «Обіцянка» (з *народного*). Г. Бойко «ґава». І. Січовик «Тими самими словами...», «На горі...», «Я тягнув...», «Я зробила піну...». В. Плахотников «Під парканом». М. Хоросницька «Матусин заповіт». Підсумок за темою

Мета: зміцнювати інтерес учнів до мовних явищ; удосконалювати техніку свідомого виразного читання; перевірити знання учнів за розділом «В рідній школі — рідне слово»; виховувати любов до рідної мови.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Поспішіть місця зайняти —
Час урок розпочинати.

II. Мовленнєва розминка

1 Читання чистомовки «Дощиком»

Ба-ба-ба, ба-ба-ба — он на березі верба!
Бу-бу-бу, бу-бу-бу — доглядаємо вербу!

Бі-бі-бі, бі-бі-бі — сидить голуб на вербі!
 Би-би-би, би-би-би — голуб полетів з верби!
 Бу-бу-бу, бу-бу-бу — я люблю свою вербу!

2 Розчитування за складовою таблицею

3 Гра «Шифрувальники»

отат	амма	ідр
тарб	аньенк	анроид
грит	сятума	нядір
ясбауб	сьдуд	апил

III. Перевірка домашнього завдання

Учні ознайомлюють клас із дібраними прислів'ями про листопад, народними прикметами, пов'язаними з цим місяцем.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Український народ любить жартувати. Якою б засмученою не була людина, але почувши дотепний жарт, вона посміхається, сум минає, і замість нього панує веселий сміх.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Робота над смішинками

1) Читання смішинки «Дві душі» вчителем.

— Послухайте невеличкий текст, з'ясуйте що це — оповідання, вірш, загадка?

2) Бесіда за прочитаним.

— Між ким відбувається діалог?

— Чи можна назвати хлопчика спостережливим? Чому? (*Він ставить цікаві запитання.*)

3) Висновок.

Це — смішинки-веселинки. Люди придумували їх або запам'ятовували із власного життя, переказували одне одному, щоб учитися на цих випадках і веселити одне одного, поліпшувати настрій.

4) Читання смішинки за особами.

Учні обирають виконавців за допомогою однієї з лічилок, вивчених на попередніх уроках.

5) Хорове читання смішинки «Г'ава».

— Пригадайте, коли вживають вислів «ловити г'ав».

6) Читання смішинки «Обіцянка»: мовчки, за особами.

2 Опрацювання мовних цікавинок

- 1) Читання (*хорове*) віршів Ігоря Січовика.
 - а) Робота в парах. Обговорення значення виділених слів.
 - б) Слухання виступу декількох учнів щодо пояснення слів:
квасоля — квас Оля; віз — віз; з мила — змила.
- 2) Читання вірша Василя Плахотникова «Під парканом».
 - а) Читання вірша вчителем.
— Чи цікавий вірш?
— Він вам сподобався?
 - б) Читання вірша учнями мовчки.
 - в) Робота над змістом вірша.
— Кого побачили діти під парканом?
— Що вирішили збудувати для нього діти?
— Поясніть різні значення слів діти, живе, буду.
 - г) Гра «Заєць — вовк».
Учні читають парами вірш («заєць» *утікає*, «вовк» *намагається його наздогнати*.)
 - д) Гра «Пофантазуйте».
— Складіть речення зі словами: *Сонце — сон це; ніс — ніс; три — три; мати — мати.*

3 Опрацювання вірша Марії Хоросницької «Матусин заповіт»

- 1) Читання вірша учнями мовчки.
- 2) Словникова робота.
Погідний — ясний, світлий, теплий.
- 3) Аналіз змісту вірша.
 - Між ким відбувається розмова?
 - Яку мову слід зберегти у своєму серці?
 - Як потрібно ставитися до інших мов?
 - Як автор називає рідну мову?
 - Прочитайте окличне речення.
 - Який заповіт давала мама дитині?
 - Як дитина зрозуміла матусин заповіт?

VI. Підсумок за розділом

— Ми закінчили вивчати перший розділ підручника. Як він називається?

— Як ви його засвоїли, зараз перевіримо, і виявимо кращого знавця творів розділу.

— За кожну правильну відповідь ви отримуватимете фішку. Бажаю успіху!

1 Назвіть авторів цих рядків

- Наче вулик, наша школа. (*Д. Павличко*)

- Бачити — не бачить... (Л. Глібов)
- Приготуйте, діти, пера. (В. Лучук)
- Ми збирали з сином на землі каштани. (М. Рильський)

2 Які за жанрами ці твори?

- «Рідна мова». (Л. Забашта, вірш)
- «Добрий вечір, зайчику...» (Дитяча пісенька)
- «Тиха нічка теплесенька». (Колискова)
- «Сильніше за силу». (Казка)

3 З якого твору слова?

- Хитрощі не люблять совісті. («Як Наталя в Лисиці хитринку купила»)
- Черкнув крейдою і того дня... («Кордон»)
- Зате знаю, з ким мені не треба дружити.... («У новій школі»)
- Бо така багата мова українська... («Неня»)

4 Згадайте, що це? Наведіть приклад

- Цікаве запитання, у якому є слова-підказки для відгадки. (Загадка)
- Короткий влучний вислів повчального характеру. (Прислів'я)

VII. Підсумок уроку. Підбиття підсумків вікторини

— Діти, ви — молодці! Добре засвоїли те, про що ми говорили на уроках. Найголовніше — пам'ятайте: ми живемо на мальовничій землі — в Україні. Тут жили наші предки, живуть батьки і ми. Із задоволенням милуймося красою рідної природи, вслухаймося у чарівні мелодії пісень, вбираймо у себе ніжні звуки української мови!

Любіть всім серцем свою рідну мову. Вивчайте її. Вона — наша гордість!

Мово рідна!
Слово рідне!
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має.

Урок 21

Тема. Урок позакласного читання. Країна дитячих журналів

Мета: розширювати знання дітей про дитячу періодичну пресу; активізувати інтерес до неї; розвивати вміння самостійно читати дитячу періодику, комунікативні здібності; виховувати любов до рідного слова.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Актуалізація опорних знань. Оголошення теми і мети уроку****1 Гра «Шифрувальники»**

— Знайдіть кожну третю букву і прочитайте слово.

Мтжосупчрсунаоаяюл

(Журнал)

— Які значення може мати слово *журнал*? (*Класний журнал, журнал обліку відвідування, періодичне видання*)

2 Робота з виставкою дитячих журналів

— Назвіть журнали, які є на виставці.

— Які з них ви читали?

— Які журнали є у вас удома?

— Про що говорить обкладинка журналу?

— А зараз — трішки історії.

Перший журнал вийшов у 1665 році у Франції, в тому ж році — в Англії. У 1772 році вийшов додаток до газети «Санкт-Петербурзькі вестимоїсті». А в 1785 році з'явився дитячий журнал «Детское чтение для сердца и разума». У 1861 році почав виходити журнал «Вокруг света», а після революції 1905 року з'явився журнал «Тропинка», головним редактором якого була жінка під псевдонімом Allegro (*що в перекладі — блискучий папір*).

III. Робота над темою уроку**1 Робота в групах**

— Зараз виконаємо невеличке завдання. Кожна група отримує журнали.

Завдання: коротко розповісти про кожний журнал.

1-ша група — журнал «Барвінок»;

2-га група — журнал «Пізнайко»;

3-тя група — журнал «Яблунька»;

4-та група — журнал «Весела перерва».

Кожна група розповідає, чим цікавий їх журнал, які в ньому є рубрики, для якого віку розрахований, коли виходить.

Учитель доповнює відповіді дітей, звертає увагу на те, що обкладинка містить номер журналу, місяць, рік видання, з якого часу видається. (*Діти відшуковують ці дані і повідомляють отримані відомості.*)

2 Зустріч із «Барвінком»

Стукіт у двері. Входить хлопчик у костюмі Барвінка, декілька учнів-барвінчат.

Б а р в і н о к. Добрий день, дорогі діти! Ми раді зустрічі з вами. Давайте знайомитись. Я — Барвінок. Це барвінчата — мої читачі. Я хочу, щоб вас було якнайбільше. Хочу вам розповісти трішки про себе.

Народився я у 1928 році в місті Києві. Назвали мене ім'ям ніжної весняної квітки. У мене красиві обкладинки, цікаві сторінки. Я виходжу в світ щомісяця і подорожую всією Україною у пошуках барвінчат — читачів, молодших школярів. На моїх сторінках ви знайдете те, чого немає в шкільних підручниках. Я порадую вас чудовими казками, оповіданнями, легендами, переказами, ознайомлю з прикметами, прислів'ями, приказками, загадками, іграми. Я розвеселю вас у сумні години, підтримаю в час скрути, посяю у ваших душах зерна добра, щирості, любові.

У с і (разом)

«Барвінок» — друг усім,
Він входить у кожен дім!
Його читають геть усі:
Батьки і діти, й бабусі,
І люблять наші дідусі.

3 Гра «Бібліотекар»

Складання (колективно) каталожної картки.

— Щоб швидко віднайти матеріал журналу, який запам'ятався, сподобався, — складемо каталожну картку, як це роблять бібліотекарі.

На дошці — запис:

- Автор.
- Назва твору (*матеріалу*).
- Назва журналу.
- Рік видання.
- Номер сторінки.

Учні у групах усно складають картку, найкраще складену записують.

4 Колективна робота. Складання пам'ятки читача

- 1) Журнал починай читати з обкладинки, на ній виділяють усі написи.
- 2) Зверни увагу на номер журналу, рік видання, хто і де видає журнал.
- 3) Прочитай, для кого призначений журнал.

- 4) Потім розглядай кожну сторінку, прочитуй її до кінця.
- 5) Якщо зустрів незнайомі слова, звернись до словників, енциклопедій, довідників.
- 6) Про прочитане розповідай своїм друзям, обмінюйся думками з ними.
- 7) Поміркуй, як і де ти можеш використати знання, одержані з журналу.

IV. Підсумок уроку

- Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?
- Які нові слова вивчили?
- Читайте журнали! Вони відкриють для вас скарби знань, умінь, доброти і радості.

V. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання проведемо за темою «У світі цікавих загадок».

Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ КАЗКИ

Урок 22

Тема. Вступ до теми. Уявлення про народну казку. «Рукавичка» (українська народна казка). Інсценізація казки

Мета: розширити знання учнів про казку як жанр усної народної творчості; навчити розпізнавати такі твори серед інших, орієнтуватися в їхніх особливостях; учити визначати головну думку казки; розвивати вміння відтворювати зміст прочитаного; виховувати любов до казок.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Всі почули ви дзвінок
На улюблений урок.
Кожен з вас приготувався,
На перерві постарався.
Зараз сядуть всі дівчатка,
А за ними — і хлоп'ятка.
Ласкавинки посилаємо,
Працювати починаємо.

II. Мовленнєва розминка

1 Дихальні вправи

— Щоб ваші губи і язичок були слухняними, виконаємо дихальні вправи.

1, 2, 3 — вдихаємо повітря, 4 — видихаємо;

1, 2, 3 — вдихаємо повітря, 4 — видихаємо, ніби гасимо свічку;

1, 2, 3 — вдихаємо повітря, 4 — видихаємо, як із кульки виходить повітря.

2 Робота над скоромовкою

Біля баби баба сіла.
Баба бабі бубуніла,
Бубуніла з півгодини
Баба бабі про новини.

3 Розчитування за складовою таблицею

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Ми починаємо вивчати новий розділ. Прочитайте його назву.

— Як ви її зрозуміли? Поясніть.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Вступна бесіда

— І що воно таке, ота казка? Жила-була вона з прадавніх часів, про які вже стародавні книги не пам'ятають. Протягом століть казки були і залишаються чарівними джерелами доброти і милосердя, яких завжди так не вистачає в житті. Створені в сивій давнині, вони, як і вся усна народна творчість, переказувалися з вуст в уста, від одного оповідача до іншого. Гортаючи сторінки улюблених казок, ми розуміємо, що казки — це наші великі вчителі, які спочатку виховують, а вже потім розважають. Казка — це диво. Вона дає нам привід для роздумів, повчає, приносить багато радощів.

2 Читання учнями тексту підручника про народні казки

— Які казки найдавніші?

— Ми сьогодні ознайомимося з казкою, а як вона називається — дізнається, відгадавши загадку.

- Де ж усі сховались звірі?
У якій такій квартирі?

Дуже тісна, невеличка,
Це чудова... (рукавичка).

3 Опрацювання казки «Рукавичка»

► Технологія «Вмикаємо телевизор»

— Добрий день! В ефірі передача «В гостях у казки». Любі діти, послухайте українську народну казку «Рукавичка».

1) Читання казки вчителем.

— Яких героїв казки запам'ятали?

— Де взялася в лісі рукавичка?

2) Словникова робота.

Читання за вчителем «луною» слів: *шкряботушка, скреко-тушка, рукавичці, скраєчку, іклан, розірветься.*

3) Читання казки мовчки, підготовка до читання вголос.

— Чи в повному обсязі надруковано казку в підручнику?

— Яка частина відсутня? Розкажіть її.

— Послухайте загадку. Відгадайте і скажіть, кого з героїв казки немає у змісті загадки?

- Що за хата на узліссі,
Вся ворухиться, дрижить?
Де не взявся — кабан біжить.
Тут і вовк іде, й ведмідь,
Й кожен хоче в хатці жити.
Так вже тісно їм усім —
Ось-ось-ось порветься дім.
Що за дім такий лежить,
І ворухиться, й дрижить? (Рукавичка)

(Відсутні: лисичка, жабка, мишка, зайчик.)

4) Читання казки вголос.

— Які речення в казці повторюються?

— Як у казці названо мишку? жабку? зайчика? кабана? ведмедя? Поясніть чому.

— Кого звірі не хотіли впускати до рукавички? Чому? Прочитайте.

5) Інсценізація казки.

— Скільки акторів братимуть участь в інсценізації?

— З якою інтонацією треба читати слова автора, лисички, мишки, жабки, зайчика, кабана, ведмедя?

— Чи можна цих тваринок назвати друзями? Чому?

V. Підсумок уроку

— Чи сподобався вам урок?

- Цікаво бути артистом?
- Кому найкраще вдалося зобразити свого казкового героя?
- Казка «Рукавичка» дуже відома і популярна. Ми розгадували про неї загадки. Платон Воронько написав веселий віршик, який має таку саму назву.

КАЗКА ПРО РУКАВИЧКУ

Вчора Галочка-сестричка
 Казку прочитала,
 Як у лісі рукавичка
 Звірям домом стала.
 Я покинув рукавичку
 За городом, там, де ліс.
 Та ні зайчик, ні лисичка
 Й вовк у неї не заліз.
 Мабуть, дуже замала
 В мене рукавичка.
 Взяв у мами зі стола,
 З ліжка у сестрички,
 Рукавичок, мабуть, з п'ять.
 В ліс відніс — хай звірі сплять.
 Я не знаю, як було,
 Що у лісі сталось,
 А мені не повезло —
 Від усіх дісталось.

- Який настрій викликав у вас цей віршик? Чому?

VI. Домашнє завдання

1. Вивчити прислів'я.
2. Детально переказувати казку.

Урок 23

Тема. М'яко стеле, та твердо спати. «Вовк та козенята» (українська народна казка). Прислів'я

Мета: поглиблювати знання учнів про казку; розвивати навички діалогічного мовлення; вдосконалювати техніку читання учнів, використовуючи різні види роботи над текстом; збагачувати активний словниковий запас; вчити правильно висловлювати свої думки; виховувати любов до мами, прагнення дослухатися до її порад.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав дзвінок —
 Починаємо урок!

Працюватимем старанно,
Щоб почули у кінці,
Що у нашім дружнім класі
Діти — просто молодці!

II. Мовленнєва розминка

1 Вправа «Водолаз»

На рахунок 1–5 вдихаємо повітря, затримуємо дихання і повільно видихаємо.

2 Розчитування за складовою таблицею

3 Робота над скоромовкою

Обережний хитрий лис
До нори вечерю ніс.
Біг додому лісом лис,
Шелестів над лісом ліс.

Читання напівголосно і повільно; голосно і швидко; весело; сердито.

III. Перевірка домашнього завдання

1 Бесіда за прочитаним

- Який новий розділ почали вивчати?
- Які казки називаються народними?
- Яку казку читали вдома?
- Відгадайте загадки. Яка з них буде зайва?
 - Навіть в спеку, відчайдуха,
Не скидає він кожуха.
Взимку ж холоду боїться,
Лізе до барлогу гріться. (*Ведмідь*)
 - Прийшла кума із довгим віником
На бесіду із нашим півником,
Схопила півня на обід
Та й замела мітлюю слід. (*Лисиця*)
 - Вона живе в болоті,
Зелена, як трава.
І цілий день нам чути
З болота «ква-ква-ква». (*Жаба*)
 - Невеличка та сіренька
В нірці мешкаю тихенько.
Уночі по хаті — нир,
Я шукаю сало й сир. (*Миша*)

- В лісі тваринка живе полохлива,
Добра, пухнаста та дуже ляклива.
Вушка вона притискає свої,
Шурхіт усякий лякає її. (*Заєць*)
- Загорнулася в клубок
Ціла купа голочок.
Лис підбіг, голки понюхав.
Потім довго носа чухав. (*Їжак*)

— Кого з героїв казки не згадали?

2 Докладний переказ казки учнями

3 Робота над прислів'ями

— Розкажіть прислів'я, поясніть його зміст.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Ви чудово впоралися із завданням! Вправно розгадували загадки! Сьогодні в нас у гостях ще одна казка. Хто буде її героями, дізнаєтеся, відгадавши загадки.

- Я пасуся на лужку
В хутрянному козушку.
Гострі ріжки: бе-бе-бе, —
Налякаю я тебе! (*Коза*)
- Засвітилися серед ночі
В темних хащах жовті очі.
Наче лісу грізний дух —
Гострі ікла, сірий смух.
Полювати йде хижак,
На весь ліс наводить жак. (*Вовк*)

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Читання казки «Вовк та козенята» вчителем

— Чи сподобалася вам казка?

2 Словникова робота

Читання «луною» за вчителем слів: *козеняточка, відімкнітєся, відчинітєся, преміцно, тонесеньким.*

» Гра «Знайдіть пару»

Повернеться
відімкнітєся

відчинітєся
прийде

3 Читання казки учнями мовчки

- Чому Коза залишила своїх діток удома самих?
- Як слід читати казку? (*Повільно, не поспішаючи*)

4 Читання казки вголос «ланцюжком»

- Яким перед вами постав Вовк? Коза? козенята?
- Про кого можна так сказати?
- Добра, любляча, дбайлива.
- Злий, підступний.
- Слухняні.

» Фізкультхвилинка

Ось читати перестали і тепер всі дружно встали.
Будем ми відпочивати, нумо вправи починати:
Руки — вгору, руки — вниз і легесенько прогнись.
Покрутились, повертілись, на хвилинку зупинились.
Пострибали, пострибали, раз — присіли, другий — встали.
Всі за парти посідали. Вчитись далі ми почали.

5 Вибіркове читання

- Прочитайте ще раз мовчки пісеньку Кози і Вовка. Чим вони відрізняються?
- Прочитайте зачин казки. Скільки було козенят?
- Прочитайте кінцівку казки. За що Коза похвалила своїх діток?

6 Гра «Закінчіть речення»

- Кожного дня ходила Коза...
- Козенята почують матір і...
- Вовк підслухав, як...
- Чуємо, чуємо, — та...
- Повернулася Коза додому і...

VI. Підсумок уроку

- Який розділ почали вивчати?
- Яку казку читали на уроці?
- Чого вчить нас ця казка?
- Як слід ставитися до порад мами, щоб не потрапити в біду?

VII. Домашнє завдання

Читати казку «Вовк та козенята» за особами, переказувати казку.

Урок 24

Тема. На язиці медок, а на думці льодок. «Лисиця та Їжак» (українська народна казка). Прислів'я

Мета: удосконалювати діалогічне мовлення; розвивати увагу, пам'ять, швидкість мовлення; навчати дітей давати характеристику дійових осіб; виховувати бажання бути чесним.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Розчитування за складовою таблицею

2 Читання скоромовки на одному мовному видиху

Їжачок з їжачихою та їжаченятами наїжачилися.

3 Читайте чітко і швидко!

Забажала жабка в жбанку
 На базар везти сметанку.
 Їжакам
 І жукам
 У банки
 Наливає жабка сметанки.
 А коли розпродасть
 Цілий жбаник —
 На зелений заробить жупанчик.

III. Мотивація навчальної діяльності

— Відгадайте загадки.

- В мене шубка з колючок,
 В мене сіра спинка,
 Ніс, як чорний п'ятачок,
 Очі — намистинки.
 Здогадався, мабуть, всяк,
 Що зовуть мене... (їжак).
- В темнім лісі проживає,
 Довгий хвіст пухнастий має,
 Їй на місці не сидиться,
 А зовуть її... (лисиця).

— Прочитайте заголовок казки, над якою ми будемо працювати.

— Як ви вважаєте, про кого буде казка?

— Що ви знаєте про цих тварин?

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Слухання казки «Лисиця та Їжак»

Учитель читає казку до слів «...виводок тетеревенят пасеться».

— Назвіть головних героїв казки.

— Як може закінчитися казка?

2 Словникова робота

Пояснення значень слів «довідковим бюро» (*підготовленими учнями*).

Позирає — поглядає — дивиться.

Солодкими оченятами — улесливо, нещиро дивиться.

3 Читання казки учнями мовчки

— Простим олівцем позначте слова автора, Лисички та Їжачка.

— Чи правильно ми передбачили кінцівку казки?

4 Читання казки учнями вголос

— Як слід читати слова Лисички? (*Улесливо*) Їжачка? (*Упевнено*)

5 Аналіз казки з елементами вибіркового читання

— Який настрій мала Лисичка?

— Чому вона була невдоволеною?

— Чому змінився настрій Лисички під час зустрічі з Їжачком?

— Що зробив Їжачок після привітання? Чому згорнувся клубочком?

— Що запропонувала йому Лисиця?

— Чому він їй не повірив?

— Як ви гадаєте, чи справді Їжак бачив виводок тетеревенят?

— Чому ж він обманув Лисицю?

» Фізкультхвилинка

Раз — підняти руки вгору,

Два — нагнутися додолу.

Не згинайте, діти, ноги,

Як торкаєтесь підлоги.

Три, чотири — прямо стати,

Будем знову працювати.

6 Вправа для розвитку навички читання

» Гра в парах «Стоп — старт»

«Старт» — читати якнайшвидше, «стоп» — зупинитися і відпочити.

► Гра «Упіймай помилку»

Учитель читає текст з помилками, учні плещуть у долоні, коли їх чувають.

7 Читання казки за особами

8 Інсценізація казки без слів автора

Діти одягають маски їжачка і лисиці.

9 Мовно-логічне завдання

- 1) Гра «Добери характеристику».
Улеслива хитра розумний винахідливий

ЛИСИЧКА ЇЖАЧОК

Підступна зла кмітлива дотепний

- 2) Гра «Закінчіть речення».
Лисиця хижа, улеслива, а Їжак —...

V. Робота над прислів'ями

— Прочитайте прислів'я, роз'єднуючи окремі слова.

Більше вір своїм очам, ніж чужим речам.

Наязиці медок, а на думці льодок.

— Поясніть, як ви розумієте ці прислів'я?

— Чи розкривають вони тему казки?

VI. Підсумок уроку

— Яку казку читали?

— Чи є в неї автор?

— Чого вчить нас ця казка?

VII. Домашнє завдання

Читати казку, відповідати на запитання у підручнику. Уміти характеризувати героїв.

Урок 25

Тема. Де сила не зможе, там розум допоможе. «Цап та Баран» (українська народна казка)

Мета: вчити учнів свідомо і виразно читати казки; розвивати вміння виділяти в тексті дійових осіб, давати їм характеристику; виховувати почуття дружби, взаємодопомоги.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Гра «Читай по складах»

Для контролю глибокого, але короткого дихання під час вимовляння коротких складів чи слів: секундний видих-вдих на «раз» — пауза, «два» — видих під час вимови складів і слів, надрукованих на дошці:

Ба-ран, ба-ра-нець, ба-ран-чик, ца-пок, вов-чик.

2 Вправа «Голосно — тихо» (вправлення у змінюванні сили голосу і темпу вимовляння)

Учитель підіймає указку вгору — діти промовляють слова скоромовки голосно, з поступовим підсиленням; поволі опускає — говорять зі зниженням сили голосу.

Наварили смакоти —
Будем їсти я і ти.
А со-рро-ки
І во-рро-ни
Будуть їсти макарони!

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Як ви гадаєте, що починається такими словами: «Жили собі дід та баба...», «Були собі...»? (*Казки*)

— Які ще зачини казок пам'ятаєте?

— Які казки є найдавнішими?

— Сьогодні ми продовжимо читати казки про тварин. Про одну з них послухайте вірш Грицька Бойка.

БАРАНЕЦЬ

Ви послухайте, малята!
Казка ця
Про одного молодого баранця.
Був в кошарі у отарі баранець.
На узліссі він одбився від овець.
Загулявся і подався напрямки!
— Тупу-тупу, ноженята до ріки!
Він із річки пив водичку
Й з усіх ніг
Сам, раденький, що дурненький, —
В ліс побіг.
В темнім лісі заблудився баранець.
— Як добратись до кошари, до овець?! —
А назустріч баранцеві
Мчать вовки,

Очі світяться
 І клацають клики...
 Повернув він і подався навтьоки!
 А назустріч баранцеві ще вовки.
 Що робити? Зупинився баранець...
 Тільки казочці, малята, не кінець.
 Я тоді писав у лісі книжку цю
 І відкрив одну сторінку баранцю.
 В цьому вірші він сховався залюбки...
 Ви спитаєте у мене:
 — Де ж вовки? —
 Перегризлися від злості
 Й на траві
 Розпластались
 Всі чотири
 Неживі.

- Чи сподобався вам віршик?
- Яким був баранець?
- Чому він потрапив у халепу?
- Назву наступного героя переплутав вітерець-пустунець.

ПЦА (ЦАП)

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Читання казки «Цап та Баран» учителем

- Хто автор казки? (*Народ*)
- Чим сподобалася вам казка?

2 Словникова робота

Читання слів «луною» за вчителем: проженімо, компанією, ворожбит, відсіля.

» «Довідкове бюро»

- Відсіля* — звідси.
- П'ятами накивати* — швидко втекти.
- Курінь* — легка будівля, сторожка.
- Прибрались* — тут: пішли геть.
- Ворожити* — тут: передбачати, вгадувати.
- Ворожбит* — тут: той, хто ворожить.

3 Самостійне читання казки учнями

- Чому чоловік та жінка вигнали Цапа й Барана?

Читання казки вголос «ланцюжком» до слів «Приходять туди, аж вовки кашу варять». Далі учні читають методом «Незнайко».

4 Аналіз казки з елементами вибіркового читання

- Що зробили Цап та Баран, коли хазяї вигнали їх з двору?
- Що вони побачили посеред поля?
- Що робили вовки?
- Як Цап та Баран обхитрили хижаків?
- Як вовки хотіли врятуватися?
- Прочитайте зачин казки; кінцівку.

5 Гра «Закінчіть речення»

- А збирайтеся, Цапе й Баране,...
- Ох, тут уже вовки...
- Стали вовки думати-гадати...

6 Характеристика героїв казки**» Попрацюйте в групах!**

— На початку казки говориться, що Баран був дужий та несміливий, а Цап — сміливий, та недужий. Які ще риси характеру виявили ці герої?

7 Читання казки за особами

- Скільки дійових осіб у казці?

8 Гра «Ти — мені, я — тобі»

— Придумайте запитання за змістом казки, поставте їх одно-класникам.

V. Підсумок уроку

- Чи сподобався вам урок?
- Чого вчить нас казка «Цап та Баран»?

VI. Домашнє завдання

Читати казку. Вміти переказувати її за малюнками підручника.

Урок 26

Тема. По роботі й нагорода. «Кіт і пес», «Півник і двоє мишенят» (українські народні казки). Підсумок за темою

Мета: учити глибоко відчувати казку, її добрих героїв, засуджувати хитрість, ледарство, боротися із цими рисами у повсякденному житті; розвивати вміння читати за особами, переказувати; виховувати бажання допомагати іншим, рости працелюбними.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Встаньте всі скоріше, діти!
 Посміхніться всім миліше!
 Привітайтеся: «Добрий день!»
 Пролунав дзвінок: дзелень!

II. Мовленнєва розминка**1 Читання прислів'їв**

— Учні читають із дошки прислів'я на одному мовному видиху. Після короткого видиху, паузи і вдиху читають прислів'я повністю, повторюючи два-три рази.

Робота спільна, як пісня весела.
 Умілому всяка робота легка.

2 Робота за складовою таблицею**3 Робота над скоромовкою**

У печі, у печі
 Смачні та гарячі
 Пшеничні калачі.
 Хочеш їсти калачі—
 Не лежи на печі!

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні ми завершуємо подорож сторінками українських народних казок. Наостанок ще ознайомимося із двома чудовими казками.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу**1 Опрацювання казки «Кіт і пєс»**

1) Самостійне читання казки учнями.

— Назвіть дійових осіб казки.

2) Словникова робота.

» «Довідкове бюро» (підготовлені учні пояснюють значення слів)

Гасав — дуже швидко бігав.

Черєда — стадо.

Клопїтне — пов'язане із щоденними турботами.

Всмак — із задоволенням.

3) Читання казки учнями «ланцюжком».

- 4) Аналіз змісту казки з елементами вибіркового читання.
 — Яким було життя у пса? А чим був незадоволений кіт? Прочитайте.
 — Яку пораду пес дав котові?
 — Прочитайте виділені речення. Як ви їх розумієте? Запам'ятайте ці вислови: вони стали народними прислів'ями.

2 Опрацювання казки «Півник і двоє мишенят»

- 1) Словникова робота.

» «Довідкове бюро» (підготовлені учні пояснюють значення слів)

Ціп — знаряддя для обмолочування зерна, яке складається із двох палиць, з'єднаних між собою ременем або ланцюгом.

Млин — споруда для розмелювання зерна на борошно.

- 2) Читання казки вчителем.

— Хто головні герої казки?

— Як звали півника?

— Як звали мишенят?

— Чому в них такі дивні імена?

- 3) Читання казки вголос за логічно завершеними частинами.

а) Зачин.

— Чи можна дати характеристику героїв? Яку?

б) Читання до слів «...глядіть, скільки я зерна намолотив!».

— Хто виконував роботу?

— Що робили мишенята?

в) Читання до слів «...взяв собі на плечі мішок і пішов».

— Хто поніс зерно до млина?

г) «...мабуть, мені доведеться».

— Як ви вважаєте, хто спече пироги?

— Дочитайте казку мовчки і скажіть, як ви розумієте зміст останнього речення?

— Чи справедливо вчинив півник?

- 4) Читання казки учнями вголос «ланцюжком».

— З якою інтонацією слід читати слова мишенят спочатку? Потім? Чому?

— Хто з героїв казки вам сподобався? Чим саме?

— Які слова слід написати під ілюстрацією у підручнику?

- 5) Робота над образними висловами.

Голосно закричали; тихіше сказали; зовсім тихо відказали; ледве чутно пропищали.

- 6) Читання казки за особами, інсценізація (робота в групах: автор, герої казки, режисер).

» **Гра-змагання «Хто кращий артист?»**

Кожна група обирає собі уривок з казки та інсценізує його.

7) **Характеристика героїв.**

— Які слова спадають на думку, коли ви чуєте слова *півник* чи *мишенята*?

— Вийдіть до дошки і запишіть біля відповідного героя слова-ознаки.

Півник	Мишенята
голосистий	смішні
працелюбний	грайливі
справедливий	ледачі
хазяйновитий	веселі

V. Робота над загадками

На дошці — малюнки тварин. Учні читають загадки, знаходять малюнок-відгадку.

VI. Підсумок уроку

— Яку роботу виконували на уроці?

— Який розділ закінчили вивчати?

» **Гра «Закінчи речення»**

- Казки, які ми читали, називаються народними, тому що...
- Казка «Вовк та козенята» вчить нас бути...
- Казка «Цап та Баран» вчить нас бути...
- Нема за що нероб і ледарів пирогами пригощати, тому що...

VII. Домашнє завдання

Продовжувати читати українські народні казки.

Урок 27

Тема. Урок позакласного читання. У світі цікавих загадок

Мета: продовжувати ознайомлення учнів із загадками; учити виділяти головний зміст у текстах загадок; показати на прикладі загадок красу рідного слова; розвивати увагу, кмітливість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повідомлення теми і мети уроку

► Робота з виставкою книг

- Які книжки вам сподобалися на виставці?
- У яких — найкращі ілюстрації?
- Що міститься у цих книгах?
- Чи любите ви відгадувати загадки?

III. Робота над темою уроку

1 Вступна бесіда

— Що таке загадки?
 — Невеликий за обсягом твір усної народної творчості, який має прихований зміст, примушує нас замислитись, відшукати відповідь. *(Походить від слова гадати, що означає думати, міркувати. У загадках предмет не називають, а описують або натякають.)*

— Що передає загадка? *(Красу, влучність та багатство рідного слова.)*

— Для чого нам потрібні загадки? *(Вони примушують думати, розвивають увагу, спостережливість.)*

— Які загадки знаєте і хто їх складає? *(Складає народ та українські письменники.)*

2 Проблемна ситуація

— Продовжуємо подорожувати країною загадок і візьмемо із собою гру.

На дошці — запис частини загадки Грицька Бойка. Друга частина загадки закрита.

Дерев'яний та довгенький
 Маю носик я гостренький.

- Хто це? Що це?
- Які слова вам підказали відгадку?
- Дочитайте загадку до кінця.

На білому слід лишаю
 І всіх діток потішаю.

- Чи підтвердилися ваші припущення, що це Буратіно?
- А що ж це? *(Олівець. Демонстрування малюнка.)*
- Яка головна ознака цього предмета? *(На білому слід лишає.)*

3 Зустріч із бабуся-загадкою

Стукіт у двері. Входить бабуся-загадка.

Добрий день вам, школярята,
Рада вас усіх вітати.
А прийшла я не одна —
В нас сімейка немала.
Ось вам ребус і кросворд,
Акрівірші.
Полюбіть їх, розпізнайте,
І загадки розгадайте.

- Одне каже: побіжімо, друге каже: полетімо, третє каже: похитаймося. (*Берег, річка, очерет*)
- Аж до сонця вік свій пнеться, його ім'ям зоветься. (*Соняшник*)
- А в нашого дядька гусей грядка, і всі вони білі. (*Зуби*)

4 Робота над загадками-акрівіршами

Заходить хлопець-акрівірш.

В мене загадка не гірш —
Розкажу вам акрівірш:
Що воно таке за штука?
Розкажу вам для науки.
Перші літери рядків
Зверху вниз я разом звів.
Ось і вийшло слово,
Акрівірш готовий.
А ви, друзі, не зівайте,
Акрівірші відгадайте.

- Хата мною багата,
Людам брат я і друг —
І, коли вже я в хаті —
Буде й пісня навкруг.
- Лиха зима сховається,
А сонечко прогляне,
Сніжок води злякається,
Тихенько тануть стане.
І здалеку бистренько
Вона до нас прибуде,
Кому-кому любесенько,
А дітям більше буде.
- Мене у школі всяк вивчає,
О, й ненька мною розмовляє.
Вона й тебе навчити хоче,
А ти — чи вчиш мене охоче?

5 Робота в групах. Гра «Презентація загадки»

Представники кожної з груп загадують решті загадки, демонструють виконані до них удома ілюстрації.

6 Конкурс на кращого відгадувача загадок

Учитель читає загадки, а учні записують відгадки. Переможе той, хто запише більше відгадок.

IV. Підсумок уроку

- Чи сподобалося вам відгадувати загадки?
- Про що розповісте своїм батькам удома?

V. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання проведемо за темою «Осінь щедра, осінь золотава».

Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

НЕМА БЕЗ КОРЕНЯ РОСЛИНИ, А НАС, ЛЮДЕЙ, БЕЗ БАТЬКІВЩИНИ.

РІДНА ДОМІВКА, РІДНА СІМ'Я — ТУТ ВИРОСТАЄ ДОЛЯ МОЯ

Урок 28

Тема. Погана та пташка, якій своє гніздо не миле. І. Гнатюк «Наша хата». «Роден наш красний» (з *народного*). «В цьому дворку, як у вінку!» (з *народного*). «Дорогі гості» (*українська народна пісня*)

Мета: удосконалювати навички виразного читання; навчати аналізувати прочитані вірші; розвивати смислову, образну пам'ять, вміння узагальнювати; виховувати інтерес до традицій української сім'ї.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент**

Пролунав уже дзвінок?
Починається урок.
Тож і ми часу не гаймо,
Працювати починаймо.

II. Мовленнєва розминка**1 Робота над чистомовкою**

Ча-ча-ча-ча — звірі граються в м'яча.
Ці-ці-ці-ці — нападаючі — зайці.

Чу-чу-чу-чу — вовк ударив по м'ячу.
Ця-ця-ця-ця — судить гру у них вівця.

2 Робота над шарадами

- 1) З перших складів слів скласти слово.
Диня, тисяча, насип. (*Дитина*)
- 2) Скласти слово з першого складу першого слова і другого складу другого слова.
Гора, народ. (*Город*)

3 Розчитування за складовою таблицею

4 Робота над скоромовкою

Ти, малий, скажи малому,
Хай малий малому скаже,
Хай малий теля прив'яже.

III. Повідомлення теми і мети уроку

- Який розділ ми вивчаємо? («Нема без кореня рослини, а нас, людей, без Батьківщини»)
- На які теми розподіляється цей розділ?
- Яку тему будемо вивчати?
- Як ви вважаєте, про що йтиметься в творах цього розділу?

IV. Сприйняття й усвідомлення нового матеріалу

1 Робота над віршем Івана Гнатюка «Наша хата»

- 1) Читання вірша вчителем.
— З якою інтонацією слід читати вірш? (*Спокійно, замріяно*)
- 2) Словникова робота.
Ряденце — покривало із домотканого полотна.

» Читання «пірамідок» слів

ХА	.	ТА		ЦВІ	.	ТУТЬ
СА	.	ДОК		БДЖО	.	ЛИ
ПОД	.	ВІР'Я		РЯ	.	ДЕНЦЯ
НЕВ	.	ТОМНО		ПРИ	.	ВІТНЕ

- 3) Читання вірша учнями «ланцюжком».
 - Від чийого імені ведеться розповідь у вірші?
 - Як автор ставиться до своєї хати?
 - Прочитайте опис хати.
 - Як автор описує двір?
 - Які слова — назви ознак уживає автор?
 - Стіни (*які?*) —

Віконце (*яке?*) —
 Поріг (*який?*) —
 Ряденця (*які?*) —

4) Гра «Буксир».

Створюється пара з «сильного» і «слабкого» учнів. «Сильний» учень веде у читанні, а «слабкий» намагається досягнути темпу читання «сильного» учня.

5) Гра «Поети».

— До слів вірша доберіть свою риму.
 Садок — холодок — рядок тощо.

» Фізкультхвилинка

2 Опрацювання української народної пісні «Роде наш красний»

1) Слухання аудіозапису пісні.

— Чи сподобалася вам пісня?

2) Словникова робота.

Красний — гарний, добрий, великий.

Не цураймося — не забуваймо, не відмовляймося.

Сім'я — тато, мама, я.

Рід — одне або ряд поколінь, які пішли від одного предка.

Родина — група людей (*родичі*), яка складається з батьків, дітей, бабусь і дідусів, які живуть разом.

3) Гра «Актори».

— Прочитайте вірш із захопленням.

— Який куц згадується у пісні? Чому?

— До чого закликає пісня?

— Із чим порівнюється родина?

— Які слова — назви ознак ужито зі словом *рід*?

4) Гра «Хто краще?».

Конкурсне читання вірша у парах.

3 Опрацювання вірша «В цьому дворі, як у вінку...»

Читання вірша «сильним» учнем.

— З яким віршем «перегукується» цей вірш? («*Наша хата*»)

— Прочитайте порівняння.

— Що прославляється у вірші?

— Який малюнок можна намалювати до цього вірша?

4 Робота над українською народною піснею «Дорогі гості»

Слухання запису пісні.

— Які гості найдорожчі?

— Чому у вірші згадуються жито, овес? (*Хліб — це життя, достаток.*)

V. Підсумок уроку

- Що сподобалося вам на уроці?
- Як повинні жити між собою всі члени родини?

VI. Домашнє завдання

Вивчити пісню напам'ять.

Урок 29

Тема. Рідна домівка, рідна сім'я — тут виростає доля моя. В. Гринько «Сім» (лічилка). С. Олійник «Таня усміхається»

Мета: удосконалювати навички виразного читання; продовжити роботу над образними висловами; формувати оцінні судження; розвивати вміння чітко визначати головну думку твору; виховувати любов і пошану до батьків.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над потішкою

Вдень в дуплі сидить сова,
 Навіть дзьоб не висува,
 А вночі вона полює,
 Совенят малих годує.
 — Мамо, вдень чого сова
 Навіть дзьоб не висува?
 — Дуже кепсько бачить вдень,
 То сидить, анітелень.
 — І чого ота сова
 Навіть дзьоб не висува?

- 1) Читання «луною» за вчителем.
- 2) Гра «Актори».
 — Прочитайте потішку здивовано; злякано.

2 Робота над скоромовкою

Рак татусь приніс з крамниці
 Раченятм годівниці.

- Прочитайте скоромовку повільно; швидко; дуже швидко.
- Прочитайте радісно; сумно; сердито.

3 Дихальні вправи

- Як плаче немовля? (У-а)
- Як мама колише дитину? (А-а)

- Як тато забиває цвях? (*Тук-тук*)
- Як каже бабуся внукові замазурі? (*А-я, я-й*)
- Як сопе дідусь, коли заснув, читаючи газету?

III. Повідомлення теми і мети уроку

- Розгадайте ребус.

7'Я

— Сьогодні ми продовжимо опрацювати художні твори про сім'ю.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання лічилки Варвари Гринько «Сім»

- 1) Читання лічилки вчителем.
 - З яким настроєм читається лічилка? (*Весело, бадьоро*)
- 2) Читання лічилки учнями.

» Гра «Бджілки»

Напівголосне читання лічилки учнями, кожен — у своєму темпі.

- Від чієго імені ведеться лічилка?
- Назвіть усіх членів сім'ї.
- Розгляньте малюнок. Кого бракує? Чому?

- 3) Читання лічилки.

» Гра «Дощик»

Діти читають хором:

- Накрапає дощ (*тихо*);
- дощ пускається сильніше (*голосніше*);
- злива (*голосно*);
- дощ перестав (*читання припиняється*).

» Фізкультхвилинка

Чух-чух! Чух-чух!
 А надворі дощик вщух.
 До веселочки ручки здіймемо,
 Танцювати хутчіш почнемо.
 Чок-чок! Чок-чок!
 То носок, то каблучок.
 У долоньки плескати будемо,
 Зранку втому ми забудемо.
 Танцювали-відпочили.
 Працювати захотіли.

2 Опрацювання оповідання Степана Олійника «Таня усміхається»

1) Робота над заголовком.

— Прочитайте назву оповідання. Як ви вважаєте, про що розповідатиметься у цьому творі?

2) Читання твору вчителем.

— Яка радісна подія сталася у родині Тимка?

3) Словникова робота.

» Читання «пірамідок» слів

РА	.	ДІСТЬ	КОЛИ	.	СКА
ПО	.	КАЗУЄ	УСМІ	.	ХАЄТЬСЯ
ПШЕ	.	НИЦЮ	ЗАКРИ	.	ЧАВ
ПОЦІ	.	ЛУВАВ	НЕМОВ	.	БИ

4) Повторне читання оповідання учнями (*мовчки*).

— Як назвали Тимкову сестричку?

5) Аналіз змісту твору з елементами вибіркового читання.

— У якому класі навчався Тимко?

— Як мама турбується про маленьку донечку?

— Як Тимко намагається привернути увагу сестрички?

— Хто першим побачив усмішку маляти?

— Як Тимко відреагував на усмішку?

— Що сказала мама?

— Де працював тато?

— Хто йому повідомив радісну новину?

— Який настрій після цього запанував у полі?

6) Вправи на розвиток читацьких навичок.

а) Гра «Чи є в оповіданні такі речення?».

• Тимкові хочеться, щоб Таня подивилася на нього. (*Так*)

• Біжить Тимко, рукою махає. (*Ні*)

• Він усміхнувся, обняв і поцілував сина. (*Ні*)

б) Гра «Дослідники».

У скількох реченнях ужито слово *усміхається*?

в) Гра «Диктор телебачення».

Учень читає текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

г) Гра «Земля — небо».

За командою «земля» діти нахиляються до книжки і читають текст. За командою «небо» — піднімають очі вгору, прибираючи вказівки від тексту. Знову лунає команда «земля» — учні очима знаходять, де вони закінчили читати.

V. Підсумок уроку

- Що сподобалося вам на сьогоднішньому уроці?
- Що спільного між оповіданням Степана Олійника «Таня усміхається» і лічилкою Варвари Гринько «Сім»?
- Які стосунки мають панувати у родині?

VI. Домашнє завдання

Стисло переказувати оповідання.

Урок 30

Тема. У колі рідної сім'ї. В. Лучук «Тільки мама». «Приховала» (з *народного*).
О. Орач «Вчуса у мамі». П. Осадчук «Я навчаюся у тата». Є. Гуцало «Скоромовка». Г. Могильницька «Бабусина радість». Прислів'я

Мета: навчати учнів виразно читати, аналізувати віршовані твори; формувати образне мислення; збагачувати словниковий запас на основі прочитаних творів; виховувати почуття поваги і любові до всіх членів сім'ї.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над чистомовкою

Жа-жа-жа, жа-жа-жа — ми знайшли вужа.
 Жі-жі-жі, жі-жі-жі — ну й слизькі вужі!
 Жи-жи-жи, жи-жи-жи — з нами в ліс біжи.
 Жа-жа-жа, жа-жа-жа — віднеси туди вужа.

2 Робота над скоромовкою

Морж у морі днями кисне,
 Море для моржа корисне.

3 Гра «Шифрувальники»

— Розшифруйте прислів'я, поясніть його зміст.

Нота – та + к – ок + а (*на*).

Сніг – ніг + онк – к + ці (*сонці*).

Темрява – ява – мр + пло (*тепло*).

Білка – ка + я (*біля*).

Маска – ска + те + рі (*матері*).

Доба – а + ре (*добре*).

III. Перевірка домашнього завдання

Стислий переказ оповідання Степана Олійника «Таня усміхається».

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Володимира Лучука «Тільки мама»

1) Читання акровірша з плаката.

Ми вічно прагнем вирости,
А вона — за нас радіти.
Ми — без неї сироти,
А для неї завжди діти.
Мама, матінка...

— Продовжте, як ще ми називаємо маму.

— Мама — порадниця і рятівниця, її сердечність, ніжність, душевна теплота — особливі. Таких немає ні в кого. Материнська любов не знає зради. Вона довічна, непідкупна, істинна. Скільки років нам би не було — десять, двадцять, тридцять чи сорок, — ми для неї залишаємося дітьми.

2) Читання вірша вчителем.

— Назвіть дійових осіб вірша.

3) Читання вірша учнями самостійно.

» Гра «Бджілки»

— Як мама питає, сварить, будить?

— Доберіть синоніми до слова *лагідно*. (*Ніжно, ласкаво*)

— Як треба читати слова мами? дитини?

4) Читання вірша за особами.

5) Слухання пісні «Росте черешня в мами на городі» (сл. М. Лукіна, муз. П. Горчинського).

2 Опрацювання усмішки «Приховала» (з народного)

1) Гра «Бджілки». Читання усмішки учнями самостійно.

— Між ким відбувається розмова?

— Як слід читати слова мами? донечки?

3 Читання усмішки за особами

4 Опрацювання вірша Олега Орача «Вчуся у мами»

1) Читання вірша вчителем.

— З якою інтонацією слід читати вірш? (*Із ніжністю, любов'ю, захопленням*)

2) Словникова робота.

Агроном — спеціаліст у галузі сільськогосподарського виробництва.

► Читання слів «луною» за вчителем

Тулиться	працює
турботливість	рідненької
зелененький	української

— До слова *турботливість* доберіть слова-родичі. (*Турбота, потурбуватися, турботливий*)

— Доберіть слова, близькі за значенням до слова *працює*.

- 3) Читання вірша учнями «ланцюжком».
- 4) Аналіз змісту вірша з елементами вибіркового читання.
 - Що знає мама? Ким вона працює?
 - Чого доня навчається у мами?
 - Як відпочивають дочка і мама?

5) Гра «Знайдіть риму».

Хати — жати; чує — працює; вишивати — співати; мій — їй.

— Чого ти навчаєшся у своєї мами?

5 Опрацювання вірша Петра Осадчука «Я навчаюся у тата»

- 1) Гра «Бджілки». Читання вірша учнями.
 - Про кого вірш?
 - Від чийого імені ведеться мова?
- 2) Словникова робота.
 - Прочитайте «пірамідки» слів.

МО	.	Ї		ГЛИ	.	НА
ФАР	.	БІ		ПЕРЕЙ	.	НЯТЬ
МОЛО	.	ТОК		МАЙСТ	.	РУВАТИ

- 3) Гра «Актори».
 - Прочитайте вірш захоплено; здивовано; злякано.
 - Як хлопчик ставиться до свого тата?
 - Чого ви навчаєтеся у свого тата?

6 Опрацювання скоромовок Володимира Лучука і Євгена Гуцала

- Для чого народ складає скоромовки?
- Як вони розказуються?
- Прочитайте скоромовки мовчки (*першу — хлопчики, другу — дівчатка*).

- 1) Читання скоромовки «дощиком».
- 2) Читання скоромовки на одному диханні.

7 Опрацювання вірша Галини Могильницької «Бабусина радість»

- 1) Читання вірша учнями самостійно.
 - Чому вірш має таку назву?
 - Хто головний герой вірша?
- 2) Читання вірша «ланцюжком».
 - Як хлопчик допомагає бабусі?
 - Із чим поетеса порівнює хлопчика?
- 3) Робота над виразністю читання.

» Гра «Диктор телебачення»

Читати текст потрібно, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

4) Гра «Сонечко».

На дошці намальовано сонечко з промінцями. У центрі сонечка — напис: «Моя бабуся (яка?)».

V. Підсумок уроку**» Гра «Мікрофон»**

- На уроці я вчився...
- Найбільше мені сподобалося...
- Я хотів би ще краще навчитися...
- Мамі я розкажу...

VI. Домашнє завдання

Читати опрацьовані на уроці твори. Намалювати свою родину.

Урок 31

Тема. Птицю пізнають за пір'ям, а людину — за справами. В. Осеева «Сини». О. Буцень «Помічниці»

Мета: удосконалювати техніку читання учнів; навчати аналізувати, порівнювати, зіставляти прочитані твори, давати характеристику дійовим особам; розвивати вміння читати текст за особами; виховувати працелюбність, бажання по-справжньому допомагати мамі.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент****II. Мовленнєва розминка****1 Робота над скоромовкою**

Бук бундючивсь перед дубом,
Тряс над дубом бурим чубом.

Дуб пригнув до чуба бука —
Буде букові наука.

2 Гра «Додай букву»

Слова спокійно жили в книжці,
В яку вдалось пробратись мишці.
Вона початки відкусила,
У себе в нірці схоронила.

(Р)...омашка, (б)...абуся, (н)...енька, (ж)...інка, (м)...ісяць.

3 Гра «Збери прислів'я»

Чия відвага,	а вір ділам.
Не вір словам,	день роком стає.
Без роботи	того й перемога.

(Чия відвага, того й перемога. Не вір словам, а вір ділам. Без роботи день роком стає.)

Прислів'я вивішуються на дошці і залишаються там протягом уроку.

III. Перевірка домашнього завдання

Конкурс дитячих малюнків і розповідей про сім'ю.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Продовжуємо вивчення теми «Рідна домівка, рідна сім'я — тут виростає доля моя». Прочитаємо твори і подивимось, яке з прислів'їв розкриває зміст оповідань, над якими ми працюватимемо.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання Валентини Осєєвої «Сини»

- 1) Читання оповідання вчителем.
— Назвіть дійових осіб оповідання.
- 2) Словникова робота.

Жінки	старенький
дідусь	розпліскується
камінчик	перевертається
соловейком	заслухались
заливається	криниці

- Знайдіть «зайве» слово в кожному зі стовпчиків.
- Як ви розумієте слово «спритний»?
- Доберіть до нього синоніми. (*Прудкий, проворний, меткий, жвавий*)

3) Читання тексту учнями вголос.

4) Гра «Сніжинка».

Читає учень, на парту якого впаде сніжинка.

5) Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання.

- Хто був біля криниці?
- Про кого говорили жінки?
- Що сказала про свого сина перша жінка? друга? третя?
- Як жінки несли воду? Що зрозуміло з цього опису?
- Що всі побачили, коли з'явився перший син? другий?
- Що зробив третій син?
- Що жінки запитали у дідуся?
- Чого дідусь побачив тільки одного сина? Якого?
- Яким ви уявляєте кожного з хлопчиків?

6) Гра «Кидок — засічка».

За командою «кидок» всі діти починають напівголосно читати текст. За командою «засічка» — зупиняються й олівцем відзначають останнє прочитане ними слово. Цей текст (*частини*) таким саме чином читають ще раз. Під час повторного читання діти переконуються, що прочитали більший обсяг — «засічка» поставлена вже далі. Це доводить їм необхідність багаторазового читання тексту, адже з кожним разом результати поліпшуються.

7) Гра «Згадайте речення».

— З'єднайте частини речення.

І старенький дідусь...

Набрали жінки...

Аж раптом...

три хлопці вибігли.

сів відпочити на камінь.

повні відра води й пішли.

8) Гра «Закінчіть речення».

Хто щиро любить матір, той...

► Фізкультхвилинка

2 Робота над оповіданням Олега Буценка «Помічниця»

1) Гра «Бджілки». Самостійне напівголосне читання оповідання учнями.

— Назвіть головних героїв оповідання.

2) Гра «Блискавка».

Побачила, розвішує, запитала, витирала, почистила, тітка Одарка, Оля, Ліда.

3) Повторне читання оповідання.

4) Гра «Буксир».

Створюється пара з «сильного» і «слабкого» учнів. «Сильний» учень веде у читанні, а «слабкий» намагається досягнути темпу читання «сильного» учня.

5) Гра «Хто що робив?».

Побачила	
розвішує	Оля
запитала	Ліда
почистила	тітка Одарка
витирала	

6) Аналіз змісту оповідання.

— Де гуляли дівчатка?

— Що побачила Оля?

— Як Оля допомагала мамі?

— А як — Ліда?

— Кого з дівчаток можна назвати справжньою помічницею?

— Прочитайте питальне речення.

7) Читання оповідання за особами.

8) Гра «Розвідники».

1-ша група. Скільки разів у тексті зустрічається ім'я Оля? (Тричі)

2-га група. Скільки разів у тексті зустрічається ім'я Ліда? (Чотири рази)

VI. Підсумок уроку

— Чи сподобалися вам оповідання, які ми сьогодні читали?

— Що в них спільного?

— Хто з дітей по-справжньому любить матір?

— Яке з прислів'їв відповідає головній думці творів? (*Не вір словам, а вір ділам.*)

VII. Домашнє завдання

Виразно читати оповідання.

Переказувати: хлопчики — оповідання «Сини», дівчатка — «Помічниці».

Урок 32

Тема. Гарно грає, але танцювати неохота. А. Григоруک «Той ще не музика, хто в дудку дме»

Мета: продовжувати роботу над удосконаленням техніки швидкого, виразного, свідомого читання; розвивати зв'язне мовлення; навчати ділити текст на логічно завершені частини, переказувати прочитане, оцінювати вчинки героїв; виховувати любов до праці.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над чистомовкою

А-а-а — котика нема.
 Е-е-е — де наш котик, де?
 У-у-у — мишку з'їв малу.
 І-і-і — він спить на печі.
 Й-и-и — має гарні сні.
 О-о-о — не будіть його.
 І-і-і — тихо, мишки всі!

Марійка Підгірянкa

2 Робота над скоромовкою

Скрекоче сорока сороці:
 — А я у сороці сороцій!
 Сорока сороці скрекоче:
 — А в мене яєчко сороче!

3 Гра «Складіть слово»

- 1) Складіть слово з перших складів слів.
 Бавились, янтар. (*Баян*)
 Піраміда, акація, німий, нова. (*Піаніно*)
 Скеля — ля — е + рип + ка. (*Скрипка*)
- 2) Доберіть загальну назву.
 Баян — піаніно — скрипка — ...

III. Перевірка домашнього завдання

» Гра «Обличчям до обличчя»

Учні повертаються обличчям одне до одного, у парах переказують зміст тексту.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

- Хто з вас грає на музичних інструментах?
- Чи любите ви слухати музику?

Слухання класичної музики.

- Чи сподобалася вам музика?
- А що потрібно робити, щоб так гарно навчитися грати?
- У мене в руках дудка. Спробуйте на ній зіграти.
- Чому нічого не вийшло?

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Читання оповідання Анатолія Григорука «Той ще не музика, хто в дудку дме» вчителем

- Який настрій викликало це оповідання?
- Що було найсмішнішим?

2 Словникова робота

Музика	очі розбігаються
крамницю	добра душа
обійстя	видобував звуки
церемонно	урвався терпець

- 1) Читання слів і словосполучень «луною» за вчителем.
- 2) Пояснення незрозумілих слів, добирання синонімів.

Музика — музикант.

Крамниця — магазин.

Обійстя — садиба, двір.

Церемонно — підкреслено ввічливо.

3 Гра «Бджілки». Напівголосне читання оповідання учнями

» Фізкультхвилинка

4 Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання

- Де були Дениско з дідусем?
- Яка забаганка спала на думку Денискові?
- Чому дідусь виконав його примхливе бажання?
- Що почав робити Дениско?
- Як автор описує гру Дениска?
- Як домашні тварини відреагували на гру хлопчика?
- Якою була реакція бабусі, дідуся, тата, Мар'янки?
- Чому дідусь винувато всміхнувся?
- Як Дениско відреагував на протести рідних проти його гри?
- Що в цьому оповіданні смішного, а що — повчального?

5 Робота в групах

— Згадайте, хто що зробив? (*Картки зі словами об'єднати за змістом.*)

Внукові не відмовить	Мар'янка
глянула з докором	дідусь
церемонно вклонилась	мама
буркнув	тато
зітхнула	
винувато всміхнувся	

6 Поділ оповідання на логічно завершені частини. Добирання заголовків

- 1) Дідусь купив дудочку.
- 2) Дениско влаштував «невдалий» концерт.
- 3) Рідні не витримали.

7 Робота в парах

— Знайдіть у тексті прислів'я і поясніть одне одному, як ви їх розумієте.

8 Гра «Актори»

— Прочитайте заголовок оповідання:

- з докором;
- винувато;
- із жалем;
- роздратовано буркніть;
- церемонно.

9 Читання оповідання за особами

— Скільки потрібно читців?

— Знайдіть у тексті слова, що підказують, з якою інтонацією слід читати слова дідуся, мами, тата, Дениска, Мар'янки.

VI. Підсумок уроку

— Чи сподобався вам урок? Що найбільше зацікавило?

— Чого вас навчило оповідання, над яким ми сьогодні працювали?

VII. Домашнє завдання

Вивчити прислів'я. Виразно читати оповідання.

Урок 33

Тема. Молодець проти овець, а проти молодця — сам вівця. А. Григоруک «Молодець проти овець». К. Перелісна «Вояка». Г. Бойко «Чому Тимко подряпаній?». В. Скомаровський «Вагома причина». Підсумок за темою

Мета: навчати учнів свідомо, правильно, виразно читати вголос і мовчки, давати характеристику дійових осіб; вдосконалювати навички читання за особами; вчити розуміти гумор, жарт.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Вправи для розвитку артикуляції дихання

- «Цокання» язиком у ротовій порожнині.
- Набравши повітря, якнайдовше вимовити слово *ні* з поступовим видихом (*тричі*).
- «Маятник» — ротик відкритий в усмішці, язик рухається від лівої щоки до правої (*10 разів*).

2 Робота над чистомовкою

Ан-ан-ан — дме холодний вірюган.
Це-це-це — сипле сніг прямо в лице.
Уха-уха-уха — щіпа мороз ніс і вуха.
Імо-імо-імо — до хати біжімо.

3 Робота над скоромовкою

Качечка криче —
Каченят не баче.
Кличе качечка курчат:
— Чи не бачили качат?

Г. Бойко

III. Перевірка домашнього завдання

- Відновіть прислів'я; згадайте, хто його сказав.
- Плачуть, грають, наші, ваші. (*Ваші грають — наші плачуть. Дідусь*)
 - Неохота, але, гарно, танцювати, грає. (*Гарно грає, але танцювати неохота. Мама*)
 - Дме, той, в, ще, хто, не, дудку, музика. (*Той ще не музика, хто в дудку дме. Тато*)
 - Біду, дуду, на, купив, свою. (*Купив дуду на свою біду. Бабуся*)

IV. Повідомлення теми і мети уроку

- Чи сподобалося вам оповідання Анатолія Григорука?
- Який настрій воно викликало?
- Українці — народ, який любить сміятися, жартувати. Сьогодні ми прочитаємо ще одне оповідання Анатолія Григорука та веселі вірші українських поетів.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання Анатолія Григорука «Молодець проти овець»

- 1) Читання оповідання вчителем.
 - Який настрій викликало у вас це оповідання?
 - Хто є головним героєм оповідання?
- 2) Словникова робота.

Читання «луною» за вчителем слів: войовниче, байдужісінько, с пересердя, моріжку, перебігши, брязнув, зневажливо.

» «Довідкове бюро»

Жижках — тут: по ногах.
 Нажахане — перелякане.
 Моріжок — трава.

- 3) Читання оповідання учнями.

» Гра «Дощик»

Діти читають хором (*до слів «...шмигнуло у собачу буду»*).

» Гра «Буксир»

Створюється пара з «сильного» і «слабкого» учнів. «Сильний» учень веде у читанні, а «слабкий» намагається досягнути темпу читання «сильного» учня.

— Назвіть усіх дійових осіб оповідання. У якій послідовності вони діяли?

- 4) Робота в групах.

— Прочитайте «каноном», дотримуючись у групі однакового темпу читання.

- 5) Гра «Доберіть слова — назви дій».

Дениско — ... (*вийшов, бачить, підступив, нахилив, розпалився, кинувся, брязнув, зачинився, схопив*).

Цапок — ... (*пасеться, скубе, відскочив*).

Порося — ... (*хлюпалось, заводало, шмигнуло*).

Пес — ... (*вискочив*).

Кіт — ... (*ніжився, злякався, стрибнув*).

Мишеня — ... (*сиділо, вихопилось*).

Мар'янка — ... (*бачила, подумала, посміхнулася*).

- 6) Робота в групах. Конкурс на краще продовження оповідання.

» Фізкультхвилинка

2 Опрацювання вірша Катерини Перелісної «Вояка»

- 1) Самостійне читання вірша учнями.
 - Що у вас викликало посмішку?
 - Між ким відбувається розмова?

- 2) Читання вірша за особами.
— З якою інтонацією слід читати слова батька? сина?

3 Опрацювання вірша Грицька Бойка «Чому Тимко подряпаний?»

- 1) Читання вірша вчителем.
— Що у вірші викликає сміх?
- 2) Читання вірша учнями у парах. Гра «Обличчям до обличчя».
Учні у парах повертаються одне до одного і читають вірш за особами без слів автора.
- 3) Гра «Фантазери». Робота в групах.
— Придумайте словесний малюнок до вірша.
— Яким ви уявляєте Тимка? Юрка? kota?

4 Опрацювання вірша Вадима Скомаровського «Вагома причина»

- 1) Гра «Бджілки». Напівголосне читання вірша учнями.
— Між ким ведеться діалог?
— Які за інтонацією слова матері? донечки?
- 2) Гра «Хто краще?». Конкурсне читання вірша за особами.
— Чому дівчинка не зрозуміла прохання?
— Чому вірш має таку назву?

VI. Підсумок за темою (за питаннями підручника)

VII. Домашнє завдання

Намалювати малюнок до твору, який найбільше сподобався.

VIII. Підсумок уроку

- Що найбільше сподобалося на уроці?
— Який настрій панував на уроці? Чому?

Урок 34

Тема. Урок позакласного читання. Осінь щедра, осінь золотава...

Мета: розширювати знання учнів про пору року — осінь; збагачувати їхнє уявлення про красу рідної природи, особливості рослинного та тваринного світу в різні пори року; збагачувати словниковий запас учнів; виховувати любов до рідної природи.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повідомлення теми і мети уроку

— Відгадайте загадки.

- Голі поля,
Мокне земля,

Дощ поливає.
Коли це буває? (*Восени*)

- У садках, гаях блукає,
Жовті шати одягає.
Золотисту стелить постіль —
Жде сестрицю білу в гості. (*Осінь*)

— Ось і прийшла до нас золотокоса осінь. Сонце ще довго сяє на ясному небосхилі, та воно вже не таке гаряче, як улітку, а ніжно-ласкаве, лагідне. Повітря прозоре, легке, у ньому далеко чути кожен звук. Небо часто хмариться, ідуть дощі, жовтіє та опадає листя, відлітають у вирій птахи, готуються до зими звірі, у садах та городах збирають фрукти та овочі.

III. Робота з виставкою зібрання поезій Наталі Забіли, Катерини Перелісної, Ліни Костенко, Інни Кульської, творів Олександра Копиленка, Василя Чухліба, Василя Сухомлинського

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Читання віршів про осінь учнями (*здалегідь підготовленими*)

Катерина Перелісна «Жовкнуть в полі трави», «Журавлі», «Осіній дощик».

2 Робота над віршем Петра Осадчука «Осінь»

Самостійне напівголосне читання вірша учнями.

- Де щебетали птахи?
- Де вони поділися коли сонечко схололо?
- Куди поділися звірі з настанням холодів?
- З чим поет порівнює листя?

3 Робота над віршем Інни Кульської «Осінь»

Читання вірша підготовленими учнями.

- Які подарунки приносить осінь?
- Чому ми так щиро запрошуємо осінь у гості?

4 Робота над оповіданням М. Сладкова «Синиччин запас»

— Осінь — особлива пора року, красива і журлива, пора великих трудових справ. Люди готують поля, сади і городи до нових урожаїв. Тварини готуються до зими, відлітають від нас перелітні птахи. Ми повинні допомогти птахам, які залишаються в нас на зиму.

1) Самостійне читання оповідання учнями.

- Про яких запасливих тварин згадується в оповіданні?

- Як синички збирають запаси на зиму?
- Якого принципу вони дотримуються?
- Як робить запаси на зиму ховрах, водяний щур?

2) Робота в групах.

- Яку картину ви намалювали б до оповідання?

V. Підсумок уроку

- Що нового ви дізналися на сьогоднішньому уроці?
- Які нові твори про осінь запам'ятали?
- Хто їх автори?
- Які почуття викликають ці твори?
- Чого навчають нас твори про природу?
- Перевірте прикмети
- Грім у вересні — на теплу осінь.
Павутиння стелиться по рослинах — на тепло.

VI. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання проведемо за темою «З чистого джерела народної мудрості».

Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

Буду я природі другом

Урок 35

Тема. Вступ до теми. Калинка — згадка про добре серце. С. Жупанин «Буду я природі другом» (*напам'ять*). Г. Демченко «Калинка» (*казка*)

Мета: удосконалювати навички виразного читання; навчати учнів помічати красу і неповторність природи, сприймати намальовані словами образи природи рідної землі у віршованих і прозових текстах; розширити знання учнів про символи України; виховувати любов до Батьківщини.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

— Щоб виразно, з інтонацією читати, виконаємо дихальні вправи. Сядьте рівненько, розправте груди, а отже, й легені.

1 Дихальні вправи

Вдих — носом.

Видих — ротом.

Вдих — ротом.
 Видих — носом.
 Вдих — носом.
 Видих — ротом із промовлянням голосних звуків.
 Вдих — носом.
 На видих промовляємо речення:
 Настала зима!
 Ми любимо читати.

2 Артикуляційна розминка

Запросимо тишу — ц-ц-ц.
 Вітерець у лісі — ш-ш-ш.
 Прилетіли птахи — шук-шук-шук.
 Заспівав соловей — тьох-тьох-тьох.
 Тануть бурульки — кап-кап-кап.
 Дзюркоче вода у струмочку — дз-дз-дз.

3 Читання скоромовки «дощиком»

На річці серед мілин
 Збудував собі лін млин.
 Гріло сонце мілину,
 І дрімалося лину.
 У млині на мілині,
 А як млин?
 А млин, як млин:
 Теж дрімав серед мілин.

М. Заєць

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Розпочинаємо вивчення нового розділу. Прочитайте його на-
 зву. («*Буду я природі другом*»)

» Гра «Мікрофон»

— Про що йтиметься у творах цього розділу?

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Степана Жупанина «Буду я природі другом»

1) Виразне читання вірша вчителем.

— Що можете сказати про автора вірша? Як він ставиться до
 природи?

— Про які людські якості це свідчить? (*Порядність, вихова-
 ність, доброта...*)

2) Словникова робота.

Не столочу — не витопчу.

- 3) Хорове читання вірша з дотриманням розділових знаків.
— Як поет оберегатиме природу?
— Поясніть вислів «...посію зерна доброти».
- 4) Гра «Знайдіть риму».
Лугом —
Трави —
Іти —
Прашці —
- 5) Гра «Доскажи рядок».
Учитель читає вірш, не дочитуючи останнє слово кожного рядка. Учні повинні додати це слово.

» Фізкультхвилинка

2 Опрацювання казки Галини Демченко «Калинка»

- 1) Гра «Віднови прислів'я».
БезвербікалінинамаУкраїни.
(Без верби і калини нема України.)
- 2) Розповідь учителя.
— Ми живемо в Україні і любимо її гарну та співучу мову, її прекрасних людей, її пишну природу. Наша земля красива та щедра. Росте і жито, і городина, цвітуть квіти, зріють плоди. Але особливою любов'ю користується у нас калина.
«Без верби і калини нема України», — каже народ.
Росте калина по тінистих лісах, в гаях і дібровах, на схилах, на узліссі, на лісових галявинах. Садять калину і біля хат, щоб весною білим цвітом милувала, а зимою від застуди лікувала.
Навесні калина розквітає і стає гарною, мов дівчина у білому вбранні. (Діти розглядають малюнок.)
Восени кущ вкривається червоними ягодами. Народ оспівував цю рослину в багатьох піснях. (Слухання пісні про калину.)
Поети написали багато віршів про калину. Т. Г. Шевченко у «Кобзарі» слово *калина* вжив 385 разів.
- 3) Читання вчителем першої частини казки.
— Чи зрозуміли ви, про кого буде казка?
- 4) Читання казки до кінця.
— Що вам нагадала ця казка? (Легенду) Чому?
— Роздивіться ягоди калини. Скуштуйте ягідку і подивіться на зернятко. Чи дійсно воно схоже на серце?
- 5) Словникова робота.
Читання «луною» за вчителем слів: *попідвіконню, тонюсіньке, звеселилося, стебельце, стрепенувся, улюбленця.*

► «Довідкове бюро»

Курний — в пилюці, з курявою.

Крислатий — рясний, розложистий.

Обабіч — з обох боків.

- 6) Читання учнями тексту за частинами. Добирання заголовків.
I частина. Гра «Бджілки». Напівголосне читання учнями, кожен — у своєму темпі.

II частина. Читання «ланцюжком».

III частина. Гра «Сніжинка».

Читає учень, на парту якого впала сніжинка.

IV частина. Читання «луною» за учнем, який гарно читає.

- 7) Гра «Слідопити».

— Знайдіть відповідь на запитання словами тексту. (*Вибіркове читання.*)

— Якою була дівчинка?

— Як Калинка ставилася до рослин?

— Як люди ставилися до Калинки?

— Де Калинка посадила стебельце?

— Як дівчинка доглядала за стебельцем?

— Що побачив подорожній?

— Які слова він сказав?

— З якою інтонацією їх слід читати?

— Що сталося з кущем?

— Яким цвітом він укrywся?

— Що з'явилося замість цвіту на кущі?

— Якими були ягоди?

— Що прошепотів кущ Калинці?

- 8) Робота в групах. Добирання заголовків до частин.

1. Привітна і ласкава дівчинка.

2. Калинка посадила і доглядала стебельце.

3. Вдячний подорожній.

4. Добра пам'ять про дівчинку.

- 9) Гра «Земля — небо».

За командою «земля» діти нахиляються до книжки і читають текст.

За командою «небо» — піднімають голівки вгору, прибираючи вказівки від тексту. Знову «земля» — учні очима знаходять, де вони закінчили читати.

V. Підсумок уроку

— Чи сподобався вам урок?

— Що цікавого дізналися на уроці?

- Що було вам уже відомо?
- Що почули вперше?

VI. Домашнє завдання

Переказувати казку.

Урок 36

Тема. Весняні дива. М. Левицький «Скоромовка». В. Чухліб «Повінь»

Мета: навчати учнів свідомого читання; розширювати активний словниковий запас учнів; розвивати зв'язне мовлення, творчу уяву і фантазію; виховувати любов до природи.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Заєць зяблика зустрів:

— Зебру зжер! Зміюку з'їв!

Зяблик зойкнув: — Значить, заєць —

Задавака і зухвалець.

Ю. Кругляк

2 Робота над чистомовкою

Ля-ля-ля — вкрило снігом всі поля.

Ма-ма-ма — зайцю їжі вже нема.

Ок-ок-ок — забіга він у садок,

Ри-ри-ри — щоб погризти кори.

3 Гра «Прочитай і поясни»

ЗтлшпАкнЙвлоЦніпЯ

НопнтОкГсвИтшч

НлмОкшСнпЯлпТдсЪ

(Зайця ноги носять.)

4 Розчитування за складовою таблицею

5 Гра «Зоряна година»

Із букв слова *зафарбувати* скласти слова. (Фарба, вата, зуб, фари, зруб, зубр...)

III. Перевірка домашнього завдання.

» Гра «Обличчям до обличчя»

Учні повертаються одне до одного обличчям, у парах переказують казку Галини Демченко «Калинка».

IV. Повідомлення теми уроку

— Яка пора року настала?

» Робота в групах

— Складіть невеличку розповідь про природу взимку.

— Сьогодні ми прискоримо час і помандруємо у весну.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання Василя Чухліба «Повінь»

1) Читання оповідання вчителем.

— Яка пора року описана в оповіданні? Чому? Доведіть.

2) Словникова робота.

Читання слів «луною» за вчителем: гілці, гойдається, зблиснуло, острівець, зіщулився, затишніше, ткнувся.

» «Довідкове бюро»

Повінь — залиття значного простору внаслідок піднесення рівня води в річках.

Ремез — найменша пташка серед синичок, цікава тим, що гніздо робить схожим на рукавицю. (*Демонстрація малюнка гнізда і пташки.*)

Десна — ріка, притока Дніпра, що впадає у нього поблизу Києва.

Роздолля — відкритий широкий простір або місцевість.

Аж луна покотилася — дуже голосно.

Чкурне — дуже швидко побіг.

3) Гра «Бджілки».

Напівголосне читання тексту, кожен — у своєму темпі.

— Хто був природі другом? (*Тато*)

— А хто став їй другом? (*Тетянка*)

4) Розподіл тексту на частини.

1. У човні.

2. На острові.

3. Урятували зайчика.

5) Читання тексту за частинами.

• *Перша частина* — «Торнадо».

— Починати читати повільно, поступово збільшуючи швидкість читання.

• *Друга частина* — «Піймай помилку».

Один учень читає текст з помилками, а решта — плещуть у долоні, коли їх чувають.

- *Третя частина.* Читання «канonom», дотримуючись у групі однакового темпу читання.
- 6) Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання.
 - Хто плив у човні?
 - Що за рукавичку побачила Тетянка?
 - Чому тато розсміявся?
 - Що тато з Тетянкою робили на острівці?
 - Кого побачила Тетянка?
 - Чому зайчик не втікав?
 - Куди дівчинка хотіла забрати зайчика?
 - Чи погодився з нею татко?
 - Що зробив заєць, коли човен приплив до берега?
 - Із чим порівнюється гніздечко ремеза?
 - Які ще порівняння є в тексті?
 - Які дива спостерігала Тетянка із татом, пливучи в човні?
 - Як тато називав зайчика? Чому саме так?
- 7) Гра «Слідопити».

Учитель читає початок речення, учні мають відшукати все речення і дочитати його до кінця.

- 8) Гра «Впізнай предмет».
 - Маленький, непримітний. (*Ремез*)
 - Довга й зелена. (*Щука*)
 - Невеличкий, круглий. (*Острівець*)
 - Смачний. (*Бориц*)
 - Молодий. (*Щавель*)
- 9) Гра «Кидок — засічка».

За командою «кидок» усі діти починають читати напівголосно текст. За командою «засічка» — зупиняються й олівцем відзначають останнє прочитане ними слово. Цей самий текст таким же чином читають ще раз. Під час повторного читання діти переконуються, що прочитали більший обсяг — «засічка» поставлена вже далі.

2 Робота над скоромовкою Михайла Левицького

- Прочитати напівголосно і повільно; голосно і швидко; весело, сердито.
- Прочитати радісно; сумно; здивовано.

VI. Підсумок уроку

» Гра «Продовж речення»

- На уроці мені найбільше сподобалося...
- Я вчився...

- Я дізнався...
- Мені б хотілося ще...

VII. Домашнє завдання

Переказувати оповідання за планом.

Урок 37

Тема. Буду я природі другом. Л. Костенко «Перекинута шпаківня». І. Сенченко «Жаль, та не дуже, плакала б, та не хочеться»

Мета: формувати навички правильного виразного читання тексту шляхом добирання відповідної інтонації; збагачувати словниковий запас учнів; навчати читати за особами; розвивати образне сприймання навколишнього; виховувати любов і шанобливе ставлення до природи.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Розчитування за складовою таблицею

2 Робота над скоромовкою

Сів шпак на шпаківню,
Заспівав шпак півню:
— Ти не вмієш так, як я,
Так, як ти, не вмію я.

3 Робота над чистомовкою

Ище-ище-ище — подув холодний вітрище.
Гу-гу-гу — всі дерева у снігу.
Ок-ок-ок — не чути голосу пташок.
Еву-еву-еву — стука дятел по дереву.

4 Гра «Збери прислів'я»

— Прочитайте прислів'я, поясніть його зміст.

е	а	а	о	т	ш	к	а	н	м	к	м	ш	к
Д	б	г	т	п	а	о	т	м	е	а	о	а	о

(Де багато пташок, там нема комашок.)

III. Перевірка домашнього завдання

- 1 Переказ оповідання за частинами
- 2 Творчий переказ (від імені зайчика)

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Ліни Костенко «Перекинута шпаківня»

1) Робота над заголовком.

» Гра «Мікрофон»

— Чому шпаківня може бути перекинута? (*Учні висувують свої припущення.*)

2) Читання вірша вчителем.

— Чи сподобався вам вірш?

— Які почуття він у вас викликав?

3) Словникова робота.

Чорногривий	денцем
шпаченята	шпаченята
борсаються	безпорадні
півторадні	оченята
	порушили

Читання слів «луною» за вчителем.

— Як ви розумієте слово *чорногривий*?

— У кого може бути чорна грива?

4) Читання вірша «ланцюжком».

— З якою інтонацією слід читати слова шпаченят?

— Чому плаче шпак?

— Де була прибита шпаківня?

— Чому вона перекинулася?

— Які слова передають щире співчуття поетеси до птахів?

5) Гра «Диктор телебачення».

Читати вірш, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

— Продовжте вірш. Ви побачили перекинуту шпаківню. Ваші дії?

— Що краще — врятувати шпаківню, залишивши в ній шпаченят, чи забрати їх?

— Відповісти на це запитання вам допоможе оповідання Івана Сенченка «Жаль, та не дуже, плакала б, та не хочеться».

2 Опрацювання оповідання Івана Сенченка «Жаль, та не дуже, плакала б, та не хочеться».

- 1) Читання оповідання вчителем.
— Чого нас навчає це оповідання?
- 2) Словникова робота.

Оздобив	мжичка
черепочками	мжичить
намистинками	паморозь
брязкальцями	пориваєшся

Читання стовпчиків слів «луною», «дощиком».

— Що можете сказати про слова першого стовпчика? (*Оздобив клітку.*)

— Назвіть слова-родичі серед слів другого стовпчика.

Паморозь — схожі на іній атмосферні опади, які в морозну погоду осідають на гілках дерев, дротах.

- 3) Читання оповідання учнями.

» Гра «Бджілки»

— З якою інтонацією слід читати слова Юрчика? (*Прохання, благання*)

— А синички? (*Сердито, із гнівом*)

- 4) Читання оповідання за особами (*автор, Юрчик, синичка*).

- 5) Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання.

— Де Юрчик узяв синичку?

— Куди він посадив пташку?

— Як хлопчик доглядав пташку?

— Куди все позирала синичка?

— Від чого не могла відірвати очей?

— Про що Юрчик запитав пташку?

— Що відповіла синичка?

— Що сказав Юрчик, випустивши пташку?

— Які слова він почув у відповідь?

— Це народне прислів'я. Як ви його розумієте? (*Гра «Мікрофон»*)

— Чи схоже це оповідання на казку?

— Що тут казкове? А що — справжнє?

- 6) Гра «Земля — небо».

За командою «земля» — діти нахиляються до книжки і читають текст.

За командою «небо» — піднімають голови вгору, вибираючи вказівки від тексту. Знову «земля» — учні очима знаходять, де вони закінчили читати.

V. Підсумок уроку

- Чого вас навчив сьогоднішній урок?
- Запам'ятайте: навіть золота клітка не замінить свободи. Бережіть природу, не заважаючи їй!

VI. Домашнє завдання

Підготувати прислів'я про дбайливе ставлення до природи.

Урок 38

Тема. Незвичайна яблуня. О. Палійчук «Лічилка». А. М'ястківський «Казка про яблуню»

Мета: удосконалювати навички усвідомленого, виразного читання художніх творів; формувати вміння знаходити за допомогою вибіркового читання уривки тексту, які характеризують дійових осіб; виховувати працелюбність, бажання допомогти природі.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Нумо, діти, до роботи!
Для навчання час настав.
Наберімося охоти
До потрібних добрих справ.

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над чистомовкою

Ік-ік-ік — на порозі Новий рік.
Ра-ра-ра — рада святу дівтора.
Іс-іс-іс — підем дружно всі ми в ліс.
Ам-ам-ам — понесем гостинці звірятам:
білочкам, зайчатам.

2 Робота над скоромовкою

Мишеня у нірку чорну
Притягло трубу підзорну.
Ми тепер собі з нори
Всі побачимо двори.
І угледимо здаля —
Де той клятий кіт гуля.

3 Гра «Розшифруй прислів'я»

Охт рпо юлзем аедб, онав муот еатрпове.

(Хто про землю дбає, вона тому повертає.)

— Прочитайте прислів'я на одному мовному видиху.

III. Перевірка домашнього завдання

Учні розказують підготовлені прислів'я, пояснюють їх зміст.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Яка пора року за вікном?

— Хто потребує нашої допомоги?

— Як допоможемо птахам узимку?

— На вулиці — мороз і сніг, а на столі у нас — свіжі яблука, картопля, капуста.

— Що потрібно робити, щоб усе це потрапило до нашого столу? Як турбуватися про рослини, щоб вони віддячили нам щедрим урожаєм, ми дізнаємося сьогодні з казки. Та спочатку опрацюємо лічилку Олекси Палійчука.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Робота над лічилкою Олекси Палійчука

— Для чого діти розучують лічилки?

— Коли їх застосовують?

Хорове читання лічилки у різному темпі, кожного разу — швидше.

— Що засуджується в лічилці?

— Чи доводилося вам бачити мурашник? Яку користь він приносить природі?

2 Опрацювання «Казки про яблуню» Андрія М'ястківського

1) Читання казки вчителем.

— Чи сподобалася вам казка?

— На що вона схожа?

— Як побудовані речення?

2) Словникова робота.

Читання слів «луною» за вчителем: узлісся, жовтів, прищепив, розвеселилось, засміялися, дозрівали.

» «Довідкове бюро»

Узлісся — смуга, край лісу.

Вільце — обрядове дерево українського весілля, що прикрашається квітами, ягодами, колосками.

Корячок — посудина для води.

Щепа — прищеплене фруктове дерево.

Чухрати — тут: обгризати кору.

Осоння — місце, що добре прогрівається сонцем.

3) Читання тексту «ланцюжком».

4) Аналіз змісту казки. Вибіркове читання.

- Де росла дичка?
- Хто так називав деревце?
- Як ставилося до цього деревце? Чи знало воно ким буде?
- Хто впізнав деревце?
- Чому сміялися лопухи?
- Хто помітив деревце?
- Як про деревце сказав дідусь? Прочитайте.
- Що дідусь вирішив зробити із деревцем?
- Чи здійснив він свій задум?
- Коли дідусь прийшов за деревцем?
- Як він його доглядав? Прочитайте.
- Що виростало з яблуні-дички? Прочитайте.
- Що можна сказати про дідуся?
- Як віддячила йому яблунька?

5) Гра «Відшукайте риму».

Рову — ... (*корову*). Вільце — ... (*деревце*). Лисичка — ... (*дичка*).
 Давно — ... (*воно*). Дике — ... (*велике*). Невеличке — ... (*кри-
 нички*)...

6) Гра «Морські хвилі».

Читання твору то тихіше, то голосніше, за необхідності поступово змінюючи силу голосу.

7) Гра «Земля — небо».

За командою «земля» — діти нахиляються до книжки і читають текст. За командою «небо» — піднімають голівки вгору, прибираючи вказівки від тексту. Знову «земля» — учні очима знаходять, де вони закінчили читати.

8) Гра «Слідопити».

Учитель читає початок (*або кінець*) речення, учні мають відшукати це речення і прочитати.

VI. Підсумок уроку

— Прочитайте прислів'я. Яке з них найточніше розкриває зміст казки, яку ми прочитали?

Дерево криве,...	...солодко з'їси.
Гірко поробиш,...	...нема плода.
Без труда —та яблука солодкі.

VII. Домашнє завдання

Переказувати казку. Намалювати портрет дідуся.

Урок 39

Тема. Чи легко приносити радість іншим? В. Скомаровський «Чому в зайця гарний зір». В. Сухомлинський «Покинута кошения». А. Костецький «Хвостата мова». Н. Кир'ян «Ми в цьому світі не самі». Підсумок за темою

Мета: розвивати різні способи і види читання; збагачувати словниковий запас дітей; поглиблювати навички роботи над різними жанрами творів; виховувати бережливе ставлення до природи.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Уже дзвінок нам дав сигнал:
Працювати час настав.
Тож і ми часу не гаймо,
Роботу швидше починаймо.

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Біжить стежина поміж ожини.
І вже у Жені ожини жменя.

2 Гра «Шифрувальники»

— Прочитайте, доберіть загальну назву.

Апли, дбу, нелк — ... (*дерева*)

(*Липа, дуб, клен*)

Лицяси, квов, цьеаз — ... (*тварини*).

(*Лисиця, вовк, заєць*)

Етмекил, ахум, кувап — ... (*комахи*).

(*Метелик, муха, павук*)

3 Робота над чистомовкою

Це-це-це — ми посадили деревце.
Го-го-го — поливатимем його.
Не-не-не — виросте воно рясне.
Ами-ами-ами — нас порадує плодами.

III. Перевірка домашнього завдання

» Гра «Обличчям до обличчя»

Учні повертаються одне до одного обличчям і переказують зміст казки.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Щоб природа нас радувала, допомагала, частувала своїми плодами, їй потрібно допомагати, її потрібно охороняти, а голов-

не — не завдавати шкоди. І тоді природа покаже нам багато дивного і фантастичного.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Вадима Скомаровського «Чому в зайця гарний зір»

— Прочитайте вірш мовчки. Підготуйтеся до виразного читання. Доберіть потрібну інтонацію.

— Який настрій викликав у вас вірш? Чому?

» Довідка для вчителя

Заєць у перекладі зі старослов'янської мови означає «стрибун». Задні його лапи майже вдвічі довші за передні й дуже сильні, завдяки чому він може робити стрибки в декілька метрів. Але він ще й чудовий бігун. У разі небезпеки досягає швидкості понад 70 км/год. Зір у зайця середній. Бачить він краще в сутінках. Може бачити все навколо себе: його очі розташовані так, що забезпечують йому широке поле зору. Тікаючи, він, зазвичай, дивиться назад, тому нерідко стає здобиччю іншого ворога, що опинився на його шляху. Спить заєць із заплющеними очима.

» Гра «Актори»

— Прочитайте вірш: здивовано; захоплено.

» Гра «Добери риму»

Повір — зір; смішинку — морквинку; авто — ніхто; на базарах — в окулярах.

2 Опрацювання оповідання Василя Сухомлинського «Покинуте кошеня»

1) Самостійне читання оповідання учнями.

— Яке почуття ви переживали, коли читали оповідання? Коли вам було сумно? Чому? Коли зітхнули із полегшенням?

2) Читання оповідання «ланцюжком».

— Які речення слід прочитати з почуттям вдячності й радості?

3) Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання.

— Чому кошеня опинилося на дорозі? Чи випадково це трапилося?

— Чому кошеня нявчало?

— Як люди ставилися до кошеняти?

— Чому вони не допомогли кошеняті?

— Скільки часу кошенятко сиділо насамоті?

— Де Наталочка почула кошенятко?

— Що зробила дівчинка?

— Хто з людей виявився найдобрішим, а хто — найжорстокішим? (*Той, хто виніс кошеня.*)

- 4) Гра «Дослідники».
 - Скільки разів у тексті зустрічається слово *кошеня*? (*Чотири*); *кошенятко*? (*Три*)
- 5) Робота в групах. Конкурс на краще продовження оповідання.

3 Опрацювання вірша Анатолія Костецького «Хвостата мова».

- 1) Гра «Бджілки». Напівголосне читання вірша учнями.
 - Від чийого імені ведеться розповідь у вірші?
- 2) Читання вірша учнями.
- 3) Гра «Диктор телебачення».
 - Учні читають текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.
 - Чому хлопчик зрозумів «хвостату мову»?
 - Чи доводилося вам спілкуватися такою «мовою»?
 - Чим схожі цей вірш та оповідання «Покинуте кошеня»?
- 4) Робота в групах.
 - Пофантазуйте і розіграйте за змістом оповідання «Покинуте кошеня» і вірша «Хвостата мова» виставу. Як її можна назвати?
 - Хто буде дійовими особами?
 - Між ким відбуватиметься розмова?
 - Як її розпочати?
 - Чим вона закінчиться? Які слова, жести, вирази обличчя допоможуть глядачам відчуття почуття дійових осіб?

4 Опрацювання вірша Надії Кир'ян «Ми в цьому світі не самі»

- 1) Читання вірша вчителем.
 - До чого закликає нас поетеса?
- 2) Гра «Рибки».
 - Мовчазне читання учнями тексту, кожен — у своєму темпі, при цьому діти можуть ворухити губами.
 - Як у вірші сказано про взаємну залежність людей і тварин?
 - Про який небесний дах ідеться?

VI. Підсумок уроку

— Яку тему закінчили опрацьовувати?

» Гра «Мікрофон»

— Продовжте речення.

Справжній друг природи...

VII. Домашнє завдання

Підготувати відповіді на запитання за темою «Буду я природі другом».

Урок 40

Тема. Урок позакласного читання. З чистого джерела народної мудрості

Мета: продовжити ознайомлення учнів з різновидами народної творчості: колисковими піснями, забавлянками, скоромовками; розширювати уявлення учнів про влучність, точність, красу рідного слова; пробуджувати інтерес до вивчення рідної мови; виховувати любов до творів усної народної творчості, до книжки.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Ознайомлення з виставкою книг

- Діти, зверніть увагу на книжкову виставку.
- Які книги з цієї виставки вам знайомі?
- У яких книжках найкращі ілюстрації?
- Хто назве прізвища художників, які створили малюнки до цих книжок?
- Хто ознайомить зі своєю книжкою?

III. Повідомлення теми і завдань уроку

— Часто в житті ми чуємо слово *фольклор*. Що воно означає? (*Запис на дошці: «Фольклор — народна творчість».*)

— Наш сьогоднішній урок присвячений усній народній творчості. Виникла вона дуже давно. Люди тоді ще не вмели писати і передавали з вуст в уста твори різних жанрів.

IV. Обговорення прочитаних творів

1 Опрацювання колискових пісень

— Перший жанр усної народної творчості, з якою людина ознайомлюється тільки-но з'явившись на світ, — це колискові пісні. З народженням у сім'ї дитини поруч із нею постійно була матуся. Заколисуючи дитя, матуся співала пісні, які називалися... (*колискові*).

— Колискові пісні призначені здебільшого для одного слухача і мають одного виконавця — матір, або іншу близьку людину. Свою любов і ніжність, бажання бачити своє дитя щасливим, здоровим, розумним мати висловлює у простій і спокійній мелодії, що відповідає ритму гойдання колиски.

— Діти, хто з вас може проспівати пісеньку, яку ви підготували вдома? (*Учні можуть виходити, тримаючи в руках ляльку.*)

— Яке призначення колискової пісні? (*Її співають, щоб дитина спокійно заснула.*)

— У народі кажуть: «Пісня колискова — то найперша материна мова».

— На уроці музики ви вивчили колискову. Давайте разом її заспіваємо!

Учні виконують колискову, вивчену на уроці музики.

2 Опрацювання забавлянок. Робота в групах

— Щоб дитина розвивалася, зростала розумною і веселою, приймав наш народ і забавлянки. Зараз позмагаємося — хто краще прочитає забавлянку?

1-ша група — «Чуки, чуки»;

2-га група — «Гой-да, гой-да»;

3-тя група — «Потягусі, потягусі».

3 Робота над скоромовками

— Окремим жанром усної народної творчості виступають скоромовки. Вони вчать дітей правильно, чітко вимовляти окремі складні звуки. Часто їх швидко промовляння перетворює скоромовку на «спотиканку», коли той, хто прагне швидко її промовити, спотикаючись, перекручує слова.

1) Виразне читання скоромовок учителем.

Діти уважно слухають.

2) Читання скоромовок учнями (*пошепки, «ланцюжком»*).

3) Конкурс на краще промовляння скоромовки.

V. Читання та обговорення нового твору — казки «Чарівне горнятко»

— Що означає слово *чарівне*?

1) Читання казки вчителем.

— Що наснилося чоловікові і жінці?

— Що вони зробили після цього?

— Яку плату взяв дідусь за лікування хворих?

— Що зробив чоловік із сиром?

— Як дідусь поділив золото?

— Які слова доносилися здалеку?

2) Робота в парах. Читання казки учнями.

— Знайдіть слова, у яких «сховалася» головна думка казки.

VI. Казкова вікторина

1. Хто з'їв Колобка?

а) Вовк;

б) Лисиця;

в) дід.

2. Хто врятував Івасика-Телесика?

а) Орел;

- б) гуска;
 - в) качка.
3. Хто загубив рукавичку?
- а) Баба;
 - б) дід;
 - в) собачка.
4. Яке яйце знесла Курочка-Ряба?
- а) Дерев'яне;
 - б) срібне;
 - в) золоте.
5. Кого кішка покликала тягнути ріпку?
- а) Мишку;
 - б) собачку;
 - в) дочку.
6. З чого Лисичка пригощала Журавля?
- а) З глечика;
 - б) тарілки;
 - в) банки.

VII. Підсумок уроку

— Багата наша мова на твори усної народної творчості! Фольклор шліфується віками, наче каміння на морському узбережжі. Він дає силу і розум народові, є прикрасою літератури і мистецтва. Читайте книги, і ви багато чого дізнаєтеся із цього невичерпного джерела народної мудрості.

VIII. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання проведемо за темою «Твій друг — книга».

Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

ЩО ТАКЕ БАТЬКІВЩИНА

Урок 41

Тема. Вступ до теми. Рідний край. А. Костецький «Батьківщина» (*напам'ять*). М. Чернявський «Рідний край». В. Сухомлинський «Дідова колиска»

Мета: навчати учнів виразно читати віршовані і прозові твори; розвивати вміння аналізувати тексти; виділяти головну думку; вдосконалювати техніку читання; виховувати любов до Батьківщини, викликати у дітей почуття гордості за неї.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Мовленнєва розминка****1 Робота над скоромовкою**

Щедрий дощик площу полоще.

2 Робота над чистомовкою

Щу-щу-щу, щу-щу-щу! — ми пішли на площу.
 Ощ-ощ-ощ, ощ-ощ-ощ! — тут якраз почався дощ.
 Щу-щу-щу, щу-щу-щу! — всі сховались від дощу.
 Му-му-му, му-му-му! — повернулися додому.
 Ли-ли-ли, ли-ли-ли! — дуже раді ми були!

3 Гра «Блискавка»

Щука — щука — щока — щука — щука.

Щупав — щупав — щупав — щипав — щупав.

Дощечка — донечка — дощечка — дощечка — дощечка.

III. Повідомлення теми і мети уроку

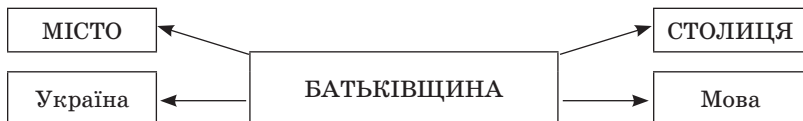
— Який розділ ми зараз вивчаємо? (*«Нема без кореня рослини, а нас, людей, без Батьківщини»*)

— Згадайте, на які теми розподіляється цей розділ? Які ми вже опрацювали? (*«Рідна домівка, рідна сім'я — тут виростає доля моя», «Буду я природі другом»*)

— Як називається тема, над якою почнемо працювати сьогодні? Прочитайте. (*«Що таке Батьківщина»*)

— Спробуймо скласти асоціативний куц.

На дошці — плакат. Учні називають усе, що виникає у пам'яті, стосовно цієї теми. Спочатку висловлюються і фіксуються найстійкіші асоціації, а потім — другорядні. Куц асоціацій поступово «розростається» протягом усіх уроків з цієї теми.

— Які синоніми є до слова *Батьківщина*? (*Вітчизна, рідний край...*)

— Як називається наша Батьківщина?

— Назвіть її столицю, найбільші міста.

— Діти, послухайте легенду.

НАША ЗЕМЛЯ

Колись давно Бог створив народи і кожному наділив землю. Наші ж предки кинулись на розподіл пізніше, землі їм уже не дісталось.

От вони й пішли до Бога. А він у цей час молився, і люди не сміли йому щось сказати. Стали чекати.

Через деякий час Бог обернувся, сказавши, що вони чемні діти, хороші. Дізнавшись, чого прийшли до нього, запропонував їм чорну землю.

— Ні, — відповіли наші предки, — там уже живуть німці, французи, іспанці, італійці.

Тоді я вам дам землю ту, що залишив для раю. Там усе є: річки, озера, ліси, стеги.

— Але пам'ятайте, якщо будете її берегти, то вона буде ваша, а ні — ворога.

— Чому Бог не відмовив нашим предкам?

— Яку землю він їм віддав?

— Про що попередив?

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Анатолія Костецького «Батьківщина»

1) Виразне читання вірша вчителем.

— Яке перше речення за метою висловлювання? (*Питальне*)

— А решта? (*Розповідні. Відповіді на запитання*)

2) Словникова робота.

Читання «луною» за вчителем слів: *Батьківщина, домівка, найщиріші, бджола, весняні, дотримане, чесне.*

3) Читання вірша учнями.

— Читайте, виділяючи голосом слово *Батьківщина*.

— Які слова, поняття могли б ми додати до нашого асоціативного куца?

4) Гра «Актори».

— Прочитайте вірш із захопленням.

— Із чим автор порівнює Батьківщину?

— Які слова — назви ознак уживає у вірші?

» Фізкультхвилинка

2 Опрацювання вірша Миколи Чернявського «Рідний край»

1) Читання вірша учнями мовчки.

2) Словникова робота.

Святиня — найбільша цінність.

— Як можна інакше назвати вірш? Доберіть синоніми. (*Рідний край, Батьківщина, Вітчизна, Україна*)

— У яких словах вірша передається головна думка?

3) Ознайомлення з поняттям «акровірш».

— Прочитайте перші букви кожного рядка згори вниз. Яке слово вийшло?

— Вірші, у яких із перших букв кожного рядка можна утворити слово, називають акровірш, або акростих.

— Послухайте вірша.

ЩО ТАКЕ АКРОСТИХ?

— Ти, Максимку,

Щось притих?

— Я читаю акростих!

— Що ж воно ото

За штука? —

Запитав дідусь онука.

— Перші літери рядків

Зверху вниз я разом звів,

Ось і вийшло слово з них,

Це, дідусю, — акростих.

М. Романченко

— Кому Максимко пояснював, що таке акростих? Поясніть і ви.

— Погляньте на дошку. Перед вами — акровірш. Прочитайте, про що він.

Давно ця річка славна

Народи три єднає

І в Чорне море плине.

Простори України

Розкішно прикрашає,

Очиці милує дитині. (*Дніпро*)

М. Романченко

— Що ви знаєте про цю річку?

3 Опрацювання оповідання Василя Сухомлинського «Дідова колиска»

1) Робота над заголовком.

— Що таке колиска? Де ви її бачили? Опишіть, які колиски ви бачили?

— Подивіться на малюнок. Такими були колиски дуже давно. Їх плели з лози, або виготовляли з деревини. Прикріплювали до стелі мотузками. Для чого, як ви вважаєте?

— Які пісні співала мама, гойдаючи своє немовля?

— У таких колисках виколихували не одне покоління сім'ї. І тому їх берегли як сімейну реліквію.

2) Читання оповідання вчителем.

— Чому оповідання має таку назву?

— Хто знайшов колиску? Де?

3) Словникова робота.

Горище	помережана
кладовище	старовинними
патріот	починається

— Яке слово незрозуміле?

Патріот — той, хто любить свою країну.

— У якому слові два наголоси?

— Чому батько довго дивився на колиску?

— Чи знав автор свого дідуся?

— А чи пам'ятав?

— Хто йому розповідав про дідуся?

— Що означає Батьківщина для автора?

— Знайдіть речення, у яких є слово *колиска*. У яких значеннях уживається це слово у кожному з речень?

4) Гра «Земля — небо».

5) Порівняння вірша «Батьківщина» й оповідання «Дідова колиска».

— Прочитайте останній абзац оповідання. Знайдіть у вірші рядки з подібним змістом.

V. Підсумок уроку

— Що нового дізналися на уроці?

— Що найбільше запам'яталося?

— Які слова додамо до нашого асоціативного куща?

VI. Домашнє завдання

Вивчити напам'ять вірш Анатолія Костецького «Батьківщина».

Урок 42

Тема. Як тебе не любити, Києве мій! Н. Забіла «Древній Київ». М. Познанська «Зацвіли каштани»

Мета: навчати учнів виразно читати віршовані і прозові твори, аналізувати прочитане; поглибити знання учнів про місто Київ, його історію; виховувати любов до Батьківщини, гордість за неї.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Сядьте, діти, всі рівненько.
Усміхніться всі гарненько,
Настрій на урок візьмемо
Й працювати розпочнемо.

II. Мовленнєва розминка**1 Робота над скоромовкою**

Через грядку гріб тхір ямку.

2 Робота над чистомовкою

Ець-ець-ець — подув сильний вітерець,
Аї-аї-аї — облітає листя в гаї,
Го-го-го — ми збираємо його,
Ас-ас-ас — принесемо листя в клас.

3 Розчитування за складовою таблицею**4 Гра «Відновіть вірш»**

У вс_м св_т_ — к_ж_н зн_ :
Є Б_тьк_вщ_н_л_ш_ _дн_.
І в_с в_н_ _дн_ —
Це н_ш_ сл_вн_ Укр_н_.

III. Перевірка домашнього завдання

Учні декламують вірш Анатолія Костецького «Батьківщина» напам'ять.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні ми подорожуватимемо. Куди? Дізнаєтесь, якщо розгадаєте ребус.

100лиця

(Столиця)

- Саме так, ми побуваємо у столиці нашої Вітчизни.
- Яке місто є столицею України?
- Отже, помандрували до Києва?
- Чим можна дістатися з нашого міста до столиці?
- Умощуємося в крісла і вирушаємо!

Ось і Київ, любі діти,
Серце нашої Вітчизни!

Хочу вам я розповісти
Опис гарний історичний.
Місто це — немов казкове,
Старовинне і мов нове.

Демонстрування слайдів або малюнків.

На берегах Дніпра крутих,
Весь помережений садами,
Стоїть у сяйві днів нових
Наш рідний Київ перед нами.
Наш Київ розіслався
На горах над Дніпром,
Садами завітчався,
Мов дівчина вінком.

Звучить пісня «Києве мій» (*муз. П. Майбороди, сл. М. Луценка*).

Під час звучання пісні демонструються слайди про Київ.

Перед вами Андріївський собор,
Йому вже майже триста років!
Він нас чарує знов і знов.
Височить він над будинками,
Куполами вгору лине
І мов небо підпирає,
Що над нами завжди синіє.

Ось з'явився перед вами
Собор Володимирський суворий.
Він великий і могутній,
Та ще й разом із тим казковий.
З голубими куполами
Із чарівними, як в казці,
Розписними воротами.

Вабить око всіх людей
Палац Маріїнський!
Тут прийма своїх гостей
Президент український.

— Київ — місто-красень, місто-сад. Особливо славиться він каштанами. Це дерево зображено на гербі міста.

Звучить пісня «Білі каштани» (*муз. П. Майбороди, сл. А. Малишка*).

— Київ — одне з найдревніших міст, йому понад 1500 років. Звідки ж походить назва міста? Повернемося до наших підручників і ознайомимося з легендою, яку переказала нам письменниця Наталя Забіла.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання Наталі Забіли «Древній Київ»

- 1) Читання оповідання вчителем.
— Про кого розповідається в легенді?
- 2) Словникова робота.

Поляни	Кий	Київ
дрімучі	Щек	Щековиця
працьовиті	Хорив	Хоревиця
поселився	Либідь	Либідь

— Що означають слова 2-го, 3-го стовпчика? Чи є ці слова рідичами?

» Фізкультхвилинка

- 3) Читання оповідання учнями «ланцюжком».
- 4) Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання.
— Як називався давній народ, який оселився над Дніпром?
— Як жили поляни?
— Де поселилися три брати та їхня сестра?
— На чю честь назвали Київ?
— Якою була місцевість навколо міста у давні часи?
— Чи схожа ця розповідь на казку? Чим?
— Уперше про походження Києва згадується у літописі, який називається «Повість минулих літ». Записав цю легенду монах Києво-Печерського монастиря Нестор. (*Демонстрування ілюстрацій Києво-Печерської лаври.*)
— *Легенда* — це народне оповідання про якість події чи життя людей з елементами казковості, фантастики.
- 5) Гра «Диктор телебачення».
Читати текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

2 Опрацювання вірша Марії Познанської «Зацвіли каштани»

- Яке дерево зображене на гербі Києва?
- 1) Читання вірша учнями мовчки.
— Яке словосполучення часто зустрічається у вірші? (*Зацвіли каштани*)
 - 2) Гра «Дощик».
Діти читають хором:
 - крапає дощ (*тихо*);
 - дощ пускається сильніше (*голосніше*);
 - злива (*голосно*);

- дощ слабшає (*тихіше*);
 - дощ перестав (*читання припиняється*).
- 3) Повторне читання вірша.
- Прочитайте вірш, передаючи голосом замилювання красою міста.
 - Якої пори року змальовано Київ?
 - Коли зацвіли каштани? Прочитайте.

VI. Підсумок уроку

- Що нового дізналися сьогодні на уроці?

VII. Домашнє завдання

- Читати і переказувати оповідання.

Урок 43

Тема. Народні символи України. В. Скуратівський «Калина». П. Тичина «Де не глянь — колоски». Т. Коломієць «Хліб». Загадка

Мета: навчати учнів виразно читати, аналізувати прочитане, виділяти в творі головну думку; розширювати знання учнів про символи України; виховувати любов до Батьківщини, шанобливе ставлення до хліба.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Всім подобається це куце цуценя.

2 Робота над чистомовкою

Чі-чі-чі, ці-ці-ці! — сидить Оля на печі.

Чів-чів-чів, чів-чів-чів! — напечу я калачів.

Чу-чу-чу, чу-чу-чу! — я сама їх напечу.

Ча-ча-ча, ча-ча-ча! — дали Олі калача.

3 Гра «Знайди “зайве” слово»

Аревб	акліб
дбу	цясили
нсаос	аворко
зарееб	кжїа

(*Сосна — хвойне дерево. Корова — свійська тварина.*)

III. Перевірка домашнього завдання

► Гра «Хто краще перекаже оповідання»

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Над якою темою ми працюємо? («Що таке Батьківщина»)

► Гра «Мікрофон»

Учні по черзі розповідають, що вони уявляють, коли чують слово *Батьківщина*.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання Василя Скуратівського «Калина»

1) Робота над загадкою.

- За хатою у садочку,
У зеленому віночку
Та в червоних намистах
Стала пава молода.
І збігаються всі діти,
Щоб на неї поглядіти.
За намисто кожен — смик,
Та й укине на язик. (*Калина*)

— Що ви знаєте про цю рослину?

2) Читання оповідання вчителем.

— Що нового дізналися про калину?

3) Словникова робота.

Символізує	накличете
наруга	насамкінець
ганьбою	дбайливо

Читання слів «буксиром» за вчителем, пояснення значень слів.

► «Довідкове бюро»

Наруга — знущання, образа когось.

Ганьба — осуд, недобра слава.

Символ — умовне позначення будь-якого предмета, поняття чи явища.

4) Читання оповідання учнями «ланцюжком».

— Яке відоме прислів'я згадується в оповіданні?

5) Гра «Сніжинка».

Читає учень, на парту якого впала сніжинка.

— Ім'я якого гетьмана письменник згадує в оповіданні? А яку народну пісню? Послухайте її. (*Учні слухають пісню «Червона калина».*)

- Що символізує калина в цій пісні?
- Що говорили дітям, щоб вони не ламали калину?
- Коли цвіте калина?

6) Гра «Розвідники».

- Скільки разів у тексті зустрічається слово *калина*?

►► Фізкультхвилинка

2 Опрацювання вірша Павла Тичини «Де не глянь — колоски»

1) Робота над загадкою.

- Круглий, мов сонечко,
Щедрий, мов сонечко,
На черінь посується —
І стоїть, красується.
З печі — та на блюдо:
Їжте мене, люди,
На здоров'ячко. (*Хліб*)

2) Розповідь учителя.

Звучить пісня «Хліб — усьому голова» (сл. М. Драгомирецького, муз. А. Яворика).

— Кажуть у народі правдиві слова: «Хліб-годувальник — усьому голова»!

Тисячі років минуло з того часу, як людина почала вживати хліб.

Не завжди щастило нашим пращурам на полюванні. Щоб вгамувати голод, вони їли зерна дикорослих рослин. Згодом зерна почали розмочувати у воді, подрібнювати на камені. Минуло ще багато років, і люди навчилися випікати на розпечених каменях прісні коржі. Це і був перший хліб.

Від темної, твердої, з кам'яною пилюкою паляниці до випеченого пухкого хліба-калача, короваю минуло тисячі років. За цей час у різних країнах світу хлібороби навчилися з диких, зернових рослин випікати величезну кількість хлібних виробів — близько 800 видів.

Хліб-сіль на вишитому рушнику — символ гостинності українського народу.

Про хліб складено пісні, приказки, загадки, вірші. Послухайте один з них.

3) Читання вірша вчителем.

— З якою інтонацією слід читати вірш? (*Урочисто, із захопленням.*)

4) Читання вірша учнями «луною» за вчителем.

— Який рядок повторюється в кожній строфі? Як ви його розумієте?

5) Гра «Мікрофон».

- Складіть словесну картину до вірша.
- Які кольори переважатимуть у вашій картині?
- Що буде основним?
- Що зобразите вгорі? Що — скраю?

6) Гра «Диктор телебачення».

Читати вірш, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

3 Опрацювання оповідання Тамари Коломієць «Хліб»

1) Читання оповідання вчителем.

- Чому оповідання має таку назву?
- Чи можна назвати хліб головним героєм? Чому?

2) Словникова робота.

Золотава шкоринка, позолота від вогню, золоте зерно, в золотому колосі, на стеблині золоченій, золоте проміння, золоті руки.

Читання словосполучень «луною» за вчителем.

— У якому значенні вжиті виділені слова? Поясніть. (*Золотава, позолота, золоте, в золотому, в золоченій, золоте, золоті*)

3) Гра «Не перервіть ланцюжок».

Учні одне за одним читають текст по одному реченню.

4) Гра «Розвідники».

— Скільки разів у тексті зустрічається слово *хліб*? (*П'ять*)

— Прочитайте третій абзац тексту.

— Виділіть слова, які свідчать про те, як прийшов хліб на стіл. (*Посіяли — доглянули — змолоти — спекли — принесли — поклали.*)

— Знайдіть у тексті спонукальне речення.

— До чого закликає автор?

5) Гра «Хвости».

Учитель читає початок речення — учні відшуковують усе речення.

4 Робота над акровіршем

- Згадайте, що таке акровірш?
- Прочитайте акровірш. Назвіть відгадку.

VI. Підсумок уроку

- Назвіть символи України, про які читали на уроці.
- Що головне запам'ятали з сьогоднішнього уроку?

VII. Домашнє завдання

Дібрати прислів'я про хліб, калину.

Урок 44

Тема. Батьківщина — то найкращий край! «Український віночок» (за *О. Кириченко*). Д. Павличко «Де найкраще місце на землі». Прислів'я. Підсумок за темою

Мета: навчати учнів виразно читати, аналізувати прочитане; розвивати зв'язне мовлення, фонематичний слух; збагачувати словниковий запас учнів; виховувати любов до рідної землі, повагу до її традицій.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Сядьте, діти, всі рівненько,
Усміхніться всі гарненько,
Настрій на урок візьмемо,
Й працювати розпочнемо.

II. Мовленнєва розминка

1 Фонетична зарядка

- Як капає дощ? (*Кап-кап-кап*)
- Як гуркоче грім? (*Гр-гр-гр*)
- Як гуде машина? (*Гу-у-у*)
- Як дзижчить комар? (*Дз-дз-дз*)
- Дмухнемо на кульбабку.

2 Робота над скоромовкою

Шишка впала — не розбилась,
Шишка в трави закотилась.
Наша Шура в ліс пішла,
Але шишки не знайшла.
Принесла вона додому
Лише радість, лише втому.

Г. Чубач

— Прочитайте скоромовку мовчки; хором повільно; весело, з почуттям гумору; в швидкому темпі, ніби ви біжите до автобуса, а автобус поїхав; виділіть голосом дієслова.

3 Гра «Упіймай на гачок»

Учитель називає однакові слова, а серед них — таке, що відрізняється лише одним звуком. Діти мають назвати це слово («спіймати на гачок») і запам'ятати.

Дуб — дуб — зуб — дуб — дуб.

Коса — роса — роса — роса — роса.

Комашка — комашка — ромашка — комашка — комашка.

— Які слова ви «впіймали на гачок»?

III. Перевірка домашнього завдання

► Робота в групах (гра «Хто назве більше прислів'їв про хліб і калину»)

IV. Повідомлення теми і мети уроку

На дошці — малюнок дівчини в українському національному костюмі.

— Назвіть, що належить до національного одягу українок?

— Дівочою окрасою з давніх-давен був вінок. Про його магічну силу ми дізнаємося, прочитавши оповідання «Український віночок» за Ольгою Кириченко.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання «Український віночок» (за Ольгою Кириченко)

1) Читання оповідання вчителем.

— Що нового ви дізналися про український віночок?

2) Словникова робота.

Читання «луною» за вчителем слів: заміжжя, цілющі, властивості, годувальниці, чудодійної, символізує, безліччу.

► «Довідкове бюро»

Чудодійна — надприродне видатне, викликане божественними силами.

Цілющий — який сприяє зміцненню і збереженню здоров'я; корисний.

3) Читання оповідання учнями «ланцюжком».

— Що нагадує віночок?

— Хто носив віночок?

4) Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання.

— З яких квітів плели віночок?

— Які властивості мали квіти у віночку?

— Коли мати плела дитині перший віночок?

— Що символізували стрічки у віночку?

— Яке дійство відбувалося на свято Івана Купала?

► Гра «З'єднай квітку і її значення»

Мак	сором'язливість
волошка	вдячність
ромашка	простота і ніжність
дзвоник польовий	краса
мальва	молодість
фіалка	кохання і мир

5) Гра «Читає Незнайко».

Учитель, або підготовлений учень, читає текст з помилками. Учні плещуть у долоні, почувши помилку.

» Гра «Торнадо»

Починати читати повільно, поступово збільшуючи швидкість читання.

6) Робота в групах.

— Знайти в тексті по п'ять слів:

1-ша група — назв предметів;

2-га група — назв ознак предметів;

3-тя група — назв дій предметів.

2 Опрацювання вірша Дмитра Павличка «Де найкраще місце на землі»

1) Читання вірша учнями (*мовчки*).

— Назвіть дійових осіб вірша.

2) Читання вірша «луною» за вчителем.

3) Робота над аналізом змісту вірша.

— Про що автор запитував сонце?

— Прочитайте питальні речення з відповідною інтонацією.

— Прочитайте відповідь сонця.

— З якою інтонацією слід читати ці слова?

— Знайдіть і прочитайте спонукальне речення.

4) Читання вірша за особами.

— У яких словах висловлена головна думка вірша?

3 Робота над прислів'ями

» Робота в групах

— Прочитати і пояснити прислів'я:

1-ша група — Таземлямила, дематинародила;

2-га група — Всякапашка своєгніздо знає.

VI. Підсумок за темою і розділом

— Пригадайте назву розділу.

— Назвіть теми, які він охоплює.

— У яких творах розповідається про дбайливе ставлення до природи? Хто їх автори?

— Продовжте речення.

- Батьківщина — це наша колиска.
- Батьківщина — це...
- Батьківщина — це...

— Доповніть вірш.

Красивий, щедрий рідний край
І мова наша — солов'їна.
Люби, шануй, оберігай
Усе, що зветься... (Україна).

І. Січовик

VII. Підсумок уроку

» Гра «Мікрофон»

- На уроці я дізнався...
- Я вчився...
- Мені було цікаво...

VIII. Домашнє завдання

Намалювати український віночок: підготувати відповіді на запитання в кінці розділу.

Урок 45

Тема. Урок позакласного читання. Твій друг — книга

Мета: ознайомити учнів з історією виникнення паперу і книгодрукування; розвивати читацькі навички; виховувати бережливе ставлення до книги.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повідомлення теми і мети уроку

Вчіться, діти. Мудра книжка
Скаже вам чогось багато
З того, що колись було
І посіяно, й пожато.

Я. Щоголів

- До чого закликає поет?
- Що допомагає в навчанні?
- Яке місце посідає книга в житті людини?
- Коли відбулося ваше перше ознайомлення із книгою?
- Сьогодні ми будемо говорити про книгу.

III. Робота з виставкою книг

1 Розглядання виставки

- Перша частина (*полиця*) виставки: абетки, букварі.
— Що спільного у цих книжках?

— Яку назву ви дали б цій частині виставки? («Моя перша книжка»)

• Друга частина: підручники, словники, довідники, посібники.

— Яка спільна назва до цієї групи? («Навчальна книга»)

• Третя частина: казки.

— Що спільного у цих книжках?

— Чи подобається вам читати?

— Які книжки ви любите читати?

— Які книжки є у вас удома?

— Книг на світі є дуже багато. Вони відрізняються одна від одної за змістом, розміром, оформленням. Книга розмовляє з людьми різного віку, різних професій. Вона стає другом і порадиником у житті кожної людини на все життя.

Як же книга прийшла до людини? Про це повідомлять Всезнайки.

2 Повідомлення Всезнайок

1-й учень. У сиву давнину на нашій планеті Земля не було книжок у такому вигляді, як вони тепер. Сторінками стародавніх книг були стіни печер, дерева, каміння.

2-й учень. Згодом люди навчилися писати і малювати гострою палицею на глиняних дощечках. Писали книги на бамбукових пластинах, а потім нанизували на шкури. Такі книги були важкі і незручні.

3-й учень. Потім почали виготовляти легші книги з телячої шкіри. Вони були дуже дорогими, бо для написання однієї книги потрібна була ціла череда телят. Перша така книга була написана в місті Пергамі. Такий матеріал для книг називався пергаментом.

4-й учень. Справжній папір люди почали виготовляти приблизно 2000 років тому. Книги були рукописними, їх переписували вручну.

5-й учень. На берегах Нілу в Єгипті є безліч заростей болотної рослини — папірусу. Його у давнину використовували на будівництві. З часом люди помітили, що висихаючи на сонці, волокниста серцевина папірусу перетворювалася на сухі, вузькі смужки, які вбирали фарбу.

6-й учень. У XIII ст. в Європі навчились виготовляти папір. В середині XV ст. в Німеччині з'явився перший друкарський верстат.

7-й учень. В Україні першодрукарем був Іван Федоров. За своє життя він видрукував декілька книг (у тому числі і перший слов'янський «Буквар»).

— Книги виготовляють у друкарнях. Після цього вони деякий час перебувають у магазинах. Багато книг постійно «живуть» у бібліотеці.

Бібліотека — слово грецьке. У перекладі воно означає «книгосховище». Перше ознайомлення з книгою починається з обкладинки. Вона розповість про те, хто написав книгу, коли й де її видали. Звертайте увагу на прізвище автора. Кожна книга має назву, з якої часто можна дізнатися, про що в ній розповідається.

3 Робота в групах. Практичне орієнтування в книжці

Кожна група одержує книжку і дізнається із першої сторінки: її назву; хто автор; прізвище художника; де і коли видано книжку.

IV. Читання й обговорення оповідання Остапа Вишні «Любіть книгу»

1 Самостійне мовчазне читання оповідання учнями

- Як ставився Василько до книжки?
- Як він читав книжку?
- Який сон йому наснився?
- Чи добре було Василькові уві сні?
- До якої думки він дійшов після цього?
- Які слова висловлюють головну думку оповідання?

2 Робота над прислів'ями

- Поясніть зміст кожного прислів'я.

Книга вчить,...	...а знання з книг.
Глибина у морі,...	...як на світі жити.
Золото добувають із землі,...	...мудрість — у книзі.

V. Підсумок уроку

- Як слід ставитися до книжок?
- Що ви порадите своїм молодшим сестричці, братикові?

VI. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання ми проведемо за темою «Людина починається з добра» (за творами В. О. Сухомлинського).

Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

Ось прийшли морози — і зима настала**Урок 46**

Тема. *Ось прийшли морози — і зима настала.* О. Копиленко «Зима йде». В. Скомаровський «Казкові шати». О. Сенатович «Веселий сніг». Н. Кир'ян «Зимові слова»

Мета: удосконалювати навички виразного, свідомого, правильного читання; збагачувати словниковий запас учнів; виховувати любов до природи, бажання милуватися нею.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Мовленнєва розминка****1 Робота над чистомовкою**

Ець-ець-ець — вдарив перший морозець.
Ок-ок-ок — тихо падає сніжок.
Ір-ір-ір — діти вибігли у двір.
Му-му-му — весело зустрінемо зиму.

2 Розчитування за складовою таблицею**3 Робота над скоромовкою**

Зайчик нахвалявся,
Що хоробрим вдався,
А вибігло мишенятко —
Під пеньок сховався.

4 Гра «Знайдіть “пеньок”»

Палка сорока піч
Палка сорока піч
Палка сорока ніч
Палка сорока піч
Кріт ліс сир
Кріт лис сир
Кріт ліс сир
Кріт ліс сир

III. Повідомлення теми і мети уроку

Звучить музика П. І. Чайковського «Пори року» (*Зимові мотиви*).

Білий день дарує білу ласку
І розповідає білу казку.
В розкішних білих платтях балерини —
Молоденькі сосни та ялини.

Під ногами — біле покривало,
Небо й те молочно-сивим стало.

- Яка пора року настала?
- Які зміни відбуваються у природі?
- Настає зима, і все навкруги змінюється. Що ще приносить із собою ця чудова пора року, ми дізнаємося із нового розділу.
- Прочитайте його назву.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання Олександра Копиленка «Зима йде»

- 1) Читання оповідання вчителем (*перший абзац*). Колективне читання тексту (*другий абзац*).
— Про який зимовий місяць йдеться у тексті?
- 2) Словникова робота.

» Вправи на розширення поля читання

— Подолайте «снігові словникові кучугури».

ВО	. ІН	ВІ	. ТИ
БУ	. РЕЮ	КИЛИ	. МОМ
ПІЛ	. ЛЯ	МОГУТ	. НІЙ
СНІ	. ЖИНКА	ПРОЗО	. РИЙ

» «Довідкове бюро»

Сизий — сіро-голубий.

Бронза — металевий сплав золотаво-коричневого кольору.

- 3) Читання оповідання учнями «ланцюжком».
— Які дерева не скинули своє вбрання?
- 4) Гра «Буксир».
Створюється пара з «сильного» і «слабкого» учнів. «Сильний» учень веде у читанні, а «слабкий» намагається досягнути темпу читання «сильного» учня.
- 5) Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання.
— Прочитайте опис дуба. З ким він порівнюється?
— А що сказано про опале листя, яке вкрило землю?
— З чим письменник порівнює першу сніжинку?
- 6) Робота в групах.
— Складіть розповідь «Як починається зима».

2 Опрацювання вірша Вадима Скомаровського «Казкові шати»

- 1) Читання учнями вірша мовчки.
— Чому складно відгадати, де яке дерево?

- 2) «Довідкове бюро».
Шати — багатий одяг, убрання.
- 3) Читання вірша «луною» за вчителем.
— Якими поет побачив ялинки?
— Назвіть дерева, які запорошила зима.
— Знайдіть порівняння. Як ви їх розумієте?
- 4) Гра «Здогадайся».
— Прочитайте вірш і вставте пропущене слово. (*Сніг*)

...в повітрі мерехтить,
На ялинку... летить.
Сипле..., немов з мішка, —
З хати нас не випуска.

3 Опрацювання вірша Оксани Сенатович «Веселий сніг»

- 1) Гра «Бджілки».
Напівголосне читання учнями вірша, кожен — у своєму темпі.
— З яким настроєм читатимете вірш?
- 2) Гра «Хто краще?». Конкурсне читання вірша.
— Скажіть словами вірша, на кого падав сніг.
— Чому про сніг сказано *веселий*?
— Знайдіть слова, які звучать однаково, а означають різне.

4 Опрацювання вірша Надії Кир'ян «Зимові слова»

- 1) Читання вірша вчителем.
— Чим сподобався вам вірш?
- 2) Словникова робота.

» «Довідкове бюро»

Груба — піч для опалювання приміщення.

- 3) Читання вірша учнями «ланцюжком».
— Назвіть «зимові» слова, які згадано у вірші.
— Які ще «зимові» слова ви знаєте?
- 4) Гра «Доцик».
Читання вірша із прискоренням, скоромовкою.
- 5) Гра «Хвиля».
Ведучий задає «тон» і «темп» гри. Вірш читає таким чином, ніби хвиля прибивається до берега і відходить від нього: тихо — голосніше — голосно — тихіше — тихо — голосніше тощо.
- 6) Гра «Знайди риму».
Шуба... (*груба*).
Рукавички... (*синички*).
Оксани... (*сани*).

7) Робота в групах.

— Які слова сховались у словах: *дороги, відблиск, край, стомилися, ірис?*

V. Підсумок уроку

- Який новий розділ почали вивчати?
- Що найбільше сподобалося на уроці?

VI. Домашнє завдання

Намалювати зимовий малюнок. Підготувати відповіді на запитання підручника.

Урок 47

Тема. Допоможемо тваринам узимку. Л. Левченко «Якщо допоможем». Л. Костенко «Синички на снігу». А. Качан «Крихта хліба»

Мета: удосконалювати навички виразного читання поетичних творів; збагачувати словниковий запас учнів; учити відчувати образність художнього слова; виховувати бережливе ставлення до природи.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент**

Стій, друже, зупинись!
Та на місці не крутись.
Пролунав дзвінок, починаємо урок.
Працюватимем старанно,
Щоб почути у кінці,
Що у наших дружнім класі
Діти — просто молодці!

II. Мовленнєва розминка**1 Звуконаслідувальна вправа. Гра «Що як звучить?»**

Жук літає угорі і дзижчить... (*жу-жу*).
Вуж сховався у норі і шипить... (*шу-шу*).
Шелестить трава... (*ша-ша*).
Пилка дзенькає... (*дза-дза*).
Краплі падають... (*дзень-дзень*).
Повний звуків день.

2 Робота над скоромовкою

На лужок ішов сніжок,
Вбрав лужок у кожушок.
По лужку стрибав Дружок,
І пошкодив кожушок.

3 Гра «Конструктори»

— Із букв слова *електростанція* складіть нові слова.
Електростанція — лак, танці, роса, тост...

III. Перевірка домашнього завдання**1 Зимовий вернісаж. (Виставка дитячих малюнків)****2 Гра «Ти — мені, я — тобі»**

Учні ставлять одне одному запитання, відповіді до яких підготували вдома.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Зима — чудова пора року. Ми любимо її за скрипучий білий сніг, за морозець, який щипає за ніс і щоки, за чудові зимові розваги. Та для тварин зима — суворе випробування. Сьогоднішні поетичні твори розкажуть про це.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу**1 Опрацювання вірша Л. Левченко «Якщо допоможем»**

1) Читання вірша вчителем (*до слів «...листочок капусти»*).
— У якому темпі слід читати вірш? (*Спокійно, тихо, розмірено*)

2) Гра «Гусениця».

— Роз'єднайте слова, прочитайте вірш до кінця.

— Які тварини згадуються у вірші?

— Які з них дикі? Які — свійські?

3) Гра «Дощик».

Діти читають хором:

- накрапає дощ (*тихо*);
 - дощ пускається сильніше (*голосніше*);
 - злива (*голосно*);
 - дощ слабшає (*тихіше*);
 - дощ перестав (*читання припиняється*).
- До чого закликає нас поетеса?

2 Опрацювання вірша Ліни Костенко «Синички на снігу»

1) Гра «Бджілки».

Напівголосне читання вірша учнями, кожен — у своєму темпі.

— Хто потребує на нашу допомогу взимку?

2) Словникова робота.

» «Довідкове бюро»

Намлілись — тут: намучилися, стомилися.

Вирій — теплі, південні краї, куди відлітають на зиму перелітні птахи.

3) Аналіз змісту вірша.

— Чому пташкам важко взимку?

— Від чого вони потерпають? (*Найбільше — від голоду.*)

— У яких рядках сказано про життя синичок під час суворої зими?

— У яких — про стійкість цих мужніх пташок?

3 Опрацювання вірша Анатолія Качана «Крихта хліба»

1) Читання вірша вчителем.

— Яким пташкам поет присвячує свій вірш?

2) Словникова робота.

► «Довідкове бюро»

Лісосмуга — смуга лісових насаджень.

Ожеледь — тонкий шар льоду на землі, деревах.

— Доберіть синоніми до слова *завірюха*. (*Заметіль, віхола, хурделиця, хуртовина*)

3) Гра «Рибки».

Читання учнями тексту мовчки, кожен — у своєму темпі, при цьому діти можуть ворухити губами.

— Куди перебралися синиці? Чому?

— Як пташки просять про допомогу?

— Прочитайте рядки, що найвиразніше передають бідування пташок.

— Яку важливу думку висловлює поет в останній строфі вірша?

4) Гра «Диктор телебачення».

Читати вірш, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

5) Гра «Знайди риму».

Сніговиці — синиці.

Тепла — села.

Морози — на дорозі.

Вікно — зерно.

Годівниці — дрібниця.

Відчувать — замерзять.

VI. Підсумок уроку

— Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?

— Що вдалося вам найкраще?

— Що викликало труднощі?

VII. Домашнє завдання

Підготувати розповідь «Як я допомагаю пташкам узимку».

Урок 48

Тема. Доки рослина росте, доти очі милує. С. Носань «Ялинка». Олександр Олесь «Ялинка» (*напам'ять*)

Мета: удосконалювати навички виразного читання; навчати інтонувати тексти за розділовими знаками; розвивати образне мислення; виховувати почуття відповідальності за свої вчинки, бережливе ставлення до природи.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

В будь-якого будяка
Будячиха будь-яка.

О. Орач

2 Робота над чистомовкою

Ба-ба-ба, ба-ба-ба! — он на березі верба!
Бу-бу-бу, бу-бу-бу! — доглядаємо вербу!
Бі-бі-бі, бі-бі-бі! — сидить голуб на вербі!
Би-би-би, би-би-би! — голуб полетів з верби!
Бу-бу-бу, бу-бу-бу! — я люблю свою вербу!

3 Розчитування за складовою таблицею

III. Перевірка домашнього завдання

1 Розповіді учнів «Як я допомагаю птахам узимку»

2 Гра «Відгадай, з якого вірша»

- Пригощав пташок я з годівниці. (*А. Качан «Крихта хліба»*)
- Мерзнуть у котика лапки і вуха,
мерзне ворона в лиху завірюху. (*Л. Левченко «Якщо допоможемо»*)
- Синиці голодом намлілись —
Така зима, така зима! (*Л. Костенко «Синички на снігу»*)

IV. Повідомлення теми і мети уроку

» Гра «Мікрофон»

- Яке свято наближається?
- Як зустрічають Новий рік у вашій сім'ї?
- Що є неодмінним атрибутом цього свята?

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання Сергія Носаня «Ялинка»

1) Читання оповідання вчителем.

- Назвіть дійових осіб оповідання.
- Які почуття виникли у вас після того, як ви прослухали оповідання?

2) Словникова робота.

Пишне	на подвір'ї
прощання	щонайменше
болісно	постоїть
неодмінно	по-людському

Читання слів «луною» за вчителем.

3) Гра «Бджілки».

Напівголосне читання учнями тексту, кожен — у своєму темпі.

4) Робота в парах.

» Гра «Стоп — старт»

«Старт» — читати якнайшвидше, «стоп» — зупинитися і відпочити.

5) Аналіз тексту оповідання з елементами вибіркового читання.

- Чому сім'я автора перестала купувати ялинку?
- Звідки йшли батько з Оленкою?
- Кого вони зустріли?
- Ким був Карпо Іванович?
- Чом він був засмучений?
- Що б зробив лісник, якби була його воля?
- Які слова передають головну думку твору?
- Чи згодні ви із думкою лісника? Чому?

6) Гра «Слідопити».

Учитель читає початок речення, учні знаходять усе речення і читають його.

- Знайдіть і прочитайте питальні речення.

7) Читання за особами.

— Чиї слова слід промовляти із жалем; із обуренням; зі смутком?

► Фізкультхвилинка

Раз! Два! Час вставати,
Будемо відпочивати.
Три! Чотири! Присідаймо,
Швидко втому проганяймо.
П'ять! Шість! Засміялись,
І разом понахилиялись.
А тепер — як жабенята,
Хочем трохи пострибати.
Як метелики, літаєм
І дружно всі кружляєм.
Сім! Вісім! Час настав
Повернутися до справ.

2 Опрацювання вірша Олександра Олеся «Ялинка»**1) Гра «Бджілки».**

Напівголосне читання учнями тексту, кожен — у своєму темпі.

— Чи схожий вірш з оповіданням «Ялинка»? Чим?

— Від чийого імені ведеться розповідь у вірші?

— З яким почуттям слід читати слова зайчика? (*Гнів, обурення*)

2) Гра «Дощик».

Діти читають хором:

- накрапає дощ (*тихо*);
- дощ пускається сильніше (*голосніше*);
- злива (*голосно*);
- дощ слабшає (*тихіше*);
- дощ перестав (*читання припиняється*).

— Як одягнувся хлопчик, вирушаючи до лісу?

— За чим він поїхав до лісу?

— Хто не віддавав хлопчикові ялинку?

3) Гра «Доберіть риму».

Чобітки — саночки;
кожушинку — ялинку;
брати — відбирати;
нізащо — ледащо;
гратись — сховатись;
проси — ліси.

4) Гра «Читає Незнайко».

Учитель читає вірш, змінюючи слова. Учні мають помітити помилку та виправити її.

5) Гра «Актори».

— Розіграйте сценку за прочитаним твором. Скільки має бути виконавців? Які почуття слід передати, читаючи слова хлопчика? А зайчика?

6) Гра «Мікрофон».

— Продовжте вірш.

— Чи схожий цей вірш на казку? Чим саме?

VI. Підсумок уроку

— Який висновок можна зробити із сьогоднішнього уроку?

— Яку ялинку краще ставити на Новий рік?

VII. Домашнє завдання

Вивчити вірш Олександра Олеся напам'ять.

Урок 49

Тема. Новорічні дива. Л. Глібов «Зимня пісенька». Ю. Набока «Новорічко»

Мета: удосконалювати навички виразного, свідомого, правильного читання; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати зв'язне мовлення; виховувати любов до природи, почуття прекрасного.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент****II. Мовленнєва розминка****1 Робота над скоромовкою**

Сидів горобець на сосні, —
Заснув — і упав уві сні.
Якби не упав уві сні,
Сидів би він ще на сосні.

— Прочитайте повільно; швидко; дуже швидко.

— Прочитайте радісно; сумно; сердито.

2 Звуконаслідувальна вправа. Гра «Що як звучить?»

Так колесо свистить пробите: с-с-с.
Сичить гусак старий сердитий: с-с-с.
Вода тече, співає в кранику: с-с-с.
Свистить завжди окріп у чайнику: с-с-с.

3 Гра «Гусениця»

— Роз'єднайте слова, прочитайте прислів'я. Поясніть їх значення.

Хтонежалієприроду, тойшкодитьсамсобі.
Природаодномумати, другому—мачуха.

4 Гра «Блискавка»

Зірка зірка сірка зірка зірка
Клітка квітка клітка клітка клітка
Сніжок сніжок сніжок стіжок сніжок

III. Перевірка домашнього завдання

» Конкурс «Хто краще розкаже вірш»

IV. Повідомлення теми і мети уроку

- Яку тему вивчаємо?
- За що ми любимо зиму?
- Які з вивчених творів найбільше сподобалися?

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Леоніда Глібова «Зимня пісенька»

- 1) Читання першої та другої строфи учнями.
 - Про яку зимову розвагу йдеться у вірші?
 - Які слова незрозумілі?

Мара — страховище.

- 2) Гра «Роз'єднай і дочитай».

- Який настрій у вас після читання твору?
- Як поет ставиться до зими?
- Які пестливі слова вживає?

- 3) Аналіз змісту вірша.

— Які слова — назви ознак уживає автор для опису баби, її очей, носа, сонечка?

— Доберіть синоніми.

Ясне сонечко — яскраве;

труси сніжком — сип;

купу — кучугуру.

— Зачитайте речення, які вам найбільше сподобалися.

- 4) Гра «Знайди риму».

Учитель називає слова, учні відшукують риму.

- 5) Гра «Відновіть вірш».

Зліпимо гуртом.

Снігу накачаємо,

Ми повибігаємо,

Купу за садком;

Уночі страшенную,

Бабу здоровенную,

2 Опрацювання казки Юрія Набоки «Новорічко»

1) Читання казки вчителем.

— Яке рішення прийняв Михайлик у переддень Нового року?

Чому?

2) Словникова робота.

Веселий	побоювався
кирпатий	відштовхнувся
непосидючий	заплющивши
завзятий	пригощайся

Читання слів «луною» за вчителем.

— На які питання відповідають слова першого стовпчика?

— Яке слово «зайве» в другому стовпчику?

» «Довідкове бюро»

Завзятий — тут: наполегливий.

Прикрість — тут: неприємність.

Битлива — яка має звичку битися, накидатися на всіх.

3) Повторне читання тексту учнями за логічно завершеними частинами.

» Гра «Дощик»

Читання учнями хором першої частини до слів: «отак високо було».

» Гра «Гусениця»

— Прочитайте другу частину, роз'єднавши слова.

» Читання за особами третьої частини тексту

— Зверніть увагу на виділені слова, що підказують інтонацію читання.

4) Гра «Голосування ногами».

Діти утворюють дві шеренги: права шеренга — «я вважаю, що твердження правильне»; ліва шеренга — «я вважаю, що твердження неправильне».

— Я читатиму речення, деколи навмисне замінивши слово чи вираз, а ви швидко шукаєте його в тексті. Якщо речення правильне, то тупає ногами права шеренга. Якщо речення неправильне — тупає ногами ліва шеренга та зачитує правильну відповідь.

5) Аналіз змісту казки з елементами вибіркового читання.

— Коли трапилася ця казкова історія?

— Яким був Михайлик? Скільки років йому було?

— Як він здійснив свій сміливий задум?

- Що почув Михайлик, з'їхавши з гори?
- Про що Новорічко нагадав Михайликові?
- Яку винагороду за сміливий учинок він вручив хлопчику?

Що при цьому сказав?

б) Гра «Мікрофон».

— Розкажіть про казкові випадки, які траплялися з вами у новорічну ніч?

VI. Підсумок уроку

- Що найбільше сподобалося на уроці?
- Що було веселим, казковим?

VII. Домашнє завдання

Стисло переказувати казку.

Урок 50

Тема. Вже Різдво прийшло до хати, всім пора колядувати! Колядники. **О.** Воропай «Коляда». **А.** М'ястківський «На щастя, на здоров'я, на Новий рік!». «Колядин, колядин, а я в батька один», «Щедрівочка щедрувала», «Сію, сію, посіваю» (з народнього) (напам'ять за вибором). **Л.** Повх «Колядники». **В.** Малишко «Веселий Новий рік». Підсумок за темою

Мета: продовжити ознайомлення учнів з народними традиціями; вчити спостерігати, як у літературних творах зображено святкування традиційних свят українського народу; навчати аналізувати прочитані твори; удосконалювати техніку виразного читання; виховувати любов до народних звичаїв.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Гра «Пірамідка»

РІК	МОРОЗ
НО . ВИЙ	ЗЛІ . ПИМО
ЗИМО . НЬКА	ЩЕД . РІВКА
СНІГУ . РОНЬКА	КОЛЯ . ДКА
ВІЛОГРУ . ДОЧКА	КОЖУ . ШОК

2 Гра «Відновіть вірш»

Д.р.г. б.л. ст..л.тьс.,
 Ікр.ю їй н.м.,
 Сн.ж..к м.т.,

М.т.л.ц. —
Пр.йшл. д. н.с з.м..

3 Робота над скоромовкою

На стежину, на стіжок
Тихо падає сніжок,
Дружно вийшли ми на ганок,
Ми співаємо пісень:
— Сніже, сніже, добрий ранок,
— Сніже, сніже, добрий день!

А. Камінчук

III. Перевірка домашнього завдання

► Гра «Обличчям до обличчя»

Діти в парах повертаються одне до одного і стисло переказують казку.

IV. Актуалізація опорних знань

— Які свята дарує нам зима?

V. Повідомлення теми і мети уроку

— Ланцюжок веселих і дзвінких зимових свят відкриває Різдво, яке відзначають у сімейному колі. Святкування Різдва починалося напередодні — у Святвечір, різдвяне надвечір'я. У цей день намагалися не їсти «до зізди» — до появи на небі першої зірки, яка колись сповістила про народження Христа. Слово Різдво означає народження всього живого. Перед вечерею господар розсипав по долівці сіно, клав його на стіл, ставив на покуті сніп — дідух.

Цього вечора ходили на гостину одне до одного, носили так звану вечерю, святкові страви. Ходили до родичів частіше діти. Обов'язковою святковою стравою була кутя.

У цей вечір діти, чоловіки і хлопці ходять колядувати. Колядки — величальні пісні, у яких славлять господарів дому — бажають їм здоров'я, щастя, щедрого урожаю, достатку, за що отримують винагороду.

VI. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання тексту «Колядники»

1) Гра «Бджілки».

Самостійне напівголосне читання тексту учнями, кожен — у своєму темпі.

— Що казкового в цьому тексті? (Зірку ввіймали неводом.)

2) Словникова робота.

— Доберіть слова-родичі до слова *колядники*. (*Колядування, колядки, коляда*)

Невід — велика рибальська сітка.

3) Гра «Дощик».

- Накрапає дощ (*тихо*);
- дощ пускається сильніше (*голосніше*);
- злива (*голосно*);
- дощ слабшає (*тихіше*);
- дощ перестав (*читання припиняється*).

4) Робота над аналізом тексту.

— Навіщо колядники носили із собою зірку?

— Де брали дзвіночки?

— Що несли із собою колядники?

— Яку радісну звістку вони несли людям?

2 Опрацювання тексту Олекси Воропая «Коляда»

Самостійне читання тексту учнями.

— Що нового ви дізналися з тексту? Розкажіть.

3 Опрацювання тексту Андрія М'ястківського «На щастя, на здоров'я, на Новий рік»

1) Розповідь учителя.

— 13 січня — останній день старого року за старим календарем. У ніч з 13 на 14 січня за старим стилем настає Новий рік. Передноворічний вечір — щедрий вечір. У цей вечір щедрують. Щедрівки — новорічні обрядові пісні, різновид колядок. Їх співали господареві, господині, всій родині. Були щедрівки дитячі, жартівливі. У них теж прославляли господарів хати, бажали їм здоров'я.

14 січня — перший день Нового року за старим стилем, народження сіяча Василя. Рано-вранці до схід сонця чоловіки йшли посипати, або засівати. Вважалося, якщо чоловік знайде першим до хати, то щасливим буде увесь рік.

Сійся, родися жито, пшениця,
Всяка пашниця,
Зверху колосиста,
Зісподу корениста,
Будьте зі святом здорові!
З Новим роком!

— На щастя, на здоров'я засівали пшеницею, житом.

2) Гра «Рибки». Самостійне мовчазне читання тексту учнями.

— Назвіть дійових осіб тексту.

— Як ви вважаєте, який за віком Андрійко?

— Які рядки свідчать про те, що хлопчик із радістю готується до свята? Прочитай їх.

3) Читання хором колядок і щедрівок.

— До кого звертаються діти?

— Кого прославляють?

4 Опрацювання твору Лідії Повх «Ми йдемо колядувати, господарів величати»

» Робота в групах

Учні об'єднуються у кілька груп і по черзі виконують роль господарів і колядників.

5 Опрацювання вірша Валентини Малишко «Веселий Новий рік»

— Прочитайте вірш мовчки. Підготуйтеся до виразного читання. Доберіть потрібну інтонацію.

— Як ви зрозуміли вислів «Новий рік ступає на поріг»?

— У якому темпі і з яким почуттям слід читати кожну строфу вірша?

» Читання вірша за особами.

— Що просять діти у Нового року?

» Гра «Мікрофон»

— Що б ви побажали своїм рідним і друзям на Новий рік?

VII. Підсумок за темою (за запитаннями підручника)

VIII. Підсумок уроку

— З якими звичаями українців познайомилися?

— Що нового дізналися на уроці?

IX. Домашнє завдання

Вивчити одну із колядок, щедрівок, щоб заспівати їх на свята.

Урок 51

Тема. Урок позакласного читання. Людина починається з добра (за творами В. О. Сухомлинського)

Мета: продовжувати ознайомлення учнів із творами В. О. Сухомлинського; формувати у дітей доброту, чуйність, повагу до старих і немічних, доброзичливе ставлення до рідних і друзів; навчати учнів оцінювати вчинки головних героїв оповідань, наслідувати їх позитивні риси, прагнути до самовдосконалення; розвивати мовлення; виховувати віру в силу любові, дружби, добра і справедливості.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Повідомлення теми і мети уроку**

— Дуже мудро говорить народ: роби добро — і воно повернеться до тебе. Будеш робити зло — зло і повернеться до тебе.

Щира усмішка, добре слово і хоча б краплиночка тепла мають дуже велику силу. І на сьогоднішньому уроці позакласного читання вони допоможуть нам пройти дорогою добра за мудрими творами Василя Сухомлинського.

» Вправа «Мікрофон»

— Що ви знаєте про Василя Сухомлинського? Які його твори читали?

III. Робота з виставкою книг

— Розгляньте виставку книг.

— Які твори ви читали?

IV. Робота над темою уроку**1 Обговорення прочитаних творів Василя Сухомлинського**

— Які твори прочитали, готуючись до уроку?

» Гра «Звідки ці рядки?»

- Розрізали хлібину, яку щойно дідові принесли, та й ну уминати. («*Каяття*»)
- Від жадоби у хлопчика руки затремтіли. («*Страшний черв'ячок*»)
- На віражі крило зламалось, літак упав і розбився. («*Гвинтик*»)

2 Ознайомлення з твором Василя Сухомлинського «Суниці для Наталі»

- 1) Самостійне читання оповідання учнями.
— Яке лихо трапилося з Наталею?
- 2) Читання оповідання учнями «ланцюжком».
— Що порадила мама понести Андрійкові для Наталі?
— Чи відразу хлопчик поніс суниці дівчинці?
— Як Наталя зустріла Андрійка?
— Чого вчить нас це оповідання?

3 Ознайомлення з твором Василя Сухомлинського «П'ять дубів»

- 1) Гра «Рибки».
Самостійне мовчазне читання оповідання учнями.
— Назвіть головних героїв оповідання.

2) Робота в парах.

- Прочитайте оповідання в парах.
- Що дав учитель Дмитрикові і Сергійкові?
- Хто з хлопчиків по-справжньому доглядав за деревцями, а хто не виконав свою роботу?
- Чому мовчав Дмитро-батько?
- Який висновок можна зробити з прочитаного?

V. Підсумок уроку

- З якими творами Василя Сухомлинського ознайомилися?
- Чого вони нас вчать?

VI. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання проведемо за темою «Зимонько-снігуронько, наша-білогрудонько...»

Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

II СЕМЕСТР

ВІРШІ УКРАЇНСЬКИХ ПОЕТІВ

Урок 52

Тема. Вступ до теми. Поетичні картини зими. Я. Щоголів «Зимовий ранок». М. Рильський «Зима». Л. Костенко «Пряля». В. Лучук «Кольорові пташки». **Загадка**

Мета: учити учнів свідомо, виразно читати поетичні твори, аналізувати їх; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати мислення, спостережливість, кмітливість, зв'язне мовлення; виховувати любов до краси зимового світу.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над чистомовкою

Ма-ма-ма — прийшла до нас зима.
Ло-ло-ло — кучугури намело.
Ем-ем-ем — саночки візьмем.
Дем-дем-дем — на гірку підем.
Ам-ам-ам — ой, весело нам.

2 Читання скоромовки «дощиком»

Їхав грудень возом,
Віз мішок морозу,
До морозу криги,
А до криги — снігу.

3 Гра «Відгадай предмет за ознаками»

Білий, пухнастий, м'який — ... (*сніг*).
Холодна, люта, морозна — ... (*зима*).
Злий, тріскачий, лютий — ... (*мороз*).

4 Гра «Блискавка»

Сніг, зима, іній, мороз, заметіль, холод, суховій, хурделиця.
— Яке слово «зайве»?
— Яким одним словом можна об'єднати всі ці слова?

III. Повідомлення теми і мети уроку

- Який розділ починаємо вивчати?
- Яких українських поетів ви знаєте?
- Чим вірші відрізняються від прозових творів? (*Римомою*)
- За вікном — чарівниця зима. Краса зимової природи надихала поетів. За допомогою художнього слова вони яскраво і точно передають образи і зимового ранку, і засніженого саду, і поля.

Отже, дітки, вирушаймо у світ зимової краси і зимових див.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Якова Щоголіва «Зимовий ранок»

- 1) Читання вірша вчителем.
 - Яку картину природи ви уявляли, слухаючи вірш?
- 2) Словникова робота.

Згряя	вище
блище	кришталем
промінь	ганок

Читання слів «буксиром» за вчителем.

— Назвіть слова, які римуються. (*Блище — вище*)

Блище — блищить.

- 3) Гра «Бджілки». Напівголосне читання вірша учнями.
 - Чому автор називає ранок веселим?
 - Яку саме зиму змальовує поет?
 - Які птахи згадуються у вірші?
 - Які рядки вірша слід прочитати радісно, піднесено?
 - Прочитайте вірш виразно.
- 4) Гра «Диктор телебачення».

Читати текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.
- 5) Упізнайте рядки (*читання з плаката або з дошки*).

С.г .сн.м кр.шт.л.м бл.щ.,
Л.т.й х.л.д д.п.к.,
С.нц. вг.р. пл.н. в.щ.,
Т. н.гр.. зд.л.к. .

» Фізкультхвилинка

2 Опрацювання вірша Максима Рильського «Зима»

- 1) Гра «Бджілки».
 - Яка ще пора року, крім зими, згадується у вірші?

2) Словникова робота.

Сніжно-синьої	многошумної
пухнастому	завій
суцвіть	веселить

3) Гра «Дощик». Читання вірша учнями.

— Які слова у вірші повторюються?

— Прочитайте речення, в яких розповідається про зиму; про весну.

— З яких речень складається вірш?

4) Гра «Знайдіть риму».

Сніжно-синьої — інеї;

моїй — завій;

многошумної — розумної;

суцвіть — веселить.

3 Опрацювання вірша Ліни Костенко «Пряля»

1) Гра «Рибки». Читання вірша учнями мовчки.

— Чи здогадалися ви, про яку прялю йдеться?

2) Робота в парах.

— Підготуйтеся до читання вірша вголос: визначте, де треба робити паузи — довшу (*між реченнями*) і коротшу (*у середині речення на місці тире*). Які рядки прочитаєте з інтонацією перелічування?

3) Читання вірша учнями вголос.

— Що відбувається, коли в прялі рветься нитка?

— Що пряля вже встигла зробити?

— Які картини викликають у вашій уяві слова: «сніг іді-іде-іде, а вона пряде й пряде; вже напряла хуртовин на шапки для верховин»?

4) Гра «Знайди рими».

4 Опрацювання вірша Володимира Лучука «Кольорові пташки»

1) Гра «Рибки». Мовчазне читання вірша учнями.

— Яких птахів згадає поет? Упізнайте їх. (*Учні під словами блискавками розміщують малюнок птаха.*)

— Якого кольору ці птахи?

2) Словникова робота.

Фрак — чоловічий святковий костюм.

Крук — ворон.

3) Читання вірша «ланцюжком».

— Який птах є незвичайним у своєму вбранні?

— Як називає його поет?

— Чому в горобця таке незвичне вбрання?

4) Гра «Живі слова».

У дітей — слова: *червоні, снігурі, чорний, крук, білий, сук, синиці, голубі, кожух, рудий, фрак, зелений, фарба, сіра.*

Учні мають об'єднатися у пари.

5) Гра «Дощик».

Читання вірша хором.

6) Гра «Доберіть риму».

Снігурі — по дворі;

голубі — на вербі;

дивак — фрак;

крук — сук;

омелюх — кожух;

дарма — нема.

7) Гра «Хто що робив?».

Снігурі	присів
горобець	стрибають
синиці	пошив
омелюх	вдягнув
крук	співають

5 Робота над загадкою

— Про яких гостей ідеться в загадці?

— Які слова допомогли вам відгадати загадку?

V. Підсумок уроку

— Що об'єднує вірші, які ми читали?

— Що найбільше сподобалося на уроці?

— Що приносить зима дітям?

VI. Домашнє завдання

Віразно читати вірші, проілюструвати один з них.

Урок 53

Тема. Вірші-діалоги. Марійка Підгірянкa «Розмова про сонце». Загадки.
В. Марсюк «Рідна гора»

Мета: ознайомити учнів із віршами-діалогами; учити читати за особами, правильно інтонувати речення, різні за інтонацією та метою висловлювання; розвивати образне мислення, зв'язне мовлення; виховувати любов до художнього слова, до природи.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Мовленнєва розминка****1 Робота над скоромовкою**

Лінь лежить у Ліни в ліжку,
Каже: «Я посплю тут трішки».
Через неї лежебока
Ледь не відлежала боки.

Н. Становська

2 Розчитування за складовою таблицею**3 Читай чітко, весело!**

— Гей, Федько! —
Питають люди, —
Чом заліз
У кропиву ти?
— А тому, що
З дідусем
Ми на пасіку
Ідем.
Там такі кусючі бджоли —
Гірш, ніж лікарські уколи.
Нажалю своє тут тіло, щоб не так
Од бджіл
Боліло!

К. Дяченко

III. Перевірка домашнього завдання**» Гра «Ти — мені, я — тобі»**

Учні ставлять одне одному запитання, відповіді до яких підготували вдома.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Як називають розмову між двома або кількома особами?
(Діалог)

— Поети не змогли залишити без уваги діалоги і написали цікаві вірші-діалоги.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу**1 Опрацювання вірша Марійки Підгірянки «Розмова з сонцем»****1) Гра «Бджілки».**

Напівголосне читання вірша учнями.

- Між ким ведеться діалог?
 — Які за інтонацією слова дитини? А матері?
- 2) Читання вірша учнями у парах.
 — Чому вірш має таку назву?
 — Що найбільше цікавило дитину?
 — Про яку рису характеру дитини це свідчить? (*Допитливість*)
 — З якою інтонацією мама відповідала дитині? (*Доброзичливо, доступно, з любов'ю*)
- 3) Гра «Обличчям до обличчя».
 Учні у парах повертаються одне до одного і читають вірш за особами.
 — Знайдіть у вірші порівняння.
 — Прочитайте речення зі звертаннями; з пестливими словами.
- 4) Гра «Доберіть ознаку».
 Гора (*яка?*) ... (*висока*);
 комора (*яка?*) ... (*золота*);
 постіль (*яка?*) ... (*біла*);
 зіронька (*яка?*) ... (*вечірня*);
 нічка (*яка?*) ... (*тиха*);
 пташечки (*які*) ... (*веселі*).
- 5) Гра «Хто краще?».
 Конкурсне читання вірша за особами.
- 6) Гра «Добери риму».
 Мати — спати;
 гору — комору;
 вечірня — царівна;
 має — засипає;
 веселі — із постелі;
 встане — погляне;
 серденько — раненько.

► Фізкультхвилинка

2 Робота над загадками

► Робота в групах

— Відгадайте загадки. Обґрунтуйте свої відповіді.

3 Опрацювання вірша Василя Марсюка «Рідна гора»

- 1) Гра «Рибки».
 Читання вірша учнями мовчки.
 — Між ким відбувається розмова?

- 2) Читання вірша «луною» за вчителем.
— З якою інтонацією слід читати слова хлопчика? (*Із здивуванням*)
— А равлика? (*Впевнено, з гідністю*)
— Чому хлопчик і равлик по-різному сприймають гору?
— Для кого гора — «дикий схил-пустир»?
— Як називає гору равлик?
— Прочитайте речення зі звертаннями.
- 3) Виразне читання вірша учнями за особами.
— Утворіть пестливі слова.
Гора — ... (*гірка*);
трава — ... (*травка*);
кущ — ... (*кущик*);
гай — ... (*гайочок*);
крута — ... (*крутенька*);
гарний — ... (*гарненький*);
рідний — ... (*рідненький*).
- 4) Гра «Читає Незнайко».
Учитель читає вірш, замінюючи слова. Учні мають помітити помилку, прочитати речення правильно.

VI. Підсумок уроку

- З якими віршами ви сьогодні ознайомилися?
- Що таке діалог?
- Скільки має бути співрозмовників?
- З якого вірша це запитання? Хто його автор?
- ж хто усе тихше колише й тихше його?
(*«Хто ж його колише усе тихше й тихше?»*. Марійка Підгірянка «Розмова про сонце».)

VII. Домашнє завдання

Читати вірші-діалоги за особами.

Урок 54

Тема. Небилиці-небувалиці. М. Сингаївський «Що воно за диво?». П. Мовчан «Сівав шпак». П. Воронько «Картина». А. Григорук «Переплутанка»

Мета: ознайомити учнів з небилицями-небувалицями; удосконалювати навички правильного, свідомого, виразного читання; розвивати уяву, фантазію; учити розрізняти реальність і вигадку.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Мовленнєва розминка****1 Читайте, доповнюйте склади!**

Мали — ... (*на*);
 лимо — ... (*над*);
 маши — ... (*на*);
 воро — ... (*на*);
 бузи — ... (*на*);
 лопа — ... (*та*);
 воро — ... (*та*);
 мор — ... (*ква*);
 сини — ... (*ця*).

2 Читайте! Намагайтеся зрозуміти, про що йдеться**ШКОДЛИВИЙ ЦАП**

На городі цап, цап,
 Капусточку хап, хап,
 Борідкою трусь, трусь,
 Капусточку хрусь, хрусь,
 Ратичками туп, туп,
 Капусточка хруп, хруп.
 А за цапом дід, дід,
 З батурою хтось, хтось.
 Цап, як скоче, — брик, брик,
 На все село крик, крик,
 На синяки дме, дме,
 Вигукує: «Ме! ме!»,
 За ним Рябка та: «Гав! Гав!
 Оце тобі, щоб не крав!»

— Прочитайте ще раз, зберігаючи ритм.

3 Гра «Хто це? Що це?»

Цікава, захоплююча, ілюстрована — ... (*книжка*).
 Солодка, запашна, червона — ... (*ягода*).
 Весела, мелодійна, задушевна — ... (*музика*).
 Прудка, маленька, пухнаста, руда — ... (*білка*).

III. Перевірка домашнього завдання**» Робота в парах. Гра «Хто краще?»**

Читання віршів-діалогів.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

Якби пшоно, якби сіль,
То зварила б я кисіль.
Якби снігу та дощу,
То зварила б я борщу.
Якби трохи простокваші,
То зварила горщик каші.

— Що незвичайного у цьому вірші? Чого не буває?

— Сьогодні ми почнемо вивчати вірші-небувалиці. Небилиці, або небувалиці, — це розповіді про те, чого не буває.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Миколи Сингаївського «Що воно за диво?»

1) Читання вірша вчителем.

— Що найбільше здивувало вас у цьому вірші?

2) Словникова робота.

Диво	кислиці
здивувало	синиці
маківки	криниці

Читання слів «луною» за вчителем.

— Назвіть слова-родичі в першому стовпчику.

— Що спільного у словах другого стовпчика?

Кострубата мова — з деякими недоліками, неправильна.

3) Читання вірша учнями «ланцюжком».

— Чи можна назвати цей вірш небувалицею? Доведіть.

— Де росте морква? кислиці? сливи? вишні? мак?

— Де живуть корови? свині?

— Де будують хату? копають криницю?

4) Гра «Диктор телебачення».

Читати текст, періодично відриваючи очі від підручника, щоб подивитися на глядачів.

— Яка небувалиця вас найбільше здивувала?

5) Гра «Хвилі».

Ведучий задає тон і темп гри. Текст вірша читає таким чином, ніби хвиля прибивається до берега і відходить від нього: тихо — голосніше — голосно — тихіше — тихо — голосніше.

2 Опрацювання вірша Павла Мовчана «Сіяв шпак»

1) Читання вірша учнями. Гра «Бджілки».

— Що посіяв шпак?

— Що вродило? Що змолотив?

— Чия в цьому вина?

2) Читання вірша в парах «луною».

3) Гра «Добери риму».

Мак — так; просо — взялося; жито — літо.

3 Опрацювання вірша Платона Воронька «Картина»

1) Читання вірша вчителем.

— Хто намалював таку картину?

— Чому вона незвичайна?

— Чому хлопчик зобразив небувалиці?

2) Читання вірша учнями «дощиком».

— Які небувалиці зобразив хлопчик?

3) Гра «Диктор телебачення».

4) Робота в групах.

— Переробіть вірш так, щоб не було дивини, а було все, як насправді.

Учні зачитують свої вірші, обирають найкращий.

4 Опрацювання вірша Анатолія Григорука «Переплутанка»

1) Читання вірша вчителем.

— Що найбільше вас розмішило?

— Де могла відбутися така незвичайна подія?

2) Словникова робота.

Льоха	обсіли
подвір'я	пасеться
цаписько	несеться
горобці	плавають

Читання слів «луною» за вчителем.

— Поставте питання до слів першого стовпчика. (*Яке слово «зайве?»*), а також до другого стовпчика.

Льоха — свиня.

Плоти — огорожа.

3) Читання вірша учнями. Гра «Дощик».

— Хто зробив роботу льохи? (*Пси*) Півня? (*Цап*) Курки? (*Кіт*) Лебедів? (*Індики*)

— Як автор називає цапа? Чому?

— Змініть за зразком.

Цап — цаписько; кіт — ... (*котисько*); вовк — ... (*вовчисько*).

VI. Підсумок уроку

— Який настрій панував протягом сьогоднішнього уроку? Чому?

— Чи подобаються вам такі вірші?

VII. Домашнє завдання

Читати виразно, підготувати малюнок до однієї з небилиць.

Урок 55

Тема. Диваки. Т. Коломієць «Диваки», «Лічилка-небувалиця». Г. Бойко «Скоромовка-небувалиця», «Приказка-небувалиця» (з *народного*)

Мета: продовжувати ознайомлення учнів із небилицями-небувалицями; показати, що вони мають різну форму; удосконалювати навички свідомого, виразного читання; розвивати творчу уяву; виховувати любов до рідної мови.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Їжак та їжаченя
Їздять по гриби щодня.
Їжачиха помагає —
Сироїжки їм збирає.

2 Гра «Читай за стрілочкою»

— Читайте перший стовпчик — згори вниз, другий — знизу вгору.

↓	Дощ	гілка	↑
	лев	ряска	
	сад	квітка	
	мох	зяблик	
	сич	тюлень	
	меч	люстра	
	дуб	тюбик	
	лис	лялька	

3 Гра «Додайте склади»

Бу — ... (кет);	моло — ... (ко);
бу — ... (зок);	моло — ... (дець);
бу — ... (лава);	моло — ... (ток);
бу — ... (динок);	моло — ... (чай);
бу — ... (лка);	моло — ... (дий).

III. Перевірка домашнього завдання

1 Виставка дитячих малюнків

2 Робота в парах. Конкурс на краще читання небилиці за особами

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Тамари Коломієць «Диваки»

- 1) Читання вірша вчителем.
— Коли було найсмійніше?
- 2) Словникова робота.
— Прочитайте «пірамідки» слів.

МЕ . ДУ	ДИ . ВАК
СТЕ . ЖЦІ	ЛІЖ . КО
ЗАДКУ . ВАВ	ТОРЖ . КУ
ДРЮ . ЧКУ	РЕГО . ТУ

- 3) Читання вірша «дощиком».
— Де був Рогеллі? Де був Рогатті?
— Де і як зустрілися ці диваки?
— Прочитайте питальні та окличні речення.
— Які рядки вірша, на вашу думку, найсмійніші?
- 4) Виразне читання вірша «ланцюжком» (по куплету).
— Доповніть речення.
Рогеллі за морями до меду брав собі часник...
Рогатті за горами задкував, неначе рак...
- 5) Гра «Слідопити».
Учитель читає початок строфи, учні закінчують її.
- 6) Гра «Дуель».
Учні одне одному ставлять запитання за змістом вірша.
- 7) Гра «Добери риму».
Витівник — часник
Рогеллі — карамелі
ногами — пирогами

2 Опрацювання вірша Тамари Коломієць «Лічилка-небувалиця»

— Небувалицями бувають не тільки вірші, але й лічилки, скоромовки, приказки.

1) Гра «Бджілки».

Напівголосне читання лічилки учнями.

— Чи сподобалася вам лічилка?

— Коли діти використовують лічилки?

— Прочитайте виділені слова. Від яких слів вони утворилися?

Кудикало — куди.

Нікудикало — нікуди.

Неминалиця — не минати.

2) Читання лічилки «дощиком».**3) Читання лічилки учнем, обирання ведучого.****4) Гра «Добери риму».**

Хапатиму — питатиму;

зозулиця — жмуриться;

озивається — заливається.

5) Гра «Хто краще?».

Конкурсне читання лічилки учнями в парах.

3 Опрацювання скоромовки Грицька Бойка**1) Читання скоромовки учнями мовчки.**

— Які слова звучать однаково, але мають різне значення?

— Читаючи скоромовку, робіть паузу після слова *сто*.

2) Читання скоромовки «дощиком».

Діти читають хором:

- накрапає дощ (*тихо*);
- дощ пускається сильніше (*голосніше*);
- злива (*голосно*);
- дощ слабшає (*тихіше*);
- дощ перестав (*читання припиняється*).

3) Гра «Хто краще?»

Конкурсне читання скоромовки.

4 Опрацювання приказки-небувалиці (з народного)**1) Гра «Бджілки».**

Напівголосне читання учнями приказки, кожен — у своєму темпі.

2) Робота в парах. Гра «Хто краще?».

Читання приказки в парах.

V. Підсумок уроку

— Чи сподобався вам урок?

- Що нового дізналися?
- Як звали дивака, який жив за горами? (*Рогатті*)
- На яку гору ішов Кудикало? (*Неминалицю*).

VI. Домашнє завдання

Виразно читати небувалиці. Підготувати запитання за прочитаними творами.

Урок 56

Тема. І почнеться все спочатку, все спочатку по порядку. Олена Пчілка «Безконечна пісенька». I. Світличний «Безконечник»

Мета: ознайомити учнів із віршами-безконечниками, з особливістю цих творів; удосконалювати техніку свідомого, виразного читання, вміння аналізувати прочитані твори; розвивати зв'язне мовлення; виховувати любов до художнього слова.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Прочитай, зрозумій!

Хто розплутає слова?
 За струмком дзюрчить село,
 Небо
 В сонечко зійшло,
 У ставку сплеснувся шпак,
 У садку співа щупак,
 Вистрибнув на півня пліт,
 Кукурікнув сірий кіт,
 Сіла квітка
 На бджолу,
 Дуб старий
 Спиляв пилу...
 Хто ж
 Розплутає слова?!
 Ви
 Не зможете бува?

В. Шаройко

2 Читай, відповідай швидко: хто це, або що це?

Свіже, прохолодне, чисте — ... (*повітря*).
 Пекуче, палюче, гаряче — ... (*сонце*).

Справжній, вірний, щирий — ... (*друг*).
 Чисте, безхмарне, блакитне — ... (*небо*).

3 Робота над скоромовкою

Тишком-нишком
 Вийшла мишка із нори,
 В шкряботушки ніс і вушка догори.

III. Перевірка домашнього завдання

» Гра «Дуель»

Учні одне одному ставлять запитання за змістом прочитаних небувалиць.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні на уроці ми ознайомимося із незвичайними віршами.

Прочитайте, як називаються такі вірші, беручи до уваги тільки великі букви.

пТБхсЕпоЗлсКмвОпнНанЕрвЧшасНонИслКмвИ

(*Безконечники*)

» Гра «Мікрофон»

— Якими мають бути такі вірші?

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Олени Пчілки «Безконечна пісенька»

— Хто є автором твору?

— Що вам відомо про Олену Пчілку? (*Мама Лесі Українки*)

1) Гра «Бджілки».

Напівголосне читання твору учнями, кожен — у своєму темпі.

— Про кого пісенька?

2) Словникова робота.

Ясла, ясельця — місце, куди закладають корм для худоби.

3) Читання пісеньки учнями «ланцюжком».

— Продовжте пісеньку.

» Фізкультхвилинка

2 Опрацювання вірша Івана Світличного «Безконечник»

1) Гра «Рибки».

Мовчазне читання учнями тексту, кожен — у своєму темпі, при цьому діти можуть ворухити губами.

— Чи сподобався вам віршик?

2) Словникова робота.

Решетувати — просіювати через решето, очищуючи від домішок.

3) Читання вірша учнями «ланцюжком».

— Хто є дійовими особами вірша?

— Як можна назвати вірш? (*Казка*)

— Що в ньому казкового?

— Як можна назвати півнів? (*Косарі*)

— Курей? (*Сівачі*)

— Що зроблять із пшона? (*Наварять каші*)

— Для кого наварять каші із пшона? (*Для жовторотої дітлашині*)

— Як поет називає курчат? (*Жовторота дітлашня*)

— Хто виросте із курчат? (*Кури та півні*)

4) Гра «Дощик».

Діти читають вірш хором:

- накрапає дощ (*тихо*);
- дощ пускається сильніше (*голосніше*);
- злива (*голосно*);
- дощ слабшає (*тихіше*);
- дощ перестав (*читання припиняється*).

5) Гра «Голосування ногами».

Діти стають у дві шеренги: права шеренга — «я вважаю, що твердження правильне»; ліва шеренга — «я вважаю, що твердження неправильне».

— Я читатиму речення, деколи навмисне замінивши слово чи вираз, а ви швидко шукайте його в тексті. Якщо речення правильне, то тупотить ногами права шеренга, неправильне — тупає ногами ліва шеренга та називає правильну відповідь.

6) Гра «Торнадо».

Починати читати повільно, поступово збільшуючи швидкість читання.

VI. Підсумок уроку

— З якими віршами ознайомилися на сьогоднішньому уроці?

— Чим цікаві безконечники?

— Зачитайте рядки, які сподобалися найбільше.

VII. Домашнє завдання

Виразно читати вірші-безконечники, проілюструвати один з них.

Урок 57

Тема. Вірші-загадки. Л. Глібов «Котилася тарілочка», «Хто доня?». О. Сенатович «Бігли діти повз ялинку...». Т. Коломієць «Загадка». Підсумок за темою
Мета: ознайомити учнів із віршами-загадками; учити розгадувати загадки, відшукувати в них ключові слова; розвивати образне мислення учнів, уміння зіставляти, аналізувати; виховувати любов до рідної мови.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Вибіг Гришка на доріжку,
 На доріжці сидить кішка.
 Взяв з доріжки Гришка кішку —
 Хай спіймає кішка мишку.

2 Читайте, відповідайте: який? яка? яке?

Будинок — ...	білка — ...	яблуко — ...
лев — ...	зірка — ...	дерево — ...
пиріг — ...	бабуся — ...	сонце — ...

3 Читайте, міркуйте, доповнюйте!

Слухають, пишуть — ... (*сидять, ідуть, читають*).
 Лащиться, дряпається — ... (*радіє, грається*).

4 Гра «Додай слово»

Лащиться (*хто?*) — ... (*собака*).
 Дзвенить (*що?*) — ... (*дзвінок, струмок*).
 Віє (*що?*) — ... (*вітер*).
 Гуркоче (*що?*) — ... (*грім*).
 Блимає (*що?*) — ... (*блискавка*).
 Малює (*хто?*) — ... (*художник*).
 Повзе (*хто?*) — ... (*гадюка*).

III. Перевірка домашнього завдання

► Гра «У художньому музеї»

Діти виходять до дошки, де розміщена виставка їх робіт, коментують свої роботи.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

- Червоний колір та винний смак,
 Кам'яне серце. Чому то так? (*Вишня*)

— Що таке загадка? (*Загадки — стислі поетичні, а іноді — прозові твори, які у прихованій формі зображують окремі предмети чи явища, не називаючи їх.*)

— Які слова допомогли вам відгадати загадку?

— Хто складав загадки? Для чого?

— Загадки розвивають кмітливість, увагу, стимулюють уяву, допитливість.

Загадки писали й українські поети. На сьогоднішньому уроці ми ознайомимось з деякими з них.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання загадки Леоніда Глібова «Котилася тарілочка»

1) Ознайомлення з біографією поета.

— Леонід Глібов народився 5 березня 1827 року на Полтавщині. Дитинство Льолика — так називали хлопчика у родині — минуло в селі Горбак Кременчуцького повіту. Лише у віці тринадцяти років він почав навчання у Полтавській гімназії. Леонід багато читав, особливо захоплювався поезією Пушкіна, Лермонтова. Починав складати вірші спочатку російською мовою, а потім — українською. Свої твори друкував під псевдонімом Дідусь Кенар. Розповідають, що його батько колись купив такого співучого кенара, що його сусіди прозвали Івана Назаровича по-вуличному «Кенар». Це прізвисько і згадав Глібов, віддаючи до друку свого першого вірша для дітей. За своє життя Л. Глібов написав понад 50 віршованих загадок. Ми опрацюємо лише дві з них.

2) Читання загадки «Котилася тарілочка» вчителем до слів «...стало жаль усім».

— Хто зможе відгадати загадку?

— Скільки буде відгадок?

— У яких словах сховалися відгадки? (*Золота тарілочка, чорна баба*)

— Дочитайте загадку до кінця.

3) Словникова робота.

Жар	крутій	хорошая
туман	котилася	золотая
жарти	забавляла	синій
тарілочка	заховала	покриє

Читання слів «буксиром» за вчителем.

— На яке запитання відповідають слова першого стовпчика?

— Яке слово «зайве» у другому стовпчику? (*Крутій*)

— У третьому? (*Покриє*)

4) Гра «Бджілки».

Напівголосне читання загадки учнями, кожен — у своєму темпі.

- Знайдіть і прочитайте опис сонця; ночі.
- Із чим поет порівнює сонце? А з ким — ніч?

5) Читання загадки учнями «ланцюжком».

— У якому значенні вжито слово *золотая*?
— Доберіть синонім до слова *ясне (яскраве)*; антонім до слова *чорна (біла)*.

— Доберіть пестливі слова.

Гора — ... (*гірка*).

Двір — ... (*дворик*).

Баба — ... (*бабуся*).

Сонце — ... (*сонечко*).

Ніч — ... (*ніченька*).

6) Гра «Луна».

«Сильний» учень читає речення, а «слабкий» читає це речення після прослуховування.

7) Гра «Диктор телебачення».

Учні читають текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

2 Опрацювання загадки Леоніда Глібова «Хто доня?»

1) Актуалізація опорних знань.

- Що таке акровірш (*акростих*)?
- Послухайте уважно, пригадайте.

— Ти, Максимку, щось притих?

— Я читаю акростих.

— Що ж воно ото за штука? —

Запитав дідусь онука.

— Перші літери рядків

Зверху вниз я разом звів —

Ось і вийшло слово з них:

Це, дідусю, — акростих.

2) Гра «Бджілки».

- Чи відгадали загадку?
- Як ви це зробили?

3) Читання загадки учнями «ланцюжком».

— Яка відома загадка заховалася у вірші?
— Які ще овочі можуть бути відгадкою до цієї загадки? (*Редиска, ріпа*)
— Знайдіть у вірші слова-синоніми. (*Мати — ненька*)

- 4) Гра «Актори».
— Прочитайте загадку із захопленням; зі здивуванням.

3 Опрацювання вірша Оксани Сенатович «Бігли діти повз ялинку»

- 1) Самостійне читання вірша учнями.
— Чи здогадалися ви, хто ця пустунка?
— Які слова допомогли відгадати загадку?
- 2) Читання вірша хором «дощиком».
— Що особливого побачили у вірші?
— Згадайте, що таке акровірш.
— Де бігли діти?
— Хто був у хатинці?
— Як білочка привіталася з дітьми?

4 Опрацювання вірша Тамари Коломієць «Загадка»

- 1) Читання загадки вчителем.
— Хто розгадав загадку?
— Кого поетеса називає *крикля-зникля*? Чому?
- 2) Словникова робота.
Доберіть слова-родичі.
Крик — ... (*кричати, закричати, перекричати, докричатися*).
Зник — ... (*зникнути, зникати*).
— Як утворилися слова *крикля-зникля*?
- 3) Читання вірша учнями хвилиною.
— Чиїми голосами відповідала *крикля-зникля*?
— Якою ви уявляєте собі *крикля-зникля*?
- 4) Робота в групах.
— Намалюйте портрет *крикля-зникля*. Розкажіть про неї.
— Скільки дійових осіб у вірші?
- 5) Читання вірша за особами.
— Де можна почути луну?

VI. Підсумок уроку

- З якими творами ознайомилися?
- Яка тарілочка кожного дня котиться по небу?
- Як називає ніч Леонід Глібов у своїй загадці?
- Кого побачили діти, коли бігли повз ялинку?
- Хто називає луну *крикля-зникля*?
- Пригадайте, які ще вірші Тамари Коломієць ви читали?

VII. Домашнє завдання

Підготувати відповіді на запитання в кінці розділу.

Урок 58

Тема. Урок позакласного читання. Зимонько-снігуронько

Мета: розвивати навички свідомого виразного читання; учити розкривати характерні ознаки зими; навчати учнів бачити і відчувати красу природи; виховувати почуття прекрасного, дбайливе ставлення до природи.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повідомлення теми і мети уроку

— Відгадайте загадку.

- Сніг біленький і м'який —
Подивитись любо.
І дерева, й малюки
Одягають шуби.
Листя і трави нема,
Бо до нас прийшла... (*зима*).

— Сьогоднішній урок присвячений чарівниці зими.

III. Актуалізація опорних знань

» Розглядання ілюстрацій та репродукцій картин

- Яка пора року зображена на всіх цих картинах?
- Які кольори на них переважають?
- Назвіть кольори зими.

IV. Обговорення прочитаних творів

1 Іванна Блажкевич «Взимку»

- Про що просять дітей горобці?
- А синички?
- Хто допоміг пташкам? Як саме?
- Як ви охарактеризуєте Василька?

2 Гра «З якого вірша рядки?»

- Льодком тоненьким скована,
спинилася ріка.
(*В. Бичко «Зима»*)
- Ой мороз, який мороз!
Всіх пташок проймає дроз.
(*І. Блажкевич «Взимку»*)

- У руках стара мітла,
Із вуглинок очі.
(Т. Коломієць «Ліпим бабу снігову»)

3 Бесіда

- Назвіть зимові місяці.
- Про які з них ви читали вірші?
- Хто їх автор? (*Михайло Литвинець «Грудень»*; *Тамара Коломієць «Січень»*)

V. Робота над оповіданням Олександра Копиленка «Їдальня для птахів»

1 Читання оповідання вчителем (I частина)

- Доберіть заголовок до цієї частини.

2 Самостійне читання учнями оповідання (II, III частини)

- Що вирішили зробити хлопці?
- Прочитайте опис пташиної їдальні.
- Де вони повісили годівничку?
- Хто прилітав до годівнички?
- Як пташки дякували юним помічникам?
- Чого вчить нас це оповідання?

VI. Робота над прислів'ями

» Робота в групах. Гра «Хто швидше згадає прислів'я?»

Прийшов грудень, —	літо без хліба.
Лютий лютує, —	приніс студень.
Сонце блищить, —	красну весну чує.
Січень без снігу —	а мороз тріщить.

VII. Підсумок уроку

- Чи сподобався вам урок?
- Що корисного ви винесли для себе з цього уроку?

VIII. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання проведемо за темою «Буду я природі другом».

Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

ОПОВІДАННЯ

Урок 59

Тема. Вступ до теми. Уявлення про істотні ознаки оповідань. Оповідання-роздуми. В. Сухомлинський «Як же все це було без мене?»

Мета: продовжувати ознайомлення учнів з оповіданнями, з їх істотними ознаками; вчити учнів свідомого, правильного, виразного читання вголос і мовчки; формувати мовленнєві вміння; розвивати зв'язне мовлення, образне мислення; виховувати сімейні цінності.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над чистомовкою

Енька-енька-енька — донечка маленька.
Ає-ає-ає — маму все чекає.
Ила-ила-ила — посуд перемила.
Ла-ла-ла — квіти полила.
Иця-иця-иця — росте в мами помічниця.

2 Робота над скоромовкою

Норці не потрібна нірка.
Норка носить теплу шкірку.

3 Робота над віршем

— Прочитайте вірш декілька разів.

У ЛУЗІ

Заець в лузі
Сіно косить,
А зайчиха
В скирту зносить,
А малесенькі зайчата,
Куцохвостики вухаті
Возять возом сіно
В хату,
Щоб було м'якенько
Спати.

А. Костецький

— Що читали? (Вірш)

— Чому так вирішили? (Римуються слова.)

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Які ще жанри літератури, крім віршів, вам відомі?

— Прочитайте назву розділу.

— Оповідання — це розповідний, прозовий твір про різні випадки з життя людей, тварин. На відміну від віршів, слова в оповіданні не римуються.

З оповідань, вміщених у розділі, ви дізнаєтеся про цікаві і почвальні пригоди із життя своїх ровесників.

Читайте і розмірковуюйте: якими слід бути, а якими — ні.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Читання оповідання Василя Сухомлинського «Як же все це було без мене?» вчителем

— Над яким питанням замислилася Яринка?

— Скільки їй минуло років?

2 Словникова робота

Років	доньці	довкола
минуло	сорочечка	шкільне
свято	сплеснула	приміряє
трішечки	тиждень	викладеного

Читання слів «дощиком».

3 Гра «Бджілки»

Напівголосне читання учнями тексту, кожен — у своєму темпі.

— Прочитайте питальні речення.

— Чиї це слова?

— З якою інтонацією ставила запитання Яринка? (*Здивовано*)

— Як слід читати слова мами? (*Спокійно, лагідно, розмірено*)

— Після якого запитання дівчинки ви зробите найдовшу паузу? Як це показано в тексті?

► Фізкультхвилинка

4 Читання оповідання учнями. Гра «Не перерви ланцюжок»

5 Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання

— Чому мама витягла з шафи всі Яринчині платтячка?

— Що побачила Яринка серед викладеного одягу?

— Прочитайте, якою була сорочечка. З чим порівнює її автор?

— Чому Яринка здивувалася?

— Що найбільше вразило дівчинку?

— Чи доводилося вам переживати такі самі почуття? Коли?

6 Читання оповідання за особами

7 Гра «Котик і мишка»

Першою починає читати «мишка». Коли вона прочитала декілька слів або речення, то починає читати «котик». Він намагається наздогнати «мишку». Гра припиняється, коли обидва учні читають одне й те саме.

8 Складання характеристики дійових осіб

Турботлива	
допитлива	
уважна	
добра	Яринка
маленька	мама
ніжна	
здивована	
бережлива	

— Доведіть свій вибір словами з тексту.

9 Робота в групах

— Складіть словесний малюнок до оповідання.

10 Гра «Диктор телебачення»

Читати текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

11 Гра «Земля — небо»

За командою «земля» — діти нахилиються до книжки і читають текст. За командою «небо» — піднімають голівки вгору, прибираючи вказівки від тексту. Знову «земля» — учні очима знаходять, де вони закінчили читати.

V. Підсумок уроку

— Чи сподобалося вам оповідання?

— Що вас найбільше вразило?

VI. Домашнє завдання

Переказувати оповідання.

Урок 60

Тема. Бджола мала, а й та працює. **В. Сухомлинський «По волосинці»**

Мета: продовжити роботу над удосконаленням навичок виразного, свідомого читання; розвивати вміння визначати головну думку оповідання, оцінювати вчинки дійових осіб; виховувати працелюбність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Мовленнєва розминка****1 Робота над скоромовкою**

— Читайте швидко й чітко!

КЛЮЄ КУРКА КРУПКУ

Курник
Кривенький
На горбку.
Гарненька
Курка
В курнику.
Не турбуйте
Курку!
Клює
Курка
Крупку.
Крупка
Дрібненька,
Курка
Рябенька.

Г. Войко

2 Розчитування за складовою таблицею**3 Учїться читати виразно!****ЛІНЬКИ НАПАЛИ**

Чом це ти, котику,
Довго так спиш?
Чи лїньки на тебе напали?
Ми вже й із лісу
З татом прийшли —
Грибів-маслюків
Назбирали.
Чом це ти звичку
Таку собі взяв:
Довго на ліжку валятись?
Хто ж бо захоче
З лїнивцем таким,
Немиваним, заспаним
Гратись?

М. Томенко

- Що засуджує автор у цьому вірші?
- Чи добре бути лінивим?

III. Перевірка домашнього завдання

Конкурс на кращий переказ оповідання.

IV. Сприйняття й усвідомлення нового матеріалу

1 Виразне читання оповідання Василя Сухомлинського «По волосинці» вчителем

- Чи сподобалося вам оповідання?
- Назвіть його головних героїв.

2 Словникова робота

Онука	вузлик	щоразу
весняного	пляшку	хвилювання
першокласник	в дзьобику	прийшовши
ледаченьким	волосяне	працьовита

Читання слів учнями «дощиком».

- Назвіть слова-антоніми (*ледаченьким* — *працьовита*).

3 Читання оповідання учнями хором. Гра «Дощик»

- Яка пора року описується в оповіданні?

4 Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання

- Хто пішов до лісу?
- Скільки років було Петрикові?
- Що бабуся дала нести онукові?
- Чому він не захотів нести вузлик? Чи справді той був дуже важким?

— Про що це свідчить?

— Що зробили бабуся з онуком, прийшовши до лісу?

— Що вони побачили? Яке було гніздо? Прочитайте.

— Що так вразило хлопчика?

— Яка головна думка оповідання?

5 Читання оповідання учнями «ланцюжком»

- Знайдіть в оповіданні зачин, основну частину, кінцівку.
- Яка пташка будувала своє житло? Прочитайте.

6 Робота в групах

- Складіть словесний малюнок до оповідання.
- Кожна група презентує свій словесний малюнок.

7 Гра «Читає Незнайко»

Учитель читає речення, замінюючи деякі слова. Учні мають помітити «помилку», прочитати речення правильно.

8 Гра «Розвідники»

— Скільки разів у тексті зустрічається слово?

1-ша група: бабуся. (*П'ять разів*)

2-га група: Петрик. (*Чотири рази*)

3-тя група: пташка. (*Три рази*)

9 Гра «Утворить пару»

Першокласник Петрик...	...бабуся з онуком сіли відпочити.
Прийшовши до лісу,...	...був ледаченьким хлопчиком.
Пташка швидко літала до гнізда,...	...й глянув на кущ.
Петрик підвівся...	...щоразу приносячи по волосинці.

10 Гра «Кидок — засічка»

За командою «кидок» усі діти починають читати напівголосно текст. За командою «засічка» — зупиняються й олівцем відзначають останнє прочитане ними слово. Цей текст так саме читають ще раз (*але не більше трьох разів*). Під час повторного читання діти переконуються, що прочитали більший обсяг — «засічка» поставлена вже далі. Це доводить їм необхідність багаторазового читання тексту, адже із кожним разом результати поліпшуються.

V. Підсумок уроку

- Що сподобалося сьогодні на уроці?
- Чого вчить нас прочитане оповідання?
- Що в ньому засуджується? Що схвалюється?

VI. Домашнє завдання

Читати оповідання. Дібрати до нього прислів'я.

Урок 61

Тема. Урок милосердя. В. Сухомлинський «Горбатенька дівчинка»

Мета: учити учнів розуміти текст, виділяти в ньому головне, аналізувати, правильно оцінювати вчинки дійових осіб; розширити уявлення учнів про добрі і погані вчинки; виховувати доброту, людяність.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент**

II. Мовленнєва розминка

1 Вправи для розвитку дихання

- «Задми свічку»;
- «понюхай квіточку»;
- «пий чай із блюдця»;
- «подми на кульбабку»;
- «насос»;
- «годинник».

2 Робота над скоромовкою

Скрекоче сорока сороці:
— А я у сорочій сорочці!
Сорока сороці скрекоче:
— А в мене яєчко сороче!

О. Орач

3 Робота над чистомовкою

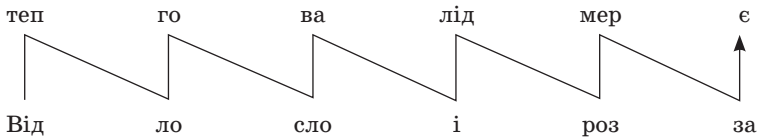
Ку-ку-ку, ку-ку-ку! — сидить пташка на сучку!
Ки-ки-ки, ки-ки-ки! — посадили огірки!
Ко-ко-ко, ко-ко-ко! — люблю свіже молоко!

4 Гра «Блискавка»

Доброта, чесність, терпимість, працелюбність, людяність.

5 Робота над прислів'ями

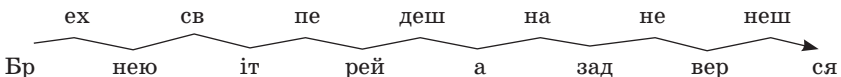
- Прочитайте прислів'я. Поясніть його зміст.
- Якому з прочитаних у попередньому завданні слові відповідає прислів'я?

(Від теплого слова і лід розмерзає. Доброта)

Мов чан ка гнів га сить

(Мовчанка гнів гасить. Терпимість.)

(Брехнею світ перейдеши, а назад не вернешся. Чесність)

III. Перевірка домашнього завдання

— Які прислів'я до оповідання підготували? Що в них схвалюється, а що — засуджується? (*Працелюбність — лінь*)

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Якою, на вашу думку, повинна бути справжня людина?

► Складання «павутинки» якостей людини

— Усі ці якості людини відображені в народних казках, приказках, прислів'ях. Письменники присвятили цьому оповідання.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Читання оповідання Василя Сухомлинського «Горбатенька дівчинка» вчителем

- Хто зайшов до класу?
- Чому хвилювався вчитель?

2 Словникова робота

Учні	здалеку	подиву
подих	полегшено	насмішки
благав	спокійний	цікавість
цікавість	затамував	всміхалися

Читання слів повільно, швидко, скоромовкою.

► «Довідкове бюро»

Живенько — швидко.

Благав — наполегливо, пристрасно, невідступно просив.

Іспит — перевірка знань з певного предмета, що здійснюється згідно із встановленими правилами, екзамен.

3 Повторне читання оповідання учнями «ланцюжком»

— Як клас зустрів незнайому дівчинку?

► Фізкультхвилинка

4 Аналіз змісту оповідання. Вибіркове читання

- Який урок ішов у класі?
- Скільки учнів було у класі?

— Прочитайте, як почувався вчитель. З якою інтонацією слід читати ці слова?

— Про що вчитель «мовчки благав» дітей?

— Що було в очах дітей?

— Як вони дивилися на незнайому дівчинку?

— Чому вчитель «полегшено перевів дух»?

— Як звали дівчинку? Якою вона була?

— За яку парту посадили дівчинку? Чому? Хто поступився їй місцем?

— Який іспит витримав клас?

— Поясніть значення виразів: «живенько відчинив»; «впилися в незнайому дівчинку»; «полегшено перевів дух».

— Які почуття вчителя передані у виділених реченнях?

— Як по-іншому можна назвати оповідання?

— Знайдіть в оповіданні зачин, основну частину, кінцівку.

5 Читання оповідання за частинами, складання плану

- 1) У двері постукали.
- 2) Чорноокий хлопчик відчинив двері.
- 3) До класу зайшов директор із новенькою.
- 4) Учитель затамував подих.
- 5) Діти дивилися з цікавістю.
- 6) Дівчинці поступилися місцем за першою партою.
- 7) Клас витримав іспит.

6 Переказ оповідання за планом

— Які позитивні людські якості продемонстрували діти? (*Плетемо «павутинку»: співчутливість, лагідність, доброзичливість, прихильність...*)

VI. Підсумок уроку

— Чого вчилися на сьогоднішньому уроці?

— Який висновок ви зробили для себе?

VII. Домашнє завдання

Переказувати оповідання за планом.

Урок 62

Тема. Совість у людини — головне. В. Нестайко «Руденький»

Мета: удосконалювати техніку свідомого, виразного читання; вчити аналізувати, переказувати прочитані твори, оцінювати вчинки дійових осіб; розвивати зв'язне мовлення; виховувати кращі людські якості: чесність, порядність, доброту, щедрість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Мовленнєва розминка****1** Робота над скоромовкою

Наварили смакоти —
 Будем їсти я і ти.
 А сороки і ворони
 Будуть їсти макарони.

Б. Чепуренко

2 Читайте правильно, швидко, чітко!

Кожен стовпчик прочитати згори вниз, а потім — знизу вгору.

↓	Джем	↑	↓	гудзик	↑
	джин			дзвоник	
	дзвін			джунглі	
	дзига			джерело	
	дзьоб			дзеркало	
	бджола			дзвіночки	
↓	джміль	↑	↓	кукурудза	↑

3 Читайте, думайте, доповнюйте!

Слухають, пишуть, сидять, малюють — ... (*діти*).

Співає, літає, будує, годує — ... (*пташка*).

Повзе, блищить, шипить, жалить — ... (*гадюка*).

Пише, запитує, навчає, перевіряє — ... (*учитель*).

III. Перевірка домашнього завдання

» Гра «Обличчям до обличчя»

Учні повертаються одне до одного та переказують зміст тексту в парах.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.**Опрацювання оповідання Всеволода Нестайка «Руденький»****1** Робота над заголовком оповідання

» Гра «Мікрофон»

— Прочитайте заголовок і пофантазуйте, про що йтиметься в оповіданні.

2 Напівголосне читання учнями тексту, кожен — у своєму темпі

» Гра «Бджілки»

- Чи сподобалося вам оповідання?
- Назвіть дійових осіб оповідання.

3 Словникова робота

Пильно	інколи	тим часом
тицьнув	поплескав	хочеться
зойкнула	помилився	майданчик
похапливо	усміхнувся	справжній

Читання слів: повільно, з прискоренням, швидко, скоромовкою. Пояснення незрозумілих слів.

» «Довідкове бюро»

Дременути — швидко побігти, тікаючи від кого-небудь або доганяючи кого-небудь.

Тицьнув — тут: швидко віддав.

4 Читання тексту учнями «ланцюжком»

— З якою інтонацією слід читати слова руденького хлопчика? (*Невпевнено, тихо, сором'язливо*)

— Чиї слова слід читати впевнено, повчально, спокійно? (*Дідуся*)

» Фізкультхвилинка

5 Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання

— Хто грався на майданчику?

— Хто і чим пригостив дітей?

— Що зробив із цукеркою чорнявий хлопчик? А дівчинка та руденький хлопчик?

— Чому дременує чорнявий хлопчик?

— Як дівчинка відреагувала на образі?

— Якою була поведінка руденького? Прочитайте.

— Чому він «швидко пішов геть»?

— Хто похвалив руденького хлопчика? Прочитайте.

— Чому він не може бути поганим?

— Який висновок зробив дідусь?

— Які слова передають головну думку оповідання?

— Яка якість обов'язково повинна бути у справжньої людини?

(*Дописати в «павутинку»*)

6 Читання уривка тексту за особами. (Розмова руденького хлопчика і дідуса)

7 Складання характеристики дійових осіб

— Хто з дійових осіб оповідання вам сподобався? Хто — ні? Чому?

- Кого ви жалієте?
- Скажіть, хто який.

Чорнявий хлопчик
руденький хлопчик
дівчинка
дідусь

спостережливий
добрий
маленька
злий
жадібний
мудрий
розважливий
слабка
сором'язливий
самокритичний
боягузливий

8 Гра «Читає Незнайко»

Учитель читає речення, замінюючи деякі слова. Учні мають помітити помилку, прочитати речення правильно.

9 Робота в групах

Вибрати із тексту:

1-ша група — слова — назви предметів.

2-га група — слова — назви ознак.

3-тя група — слова — назви дій.

10 Гра «Впізнай героя»

— До слів — назв дій доберіть назву предмета (*дійової особи*).

Тицьнув, вихопив, дременув — ... (*чорнявий хлопчик*).

Зойкнула, скривилась, заплакала — ... (*дівчинка*).

Тицьнув, подивився, пішов, спинився, почервонів, зітхнув — ... (*руденький хлопчик*).

Сидів, бачив, усміхнувся, сказав, поплескав — ... (*дідусь*).

V. Підсумок уроку

- Чого вчить оповідання, над яким сьогодні працювали?
- Із кого з героїв оповідання слід брати приклад?
- Із ким би ви хотіли товаришувати — з чорнявим чи з руденьким хлопчиком? Чому?

VI. Домашнє завдання

Стисло переказувати оповідання.

Урок 63

Тема. Життя дано на добрі справи. В. Струтинський «Сідайте, будь ласка»

Мета: учити учнів розуміти текст, виділяти головне, аналізувати, оцінювати вчинки дійових осіб; розвивати мовлення, мислення; вдосконалювати читацькі навички; виховувати культуру поведінки, ввічливість, повагу до дорослих.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Пішли рясні дощі.
Ловилися лящі.
А хлопці — мов хлющі:
Забули про плащі.
Та що їм ті дощі,
Коли такі лящі!

Хлющ — сильний дощ, злива.

Змокнути (*стати*), як хлющ — наскрізь, дуже сильно промокнути.

2 Робота над чистомовкою

Ма-ма-ма — ой, мине вже зима.
Ець-ець-ець — повіває теплий вітерець.
Ок-ок-ок — тане останній сніжок.
Ва-ва-ва — веселіше синичка співа.
Ні-ні-ні — діти раді весні.

3 Робота над загадкою

- Я ловлю комах, жучків,
Їм маленьких черв'ячків,
В теплий край я не літаю,
Під стріхою хату маю.
Цвірінь — сів я на хлівець,
Зовуть мене... (*горобець*).

— Як називаються такі загадки? (*Добавлянки*)

4 Гра «Нове слово»

Із букв слова *добавлянка* скласти слова (*гра «Зоряна година»*).
Добавлянка — доба, валянок, вода, банка...

III. Перевірка домашнього завдання

» Гра «Обличчям до обличчя»

Учні повертаються одне до одного та переказують зміст оповідання у парах.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання оповідання Валентина Струтинського «Сідайте, будь ласка»

1 Робота над назвою твору

— Чи можна із заголовка дізнатися, про що це оповідання?

» Гра «Мікрофон»

Учні висловлюють свої припущення.

2 Читання оповідання вчителем

— Де відбувалися події?

— Хто головний герой твору?

3 Словникова робота

Гуркотів

м'якому

розчинилися

підхопився

тітонька

тримаючись

ластів'ятко

оченятами

» «Довідкове бюро»

Салон — внутрішня частина автобуса, призначена для пасажирів.

Блимає — дивиться, поглядає.

4 Читання оповідання учнями «ланцюжком»

— Які почуття виникли під час читання?

» Фізкультхвилинка

5 Аналіз змісту оповідання. Вибіркове читання

— Куди їхав Сергійко?

— У якому класі він учиться? Доведіть свою думку.

— Кому Сергійко поступився місцем?

— Як почувався хлопчик, коли тітонька поступилася місцем бабусі?

— Кого бабуся посадила на своє місце?

— Як вона звернулася до дівчинки?

— Що свідчить про те, що бабуся любить дітей?

— З яким настроєм Сергійко вийшов з автобуса?

— Чи можна сказати, що всі пасажери були ввічливими? Як це довести?

— Знайдіть і прочитайте слова ввічливості, що зустрічаються в тексті.

6 Гра «Живі слова»

У руках в учнів — картки зі словами. Учні повинні стати в пари, щоб утворити словосполучення.

- 1) Автобус, мотор, двері, Сергійко, дівчинка, гуркотів, виспівував, розчинилися, підхопився, блимає.
- 2) Крісло, вулиця, бабуся, дівчинка, вузлик, м'яке, сусідня, старенька, маленька, білий.

7 Читання оповідання за особами

» Гра «Чиї це слова?»

— Сідайте, будь ласка. (*Сергійко*)

— Сідайте, бабуню. (*Тітонька*)

— Ходи сюди та сідай, моє ластів'ятко. (*Бабуся*)

— Спасибі вам, бабусяю! (*Мама дівчинки*)

8 Гра «Диктор телебачення»

Читати текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

9 Переказування оповідання

- 1) Розмістіть героїв у тому порядку, в якому вони заходили до автобуса.

Бабуся, мама з дівчинкою, тітонька, Сергійко.

- 2) Розгляньте малюнки. Що зображено на кожному із них?
- 3) Переказ оповідання.

V. Підсумок уроку

— Чого насчить це оповідання?

— Які нові слова, що характеризують гарну людину, додамо до «павутички»?

— Яке з прислів'їв найбільше відповідає змісту оповідання?

- Ввічливих, лагідних скрізь шанують.
- Добре слово краще за мед.
- Гостре словечко коле сердечко.

VI. Домашнє завдання

Читати, переказувати оповідання.

Урок 64

Тема. Хочеш бути щасливим — не будь лінивим. А. Григорук «Хочеш бути щасливим — не будь лінивим»

Мета: удосконалювати навички швидкого правильного, виразного читання; вчити визначати дійових осіб твору, виділяти основну думку, висловлювати своє ставлення до прочитаного; виховувати любов до праці.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Уранці Уляна Уласа
Ураз умивать узялася.
Улас утікав, ухилився:
Учора уже умивався.

Ю. Кругляк

2 Гра «Знайдіть “пеньок”»

Їотик	білка	щука
котик	гілка	щука
кошик	білка	щука
котик	білка	щока
котик	білка	щука

3 Гра «Додайте склад, утворіть слова»

мі-...(сяць)	го-...(лос)
мі-...(кроб)	го-...(лка)
мі-...(ністр)	го-...(луб)
мі-...(раж)	го-...(мін)
мі-...(нус)	го-...(нчар)
мі-...(ра)	го-...(пак)
мі-...(сто)	го-...(ра)

4 Робота над прислів'ями

— Прочитайте прислів'я. Як ви його розумієте?

будь	щасливим	лінивим	Хочеш
не	бути		

(Хочеш бути щасливим — не будь лінивим.)

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні ми прочитаємо оповідання, заголовком якого є прислів'я.

— Як ви вважаєте, про що йтиметься в оповіданні?

► Гра «Мікрофон»

Учні висловлюють свої припущення.

IV. Опрацювання оповідання Анатолія Григорука «Хочеш бути щасливим — не будь лінивим»

1 Читання оповідання вчителем

— Чи сподобалося вам оповідання?

— Який настрій воно у вас викликало?

— Хто головний герой оповідання?

2 Словникова робота

Гречаних	загайна	копітка
бур'яну	абияк	недбало
ввечері	загадала	маленькі
непотріб	манюні	камінці
щасливим	крем'яшки	попросила
лежачи		

Читання слів «луною» за вчителем.

— Слова другого і третього стовпчиків є синонімами. З'єднайте їх між собою у пари.

3 Читання оповідання учнями «ланцюжком»

— Хто попросив Дениска про допомогу?

— Навіщо слід було перебирати гречані крупи? Прочитайте.

— Як Дениско виконав роботу, яку йому доручила бабуся?

Прочитайте.

— Чому Дениско не на совість виконав доручення?

— Чому бабуся не перевірила його роботу?

— Хто першим «постраждав» від неякісно зробленої роботи?

— Як оцінили вчинок Дениска його рідні? Прочитайте.

— Що цікавого помітили в їхніх відповідях?

— Знайдіть слова, що підказують, з якою інтонацією слід читати слова Дениска, бабусі, тата.

4 Читання оповідання за особами

5 Гра «Чиї це слова?»

— Що ви мені підсунули!

— Все йому, бач, ліньки!

- Е, лінивому й нитку перервати важко.
- Лінивий сидячи спить, лежачи робить.
- Ледачому завше ніколи.
- Хочеш бути щасливим — не будь лінивим...

6 Робота в групах

Дібрати з тексту:

1-ша група — слова — назви предметів;

2-га група — слова — назви дій;

3-тя група — слова — назви ознак.

7 Гра «Земля — небо»

За командою «земля» — діти нахиляються до книжки і читають текст.

За командою «небо» — піднімають голівки вгору, прибираючи вказівки від тексту. Знову — «земля» — учні очима знаходять, де вони закінчили читати.

8 Гра «Дуель»

Клас розподіляється на дві групи. Одна група ставить запитання, інша дає відповіді.

9 Робота над прислів'ями

— Згадайте прислів'я, запам'ятайте їх та вживайте у власному мовленні.

Лінивому й нитку...

Хочеш бути щасливим,...

Ледачому завше...

Лінивий сидячи спить,...

...не будь лінивим.

...ніколи.

...лежачи робить.

...перервати важко.

10 Переказування оповідання

» Гра «Обличчя до обличчя»

Учні повертаються одне до одного і переказують зміст тексту в парах.

V. Підсумок уроку

- Чого навчило вас оповідання?
- Який настрій був у вас на уроці?
- Оберіть відповідну картинку.

Спокійний

Веселий

Сумний

VI. Домашнє завдання

Читати, переказувати оповідання.

Урок 65

Тема. Чи легко бути добрим? «Він живий!» (за В. Кавою). Загадка. Підсумок за темою

Мета: закріплювати навички виразного читання; учити викладати свої думки у логічній послідовності; збагачувати активний словник школярів; формувати образне мислення учнів; виховувати милосердя, доброту.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Гра «Додай та прочитай»

— Додайте склад або букви, утворіть слова.

Очі — (ов)очі;

рій — (об)рій;

він — (дз)він;

міль — (дж)міль;

кіл — (со)кіл;

так — (лі)так;

парк — парк(ет);

жир — жир(аф);

доба — доба(вка);

крок — крок(одил);

лимон — лимон(ад);

кит — кит(иця).

2 Читайте! Помічайте! Продовжуйте!

Рано — нора; мило — ломи; мара — рама; сосна — насос;
банка — кабан; Марко — комар; Мишко — комиш; товар — варто;
терка — катер; наказ — казна; наша — шана.

3 Розчитування за складовою таблицею

4 Робота над скоромовкою

Віл везе важучий віз —
Вовну, вату, верболіз.
Вперся віл, і впало з воза
Вісім в'язок верболозу.

Ю. Кругляк

III. Перевірка домашнього завдання

— Які прислів'я з оповідання Анатолія Григорука «Хочеш бути щасливим, не будь лінивим» ви вивчили і запам'ятали?

Конкурс на кращий переказ оповідання.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання «Він живий!» (за Віктором Кавою)

1) Читання оповідання вчителем.

— Хто головний герой оповідання?

2) Словникова робота.

а) Читання слів «буксиром» за вчителем.

Золотоголових, спекотливого, роздмухує, пронизливий, штрикає, нетерпляче, безжалісно, наввипередки, здригається, повнісінько.

б) «Довідкове бюро».

Копанка — невелике викопане водоймище.

Зорить — пильно дивляється (*дивиться*).

Запал — збудження, захват.

Хутко — швидко.

3) Читання тексту учнями «ланцюжком».

— Де була копанка?

— Чому вона так вабила Славу?

4) Гра «Сніжинка».

Читає той учень, на парту якого впала сніжинка.

— Навіщо мама страхала сина дідом Шилом?

— Яким його уявляв Слава?

— Чому Слава все-таки побіг до копанки?

— Що його там вразило?

— Які почуття пережив хлопчик?

— Чому він не відчув гострих колючок їжачка?

5) Вправа «Мікрофон».

— Як ви оцінюєте вчинок Слави? А хлопців?

— Як ви розумієте зміст висловів: «...сонце роздмухує в небі величезне горно», «...як ноги кинули його на стежку»?

6) Робота в парах.

Підготуватися і прочитати два останніх абзаци так, щоб слухачі відчували ваше ставлення до вчинку Слави.

2 Робота над загадкою Василя Довжика

— Прочитайте загадку.

— Де знаходиться слово-відгадка?

— Як називаються такі загадки? (*Акростих*)

V. Підсумок за темою

— Який розділ закінчили вивчати?

► Конкурс на кращого знавця розділу

- Яким був першокласник Петрик? Назвіть оповідання й автора. (*В. Сухомлинський «По волосинці»*)
- Як звали дівчинку, яка здивувалася, побачивши свою першу сорочечку? (*Яринка; В. Сухомлинський «Як же все це було без мене?»*)
- У яких творах зустрічаються ці прислів'я і повчальні вирази? Совість у людині — головне. (*В. Нестайко «Руденький»*)
Лінивому й нитку перервати важко. (*А. Григорук «Хочеш бути щасливим — не будь лінивим»*)
- Продовжте речення.
Ходи сюди та сідай, моє..., — сказала... (*В. Струтинський «Сідайте, будь ласка»*).
Учитель був тепер спокійний: клас... (*В. Сухомлинський «Горбатенька дівчинка»*).
- Знайдіть відповідність між назвою твору і образним висловом.

«По волосинці»	Наче боявся, що вона поверне її.
«Він живий»	...сідай, моє ластів'ятко.
«Сідайте, будь ласка»	...ноги кинули його на стежку.
«Руденький»	Петрик стояв задуманий.

VI. Підсумок уроку

— На закінчення уроку ще раз повернемося до нашої «павутинки» людських чеснот. Якою повинна бути справжня людина? (*Діти називають якості, що записували протягом декількох уроків.*)

VII. Домашнє завдання

Відповідати на запитання в кінці розділу.

Урок 66

Тема. Урок позакласного читання. «Буду я природі другом...»

Мета: розширювати читацькі інтереси школярів, ознайомлюючи із творами про природу; розвивати навички правильного свідомого читання; збагачувати словниковий запас учнів; виховувати любов і бережливе ставлення до природи.

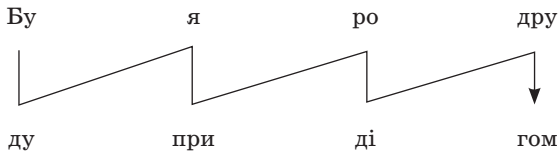
ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повідомлення теми та мети уроку

Наш дивний світ —
Такий, як казка.
Тож бережи його, будь ласка!

— Перед вами — «павутинка» зі складів. Поеднуючи їх, прочитайте слова, що стануть темою нашого уроку.

(*Буду я природі другом.*)

— Як ви розумієте ці слова?

— Сьогодні ми будемо читати твори про природу. Сподіваюся, ми ще більше переконаємося, що природі ми не сусіди, а її часточка. І від знань про неї і бережливого ставлення до природи залежить наше щасливе життя.

III. Актуалізація читацького досвіду школярів

1 Робота з виставкою книжок

- Чи відповідають темі представлені на виставці книжки?
- Твори яких авторів ви вже читали?
- Які назви мають книжки?

За завданням учителя учні вчатьса самостійно визначати зовнішні показники змісту кожної книжки (*заголовок, автор, ілюстрації*), вибирати потрібну книжку за окресленими показниками, співвідносити їх і на основі цього робити загальний висновок про тематику, зміст, характер, кількість уміщених у книжці творів. Така діяльність сприяє швидшому входженню дитини в текст, який вона буде читати самостійно.

2 Розглядання та короткий аналіз дитячих ілюстрацій до теми

IV. Обговорення прочитаних творів

1 Вірш П. Сотниченка «Вмійте природу любити»

- До чого нас закликає автор?
- Що кожен з вас може зробити для збереження природи?

2 Вірш Лідії Компанієць «Бідолаха»

- Чому вірш має таку назву?
- Прочитайте, як дівчинка звертається до маленької пташки.

- З якою інтонацією ми будемо читати ці слова?
- Доведіть, що герой вірша любить і береже природу.
- Давайте разом спробуємо розгадати анаграми.

Ровона цяниси гобецьро рокасо телдя тіласвка
(Ворона, синиця, горобець, сорока, дятел, ластівка)

- Яка пташка «зайва» в цьому рядочку? Чому?
- А як можемо допомогти цим пташкам узимку?

3 Гра «Хто більше?»

Учитель називає птаха, а діти мають за його назвою пригадати лічилку, скоромовку, казку, пісеньку, народну прикмету тощо.

- Качка — українська народна казка «Кривенька качечка».
- Сорока — Хитру сороку спіймати морока, а на сорок сорок — сорок морок.
- Журавель — Краще синиця в руці, ніж журавель у небі. Українська народна казка «Лисиця та Журавель».
- Гуси — Дикі гуси відлітають — кінець бабиного літа.

V. Читання та обговорення нового твору — оповідання О. Ємченка «Драма на болоті»

1 Читання оповідання вчителем

- Коли ви найбільше хвилювалися, слухаючи оповідання?

2 Читання оповідання учнями «ланцюжком»

- Хто врятував лосиху від вовків?
- Хто виходжував зранену лосиху?
- Чому лосиха знову прийшла до єгеря?
- Хто образив її цього разу?
- Чому оповідання має таку назву?
- Який учинок лосихи свідчить про її довіру до завідуючого ветлікарнею?

VI. Підсумок уроку

— Які твори про природу, красу і дбайливе ставлення до неї вам найбільше сподобалися?

- Хто їх автори?
- Яка головна думка об'єднує ці твори?

Пам'ятайте, любі діти,
Щоб сади у нас цвіли,
Щоб літали в чистім небі
І лелеки, й журавлі,
Щоб пташки у нас співали,
І дерева підростали,

Щоб земля була у квітах, —
Бережіть природу, діти!

VII. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання ми проведемо за темою «Батьківщина — рідний край».

Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

Сторінки для допитливих

Урок 67

Тема. Вступ до теми. Чому світ такий цікавий? В. Сосюра «Сходить день і знову гасне»

Мета: удосконалювати навички виразного читання віршованих творів; розвивати уяву, фантазію; вчити робити висновки з прочитаних творів; збагачувати активний словник учнів; виховувати допитливість, інтерес до навколишнього світу.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

У ч и т е л ь

Пролунав дзвінок.
Починається урок.
З чого нам його почати?

Д і т и. Скоромовку розказати!

У ч и т е л ь

Потренуем язички,
Щоб не плутались значки.

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

На шафі — шапка, у шафі — шуба.
У Соні — шашки, у Саші — шишки.

2 Гра «Пошир речення»

Пташка співає. (Учні додають по одному слову.)

Пташка співає пісню.

Яскрава пташка співає пісню.

Яскрава пташка співає веселу пісню.

Яскрава пташка співає веселу пісню у садочку.

Яскрава пташка голосно співає веселу пісню у садочку.
Яскрава пташка співає веселу пісню у вишневому садочку.

3 Читайте, відповідайте швидко: хто це? що це?

Пухнастий, короткий, кущий — ...(*хвіст*).
Ляклива, полохлива, прудка — ...(*білочка*).
Чемний, ввічливий, вихований — ...(*хлопчик*).
Гарна, вродлива, охайна, — ...(*дівчинка*).

4 Гра «Так чи ні?»

Зіграти хочеться мені
З тобою, друже, в «Так чи ні?»
Тобі питання задаю,
Готуй же відповідь свою.
Відповідай, коли мастак,
Єдиним словом — «ні» чи «так».
— Скажи, співає сом пісні?
Не гайся з відповіддю! (*Ні!*)
— Чи вміє плавати гусак?
Ну, що на це ти скажеш? (*Так!*)
— Чи може стати у вогні
Вода холодним льодом? (*Ні!*)
— Скажи мені, червоний мак
В січневу пору квітне? (*Ні!*)
— А крокодили на сосні
Свої будують гнізда? (*Ні!*)
— Чи може вище гір літак
У вишину злетіти? (*Так!*)
— Узори пишні на вікні
Мороз малює взимку? (*Так!*)
— Чи правда, друже мій, що рак,
Коли повзе, то задки? (*Так!*)
— Якщо не їстиме три дні,
Верблюду ходити зможе? (*Так!*)
— До забіяк і розбишак
Чи є в людей повага? (*Ні!*)
— Чи досягають навесні
Пшениця й жито в полі? (*Ні!*)
— Коли розсердиться їжак,
Слона він може вбити? (*Ні!*)
— Ріка біжить удалині,
Чи є у неї ноги? (*Ні!*)
— А чи буває сон у сні?
Чекаю відповіді! (*Так!*)
— Перекривив синицю шпак,
Таке буває, друже? (*Так!*)

- Скажи, морози крижані
Страшні для мавп тропічних? (*Так!*)
- Чи правда це, що вовк усмак
Наївся груш і яблук? (*Ні!*)
- А під кінець скажи мені —
Цікава гра у «Так чи ні»? (*Так!*)

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Діти, сьогодні ми починаємо вивчати новий розділ. Прочитайте, як він називається. («*Сторінки для допитливих*»)

» Вправа «Мікрофон»

— Кого називають допитливими?

» Метод «Передбачення»

— Про що йтиметься в творах цього розділу?

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання вірша Володимира Сосюри «Сходить день і знову гасне»

1 Виразне читання вірша вчителем

— Як звати головну героїню вірша?

2 Словникова робота

Сходить	прекрасний
нахиляє	цікавий
розгорта	дзвінке
вуста	жоржина

— Читання слів «луною» за вчителем.

— Яке слово «зайве» в першому стовпчику? Доберіть до нього синонім. (*Вуста — губи*)

— Назвіть «зайве» слово в другому стовпчику.

— Погляньте на жоржину, опишіть її.

— Що ви знаєте про цю квітку? Де вона росте? Коли розцвітає?

» «Довідкове бюро»

Безнастанне — без упину, постійне.

Краєвиди — картини природи.

3 Читання вірша учнями «ланцюжком» за строфами

— Який світ оточив Орісю?

— Якою ти її уявляєш?

— Якого віку дівчинка?

— Закінчіть речення: «Дідусь уважний, турботливий, а Оріся...».

4 Гра «Доберіть риму»

Гасне — прекрасний; привіт — світ; безнастанне — гляне;
дзвінке — таке; машина — жоржина; дня — цуценья; віти — квіти;
живе — нове; краєвиди — діда; розгорта — вуста.

5 Гра «Диктор телебачення»

Читати вірш, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

— Назвіть пестливі слова, які поет уживає у вірші.

6 Гра «Актори»

Прочитати: здивовано; захоплено; байдуже.

7 Робота в групах

Дібрати з вірша:

1-ша група — слова — назви предметів;

2-га група — слова — назви ознак;

3-тя група — слова — назви дій.

V. Підсумок уроку

— Яку тему почали вивчати?

— Як можна назвати Орису?

VI. Домашнє завдання

Виразно читати вірш.

Урок 68

Тема. Кольоровий світ навколо. В. Сухомлинський «Як змінюється колір снігу»

Мета: удосконалювати техніку читання прозових творів, формувати читацьку самостійність; вчити учнів розуміти текст, виділяти в ньому головне, аналізувати прочитане; розширювати уявлення учнів про навколишній світ; виховувати любов до природи.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент****II. Мовленнєва розминка****1 Читання скоромовки «дощиком»**

Зелен-зелен льон у полі,
Буде Лялі з льону льоля,
Білим, білим білована,
Мов лілея мальована!

О. Кононенко

2 Гра «Відгадай, хто це?»

Цвірінь-цвірінь — ... (*горобчик*).

Кар-кар — ... (*ворона*).

Тьох-тьох — ... (*соловей*).

Тук-тук — ... (*дятел*).

Ціть-ціть — ... (*циглик*).

Ку-ку — ... (*зозуля*).

Кря-кря — ... (*качка*).

3 Гра «Хто більше?»

— Доберіть слова — назви ознак до поданих слів.

Зима — холодна, ...

Сніг — білий, ...

Ялинка — струнка, ...

Синичка — жвава, ...

Вітер — північний, ...

Лисиця — хитра, ...

4 Слухай, запам'ятовуй!

Весна фарбувала розквітлу природу:
 Синьою барвою — в озері воду,
 На лузі — у колір пребілий ромашку,
 Пісочок — у жовтий, в сірецький — пташку.
 Фазана у полі червоним зробила,
 Рудим куропатці побризкала крила,
 І навіть в кімнату фіранку відкрила
 І зелень на фікусі всю поновила,
 Аж три кольори дарувала фіалці
 Й краплину на носа хлюпнула Наталці.

В. Ващенко

— У який колір і що саме фарбувала весна?

III. Перевірка домашнього завдання

Конкурс на краще виразне читання вірша.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Який розділ почали вивчати?

— Чи любите ви пізнавати світ?

— Якого кольору сніг? Звісно, білого, скажете ви. Це так. Але чи завжди він білий? Не поспішайте з відповіддю. На це запитання нам допоможе відповісти оповідання Василя Сухомлинського «Як змінюється колір снігу».

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання оповідання Василя Сухомлинського «Як змінюється колір снігу»

1 Гра «Рибки»

— Прочитайте текст мовчки. Підготуйтеся назвати всі кольори снігу, які протягом дня побачив письменник.

2 Словникова робота

Рожеві	промінням
сліпучо-білим	піднімається
синюватий	відбивається
запалало	схилилося
багряними	мерехтять

Читання слів «буксиром» за вчителем.

— Яке слово «зайве» в першому стовпчику? Чому? (*Запалало — слово — назва дії*)

— Яке слово «зайве» в другому стовпчику? Чому? (*Промінням — слово — назва предмета*)

3 Читання тексту учнями «ланцюжком»

— Які з кольорів снігу, названих автором, ви теж помічали, які — ні?

— Які тварини згадуються в оповіданні?

— Знайдіть і прочитайте абзац, у якому сніг порівнюється з білим килимом.

— Прочитайте перший і останній абзаци тексту. Яким кольором ясніють снігові замети вранці, а яким — пізнього вечора?

4 Робота в групах. Малювання словесних картин на основі прочитаного

Кожна група презентує свій словесний малюнок.

5 Гра «Добери ознаку»

Замети	маленька
небо	вечірня
пташка	рожеві
дзеркало	синіше
заграва	багрянні
барви	блискуче

6 Гра «Диктор телебачення»

Читати текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

— Яка народна прикмета є у тексті? (*Запалало небо на заході — завтра буде вітер*).

— Будьте дослідниками! Спостерігайте, чи справджується ця народна прикмета?

— Чому змінюється колір снігу?

VI. Підсумок уроку

— Що нового дізналися на уроці?

— Не соромтеся запитувати. Запитання — це шлях до знання!

VII. Домашнє завдання

Виразно читати оповідання. Намалювати свою ілюстрацію до нього.

Урок 69

Тема. Таємниці книги природи. В. Струтинський «Таємниця». Загадки. В. Скомаровський «Сліди». В. Лучук «Скоромовки»

Мета: удосконалювати техніку читання поетичних творів, формувати читацьку самостійність; вчити бачити і розуміти прекрасне в природі, в житті, в поезії; розвивати вміння ділитися своїми враженнями про прочитане; виховувати естетичний смак.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Стали, діти, підтягнулись,
Одне одному всміхнулись.
На урок старання не забудьте взяти,
Сіли всі рівненько, будем працювати.

II. Мовленнєва розминка

1 Розучування вірша

Веселка веселу хустину
Повісила біля хатини.
Війнув вітерець, і хустина
У небо злетіла із тину.

2 Читайте, відповідайте: хто це? що це?

Білий, запашний, смачний — ... (*хліб*).
Червоне, соковите, запашне — ... (*яблуко*).
Прозора, джерельна, холодна — ... (*вода*).
Висока, білокора, струнка — ... (*береза*).
Тиха, зоряна, місячна — ... (*ніч*).

3 Гра «Знайди помилку»

Соловей затьохкав швидко,
 Як побачив гарну клітку! (*Квітку*)
 Котику не повезло —
 Булка (*білка*) від нього сховалась в дупло.
 Ходить капля (*чапля*) біля річки,
 Витягає жаб з водички.
 Росте звір (*явір*) зелений
 Під моїм вікном,
 Поливаю щоденно
 Я його перед сном.

III. Перевірка домашнього завдання

Конкурс учнівських малюнків. Хто краще прокоментує свій малюнок?

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Чи можна в зимовій природі побачити червоний колір? А зелений? Де саме?

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Валентина Струтинського «Таємниця»

- 1) Гра «Рибки». Самостійне мовчазне читання вірша учнями.
 — Де зимує літечко?
 — Чому зелена сосна?
- 2) Вправа «Мікрофон».
 — А де, на вашу думку, «зимує» літо? Чому ви так вважаєте?

2 Опрацювання загадок

— Є чимало влучних слів і виразів, які характеризують зиму. Вони часто використовуються в загадках.
 — Прочитайте і відгадайте, про що йдеться.
 — Які слова допомогли вам відгадати загадки?

» Робота в групах

Скласти власні загадки про явища зимової природи.

3 Опрацювання вірша Вадима Скомаровського «Сліди»

- 1) Гра «Рибки». Самостійне мовчазне читання вірша учнями.
 — З якою інтонацією слід читати вірш?
- 2) Словникова робота.
 Читання «буксиром» за вчителем слів: *узгір'ї, крадькома, іскриться, витівниця, віддалік.*

3) Читання вірша учнями «ланцюжком» за строфами.

— Які тварини залишили сліди на снігу? Скажіть словами вірша.

— Чому сліди поет порівнює зі словами?

4) Гра «Дощик». Читання вірша хором.

— Закінчіть речення: «Хлопчик уміє “читати” сліди на снігу тому, що...».

— Кого поет називає витівницею, сіроспинкою, білобокою? Чому?

— Знайдіть і прочитайте, які сліди у зайця? лисиці? сороки? мишки? лосів?

5) Гра «Знайди риму».

Гаю — ... (*читаю*).

Старі — ... (*букварі*).

Мережка — ... (*стежка*).

Дві — ... (*лісові*).

Лисиця — ... (*іскриться, витівниця*).

Крадькома — ... (*сама*).

Сіроспинка — ... (*павутинка*).

Вбік — ... (*віддалік*).

Глибока — ... (*білобока*).

Гуртом — ... (*хвостом*).

6) Гра «Віднови рядки вірша».

В неї слід, як павутинка,
від нори шмигнула вбік.
Спритна мишка-сіроспинка
непомітна віддалік.

4 Опрацювання скоромовок Володимира Лучука

- Прочитати напівголосно і повільно; голосно і швидко; весело, сердито.
- Прочитати скоромовки «дощиком».

VI. Підсумок уроку

- Чи було вам цікаво на уроці?
- Що найбільше запам'яталося?
- Що нового дізналися на уроці?

VII. Домашнє завдання

Вивчити скоромовки.

Урок 70

Тема. Таємниці книги природи. С. Носань «Мудра книга». Д. Павличко «Квітка»

Мета: учити дітей правильно та виразно читати, давати відповіді на запитання; розвивати діалогічне та монологічне мовлення; виховувати любов до природи.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Ви сичі-горлачі,
Не кричіть уночі!
Бо в траві на землі
Сплять мишата малі.

Читання скоромовки «дощиком»:

- дощик накрапає (*читати повільно і тихо*);
- дощик сильніший (*скоріше і голосніше*);
- злива (*голосно і скоромовкою*);
- дощ слабшає, дощ накрапає, дощ перестав (*у зворотному напрямку*).

2 Зарядка для язичка

Де ж наш пустун-язичок?
Ліг на бочок і мовчок.
А ми зараз його розбудимо!
— Поплямкаємо губами!
— Поклацаємо зубами (*щоб міцніші були*)!
— Посичали гускою: с-с-с.
— Подзижчали комариком: дз-дз-дз.
— Пошуміли вітерцем: ш-ш-ш.
— Подирчали трактором: др-др-др.

3 Читай чітко, весело!

— Гей, Федько! —
Питають люди, —
Чом заліз
У кропиву ти?
— А тому, що
З дідусем
Ми на пасіку
Ідем.

Там такі кусючі бджоли —
 Гірш, ніж лікарські уколи.
 Нажалю своє тут тіло, щоб не так
 Од бджіл
 Боліло!

К. Дяченко

III. Перевірка домашнього завдання

Конкурс на кращого скоромовника.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання Сергія Носаня «Мудра книга»

1) Робота над заголовком.

» Гра «Передбачення»

— Прочитайте заголовок. Як ви вважаєте, про що йтиметься в оповіданні?

2) Читання оповідання учнями. Гра «Рибки».

— Чи справдилися наші передбачення?

— Про яку мудру книгу розповідає автор?

3) Словникова робота.

Читання слів «луною» за вчителем: припудрене сивизною, йодиста, чистотіловим, шкрябину, нескінченної.

» «Довідкове бюро»

Зело — рослини, зелень.

4) Читання оповідання учнями «ланцюжком».

— У якому лісі побували батько з донькою? Прочитайте.

— Які дерева згадуються в тексті?

— Які трави побачили Оленка з татом?

» Гра «Знайди рослину»

На дошці — малюнки сосни, дуба, липи, глоду, крушини, материнки, зозулиного цвіту, чистотілу, лісових дзвіночків. Діти мають знайти табличку з назвою рослини і прикріпити її під відповідним малюнком.

— Сік якої рослини допоміг дівчинці?

— З яких двох слів складається назва рослини? Як ви вважаєте, чому назвали рослину чистотіл?

5) Гра «Хвиля».

Діти читають оповідання пошепки, потім — за сигналом учителя тихо, голосніше, голосно і навпаки, аж до читання мовчки.

— Які риси характеру дівчинки виявляються у її ставленні до природи?

6) Читання оповідання за особами.

— З якою інтонацією слід читати слова Оленки? тата?

► **Фізкультхвилинка**

Туп, туп, туп...
 Маленькі ніжки
 Потупали по доріжці.
 Ручки квіточки збирають
 Та в віночки заплітають.
 Понесу своїй матері
 Подарунок від Ганнусі.

7) Гра «Розвідники».

— Знайдіть і прочитайте питальні речення; окличні речення; слова з буквою «же».

2 Опрацювання вірша Дмитра Павличка «Квітка»

1) Виразне читання вірша вчителем.

— Чим був здивований поет?

2) Словникова робота.

Диво	дашок	немовля
вчора	з пелюшок	на блюдечку
полум'я	розв'язується	звідкіль
пуп'янок	на хвилечку	відкривається

Читання слів вголос «ланцюжком». Читання слів з апострофом.

— Із ким порівнюється квітка?

— Назвіть слова-синоніми. (*Дитина, немовля, малятко*)

3) Гра «Квіточка».

Читає учень, на парту якого впала квіточка.

— Яке найбільше диво помітив поет?

— Яку картину викликає цей вірш у вашій уяві?

► **Гра «Дощик**

Діти читають хором:

- крапає дощ (*тихо*);
- дощ пускається сильніше (*голосніше*);
- злива (*голосно*);
- дощ слабшає (*тихіше*);
- дощ перестав (*читання припиняється*).

► **Гра «Знайди риму»**

Не було — зело

дашок — з пелюшок

немовля — гілля
 століть — стоїть
 щось — взялось

» Гра «Диктор телебачення»

Читати вірш, періодично відриваючи погляд від тексту, щоб подивитися на глядачів.

V. Підсумок уроку

- Що нового дізналися на уроці?
- Яку лікарську рослину ви запам'ятали?
- Як будете застосовувати її?

VI. Домашнє завдання

Виразно читати вірш та оповідання.

Урок 71

Тема. Дитячі енциклопедії — джерело нових знань. М. Чумарна «Чому?». «Чому кішка так часто вмивається?» (з енциклопедії «Дітям про все на світі»). «Гав!» (з народного)

Мета: удосконалювати навички свідомого, виразного читання; навчати учнів розуміти текст, виділяти в ньому головне; вчити користуватися довідковою літературою; розвивати мислення учнів, вміння зосереджуватися на виконанні завдань; виховувати любов до тварин.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Їжак та їжаченя
 Їздять по гриби щодня.
 Їжачиха допомагає —
 Сироїжки їм збирає.

2 Гра «Доповни словосполучення»

Великий камінь, а маленький... (*камінець*).
 Великий прапор, а маленький... (*прапорець*).
 Великий корінь, а маленький... (*корінець*).
 Великий гребінь, а маленький... (*гребінець*).
 Великий ремінь, а маленький... (*ремінець*).

3 Читайте тільки назви тварин!

Порт, рись, клен, їжак, липа, вовк, горох, нічка, гадюка, лавка, море, клей, єнот, барабан, молоко, малина, лев, кіт, підручник, ведмідь, стіл, журнал, газета.

III. Перевірка домашнього завдання**» Гра «Хто краще?»**

Конкурсне читання оповідання.

» Гра «Обличчям до обличчя»

Учні повертаються одне до одного і читають вірш у парах.

IV. Повідомлення теми і мети уроку**» Читання вірша Марії Чумарної «Чому?»**

— Чи є у вас відповіді на всі ці «чому?»

— Продовжте ланцюжок запитань, запропонований автором.

— Де можна знайти відповіді на запитання, які вас цікавлять?

— Чи доводилося вам читати енциклопедії? Про що ви з них дізнавалися?

— Сьогоднішній наш урок буде присвячений чудовій тваринці, яку всі люблять.

— Відгадайте, хто це?

В нашій хаті є музика:
В нього скрипочки нема,
Та муркоче, як захоче
Випить блюдце молока.

— Що вам відомо про цю тваринку? У кого є вдома котик?

— Розкажіть про нього. Опишіть його зовнішній вигляд: шерсть, вушка, лапки, хвостик. Що він найбільше любить?

— А чому котики так часто вмиваються? Про це ми дізнаємося з тексту, який узятий з дитячої енциклопедії.

Учитель демонструє дітям дитячу енциклопедію.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу**1 Опрацювання тексту «Чому кішка так часто вмивається?» (з енциклопедії «Дітям про все на світі»)**

1) Читання тексту вчителем.

— Що нового ви дізналися про кішок? А про собак?

2) Словникова робота.

Читання слів «луною» за вчителем: *вилізуються, чепурухами, укладаючись, підстерігаючи, вистежуючи, переслідуючи, засідці, нашорошивши.*

3) Читання оповідання учнями «ланцюжком».

— Чим різняться полювання кішок і собак? Підтвердуйте відповідь рядками тексту.

4) Гра «Квіточка».

Читання тексту учнями вголос. Читає учень, на парту якого впаде квіточка.

5) Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання.

— Як умиваються кішки? Прочитайте.

— Як умиваються собаки?

— Чому по-різному вмиваються ці тварини?

— Назвіть родичів собак, котів.

» Гра «Розвідники»

— Знайдіть речення, у яких є вислови: «особливими чепурухами», «відчує небезпеку».

— Прочитайте перше речення другого абзацу.

— Прочитайте останній абзац. Скільки в ньому речень?

— Прочитайте окличне речення.

— Знайдіть питальні речення.

» Гра «Кидок — засічка»

За командою «кидок» всі діти починають читати текст напівголосно. За командою «засічка» — зупиняються й олівцем відзначають останнє прочитане ними слово. Цей текст (*частини*) таким самим чином читають ще раз. Під час повторного читання діти переконуються, що прочитали більший обсяг — «засічка» поставлена вже далі. Це доводить їм необхідність багаторазового читання тексту, адже з кожним разом результати поліпшуються.

6) Гра «Згадайте речення».

— З'єднайте частини речення.

Кішки як домашні, так і дикі, — ...

Вовки, лисиці, собаки... —

Їм не так важливо, ... —

також є мисливцями.

наскільки сильно вони

пахнуть.

це мисливці.

2 Опрацювання смішинки «Гав!» (з народного)

— Що вас здивувало?

— Чому цей текст є усмішкою? Доведіть.

VI. Підсумок уроку

— Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?

— Що було найцікавішим?

— Що найбільше вразило?

VII. Домашнє завдання

Знайти в бібліотеці дитячу енциклопедію. Розглянути, як вона побудована. Підготувати розповідь за одним із текстів.

Виразно читати усмішку «Гав» (з народного).

Урок 72

Тема. Чи можна керувати дощем? А. Григорук «Як “видіти” хмару?».

Загадки

Мета: закріплювати навички виразного читання; учити викладати свої думки в логічній послідовності; збагачувати активний словник школярів; розширювати їх світогляд; виховувати допитливість, працелюбність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Гра «Утвори слово»

— Додайте склад або букви, утворіть слова.

Очі — (о~~в~~)очі;

рій — (о~~б~~)рій;

він — (д~~з~~)він;

міль — (д~~ж~~)міль;

кіл — (с~~о~~)кіл;

так — (л~~і~~)так;

парк — парк(е~~т~~);

жир — жир(а~~ф~~);

доба — доба(в~~ка~~);

крок — крок(о~~дил~~);

лимон — лимон(а~~д~~);

кит — кит(и~~ця~~);

2 Читайте! Помічайте! Продовжте!

Рано — нора; мило — ломи; мара — рама; сосна — насос;
банка — кабан; Марко — комар; товар — варто; терка — катер; на-
каз — казна; наша — шана.

3 Робота над скоромовкою

Віл везе важучій віз —

Вовну, вату, верболіз.

Вперся віл, і впало з воза

Вісім в'язок верболозу.

Ю. Кругляк

4 Продовжуй!

Дощ — як хлопчик по стежині:

Туп — (*туп-туп*).

І гуркоче грім у небі:

Го — (*го-го*).

Блискавиця б'є по хмарі:

Бу — (*бу-бу*).

Дзюркотить вода у річці:

Хлюп — (*хлюп-хлюп*).

Д. Мостовий

III. Перевірка домашнього завдання

1. Конкурс на краще повідомлення з дитячої енциклопедії
2. Читання народної усмішки «Гав!»

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Відгадайте загадку.

Білосніжна вата

Пливе нижче хати,

А чим хата нижче,

То і дощик ближче. (*Хмара*)

» Вправа «Мікрофон»

— А чи любите ви дощ? Чому?

— Про значення дощу в нашому житті ми дізнаємося з оповідання Анатолія Григорука «Як “видоїти” хмару?»

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу**1 Опрацювання оповідання Анатолія Григорука «Як “видоїти” хмару?»**

1) Мовчазне читання оповідання учнями.

— Прикладіть палець до губ, ніби показуєте комусь «Тихо».

Читайте оповідання мовчки, а палець хай тримає губки, щоб вони не рухалися. Читаючи, поміркуйте, що у тексті видалося вам складним, незрозумілим.

2) Словникова робота.

Читання «луною» за вчителем слів: рясніший, посушливого, цілісінький, дїждешся, вщухає, націлюють, спеціальну, перетворюватись.

3) Читання оповідання учнями «ланцюжком».

— Чому дощ для хлібороба означає дуже багато?

— Прочитайте, як примушують хмару пролитися на землю дощем.

4) Гра «Квіточка».

Читає учень, на парту якого впала квіточка.

— Прочитайте закличку, якою закликали дощ.

— Що таке хмара?

5) Гра «Розвідники».

— Скільки абзаців у тексті? (5)

— Прочитайте найкоротші абзаци. Скільки речень у кожному з них? (По одному)

— Знайдіть найдовший абзац.

— Скільки в ньому речень? (11)

— Прочитайте цей абзац.

6) Гра «Хвилі».

Обирається ведучий, який задає тон і темп гри. Текст читають так, ніби хвиля прибивається до берега і відходить від нього: тихо — голосніше — голосно — тихіше — тихо — голосніше тощо.

» Цікаво знати!

Людина може залишитися під дощем абсолютно сухою, якщо перебуває у пустелі. Насправді дощі в пустелі бувають, але про них неможливо дізнатися. Краплі просто не долітають до землі, випаровуючись під впливом гарячого повітря.

2 Робота над загадками

Самостійне читання учнями загадок.

— Які слова допомогли вам відгадати загадки?

VI. Підсумок уроку

— Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?

— Послухайте вірш Надії Красоткіної «Дощ».

Дощ танцює гопака
І вщухать не хоче.
В нього спритність он яка!
Та ще й грім гуркоче,
Як ударний інструмент —
З музикою танці!
Зафіксуй оцей момент,
Бо не буде вранці.
Це ж буває не щодня
І не в кожную пору.
От вже й хмари навмання
Полетіли вгору.
Рештки вітер розігнав,
Хмари відступили.

Дощ своє відтанцював,
Сонце засвітило.

— Пам'ятайте, що в природі немає поганої погоди!

VII. Домашнє завдання

Стисло переказувати оповідання.

Урок 73

Тема. Які бувають музеї. «Державний музей іграшки» (за Л. Гладун). Ю. Козинська «Що Іванко хоче знати?». Підсумок за темою

Мета: удосконалювати техніку читання учнів; вчити їх розуміти текст, виділяти головне; збагачувати активний словник школярів; розвивати допитливість, бажання пізнавати нове; виховувати інтерес до знань.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав і стих дзвінок.
Починається урок.
Всі за парти посідайте,
Працювати починайте.

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Уві сні Орест
Зліз на Еверест.
Поможіть Оресту
Злізти з Евересту!
Бо йому вже скоро
Треба йти до школи.

2 Гра «Зоряна година»

- 1) Із букв слова *сторінка* складіть інші слова. (*Сто, сіно, ранка, рік, нора, кір, рот, кіно, стінка, ріка, кріт, нірка...*)
- 2) Замініть твердий звук на м'який, щоб утворилося нове слово. Лук (*люк*); лапа (*ляпа*); мий (*мій*); лис (*ліс*); кит (*кіт*); витер (*вітер*); син (*сінь*).

3 Вправи для розвитку артикуляції

- Цокання язиком у ротовій порожнині.
- «Маятник» — ротик відкритий в усмішці, язик рухається від лівої до правої щоки.
- Як дзижчить комарик?

- Надуваємо щоки.
- П'ємо чай із блюдця.
- Дуємо на кульбабу.

III. Перевірка домашнього завдання

► Гра «Обличчям до обличчя»

Учні повертаються одне до одного і в парах стисло переказують оповідання.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

- Чи доводилося вам бувати в музеї?
- У якому саме?
- Що ви там бачили? Розкажіть.
- Прочитайте слова.
- Назвіть предмети одним словом.

Лькаял, отол, м'икчя, икбиук, камаинш.

(*Лялька, лото, м'ячик, кубики, машинка*)

— Сьогодні ми ознайомимося з незвичайним музеєм. Допоможе нам у цьому текст Людмили Гладун «Державний музей іграшки».

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання Людмили Гладун «Державний музей іграшки»

- 1) Читання тексту вчителем.
 - Що таке музей?
 - Про який музей ви дізналися?

- 2) Словникова робота.

Читання «луною» за вчителем слів: *колекції, порцеляновим, брязкальця, торохтельця, з цікавістю, віруваннями, вбранні.*

► «Довідкове бюро»

Порцелянове — виготовлене з білої кераміки, з якої зазвичай виготовляють тонкий посуд.

Трансформер — тут: іграшка, зовнішній вигляд якої можна змінювати шляхом переміщення її окремих частин.

- 3) Читання тексту учнями «ланцюжком» за абзацами.
 - Скільки років колекції іграшок?
 - Яка іграшка найстарша?

- 4) Гра «Читає Незнайко».

Учитель читає, замінюючи деякі слова, припускаючись помилок. Учні виправляють їх, зачитуючи правильний варіант із підручника.

— Знайдіть і прочитайте опис іграшок, які зробили народні майстри.

— Які іграшки є гордістю музею?

— Які іграшки є відкриттям для сучасних школярів?

5) Гра «Мікрофон»

— Розкажіть про свою улюблену іграшку, не називаючи її, а ми відгадаємо.

2 Опрацювання вірша Юлії Козинської «Що Іванко хоче знати?»

1) Самостійне читання тексту учнями.

— Про яку рису характеру хлопчика йдеться у вірші?

— Де Іванко знаходить відповіді на свої «чому»?

— На які з питань, що цікавлять Іванка, ви можете відповісти?

— А які «чому» виникають у вас?

— Чи погоджуєтеся ви із висновком авторки вірша?

VI. Підсумок за темою

Відповіді на запитання, вміщені в кінці розділу.

VII. Підсумок уроку

— Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?

— Які нові слова запам'ятали?

— Який твір із вивченого розділу вам сподобався найбільше?

VIII. Домашнє завдання

— Дізнайтеся у своїх рідних, якими іграшками вони гралися в дитинстві. Чи збереглися вони? Складіть розповідь про свою улюблену іграшку. Намалюйте її.

Урок 74

Тема. Урок позакласного читання. Батьківщина — рідний край

Мета: збагачувати знання учнів про наш край, історію, культуру Вітчизни; розвивати навички читання, зв'язне мовлення; виховувати громадянські почуття, любов до Батьківщини, рідної мови.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань учнів

Звучить пісня «Україна — рідний край».

— Про що співається у пісні?

— З чого і де починається Батьківщина?

III. Повідомлення теми і мети уроку

Є багато країн на землі,
В них — озера, річки і долини.
Є країни великі й малі,
Та найкраща завжди — Батьківщина.

— Як називається наша Батьківщина?

— Сьогодні ми будемо говорити і читати про наш край — Україну. Україна — це те місце, де ви народились, де живуть ваші батьки, родичі.

А ви знаєте, де ви народилися? (*Відповіді дітей.*)

— Ось це місце, де ви народились, і є вашою Батьківщиною, яка є часткою нашої країни — України. (*Демонстрування на карті.*)

— Україна — це держава, яка має свою історію, культуру, свою мову. Кожна людина любить той край, де народилась і живе. Вона пишається своєю рідною землею. Завжди із захопленням говорить про квітучі весняні сади, про чудовий спів солов'я, плакучу вербу, що схилилась над стрімкою річкою.

Батьківщина — це казки, які розповідала тобі бабуся, це зелена травичка і блакитна річечка.

IV. Огляд виставки книг

Учитель звертає увагу учнів на збірку творів поетів: П. Воронька, Л. Костенко, Д. Білоуса, Олександра Олеса, В. Сосюри, Л. Компанієць, М. Познанської.

V. Обговорення прочитаних творів

1 Вірш М. Хоросницької «Моя Україна»

— З чого ж почалася Україна для кожного з нас?

Виразне читання вірша учнями.

— Постарайтеся передати інтонацією теплоту, з якою про Україну говорить поетеса.

— Отже, Україна для кожного з нас починається із пісні, із рідної мови, з молитви, що навчає мама.

2 Вірш В. Самійленка «Ім'я нашої Батьківщини»

— У якому творі говориться про назву нашої країни?

— З якого твору слова і хто їх автор?

На Вкраїні й для Вкраїни
Будем жити й померемо.

3 Вірш П. Воронька «Журавлики-журавлі»

- Про що запитують у журавлів?
 - За чим вони сумували в казкових гаях?
- Читання вірша за особами.

4 Вірш Л. Костенко «Буває часом»

- Читання вірша учнями.
- З яким почуттям слід читати вірш? (*Захоплення*)
- Конкурс на кращого декламатора віршів.

5 Робота в групах

Складання словесного малюнку «Краса моєї України».

VI. Читання та обговорення творів про Україну**1 Робота над оповіданням Т. Волгіної «Удома краще»**

- 1) Читання оповідання учнями самостійно.
 - Звідки приїхав Романко?
 - Чи сподобалося хлопчикові місто?
 - Чому хлопчику в селі краще?
 - Яке прислів'я є основною думкою твору?
- Читання оповідання за особами.

2 Робота над віршем В. Сосюри «Любіть Україну»

- 1) Виразне читання вірша вчителем.
 - З якою інтонацією слід читати вірш? (*Урочисто, піднесено*)
 - До чого закликає поет?
- 2) Виразне читання вірша учнями за строфами.
 - Знайдіть слова — назви ознак, які вживає автор у своєму вірші.

VII. Підсумок уроку

— Напевно, кожен із вас відчув на сьогоднішньому уроці у своєму серці гарячу любов до своєї землі, бажання бути гідним своєї Батьківщини.

Любіть і шануйте свою країну, її мову, народ!

VIII. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання проведемо за темою «Хліб — всьому голова».

Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

ТАРАС ГРИГОРОВИЧ ШЕВЧЕНКО — ВЕЛИКИЙ НАРОДНИЙ ПОЕТ І ХУДОЖНИК

Урок 75

Тема. Вступ до теми. Дитячі роки великого Кобзаря

Мета: продовжувати ознайомлення учнів із життям і творчістю Т. Г. Шевченка; удосконалювати навички читання прозових творів; збагачувати словниковий запас; розвивати зв'язне мовлення учнів; виховувати пізнавальний інтерес.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Летів горобчик, сів на стовпчик.
Прибіг хлопчик, утік горобчик.

2 Робота над чистомовкою

Ку-ку-ку, ку-ку-ку! — сидить пташка на сучку!
Ки-ки-ки, ки-ки-ки! — посадили огірки!
Ко-ко-ко, ко-ко-ко! — люблю свіже молоко!

3 Гра «Продовжте чистомовку»

Учитель пропонує склад, а діти намагаються скласти чистомовку із ним.

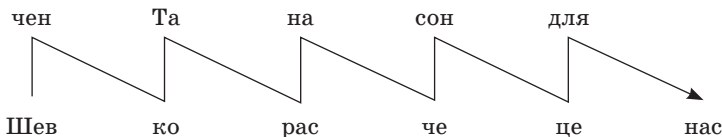
4 Гра «Зоряна година»

Завдання: з букв слова скласти слова.

Хуртовина — хутро, рот, рута, хор, нора...

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогоднішній наш урок присвячений геніальній людині — поетові і художникові. Кому саме — дізнаємося, коли розшифруємо прислів'я.

(Шевченко Тарас — наче сонце для нас.)

— Майже два століття тому народився в селі Моринці, що на Черкащині, хлопчик Тарас. Рано померли його батьки, і на долю сироти випали тяжкі поневіряння.

Т. Г. Шевченко прожив лише 47 років, із них 24 роки був кріпаком, 10 — в засланні і лише 13 — на волі...

Доля переслідувала його в житті, скільки лиш могла, та вона не зуміла перетворити золото його душі на іржу, а його любов до людей — на ненависть і погорду.

Т. Г. Шевченко — ушавлений народний поет, геніальний Кобзар України — був також видатним художником. У підручнику ви бачите автопортрет Т. Г. Шевченка.

Автопортрет — це робота, виконана самим автором із самого себе. Портрет виконаний у 1840 році, на ньому Тарас зображений у 26-річному віці.

На сьогоднішньому уроці ви дізнаєтеся про дитинство поета. Його творчість і життєвий шлях ви вивчатимете протягом усіх шкільних років, а до його «Кобзаря» повертатиметеся все життя.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання оповідання Дмитра Крисицького «Тарас Шевченко»

1 Читання оповідання вчителем

— Яким було дитинство поета?

2 Словникова робота

Хура	панщина
вишняк	благенька
кріпак	застудився
свита	плекають

» «Довідкове бюро»

Хура — великий віз або сани для перевезення вантажів.

Вишняк — вишневий садок.

Кріпак — селянин, який був власністю поміщика за часів кріпацтва. Пан міг торгувати кріпаками, міг розлучати назавжди батька, матір із дітьми, чоловіка — з дружиною, навіть промінати кріпака на мисливського пса.

Свита — старовинний довгополий верхній одяг, зазвичай з домотканого грубого сукна.

Панщина — робота, яку кріпаки виконували для пана.

Благенька — бідна, стара, латана.

Застудився — захворів на застуду.

Плакають — доглядають, пестять, турбуються.

3 Читання оповідання учнями «ланцюжком»

- Якою була мама Тараса?
- Коли вона померла? Чому?
- Де поховали маму?
- Яке життя настало для сиріт?
- Чому помер батько?
- Що батько сказав про Тараса перед смертю?

4 Гра «Диктор телебачення»

Читати текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

5 Розподіл тексту за частинами

- 1) Померла ненька.
- 2) Тяжке сирітське життя.
- 3) Смерть батька.
- 4) Пророцтво батька збулося.

6 Переказ оповідання за планом

V. Підсумок уроку

- Кому був присвячений сьогоднішній урок?
- Що ви дізналися про дитинство Т. Г. Шевченка?
- Як народ ушановує пам'ять поета і художника?
- Чи є у вашому місті місця, що пов'язані з ім'ям великого Кобзаря?

Ім'ям Шевченка названо міста і села, вулиці й площі, а пам'ятники є не лише в Україні, а й далеко за її межами: в Росії, Молдові, Казахстані, Канаді, Франції, Америці. Його твори видані 33-ма мовами світу.

У кожного народу є великі поети, яких знають усі, — і дорослі, і діти. Для українського народу таким поетом є Т. Г. Шевченко. Його називають Великим Кобзарем, адже свою найкращу книгу він назвав «Кобзар».

VI. Домашнє завдання

Розглянути вдома разом із батьками «Кобзар».

Урок 76

Тема. Образи української природи в поезії Тараса Шевченка

Мета: продовжити ознайомлення учнів із творчістю Т. Г. Шевченка; удосконалювати навички виразного читання віршів; учити аналізувати прочитане; виховувати любов до поезій Великого Кобзаря.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Пішов Федір до Федота,
Щоб побачити єнота.
Єнот фиркнув, налякався,
У куточок заховався.
Пішов Федір до Федота,
Не побачивши єнота.

В. Гринько

2 Гра «Доберіть антоніми»

Темний — ... (*світлий*);
зустрічає — ... (*проводжає*);
тихо — ... (*голосно*);
чорний — ... (*білий*);
ранок — ... (*вечір*);
угору — ... (*униз*);
говорить — ... (*мовчить*);
сміється — ... (*плаче*).

3 Розчитування за складовою таблицею

4 Гра «Шифрувальники»

Вінок – нок + р + ші = ... (*вірші*).
Київ – їв – и + об + за + ря = ... (*Кобзаря*).

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогоднішній урок ми присвятимо вивченню віршів Великого Кобзаря.

Адже ніде так не розкривається душа народу, як у його творах.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Т. Г. Шевченка «Світає...»

1) Читання вірша вчителем.

- У якому темпі, з яким почуттям слід читати вірш?
- Яка пора доби описана у вірші?

- 2) Читання вірша «ланцюжком» по строфах.
— Які куточки української природи змалює поет?
(I строфа — гай; II — степ, став; III — сади)
- 3) Гра «Диктор телебачення».
— У якому значенні вжито слова *палає, мріють*?
— Які дерева згадує поет?
— Яку пташку?
— Із ким порівнює тополі?
Учні розглядають малюнок тополі.
- 4) Гра «Читає Незнайко».
Учитель читає, замінюючи слова, учні виправляють «помилку».
— Які слова — назви ознак ужито у вірші? Доберіть до них антоніми.
Темнім — світлім;
тихесенько — голосно;
рясні — рідкі, голі (*сади*), безплідні.
— Чи можна почути, як тополі розмовляють із полем?

2 Опрацювання вірша Т. Г. Шевченка «Встала весна...»

» Гра «Бджілки»

- Які слова допомагають уявити весну як живу істоту?
(*Ряст — весняна зелень*)
— Що весна зробила із землею?
— Що роблять жайворонок і соловейко?
— Чому земля була ще сонна?

» Фізкультхвилинка

3 Опрацювання вірша Т. Г. Шевченка «Вранці»

- 1) Читання вірша вчителем.
— Які птахи сповіщають про настання ранку?
- 2) Читання вірша учнями.
— Доберіть синоніми до слова *плугатар*. (*Орач, землероб*)
— Яка пора року описана у вірші? Чому?
— Що спільного у віршах «Світає...» і «Вранці»?

4 Опрацювання вірша Т. Г. Шевченка «Зоре моя вечірняя...»

- 1) Читання вірша вчителем.
— З якою інтонацією слід читати вірш? (*Із сумом, із тугою*)
— За любов до України і за вірші цар відправив Шевченка солдатом у далеку Орську фортецю. Там він пробув 10 довгих років. Йому забороняли писати і малювати. У цих казахських пісках

Шевченко згадував мальовничу природу України, тужив за нею і свою тугу вилив у віршах.

- 2) Читання вірша учнями.
 - До кого звертається поет?
 - Що просить у неї?
 - Яку річку згадає у вірші?
- 3) Гра «Хто краще?»
Конкурсне читання вірша.

5 Опрацювання вірша Т. Г. Шевченка «Зацвіла у лузі червона калина...»

- 1) Розповідь учителя.
 - Тарас Григорович дуже любив Україну, її стрункі тополі, верби над ставами. Особливо Шевченко любив калину. Він присвятив їй свої вірші. У своєму «Кобзарі» слово *калина* він ужив 385 разів, а всього у творах Шевченка калина згадується 965 разів.
- 2) Читання вірша учнями.
 - Із ким поет порівнює калину?
 - Де зацвіла калина?
 - Хто цьому зрадив?
 - Яку картину ви уявляєте, читаючи вірш?

V. Підсумок за темою

» Тестування

1. Шевченко народився у сім'ї:
 - а) кріпаків;
 - б) робітників.
2. Ненька Тараса померла, коли йому було:
 - а) 12 років;
 - б) 9 років.
3. Перед смертю батько сказав про Тараса:
 - а) «Тяжко жити сиротині...»;
 - б) «Із нього вийде не абищо...».
4. Т. Г. Шевченко — це великий український:
 - а) поет і художник;
 - б) поет і композитор.
5. Яке слово із вірша пропущено?

Любо-любо стало,
Пташечка зраділа
І...

- а) Заспівала;
- б) защебетала.

6. У вірші «Вранці» поет згадує птахів:
- а) синицю, сову, сороку;
 - б) жайворонка, зозулю, соловейка.

VI. Підсумок уроку

- Чого вчать твори Т. Г. Шевченка?
- Ми вчимося у Тараса Шевченка любити рідну землю, рідний народ, рідну українську землю, свою маму. Пам'ятайте його слова:

Учітеся, брати мої,
Думайте, читайте,
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь.

VII. Домашнє завдання

Вивчити напам'ять один із віршів Т. Г. Шевченка.

ОЙ, ВЕСНА, ВЕСНА, ДНЕМ КРАСНА

Урок 77

Тема. Вступ до теми. Н. Мовчан-Карпуть «Будить березень весну». «Ой, весна, весна...», «Вийди, вийди, сонечко...» (українські народні пісні)

Мета: розширювати та узагальнювати знання учнів про усну народну творчість; формувати вміння визначати тематику народної співаночки; виховувати почуття любові до національного фольклору.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над лічилкою

Ішов кіт через сто воріт,
До кінця дійшов,
Кошеня знайшов.
— Няв!

2 Робота над скоромовкою

Сонце гріє — аж пече,
З сома в море піт тече,
Радить сому сонний кит:
— Покупатись, соме, слід.

Л. Куліш-Зіньків

3 Читайте! Склади додавайте!

Лі ... (<i>то</i>)	по ... (<i>сол</i>)	фа ... (<i>ра</i>)
лі ... (<i>сок</i>)	по ... (<i>тяг</i>)	фа ... (<i>зан</i>)
лі ... (<i>кар</i>)	по ... (<i>сох</i>)	фа ... (<i>кел</i>)
лі ... (<i>так</i>)	по ... (<i>ра</i>)	фа ... (<i>ртух</i>)

III. Перевірка домашнього завдання**» Гра «Хто краще?»**

Конкурсне читання віршів Т. Г. Шевченка.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Відгадайте загадку.

- Прийшла вона до нас прекрасна,
Многовітна, тепла, ясна,
Ніби дівчина в вінку.
Ожили луги, діброви,
Повно гомону, розмови
І пісень в чагарнику. (*Весна*)

— Прочитайте назву нового розділу.

— Як ви вважаєте, про що йтиметься у творах, уміщених у цьому розділі?

» Вправа «Мікрофон»

— Що ви хочете сказати про весну?

— Із настанням весни все розквітає, здається, що ніби якась чарівна енергія вливається в кожного після довгого зимового сну.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу**1 Опрацювання вірша Надії Мовчан-Карпусь «Будить березень весну»****1) Гра «Рибки».**

Самостійне мовчазне читання вірша учнями.

— Якою поетеса зобразила весну?

2) Словникова робота.**» «Довідкове бюро»**

Креше — добуває іскри, вогонь кресалом.

3) Читання вірша учнями «ланцюжком».

— Назвіть весняні місяці.

— Що сказала поетеса про кожен із них?

» Гра «Доповніть»

Березень ... (*будить*).

Квітень ... (*вабить, хороводить*).

Травень ... (*крешиль лє*).

4) Гра «Добери риму».

Весну — ясну

Квіточками — діточкам.

2 Опрацювання української народної пісні «Ой, весна, весна...»

— Діти дуже люблять і чекають весну. Весна — це сонце і тепло, зелена трава і чудові квіти. А головне — дітям не потрібно сидіти у хаті, ховаючись від морозу і холоду, а можна піти на галявину чи в лісок, погратися, повеселитися, поспівати.

У давнину існував такий звичай, що як тільки зійде сніг, і землю пригріє сонце, діти виходили на околицю села з випеченими з тіста жайворонками і закликали весну.

1) Читання співаночки учнями. Гра «Бджілки».

— Як побудована співаночка? (*У формі діалогу*)

— Між ким відбувається розмова?

— З якою інтонацією слід читати слова дітей? А слова весни?

2) Читання співаночки «луною» за вчителем.

— Про що діти запитують весну?

— Як вони звертаються до весни?

— Що принесла весна?

3) Читання співаночки за особами.

Слова дітей читає група учнів, слова весни читає учениця.

— Знайдіть у тексті співаночки пестливі слова.

— Доберіть пестливі слова до слів *весна, пшениця*.

— У якому значенні вжито слово *красна*?

— Які слова у співаночці римуються?

3 Опрацювання української народної пісні «Вийди, вийди, сонечко...»

1) Робота над загадкою.

- Всі його люблять,
Всі його чекають,
А хто подивиться —
Кожен скривиться. (*Сонце*)

— Для українців сонце завжди було «святим і праведним». Сонце шанували і літні люди, і діти. Гріхом уважалося показувати на нього пальцем (*око виколеш*), плювати (*пільма огорне землю*), кидати каміння (*Бог хліба не дасть*). Сонце зігрівало землю, в яку сівач кидав зерно, до сонця тягнувся зелений паросток, під сонцем він перетворювався на хлібний колосок. Сонцю присвячували казки, легенди, співали про нього пісні.

2) Гра «Бджілки».

Напівголосне читання співаночки учнями.

- До кого звертаються діти? Як саме?
 - Чому в тексті співаночки багато пестливих слів?
 - Знайдіть у співаночці рими.
 - Послухайте, як співається ця співаночка.
- Учні слухають співаночку в запису, співають її.

VI. Підсумок уроку

- Яку тему почали вивчати?
- Які співаночки вчили?
- Коли діти співали співаночки?

VII. Домашнє завдання

Вивчити напам'ять одну зі співаночок.

Урок 78

Тема. Весна у лісі. **О. Копиленко** «Весна у лісі». **Л. Костенко** «Берізки по коліна у воді»

Мета: удосконалювати техніку правильного, свідомого, виразного читання; формувати в учнів уміння аналізувати, узагальнювати, робити висновки з прочитаного; виховувати любов і бережливе ставлення до природи.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент**

Всі почули ви дзвінок —
Він покликав на урок.
Кожен з вас вже постарався,
До уроку готувався.
Тож девіз тепер згадаймо
І урок вже починаймо.

У ч н і (хором)

Красиво читаємо!
Чітко відповідаємо!
Мовлення своє розвиваємо!

II. Мовленнєва розминка**1 Робота над скоромовкою**

Котик мишку наздогнав
І сказав: м'яв!
А вона на те: пі-пі,
Дуже ніколи мені.

2 Робота над чистомовкою

Іли-іли-іли — гуси на лужку присіли.
 Али-али-али — потім травку пощипали.
 Или-или-или — у водиці лапки мили.
 Ою-ою-ою — гелґотали між собою.

3 Гра «Озвуч малюнок»

Учитель демонструє предметні малюнки, а учні озвучують їх.

Немовля — а-а-а-а.

Мишка — пі-пі-пі.

Півень — ку-ку— рі-ку-у-у.

Коник — іго-го-о-о.

Жабка — скре-ке-ке-е-е.

Тигр — р-р-р-р.

III. Перевірка домашнього завдання

Читання українських народних пісень напам'ять. Розігрування інсценівки «Ой, весна, весна...».

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Навесні пробуджується природа, все навкруги оживає.

День за днем, за тижнем тижні,
 Непомітно лине час.
 Різні зміни дивовижні
 Відбуваються круг нас.

— Які ж зміни відбуваються в житті лісових мешканців навесні?

— Про це ми дізнаємося, прочитавши оповідання Олександра Копиленка «Весна у лісі».

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання Олександра Копиленка «Весна у лісі»

1) Виразне читання оповідання учителем.

— Назвіть мешканців лісу, про яких розповідає автор.

2) Словникова робота.

Читання слів «луною» за вчителем: *білченята, відігріває, торішнього, метушаться, страхіття, неповороткі*.

3) Повторне читання оповідання учнями «ланцюжком».

— Що в розповіді вас здивувало?

— Про який весняний місяць йдеться в оповіданні? Доведіть словами тексту.

4) Читання оповідання за частинами, складання плану.

1. Маленята-білченята.
2. Зустріч з зайченятами.
3. Кажан досинає зиму.
4. Мурашина купа.

— Закінчіть речення: «Не зайченята безпомічні, сліпі й голі, а ...»; «Не білченята сплять униз головою, а ...».

►► **Гра «Хто який?»**

Сонні, неповороткі	білченята
малесенькі	мурашки
сліпі, голі	зайченята

— З ким автор порівнює білченят?

— Як зимують кажан? мурашки?

►► **Гра «Дочитай речення»**

Учитель читає початок речення, учні швидко знаходять його, дочитують до кінця.

►► **Цікаво знати!**

Новонароджене зайченя важить близько ста грамів. Ця крихітка, ледь з'явившись на світ, добре вдягнена в хутро, все бачить і навіть уміє бігати! А через два-три дні його вже не наздоженеш. Силу дає материнське молоко, яке навіть не молоко, а концентрат з білків, жирів та інших високопоживних речовин. Попивши такої суміші, зайченята можуть протриматися чотири дні, зачаївшись під кущиком або в ямці в очікуванні матері. До сімнадцяти днів зайченята, хоча вже й починають їсти траву, не можуть обійтися без молока, а потім, коли мати піде назавсім, живуть деякий час так званою дитячою сім'єю — тримаються разом, щоб не було страшно.

2 Опрацювання вірша Ліни Костенко «Берізки по коліна у воді»

1) Гра «Бджілки». Напівголосне читання вірша учнями.

— Яку пору року описує поетеса?

2) Словникова робота.

►► **«Довідкове бюро»**

Перерярки — поперечні глибокі западини на землі.

Узліски — смужки на краю лісу, узлісся.

3) Читання вірша учнями хором.

— Знайдіть у вірші порівняння.

— Чому берізки стоять по коліна у воді?

- 4) Гра «Знайди риму».
Узлісками — берізками;
воді — лебеді;
бризочки — низочка;
коліс — беріз.

VI. Підсумок уроку

- Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?
— Як слід поводитися навесні у лісі? Чому?

VII. Домашнє завдання

Читати виразно вірш та оповідання.

Урок 79

Тема. Гей, Великдень, гей, весна! «Гей, Великдень!» (з народного)

Мета: ознайомити учнів із давнім звичаєм українського народу святкування Великодня; удосконалювати навички свідомого виразного читання; вчити виділяти в тексті головне; розвивати зв'язне мовлення учнів; виховувати любов до рідної землі.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Пролунав дзвінок, починається урок,
Будем дружно працювати, щоб почути у кінці,
Що у нашім дружнім класі
Діти — просто молодці!

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Біля баби баба сіла.
Баба бабі бубоніла.
Бубоніла з півгодини
Баба бабі про новини.

2 Робота над чистомовкою

Че-че-че — бабуся калачі пече.
Ча-ча-ча — дай, бабуся, калача.
Па-па-па — розсипана крупа.
Пе-пе-пе — кошеня сліпе.
По-по-по — річка Лімпопо.

3 Слухайте, повторюйте, продовжуйте!

Со-со-со — сонце, сорока, сода, солома.
Са-са-са — сад, сапа, сарай, сачок.

Су-су-су — сум, сумка, сутінки, сушка.

Сі— сі-сі — сітка, сіль, сірка, сівалка.

III. Перевірка домашнього завдання

1 Виразне читання оповідання Олександра Копиленка «Весна у лісі»

2 Гра «Дуель»

Учні ставлять запитання одне одному за змістом тексту.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Весна — це буяння природи, веселі розваги. А ще весна багата на свята. Підріс наш новонароджений зайчик. Послухайте віршик і скажіть, що він ніс у торбинці?

Ішов зайчик крізь лісок,
Ніс торбину писанок.
Вийшов зайчик на горбок,
Зачепився за пеньок.
Покотились на всі боки
Зайчик, торба, писанки.
Налякався зайчик: «Ах!»
Заховався у кущах.
Зайшли діти у лісок,
Назбирали писанок.
Залишили в лісі сміх,
Щоб радіти зайчик міг.

— Що зайчик ніс у торбині?

— Що вам відомо про писанки?

— До якого свята їх виготовляють?

Великодне свято — це великий день воскресіння Христового. Це день пам'яті тієї світлої події, коли Ісус Христос терпів муки на хресті, а тоді воскрес.

Сказав Христос «Воскресну» —
І в третій день воскрес.
Поставив перед очі
Найбільше із чудес.

— Чому цей день називається Великдень?

Легенда говорить, що Великдень називається так тому, що в той час, коли Христос народився, сильно світило сонце і стояли такі довгі дні, що теперішніх треба три зложити, щоб був один тодішній. Тоді було, як зійде сонце в неділю вранці, то зайде аж у суботу ввечері. А як розіп'яли Христа — дні поменшали. Тепер тільки царські ворота в церкві стоять навстіж сім днів.

— Як ще називається це свято?

Пасха — слово єврейське й означає *визволення, рятунок*.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання тексту про Великдень у підручнику

1) Гра «Рибки». Мовчазне читання тексту учнями.

— Коли відзначають Великдень?

— Як до нього готуються люди?

— Що є особливою окрасою свята?

— Чим прикрашали писанки?

— Що символізують на писанках трикутники? колоски?

2) Розповідь учителя.

— Тиждень перед Великоднем називають білим, або чистим.

Кожен день цього тижня має своє призначення.

Вербна — цвітна неділенька,
 Вербою махала,
 Що за тиждень вже Великдень,
 Усім нагадала.
 Тож не мали понеділок
 З вівторком спочинку —
 Виганяли і найменшу
 З хати порошинку.
 А середа — господиня
 Мала теж мороку
 Випікала старанно
 Паску круглобоку.
 Четвер «страсті» прочитав
 В смутку та жалобі,
 А п'ятниця сторожила
 При Господнім гробі.
 Ледве писанки субота
 Встигла посвятити, —
 Вже Великдень нам співає
 «Христос воскрес!», діти.

2 Опрацювання вірша «Гей, Великдень!» (з народного)

1) Читання вірша учнями мовчки.

— З яким настроєм потрібно читати вірш?

2) Читання вірша хором.

— Що несе весна?

— Які характерні прикмети Великоднього свята названо у вірші?

— Назвіть слова, що римуються.

VI. Підсумок уроку

— Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?

VII. Домашнє завдання

Намалювати писанку і паску.

Урок 80

Тема. Дороге яєчко на Великдень. «Писанки» (за О. Менем). К. Перелісна «Писанка»

Мета: розширювати знання учнів про звичаї українського народу, традиції святкування Великодня; удосконалювати навички виразного, швидкого читання; розвивати вміння виділяти у тексті головне; виховувати повагу до культурних цінностей майбутніх поколінь, любов до рідної землі.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над чистомовкою

Чи то лис, чи то ліс,
 Чи то кинь, чи то кінь,
 Чи то кит, чи то кіт —
 Звуки плутати не слід.

2 Робота над скоромовкою

КРОЛИКИ НА РОЛИКАХ

Три кролики
 На роликах.
 Не кролики —
 Королики.
 Чи зможе ж і корова
 Купить кролячі ролики
 І стать, як кролик — ролер?

Л. Мовчун

3 Гра «Знайдіть “пеньок”»

Зубки	сірка	кізка
зубки	сітка	кізка
дубки	сірка	кіска
зубки	сірка	кізка

III. Перевірка домашнього завдання

» Учнівський вернісаж

Виставка дитячих малюнків, крашанок і писанок.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Символом пасхи, початком усього нового і воскресіння Христа стало яйце. У передхристиянському світі сонце уявлялося людям казковим птахом. Вороги світла, сили зла могли вбити птаха, але він завжди встигав знести яйце, з якого народжувався новий день. Життя, яке зберігалося в яйці, потрібно було захистити від злих сил, тому тонку шкаралупу вкривали фарбами і різноманітними знаками-символами. Пасхальні яйця називали крашанками і писанками.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання «Писанки» (за *Олександром Менем*)

1) Читання оповідання учителем.

— До якого свята готують крашанки і писанки? Назвіть приказку.

2) Словникова робота.

Симпатії	освячену
прихильності	приорювали
великодушно	напастей

Читання слів «луною», пояснення їх значень.

— Яке слово складається з двох слів? (*Великодушно*)

3) Гра «Не перервіть ланцюжок».

Діти одне за одним читають по одному реченню. Учні повинні стежити, щоб «ланцюжок» не перервався.

4) Робота в групах.

— Підготуйте відповіді на запитання.

1-ша група. Що означає подарована крашанка?

2-га група. Навіщо писанку клали до купелі немовляти і приорювали в полі?

3-тя група. Що давала писанка новобудові?

5) Гра «Котик і мишка».

Першою починає читати «мишка». Коли вона прочитає декілька слів, починає читати «котик». Він намагається наздогнати «мишку». Гра припиняється, коли обидва учні читають одне і те саме.

6) Гра «Розвідники».

- Скільки абзаців у тексті?
- Прочитайте останнє речення другого абзацу.
- Прочитайте слова з буквою *щ*.

► Фізкультхвилинка

Нахилилися вперед,
Відхилилися назад,
І направо, і наліво,
Щоб нічого не боліло.

Ставим нарізно ми ноги,
Руки в боки,
Погляд строгий.

Раз, два, три, чотири —
Набираємось ми сили.
Нахилились, повернулись,
До товариша всіміхнулись.

2 Опрацювання вірша Катерини Перелісної «Писанки»

1) Читання вірша учнями мовчки.

— Що малювала дівчинка?

2) Читання вірша учнями «ланцюжком» за строфами.

- Хто допомагав дівчинці малювати писанку?
- Прочитайте опис писанки.
- Чи відразу вдалося дівчинці розмалювати писанку?
- Коли похвалив її тато?

3) Гра «Диктор телебачення».

Читати вірш, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

VI. Підсумок уроку

- Якому святу був присвячений наш сьогоднішній урок?
- Що таке писанки? крапанки?
- Що ще готують до Великодня?

Хай в кошик вам ляжуть баранчик і паска,
Шматочок сальця, запашная ковбаска,
Хай плине достаток до вашого дому!
Христос Воскрес!

VII. Домашнє завдання

Читати виразно вірш та оповідання.

Урок 81

Тема. Урок позакласного читання. Хліб — усьому голова

Мета: учити дітей читати швидко і виразно, усвідомлювати зміст прочитаного; поглиблювати знання учнів про важку працю хлібороба; розвивати пам'ять, ерудицію; виховувати дбайливе ставлення до хліба, повагу до праці хліборобів.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань учнів

► **Робота з виставкою книг**

- Які книжки ви читали?
- Які книги з виставки привернули вашу увагу?

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Відгадайте загадку.

- Виріс у полі на добрій землі,
Місце найкраще знайшов на столі. (*Хліб*)

— Хліб — найдорогоцінніший витвір людського розуму, людських рук, людської праці. Хліб — усьому голова. Мабуть, ці слова ви чули багато разів, і вони стали звичними і буденними. Але до хліба не можна ставитися по-буденному. Це святиня людська. І скільки не проходить років і тисячоліть, а він залишається святим і величним завжди.

IV. Обговорення прочитаних творів

1 **Робота над прислів'ями**

— Хліб належить до особливо шанованих символів українського народу. Недарма про нього існує чимало прислів'їв. Проведемо конкурс на кращого знавця прислів'їв про хліб.

► **Гра «Закінчи прислів'я»**

- Хочеш їсти калачі — ... (*не сиди на печі*).
- На чорній землі ... (*білий хліб родить*).
- Паляниця — ... (*хлібові сестриця*).
- Найсмачніший хліб ... (*від свого мозоля*).

— Складіть прислів'я з розсипанки.

Земля а матінка батечко хліб. (*Земля — матінка, а хліб — батечко*.)

Сестриця паляниця хлібові. (*Паляниця — хлібові сестриця*.)

Хліба без бесіда суха. (*Без хліба суха бесіда*.)

2 Тлумачення слова хліб

- Цікаво, що означає слово *хліб*?
- Слово надається нашим Всезнайкам.
- Тлумачні словники української мови дають кілька значень слова *хліб*.

Хліб — це зерно, яке перемелюють на борошно. «Зібрати три мішки хліба».

Хліб — це випечений виріб із борошна. Продукт харчування. «Запашний хліб лежить на столі».

Хліб — це зернові сільськогосподарські рослини. «Достигає хліб у полі».

— Існують і переносні значення цього слова. Їх використання також дуже поширене в нашій мові.

Хліб — це харчі, прожиток. «Заробляти собі на хліб», тобто забезпечувати собі добробут.

Хліб — це заробіток, засіб існування. «Жити на чужих хлібах», тобто на чиемусь утриманні.

Хліб — найголовніше багатство. Не може бути родина багатою, якщо в хаті немає хліба. Тому не дивно, що в нашій мові чимало добрих слів, якими називають хліб.

3 Вікторина «З якого твору ці рядки?»

- Не кидайсь хлібом, він святий! (*М. Рильський «Про хліб»*)
- Від сонця позолота в хліба. (*Т. Коломієць «Хліб»*)
- Як тепло пахне хліб. (*П. Воронько «Пахне хліб»*)

V. Читання нових творів**1 Оповідання Василя Сухомлинського «Борщ зі скибкою свіжого хліба»**

- 1) Самостійне читання оповідання учнями.
 - Як звали синів?
 - Чому в них були такі імена?
 - Чому Працьовитий хвалив материн обід?
 - Чому Ледачому обід здався несмачним?
- 2) Читання оповідання за особами.
 - Чого вчить нас це оповідання?

2 Оповідання Василя Сухомлинського «Шматок хліба»

- 1) Виразне читання оповідання вчителем.
 - Чому вихователь залишив дітей сидіти за столом?
- 2) Читання оповідання учнями «ланцюжком».
 - Що означає вираз «хоч крізь землю провались»?
 - Як ви оцінюєте вчинок Семена Кравченка і солдата Андрія?

VI. Підсумок уроку

— Який висновок можна зробити з сьогоднішнього уроку?

VII. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання ми проведемо за темою «Тарас Шевченко — видатний український поет».

Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

Урок 82

Тема. Квіти — землі окраса. «Квіти — землі окраса» (за Ю. Смоличем).

Прислів'я. Г. Тарасенко «Загадки», О. Орач «Скоромовка»

Мета: навчати дітей виразно читати; формувати вміння виділяти основну думку прочитаного; розвивати спостережливість; виховувати любов до краси куточків рідної природи.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Крокодил до крокодила
Приплива просити мила,
Бо набридло крокодилу
Умиватися без мила.

2 Гра «Розшифруй приказку»

13	1	5	9	10	12	2	3	8	4	7	11	6
неш	зга	ча	нем	не	же	я	но	ко	го	і	здо	су

(Згаяного часу і конем не здоженеш.)

» Вправа «Мікрофон»

— Поясніть, як ви розумієте зміст прислів'я.

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Яка пора року настала?

— Назвіть ознаки весни.

— Теплі промені сонця розтопили сніги, і на проталинах з'явилися перші чарівні квіти. Вони ще маленькі, але дуже бажані після зимових холодів, бо символізують зміну пори року.

— Які весняні квіти ви знаєте?

— Які з них з'являються першими?

Звучить мажорна музика, наприклад, «Вальс» К. М'яскова.

Що найчарівніше буває,
Що може душу розбудити?
Скажіть мені, хто відгадає?
Ви правильно назвали — квіти.

— Сьогодні ми ознайомимося з оповіданням «Квіти — землі окраса» за Юрієм Смоличем.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання «Квіти — землі окраса» (за Юрієм Смоличем)

1) Гра «Рибки». Самостійне мовчазне читання оповідання учнями.

— Оберіть правильну відповідь.

Життя квітів починається з:

- а) пролісків;
- б) рясту;
- в) тюльпанів.

2) Словникова робота.

Сон	цупкий	пнеться
ряст	м'яка	випростовує
пролісок	смілива	починається
фіалка	нетерпляча	з'являється
козелець	рясного	заквітовує

— На які питання відповідають слова першого стовпчика? другого? третього?

3) Читання оповідання учнями «ланцюжком» за абзацами.

— У якій послідовності з'являються в лісі квіти?

— Знайдіть суттєві ознаки проліска, рясту, козелецю, фіалок, сону.

4) Гра «Вгадай квітку за ознаками».

На дошці — малюнки квітів: проліска, рясту, козелецю, фіалки, сону. Учні за ознаками мають відгадати квітку і показати її на картинці.

- Ніжна, смілива, нетерпляча.
- Фіалкова, тепла, сонячна.
- Жовтий, гарячий, м'який, ніжний.
- Ніжні, радісні.
- М'який, волохатий.

5) Гра «Читає Незнайко».

Учитель читає текст, навмисне припускаючись помилок. Учні повинні прочитати речення без помилок.

6) Гра «Що за чим?».

— Розмістіть малюнки квітів у тому порядку, в якому вони згадуються в тексті. (*Проліски, ряс, козелець, фіалки, сон*)

» **Цікаво знати!**

Вісниками весни в Україні називають проліски. Вони квітнуть навіть при нульовій температурі. Виявляється, що в цей час температура всередині квітки близько восьми градусів тепла. Квітка влаштована так, що її чашечка, немов маленьке дзеркальце, вбирає сонячне проміння. Не страшні проліску нічні приморозки. Він здатен витримати й десятиградусний мороз.

2 Опрацювання прислів'їв» **Робота в групах**

— Прочитайте виразно прислів'я. Поясніть їх значення.

3 Опрацювання загадок Галини Тарасенко

— Які слова допомогли відгадати загадки?

V. Підсумок уроку

— Що нового дізналися на уроці?

— Спробуйте вгадати квітку.

Я — перша квіточка весни,
 Я — пролісковий цвіт.
 Я — пережив зимові сни
 І знов родивсь на світ.
 Зелені рученьки мої
 Листочками зовуть.
 Я полюбив ліси й гаї,
 Живу я здавна тут.
 У мене очі голубі,
 Такі, як неба синь.
 Росту між кленів, між дубів,
 Люблю і сонце й тінь. (*Пролісок*)

— За якими ознаками ви впізнали пролісок?

— А тепер послухайте вірш про ще одну весняну квітку.

З-під снігу я пробився,
 Бо силу добру маю.
 Своім біленьким цвітом
 Я землю прикрашаю.
 Мені морози не страшні,
 Повірте, друзі милі.
 Ви тільки нас охороняйте,
 Й весною в лісі не зривайте. (*Підсніжник*)

— З яким проханням звертається до вас підсніжник?

VI. Домашнє завдання

Дізнайтеся про інші весняні квіти. Де і коли вони розквітають? Які їхні суттєві ознаки?

Урок 83

Тема. Приклади своє сумління, а природа тобі віддячить. П. Воронько «Липка». Г. Чубач «Я беру своє відерце»

Мета: удосконалювати навички усвідомленого, виразного читання художніх творів; навчати правильно оцінювати вчинки дійових осіб; розвивати читацькі навички, об'разне мислення; виховувати працелюбність, бажання допомоги природі.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Вправи для розвитку артикуляції

- Повний вдих і видих носом.
- Вимовляти голосні звуки без голосу.
- Міцно закрити рот. Язиком торкатися то лівої, то правої щоки.
- Голосно цокати язиком.

2 Робота над скоромовкою

Росте липа біля Пилипа.

3 Гра «Перестав усе, як треба»

Засобакали гавки.
 Закицькали нявки.
 Закачкали кряки.
 Забаранили беки.
 Зажабали кваки.
 Закізкали меки.
 За зірки сховалось небо.

III. Перевірка домашнього завдання

Розповіді учнів про весняні квіти.

— Як потрібно ставитися до природи, щоб вона нас радувала своєю красою і неповторністю?

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Прочитайте прислів'я, поясніть його значення.

Охт рпо юлзем аедб, муот онав еатрпоев.

(Хто про землю дбає, тому вона повертає.)

— Що потрібно робити, щоб дари природи були на нашому столі, щоб деревця радували прохолодою в літню спеку, ми дізнаємося сьогодні на уроці.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Платона Воронька «Липка»

- 1) Гра «Бджілки. Напівголосне читання вірша учнями.
— Від чийого імені ведеться розповідь у вірші?
- 2) Читання вірша учнями «ланцюжком».
— Продовжте речення: «Липка просить: не ламай мене, ...»
— Що обіцяє липка?
- 3) Гра «Диктор телебачення».
Прочитати вірш, періодично відриваючи очі від тексту, щоб подивитися на глядачів.
— Поясніть значення висловів: медовим цвітом зацвіту; підеш у світ широкий; вранці серед маю.
- 4) Гра «Розвідники».
— Знайдіть у вірші слова — назви ознак.
— Скільки речень у вірші?
— Які вони за метою висловлювання?
- 5) Гра «Дочитай речення».
Учні слухають початок речення, яке читає вчитель (*або учень, який гарно читає*), клас хором додає його кінцівку.

» Фізкультхвилинка

Раз, два, три, чотири.
Три, чотири, раз, два.
Розболілась голова.
Треба трішки відпочити,
Щоб нового ще навчитись.
Підтягнулися,
Присіли,
Пострибали,
Знову сіли.
Вийшла пауза мала —
До роботи нам пора.

2 Опрацювання вірша Ганни Чубач «Я беру своє відерце»

- 1) Гра «Рибки».
Мовчазне читання учнями вірша, кожен — у своєму темпі.
— Який настрій у вас після прочитання вірша?

— У якому темпі слід читати вірш? (*Енергійно, швидко, із радистю*)

2) Словникова робота.

— Прочитайте «пірамідки» слів.

БЕ . РУ	ВО . ДУ
ВІДЕ . РЦЕ	ОГІ . РКИ
ПОМІ . ДОР	ЩОРА . НКУ
ВИГЛЯ . ДАЛИ	ЧЕРВО . НІЮТЬ

3) Хорове читання вірша (*повільно, швидко, скоромовкою*).

4) Аналіз змісту вірша. Вибіркове читання.

— Чому дівчинка поспішає на город?

— Які овочі чекають дівчинку на городі?

— Чому вони її впізнають?

— Як дівчинка доглядає за овочами?

5) Гра «Відшукайте риму».

Учні відшукують у вірші слова, що римуються.

6) Гра «Що з чим пов'язане?».

Біжу мерщій по воду, бо...

Не спали, бо...

Впізнають, бо...

7) Розвиток мовлення. Вправа «Мікрофон».

— Чи доводилося вам доглядати за овочами? Розкажіть.

8) Робота в групах.

— Які малюнки можна намалювати, щоб діти, які не читали цей вірш, зрозуміли його зміст?

VI. Підсумок уроку

— Що спільного у творах, які ми сьогодні прочитали? Чого вони нас учать?

— Прочитайте прислів'я. Яке з них найбільше відповідає творах, які ми прочитали?

Дерево криве,...

...солодко з'їси.

Гірко поробиш,...

...нема плода.

Без труда — ...

...та яблука солодкі.

VII. Домашнє завдання

Виразно читати вірші.

Урок 84

Тема. Найвеселіший місяць — травень. О. Копиленко «Найвеселіший місяць»

Мета: формувати вміння сприймати зміст твору; учити орієнтуватися в тексті, аналізувати і виділяти головне; продовжити ознайомлення учнів із ознаками весни; розвивати вміння обмінюватися думками, слухати товариша; виховувати любов до природи.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Вправи для розвитку артикуляції

- «Цокання» язиком у ротовій порожнині.
- Набравши повітря, якнайдовше вимовляти слово *ні* з поступовим видихом (*тричі*).
- «Маятник» — ротик відкритий в усмішці, язик рухається від лівої щоки до правої (*десять разів*).
 - Вітерець у лісі — ш-ш-ш.
Повзе вуж у траві — с-с-с.
Прилетів жук — ж-ж-ж.
Заспівав комарик — з-з-з.
Пролетів птах — шух-шух-шух.
Запихкав їжачок — пих-пих-пих.
Дзюркоче вода у струмочку — дз-дз-дз.
Забриніла бджілка — дж-дж-дж.

2 Робота над скоромовкою

Павло і Пилипко
Поливали липки.
Виросли липки
У Павла і Пилипка.

III. Перевірка домашнього завдання

Конкурс на краще читання вірша.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

- Назвіть весняні місяці.
- Як ви вважаєте, який з них найвеселіший?
- Що думає з цього приводу Олександр Копиленко, ми дізнаємося з його оповідання.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання оповідання Олександра Копиленка «Найвеселіший місяць»

1 Гра «Рибки». Самостійне мовчазне читання оповідання учнями

— Який весняний місяць найвеселіший?

2 Словникова робота

Читання «луною» за вчителем слів: найвеселіший, птаство, вічарики, затаївся, відцвісти, насіннячко, найгучніший, шугають, невтомний.

3 Читання тексту учнями «ланцюжком»

— Голоси яких птахів почув оповідач?

— Подивіться на них. (*Демонстрування картинок або слайдів.*)

» Релаксаційна пауза

— Зараз ми послухаємо голоси птахів. Уявіть себе серед весняної природи. Сядьте зручно, заплющте очі і приготуйтеся послухати голоси птахів.

— Голоси яких птахів ви почули?

4 Гра «Котик і мишка»

Першою починає читати «мишка». Коли вона прочитає декілька слів або речення, то починає читати «котик». Він намагається наздогнати «мишку». Гра припиняється, коли обидва учні читають одне і те саме.

5 Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання

— У кого найгучніший, чистий голос? Прочитайте.

— Знайдіть абзац, у якому описано кульбабу.

— Які порівняння використав письменник?

— Чому, на думку автора, травень — найвеселіший місяць?

Обґрунтуйте свою відповідь, звертаючись до тексту.

6 Гра «Розвідники»

— Скільки абзаців у тексті? (6)

— Який абзац найкоротший? Скільки в ньому речень?

— Який абзац найдовший? Скільки в ньому речень?

— Знайдіть абзац, у якому два речення.

— Прочитайте окличні речення.

7 Гра «Хвости»

Учитель читає початок речення, учні відшуковують це речення і дочитують його до кінця.

8 Гра «Упізнай предмет за ознакою»

Найвеселіший (*місяць*);
 найгучніший (*голос*);
 невтомний (*співак*);
 біла, прозора (*шапочка*);
 малесенькі, пухнасті (*парашутики*);
 темна (*хмара*);
 весняний, травневий (*зрїм*).

VI. Підсумок уроку**» Гра «Закінчи речення»**

- На уроці я дізнався...
- Найбільше мені сподобалось...
- Я запам'ятав...

VII. Домашнє завдання

— Які твори Олександра Копиленка ви вже читали? Про що вони? Підготуйтеся про це розповісти.

Урок 85

Тема. При сонці тепло, а біля матері добре. А. Костецький «Все починається з мами»

Мета: удосконалювати навички читання поетичних творів; продовжити роботу над образними висловами; учити формулювати оціночні судження; розвивати вміння чітко визначати головну думку твору; виховувати почуття любові й пошани до матері.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент****II. Мовленнєва розминка****1 Робота над скоромовкою**

Хоче залізти в шафу кішка,
 Шурхотить у шафі мишка.

2 Гра «Нумо, прочитай!»

— Розв'яжіть приклади та прочитайте слова.

Яр + блу + кома – рма = ... (*яблуко*);

Як + ківі + рис – вік – ис = ... (*якір*);

Гол + рома + ха – мала = ... (*горох*);

Сік + дон + це – ікд = ... (*сонце*).

3 Гра «Знайди слово в слові»

Пороги (*роги*), калина (*лин*), парасолька (*пара*), машина (*шина*), оселя (*осел*).

III. Перевірка домашнього завдання

Розповіді дітей про творчість Олександра Копиленка.

IV. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку**1 Робота в парах**

— Складіть і прочитайте прислів'я.

Дитина плаче,	а дитя — матері.
Мати одною рукою б'є,	а матері боляче.
У кого є ненька,	а другою гладить.
Птах радіє весні,	в того голівонька гладенька.

2 Гра «Збери прислів'я»

— Прочитайте в порядку зростання.

① нема ③ краму ⑤ купити ② того ⑥ маму ④ щоб
(Нема того краму, щоб купити маму.)

— Поясніть, як ви розумієте складені прислів'я.

— Про кого ці прислів'я?

3 Розповідь учителя

— Мама — порадиця і рятівниця. Її сердечність, ніжність, душевна теплота — особливі. Вона довічна, непідкупна, істинна. Мати — найближча людина, яка піклується про нас, незалежно від нашого віку, статусу, сімейного стану, майже єдина людина, яка любить нас безумовною, щирою любов'ю.

Кожної другої неділі травня відзначають поважне свято — День Матері. Це міжнародне свято. Історія свята така: у 1908 році молода американка Анна Джервіс з Філадельфії виступила з ініціативою вшанування матерів у пам'ять про свою матір, яка передчасно померла. В 1910 році штат Вірджинія перший визнав День Матері як офіційне свято. В Україні його офіційно відзначають, починаючи з 2000 року.

**V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.
Опрацювання вірша Анатолія Костецького
«Все починається з мами»****1 Читання вірша вчителем**

— Як ви розумієте заголовок?

— З якою інтонацією слід читати вірш? (*Урочисто*)

2 Словникова робота

Читання стовпчиків слів «луною» за вчителем.

Літо	гору
моря	штурмом
океани	перетворити
здолати	найдорожче
пустелі	починається

» «Довідкове бюро»

Здолати — підкорити, приборкати.

Хащі — густі зарості кущів, дерев.

3 Гра «Бджілки»

Самостійне напівголосне читання вірша учнями, кожен — у своєму темпі.

— У яких словах передається головна думка твору?

4 Гра «Диктор телебачення»

Читати текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

5 Гра «Відшукайте риму»

Зробити — літо;
здолати — узяти;
хащі — нізащо;
словами — мами.

6 Слухання пісні «Росте черешня в мами на городі»

(сл. М. Лукіна, муз. П. Горчинського)

7 Гра «Продовжте речення»

- Я люблю свою маму за те...
- Я бажаю всім мамам на світі...

VI. Підсумок уроку

— Кому був присвячений сьогоднішній урок?

Пам'ятаймо, милі діти,
Пам'ятаймо завжди з вами,
Що для нас у всьому світі
Найдорожчі — наші мами.

VII. Домашнє завдання

Підготувати розповідь про маму.

Урок 86

Тема. На зеленому горбочку. Леся Українка «На зеленому горбочку». Підсумок за темою

Мета: продовжувати ознайомлення учнів з творами великої української поетеси Лесі Українки; удосконалювати навички виразного читання; навчати дітей помічати красу і неповторність природи, сприймати змальовані словами образи природи рідної землі у віршованих текстах; розвивати пам'ять, естетичний смак; виховувати любов до рідного краю.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Жив жучок між бур'янами,
Жив без тата і без мами.
Жив і жив, і не тужив —
Жовтим листям ворухив.
Жаба квакнула: «Попався!»
Жук завмер — так налякався.
Г. Чубач

— Знайдіть слова — назви предметів. Утворіть від них слова зі зменшувально-пестливим значенням.

Жук — жучок, бур'ян — бур'янець, тато — татусь, мама — мамочка, матуся, листя — листячко, жаба — жабка.

2 Робота над скоромовкою

Заболіло горло в горили —
Бо горила багато говорила.

III. Перевірка домашнього завдання

Розповіді учнів про маму.

IV. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку

1 Гра «Живі склади»

В учнів на голові — корони зі складами. Вони шикуються, утворивши слова *Лесі Українка*.

- Що ви знаєте про Лесю Українку?
- Які твори поетеси вам відомі?

2 Розповідь учителя

— Видатна українська поетеса Леся Українка (*Лариса Петрівна Косач*) дуже любила природу. Маленькою вона бігала лісами і луками, плела віночки, співала пісні, заслуховувалася казками і переказами.

Природа щедро обдарувала Лесю, дала не лише поетичний хист, але й неабиякі здібності до музики, малювання. І водночас прирекла на постійні муки від тяжкої хвороби.

Узимку 1881 року, коли Лесі було десять років, в Луцьку на річці Стир дівчинка застудила ноги в крижаній воді. Саме з того часу вона занедужала — почала боліти нога, потім — рука. На дванадцятому році життя Лесі в Києві прооперували ліву руку, що позбавило її можливості грати на фортепіано. Пізніше, у Берліні, Лесі прооперували ногу, але туберкульоз прокинувся у легенях, а потім уразив нирки. Через хворобу вона ніколи не вчилася у школі, однак зуміла стати високоосвіченою людиною. Самостійно вивчила французьку, англійську, італійську, німецьку, польську, болгарську, старогрецьку, латинську мови. Леся Українка стала високоосвіченою людиною завдяки своїй надзвичайній силі волі.

**V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.
Опрацювання вірша Лесі Українки «На зеленому горбочку»****1 Читання вірша вчителем**

— Про що цей вірш?

2 Гра «Бджілки»

Напівголосне читання вірша учнями, кожен — у своєму темпі.

— Як поетеса ставиться до хати?

— Які слова про це свідчать?

— Знайдіть у вірші порівняння.

— Що вони передають?

3 Хорове читання вірша (скоромовкою, повільно, швидко)**4 Гра «Знайди рими»**

Горбочку — (*садочку*);

хатинка — (*дитинка*);

виглядати — (*мати*);

хатинки — (*дитинки*);

засвітило — (*звеселило*).

5 Гра «Актори»

За завданням учителя прочитати:

- а) захоплено;
- б) здивовано;
- в) байдуже.

6 Гра «Доберіть ознаку»

Горбочок — ... (*зелений*);
хатинка — ... (*біла*);
дитинка — ... (*маленькая*).

VI. Підсумок за темою

Проводиться за запитаннями підручника.

VII. Домашнє завдання

Відповісти на запитання в кінці розділу.

КАЗКИ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ**Урок 87**

Тема. Як пословиш, так і їстимеш. І. Франко «Лисичка і Журавель»

Мета: дати дітям поняття «авторські» (*літературні*) казки; вчити аналізувати зміст твору, давати характеристики героям; розвивати техніку читання; виховувати бажання працювати в колективі та самостійно.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент****II. Оголошення мети та завдань уроку**

— Діти, сьогодні на уроці ми працюватимемо за таким планом.

План роботи — на дошці.

1 Вправа «Очікування»**2 Ознайомлення з авторськими (*літературними казками*)****3 На гостині у Лисички та Журавля**

— Я дуже рада працювати з вами. Хоча на вулиці ще холодно, але мене зігріватимуть на уроці ваші теплі усмішки і гарячі добрі сердечка. У кожного з вас на парті лежить сердечко. Погляньте на нього — і воно вам підкаже, що ви «очікуєте» від сьогоднішнього уроку. Пам'ятайте, що починати слід зі слів: «Я очікую...».

► Вправа «Очікування»

Діти називають слова-очікування, прикріплюють свої сердечка до дошки.

— Подивіться, які гарні сердечка будуть працювати з нами на уроці! Сподіваюсь, кожне з них поповниться частинкою доброти, щирості, любові від сьогоднішнього уроку.

А я очікую, що ви правильно, точно і красиво будете висловлювати свої думки, фантазувати, уявляти; злагоджено працювати у групах; гарно читати і давати відповіді на запитання.

III. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Зустріч із казкою

До класу заходить дівчинка Казка.

К а з к а

Ідіть завжди до школи
Веселі, не сумні,
Шукайте дива, радості
У казочці моїй...

— Любі діти! А чи знаєте ви казки?

— Відгадайте казочку.

- Сидів він на віконечку,
Як маленьке сонечко,
Від діда з бабусею утік,
Побіг у ліс і раптом зник. («Колобок»)
- Знесла яєчко золоте,
Зраділи дуже дід і баба.
Ви, діти, знаєте її —
Та це ж... («Курочка Ряба»).
- В охайненькій хатині
Голосистий півник жив,
І від рання до смеркання
Працювати він любив.
Ще жили з ним мишенята,
Круть і Верть їх звали.
Цілий день, ледачі,
У полі стрибали.
До роботи неохочі,
А як їсти — тут як тут.
Пригадайте, милі діти,
Як цю казочку зовуть? («Колосок»)
- Із якої казки я,
Бичок-третячок?

Із соломи дід зробив,
Бік смолою засмолив. («Солом'яний бичок»)

К а з к а. Молодці діти! Я бачу, ви знаєте ці казочки. А хто їх придумав?

Д і т и. Ми не знаємо автора.

К а з к а. Правильно. У цих казочок немає одного автора, адже йшли вони до нас із давніх-давен, переказувалися від одного покоління до іншого. І тому вони мають одну назву: народні.

У ч и т е л ь. А сьогодні ми з вами почнемо ознайомлення з казками, у яких автор відомий. Ці казки називаються літературними, або авторськими.

— Повторіть і запам'ятайте ці назви.

— Казочка, з якою ми ознайомимось сьогодні, називається: сичЛика і раЖувель. (*Запис на дошці деформований.*)

— Хто прочитає деформовані слова і здогадається про назву казки?

— Що ви знаєте про Лисичку, її поведки, поведінку? (*Демонстрування малюнка Лисички.*)

— У яких казочках ви зустрічалися з нею?

— А хто такий Журавель? (*Демонстрування малюнка Журавля.*) І що ви про нього знаєте? (*Відповіді дітей.*)

— Казку «Лисичка і Журавель» написав відомий український письменник Іван Франко. Послухайте цю казку.

Учитель читає казку «Лисичка і Журавель» із книги І. Франка.

— Чи сподобалася вам ця казка? Чим? (*Відповіді дітей.*)

2 Опрацювання казки Івана Франка «Лисичка і Журавель»

1) Читання казки учнями мовчки.

2) Перевірка розуміння прочитаного тексту. «Голосування ногами».

Учитель пропонує учням розподілитися на 2 шеренги:

- права шеренга — «Я вважаю, що твердження правильне»;
- ліва шеренга — «Я вважаю, що твердження неправильне».

— Чи згодні ви, що Журавель учинив правильно?

— Чи потрібно було віддячити Лисичці?

— Чи завжди Лисичка з Журавлем приятелюватимуть?

— Чи можна першу частину казки назвати «Добра і щира Лисичка»?

► Фізкультхвилинка

3) Аналіз змісту прочитаного твору.

— Знайдіть у казці зачин, основну частину, кінцівку.

- Дайте характеристику героям. Розкажіть про них.
- Якою в казці була Лисичка?
- Яким був Журавель?
- Дайте відповіді на запитання, розміщені в кінці тексту.
- Про що ця казка? Чи знайома вона вам?
- Прочитайте, як Лисичка частувала Журавля.
- Як Журавель віддячив Лисичці?
- Чому Лисичка зареклася дружити з Журавлем?
- Поділіть казку на дві частини. Як можна назвати кожную з них?
- Які почуття слід передати, читаючи слова Журавля, коли він був на гостині у Лисички і в себе вдома?
- Підготуйтеся до стислого переказу казки.

4) Переказ казочки учнями.

Учитель одночасно демонструє малюнки з книги І. Франка «Лисичка і Журавель».

IV. Підсумок уроку

— Отже, наш урок добіг кінця. Що ж нового на ньому ми дізналися? *(Казки бувають не тільки народними, а й літературними, або авторськими.)*

- З якою казкою ми ознайомилися?
- Чого вона нас навчила?
- Що нового, хорошого потрапило у ваше сердечко?

» Гра «Незакінчене речення»

«Я сьогодні на уроці зрозумів...»

V. Домашнє завдання

Читати та переказувати казочку «Лисичка і Журавель».
За бажанням проілюструвати казку.

Урок 88

Тема. Урок позакласного читання. Тарас Шевченко — видатний український поет

Мета: розширювати знання учнів про життя і творчість Т. Г. Шевченка; збагачувати словниковий запас учнів; розвивати навички свідомого, правильного та виразного читання, критичне мислення, творчі здібності дітей; виховувати почуття гордості за Україну, за її національного генія.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Оголошення теми і мети уроку

— Сьогоднішній урок присвячений видатному українцеві — Т. Г. Шевченкові.

— Що ви знаєте про Тараса Григоровича?

Темної ночі перед світом 9 березня в селі Моринці, на Звенигородщині, в хаті Григорія Шевченка, кріпака пана Енгельгардта, народився хлопчик, майбутній великий співець України Тарас Григорович Шевченко.

Минає рік, два, п'ять років. Зростає малий Тарас. Батьки — на панщині, брат — десь пастишить, сестра на городі, а Тарас — по бур'янах. Не любив хлопець сидіти в темній хаті, не любив сумних розмов про злидні, про горе. Все було тікає з хати до сонця, на простори. Чого-чого тільки він не наслухається — все про тих же панів: і як людей били, і як продавали людей, на собак мінjali, засилали в Сибір, в москалі голили.

Тяжка доля дісталася і Тарасові.

Батьки рано померли, і пішов хлопець поневірятися: пас гусей, овець, носив у школу воду, у дяка дрова рубав, дітей глядів. Та була в нього тяга до малювання та писання віршів.

1-й учень

У тяжкій неволі
Ріс малий Тарас.
Він не вчився в школі,
Він ягнята пас.

2-й учень

Вмерли мама й тато...
Сирота — в дяка,
Тут була в хлоп'яти
Грамота гірка.

3-й учень

В пана — бусурмана
В Петербурзі дім.
Кріпаком у пана
Був Тарас у нім.

4-й учень

Хоче малювати,
Прагне він до знань,
Та за це багато
Зазнає знущань.
За ясну свободу,
Світле майбуття —
Він віддав народу
Все своє життя!

— Поховано Тараса Григоровича Шевченка над Дніпром — на високій Чернечій горі, яку зараз називають Тарасовою.

III. Робота з виставкою книг

- Які книжки бачите на виставці?
- Які з них ви читали?
- Знайдіть на виставці «Кобзар».
- У кого вдома є «Кобзар»?

IV. Обговорення прочитаних творів

— Які твори Т. Г. Шевченка ви читали вдома?

1 Конкурс на кращого читця віршів Т. Г. Шевченка

2 Конкурс «Чи знаєш ти твори Т. Г. Шевченка?»

- ...соловейко в темнім гаї сонце зустрічає... («Світає, край неба палає...»)
- ...сім'я вечеря коло хати, вечірня зіронька встає... («Садок вишневий коло хати...»)
- ...хлюпочуться качаточка поміж осокою... («Тече вода із-за гаю...»)
- ...пташечка зраділа і защебетала... («Зацвіла у лузі червона калина...»)
- ...у Дніпра веселочка воду позичає... («Зоре моя вечірняя...»)
- ...ще треті півні не співали, ніхто ніде не гомонів... («Рече та стогне Дніпр широкий...»)

3 Слухання пісні «Рече та стогне Дніпр широкий...»

V. Читання творів про Т. Г. Шевченка

1 Л. Большаков «Випадок»

- 1) Виразне читання оповідання вчителем.
— Яким було дитинство Тараса?
- 2) Читання оповідання учнями «ланцюжком».
- 3) Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання.
— Що зникло у солдата?
— Кого звинуватили у крадіжці?
— Хто насправді вкрав гроші у солдата?
— Яких знущань зазнав малий Тарас?
— Хто щиро співчував хлопчикові?
— Який подарунок він отримав від сестри Катерини?

2 В. Ковалюк «Тарасів сон»

- 1) Самостійне мовчазне читання оповідання учнями.

- 2) Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання.
- Які думки оволоділи Тарасом того вечора?
 - Куди він побіг, ховаючись від мачухи?
 - Хто приснився Тарасові?
 - Що сказала мати синові уві сні?
 - Про що він просив померлу маму?

VI. Підсумок уроку

— Тяжким було життя великого Кобзаря. Україні він віддав своє життя і мріяв бачити свій народ вільним і щасливим. До своїх нащадків він звертався зі словами:

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

- Український народ пам'ятає свого великого Кобзаря.
- Як увічнена пам'ять Т. Г. Шевченка?

VII. Домашнє завдання

- Наступний урок позакласного читання проведемо за темою «А вже весна, а вже красна...»
- Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

Урок 89

Тема. Літературні казки у віршах. Марійка Підгірянка «Безкінечні казочки»
Мета: удосконалювати техніку читання віршованих творів, виразність, артистичність читання; розвивати вміння аналізувати прочитане, давати відповіді на запитання; виховувати любов до художнього слова.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Проспівав дзвінок —
Починається урок.
З божої ласки,
З цікавої казки.

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Миші в шафі шаруділи
Шість шарфів шерстяних з'їли.

2 Читай тільки назви тварин!

Зайчик, парта, стіл, морозиво, бегемот, тигреня, смерека, рушник, слон, радість, козеня, підручник, стілець, антилопа, кішка, собака, подушка.

III. Перевірка домашнього завдання

» Робота в парах. Гра «Обличчям до обличчя»

Діти повертаються одне до одного і по черзі переказують казку.

IV. Актуалізація опорних знань. Повідомлення теми і мети уроку

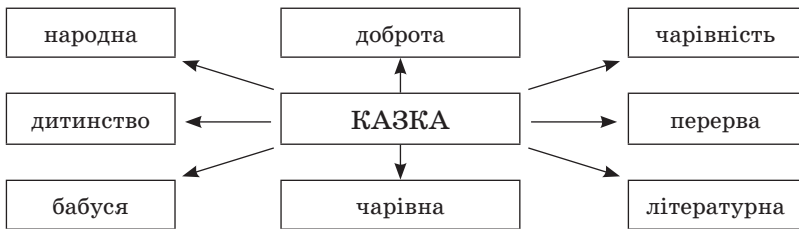
— Який розділ ми почали вивчати?

В мене на дошці розсипалися букви. Побудуймо з них слово!

а а з к к

(казка)

» Побудова «асоціативного куща» до слова *казка*

— Які казки називаються літературними?

— Чим вони відрізняються від народних?

— Сьогодні ми ознайомимося з «Безкінечними казочками» Марійки Підгірянки.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.

Опрацювання «Безкінечних казочок» Марійки Підгірянки

1 Читання «Безкінечних казочок» учителем

— Про що свідчить назва «Безкінечні казочки»?

2 Словникова робота

Читання «луною» за вчителем слів: *тривожна, спритно, дзюбав, в'язку, упертий, громаді, доведеться.*

3 Читання казочок учнями «ланцюжком» за строфами

— Про що була перша казочка? друга? третя? четверта? п'ята?

— Чому поетеса не досказала жодну казочку?

— Чи почули ви ще казки?

— Яка казка сподобалася вам найбільше?

— А тепер відгадайте загадки.

- Хто під кущиком в гніздечку
З ніжкою скаліченою жив?
Хто дідусеві й бабусі
Вірою-правдою служив,
Поки пір'ячко рябеньке
В піч не вкинули старенькі?
Геть дівчина полетіла,
З ними жити не схотіла. («Кривенька качечка»)
- Що за казочка така?
Хтось образив їжака.
І сказав йому, що в нього
Некрасиві криві ноги.
А їжак його провчив,
Поважать себе навчив,
З ним він сміло позмагався,
З перемогою зостався. («Заєць та Їжак»)
- Хто рубав у лісі дрова?
Хто в цей час сидів удома?
Хто наказував: «Сиди!
З лискою не говори!»
Хто не слухався поради?
Кого лиска знов украла?
Хто кричав, як тільки міг,
Щоб друг йому допоміг?
Хто це, друзі?
Що за казка?
Розкажіть мені, будь ласка. («Котик і Півник»)

4 Гра «Добери риму»

Казку — в'язку;
дрібненько — швиденько;
солodka — коротка;
другу — лугу;
печі — речі;
сказала — літала;
влетіла — не вміла;
можна — тривожна;
знати — чекати;
п'яту — кімнату;
вуха — слуха;
раді — громаді...

VI. Підсумок уроку

- З якою казкою ознайомилися на уроці?
- Хто її автор?

VII. Домашнє завдання

Придумати коротеньку казку-мініатюру.

Урок 90

Тема. Дружбу дружбою шукають. Микола Трублаїні «Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку»

Мета: учити дітей виразного читання тексту казки, виявляючи інтонацією своє ставлення до зображеного; розвивати вміння визначати дійових осіб, давати їм характеристику; виховувати бажання працювати в колективі та самостійно.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Ось і все, дзвенить дзвінок,
В гості йде до нас урок.
Буде він у нас цікавий —
В ньому казочок чимало.

II. Перевірка домашнього завдання

1 **Виразне читання «Безконечних казочок» Марійки Підгірянки**

2 **Перевірка складених казочок-мініатюр**

» **Вправа «Мікрофон»**

В уявний «мікрофон» діти по черзі зачитують свої казочки-мініатюри. Учні передають його одне одному, по черзі беручи слово. Говорить тільки той, хто отримує мікрофон. Відповіді дітей не коментуються.

Аркуші з казочками-мініатюрами складаються до альбому «Наші скарбнички».

III. Оголошення теми та мети уроку

— Сьогодні ми ознайомимося з казкою Миколи Трублаїні «Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку».

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 **Розповідь учителя про Миколу Трублаїні**

— З автором казки, Миколою Трублаїні (*справжнє ім'я — Трублаєвський Микола Петрович*), ми зустрічаємося вперше.

Народився він у 1907 році на Вінниччині у дуже бідній сім'ї. Батько його поїхав заробляти гроші у Сибір на лісорозробки. А Миколу виховували мама і бабуся. Мама у нього була вчителькою і часто брала його із собою до школи. У віці 5 років хлопчик міг читати, був працелюбним, умів наслідувати голоси людей, птахів.

Коли Микола Трублаїні виріс, він багато подорожував. Відвідував Сибір, Чукотку, Якутію, Камчатку, Карелію, Помор'я, Кавказ, Крим. Все побачене і почуте він записував у своєму щоденнику. А потім писав оповідання, нариси, казки.

Коли почалася Велика Вітчизняна війна, він добровольцем пішов на фронт. В одному з боїв біля міста Мелітополя його було поранено осколком бомби. Коли його перевозили у санітарному поїзді, що прямував на Ростов, у ніч з 5-го на 6-те жовтня 1941 року він помер. Похований у братській могилі разом з іншими бійцями біля залізничного насипу недалеко від міста Ровеньки.

Учитель демонструє портрет Миколи Трублаїні.

2 Ознайомлення з казкою Миколи Трублаїні «Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку»

» Читання тексту із зупинками

Учитель розподіляє текст на частини. Після читання кожної частини проводиться рефлексія діяльності учнів із застосуванням прийому прогнозування, тобто від учнів вимагається вміння передбачати деякі висновки або наслідки з опрацьованого матеріалу.

3 Робота над казкою

1) Робота за картками.

Кожен учень отримує картку з ключовими виразами: рибка, лебідь, черевички, жабка, горобчик, дівчинка Наталочка.

— На зворотній стороні намалюйте малюнок до цих слів.

— Про що може бути казка? (*Заслуховуються дитячі передбачення.*)

2) Читання казки вчителем частинами.

Після читання кожної частини діти розкривають своє передбачення.

» Складання таблиці передбачень

Що, на вашу думку, дійсно станеться?	Які докази ви маєте?	Що сталося насправді?

Заповнення таблиці — під час читання кожної частини.

Діти самостійно роблять висновок.

» Фізкультхвилинка

4 Аналіз змісту прочитаної казки

— Чого ж навчає нас ця казочка? (*Завжди приходите на допомогу тим, хто цього потребує.*)

- 1) Самостійне читання казки.
- 2) Відповіді на питання за змістом прочитаного.
 - Хто жив у глибокому озері?
 - Кого зустрів великий білий лебідь?
 - Що попливла шукати рибка?
 - Чому вона плакала під очеретом?
 - Про що розмовляли між собою рибка і жабка?
 - Про що жабка попросила горобчика-молодчика?
 - Чому горобчик полетів у садок?
 - Чи допомогла горобчику Наталочка? Чим?

5 Розповідь казочки за малюнками

» Робота в парах

Після того, як діти одне одному розкажуть казочку за малюнками, вони беруться за руки і піднімають їх угору. А самі придумують запитання до казки.

Далі пари обмінюються запитаннями і дають на них відповіді.

6 Визначення дійових осіб, їх характеристика

- Скільки дійових осіб у цій казці?
- Які вони?

7 Читання казки за особами

V. Підсумок уроку

- Чого вас навчила ця казочка?
- Чи відповідають змісту казки слова: «Друзі пізнаються в біді»?

Скоро продзвенить дзвінок
І скінчиться наш урок.
Будемо відпочивати,
А казки — не забувати!

VI. Домашнє завдання

Виразно читати і детально переказувати казку.

Проектантам дізнатися про життя риб, лебедів, горобців, жаб, лисиць. (*Призначаються охочі учні.*)

Урок 91

Тема. Кожен повинен мати свій голос. В. Каменчук «Як лиска голосок собі кувала»

Мета: формувати в учнів уміння аналізувати твори за змістом; збагачувати словник дітей новими словами; розвивати техніку читання віршованих творів; вміння знаходити головну думку творів; виховувати почуття гідності, любов до всього, що створила природа.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

— Для того, щоб урок наш був цікавим, минув швидко і з користю, ми повинні зламати кригу відчуженості, згуртуватися. Зараз виконаємо вправу «Криголам».

Отже, наш урок повинен бути...

У — урожайний (*на нові знання*).

Р — розвивальний,...

О — організований,...

К — красивий,...

II. Мовленнєва розминка

1 Гра «Які слова не такі, як інші?»

Жовторотий журавлик жадібно жував жуйку.

— Журавлику, — каже журавлиха, — жуйку жуєш?

Страх! Жуй жучків, журавлику, жабку жирненьку.

Жуйку журавлики не жують.

— Яким звуком починаються всі слова у цих реченням?

— Який це звук?

— Які слова починаються іншим звуком? (*Страх, не, каже*)

2 Робота над чистомовкою

Язык угору — ша-ша-ша.

Наша Маша в ліс пішла.

Язык донизу — са-са-са.

Укусила в ніс оса.

Язык угору — ши-ши-ши.

Машу в лісі ми знайшли.

Язык донизу — си-си-си.

Вуса, вуса у оси.

III. Перевірка домашнього завдання

— Яку казку читали вдома?

— Хто її автор?

- Що трапилося зі сріблястою рибкою?
- Хто хотів допомогти рибці?
- А що ви знаєте про цих тварин (*рибку, жабку, лебедя, горобчика*)?

— Давайте вислухаємо наших проєктантів. (*Діти зачитують свої повідомлення, які вони підготували вдома, про кожну тварину.*)

Перевірка читання та розповіді казки здійснюється у малих групах. Діти об'єднуються у п'ять груп. Кожна група займає своє місце біля відповідної цифри (1, 2, 3, 4, 5). Групи обирають лідерів, які здійснюють перевірку кожного учня на читання та переказу казки. Кожну групу захищають по одному представникові. Цих дітей заслуховують усі учні. Відбувається колективне обговорення відповідей дітей та їх оцінювання.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Робота над загадкою

— Послухайте, хто завітав до нас сьогодні на урок.

- Я — красуня рудохвоста,
До гусей ходжу у гості,
Зайчиків, мишей полюю,
Навіть сливами ласую. (*Лисиця*)

— А що ви знаєте про цю тварину? (*Відповіді дітей.*)

— А тепер послухаємо нашого проєктанта. Він нам зачитає все, що знайшов удома у додатковій літературі про лисичку. (*Виступ учня*)

— А ви знаєте, як гарно лисичка може співати? Давайте послухаємо запис її пісеньки «Я — лисичка, я — сестричка...»!

Звучить пісня лисички з опери М. В. Лисенка «Лисичка-сестричка».

— Чи гарно співає лисичка?

— А коли ця лисичка була маленькою і дуже хотіла навчитися співати, послухайте, яка сумна пригода з нею трапилася.

2 Читання казки Валентини Каменчук «Як Лиска голосок собі кувала»

— Чому ж у маленької лисички слізки потекли двома струмками?

3 Словникова робота

Читання «луною» слів за вчителем: промовля, викувать, ху-тенько, розбіглися, струмками, прислухайсь.

► «Довідкове бюро»

Коваль — людина, яка кує залізо при високій температурі.

Ковадло — підставка, на якій кують металеві вироби.

Прищупив вуха — пригнув.

Власний — особистий.

4 Гра «Рибки». Мовчазне читання казки учнями

5 Аналіз змісту казки з елементами вибіркового читання

— Про що попросила Лиска коваля?

— Що відповів їй коваль? Прочитайте.

— Якого ж голосу захотіла Лиска?

— Чи скував їй коваль голос Солов'я?

— Чи сподобався цей голосок татові, мамі?

— Чому?

— Як ви розумієте слова: «Всі, хто пісню Лиски слухав, вклали зіллячко у вуха»?

— Що ж порекомендував маленькій Лисичці дідуньо Лис? Прочитайте.

— Як ви вважаєте, чи послухалася дідуся маленька Лисичка? (Так)

— І тому ми сьогодні почули, яку гарну пісеньку вона нам заспівала.

— Яка ж головна думка цього твору? (*Кожен повинен мати свій власний голос і свою мову.*)

V. Підсумок уроку

— Чи був наш урок урожайним на нові знання?

— А красивим, організованим, розвивальним?

— Що нового ви дізналися на уроці?

VI. Домашнє завдання

Намалювати ілюстрацію до казки.

Урок 92

Тема. Дива в садочку-зеленочку. Л. Костенко «Бузиновий цар»

Мета: формувати в учнів уміння сприймати зміст твору, визначати його головну думку; працювати над введенням нових слів у мовлення учнів; удосконалювати читацькі навички; розвивати увагу, творчу уяву; виховувати любов до художнього слова.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Поросятко тупориле
Із курчатком говорило.
Говорило:
— Пройдем двором.
Пройдем двором —
Поговорим! —
Розказало поросятко,
Як в городі зрило грядку.

Г. Бойко

2 Гра «Добавлянка»

Серед лісу, де пеньочок,
Із землі росте... (*грибочок*).
Мають діток всі звірята.
У пташечок є теж малята!
У відгадки будем грати
І тваринок називати.
У ведмедів... (*ведмежата*).
А у білок... (*білченята*).
В качки семеро ... (*качат*).
А у курки сім... (*курчат*).
В мишок дітки... (*мишенята*).
А у пташок... (*пташенята*).
В корівки... (*телятко*).
А у коника... (*лошатко*).

III. Перевірка домашнього завдання

Презентація учнями своїх ілюстрацій до казки.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні до нас на урок завітав цар, та не звичайний, а бузиновий.

— Що таке бузина?

— Бузина — це кущ. Має білі китиці дрібних квітів, які перетворюються на дрібненькі чорні намистинки — плоди. Бузину використовують для лікування кашлю. (*Учитель демонструє малюнок куща бузини.*)

— Чого ж завітав до нас Бузиновий цар? А хоче він перевірити, чи знаєте ви, які плодові дерева ростуть у садках.

► Робота в групах

Учні об'єднуються у три групи і протягом трьох хвилин записують якомога більше назв дерев, що ростуть у садах. Командири груп зачитують відповіді учнів.

— А тепер послухайте розповідь Бузинового царя про дива, які відбуваються вночі у садочку-зеленочку.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання казки Ліни Костенко «Бузиновий цар»

1 Виразне читання казки вчителем

— Між ким відбувається розмова?

2 Словникова робота

Читання слів «луною» за вчителем: шарудить, пелехаті, невсипущі, світяться, усміхається, у віночку, воїнство.

» «Довідкове бюро»

Пелехаті — густі, довгі, скуйовджені, розтріпані, нечесані.

Косми — волосся, коси.

Хапуни — ті, що хапають, ловлять.

Підданці — ті, що живуть у царстві, служать чи працюють у царя.

Дудка-джоломія — тут: чарівна сопілочка.

Серпанок — тут: легка прозора тканина.

Опанча — верхній святковий одяг у вигляді широкого плаща.

3 Гра «Рибки». Самостійне мовчазне читання твору учнями

— Де живе Бузиновий цар?

— Які дива творяться у садочку-зеленочку? Прочитайте.

— Яким уявляє Бузинового царя бабуся?

— А яким — дитина?

4 Гра «Добери риму»

— Доберіть з тексту казки слова, які римуються.

5 Гра «З'єднай слово — назву предмета з його ознакою»

Сади	залізні
косми	темні
очі	різні
кігті	пелехаті

VI. Підсумок уроку

» Гра «Продовж речення»

- Сьогодні на урок до нас завітав...
- Я уявляю його...

VII. Домашнє завдання

Виразно читати казку. Намалювати Бузинового царя.

Урок 93

Тема. Потрібно учитися — завжди пригодиться. Ю. Ярмиш «Зайчаткова казочка»

Мета: учити дітей правильно та виразно читати; розвивати вміння висловлювати свою думку, давати відповіді на запитання; виховувати повагу до знань.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Дзвоник нам сигнал вже дав,
Працювати час настав.
Тож і ми часу не гаймо,
Працювати починаймо!

II. Перевірка домашнього завдання

- 1 Читання казки Ліни Костенко «Бузиновий цар»
- 2 Виставка малюнків — портретів Бузинового царя

III. Повідомлення теми та завдань уроку

— Сьогодні я запрошую вас всіх до великої країни, назву якої ви мені скажете, прочитавши анаграму:

раКїна наЗнь

— А живуть у цій країні веселі і мудрі жителі. Править країною Королева зі своїми помічниками. А хто вони, ми дізнаємося, розгадавши загадки.

- Коли хочеш ти читати,
То повинен всіх нас знати.
А коли ти нас не знаєш,
То нічого не вгадаєш. (*Букви*)

— Букви — це жителі країни Знань.

— А хто ж Королева цієї країни?

- Дуже я потрібна всім —
І дорослим, і малим,
Всіх я розуму учу,
А сама завжди мовчу. (*Книга*)

— Отже, найголовнішою у країні Знань є книга зі своїми помічниками. А чи знаєте ви, хто вони такі, ці помічники? (*Газети, журнали*)

IV. Актуалізація опорних знань

- 1 Робота в групах

— А зараз ми, працюючи у групах, виконаємо такі завдання. Об'єднаймося у три групи (*за рядами*).

» Дидактична гра «Зберіть прислів'я»

1-ша група

- Наберешся, розуму, подружишся, з книгою. (*З книгою подружишся — розуму наберешся.*)
- Книжка, віконце, це, маленьке, весь світ, а, нього, через, видно. (*Книжка — це маленьке віконце, а через нього весь світ видно.*)

2-га група

- Допоможе, в, книга, труді, у, біді, виручить. (*Книга допоможе в труді, виручить у біді.*)
- Людина, книги, без, води, криниця, як. (*Людина без книги, як криниця без води.*)

3-тя група

- Хто, читає, знає, багато, той, багато. (*Хто багато читає, той багато знає.*)
- Книга, без, твій, рук, як, друг, неї. (*Книга — твій друг, без неї — як без рук.*)

Один представник групи читає складене прислів'я і пояснює його зміст.

2 Дидактична гра «За і проти»

— Діти, а тепер прочитаємо прислів'я, яке є темою нашого уроку (*запис на дошці*).

Потрібно учитися — завжди пригодиться.

— Чи всі так уважають? Для чого потрібно вчитися?

— Зараз ми проведемо дидактичну гру, яка називається «За і проти». Оберемо по 5 дітей, які будуть об'єднані у дві команди.

1-ша команда «За»

Ті, які вважають, що потрібно вчитися. Чому?

1. Багато буду знати.
2. Буду мати хорошу професію.
- 3.
- 4.

2-га команда «Проти»

Ті, які вважають, що не потрібно вчитися. Чому?

1. Більше вільного часу.
2. Важко виконувати уроки.
- 3.
- 4.

— За 5 хвилин ви маєте надати свої твердження.

Клас готується прийти на допомогу будь-якій команді. Через 5 хвилин заслуховуються відповіді дітей.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

— А тепер послухаємо казочку про Зайченятко, яке не ходило до школи, не вмiло читати. Що ж з цього вийшло?

1 Читання казки Юрія Ярмаша вчителем

Діти стежать за читанням.

— Як хлопчик повівся із Зайчиком?

— Чому він зміг прочитати казочку? (*Він учився у школі і вмів читати.*)

» Фізкультхвилинка

На-на-на! На-на-на!
Цікавішої справи, ніж навчання, нема!
Але ми стомились трішки,
Хай спочинуть ручки-ніжки.
Ми стомились вже сидіти,
Хочем трішки походити,
Зазирнути у віконце,
Потягнутися до сонця,
Наче м'ячик, пострибати...
Й знову працювати.

2 Повторне читання казки учнями (*мовчазне*)

— Поміркуйте, чому Лисиця і Вовк по-різному читали казку.

3 Словникова робота

Зайчатко	яечка
перегорнуло	намальована
їжачок	морквинка
будь ласка	смачне-пресмачне

Читання складних слів (*тихо — голосно*).

4 Вибіркове читання

— Прочитайте, що було намальовано у казочці?

— Яку казку читала Лисичка?

— А що читав Вовк?

— Чому вони так читали?

— А чому вони не сказали Зайчикові, що не вміють читати?

— Прочитайте, що порадив Зайчикові хлопчик.

— Як ви вважаєте, чи буде Зайчик відвідувати Лісову школу?

Доведіть.

5 Визначення головної думки казки

— Яка ж головна думка цієї «Зайчаткової казочки», яку нам подарував Юрій Ярмаш?

— А яке прислів'я було б гарною порадою для Лисички і Вовка? (*Потрібно учитися — завжди пригодиться.*)

VI. Підсумок уроку

- З якою казкою ознайомилися на уроці?
- Чого вона вас навчила?

VII. Домашнє завдання

Навчитися гарно читати казочку та разом із татом і мамою розіграти її за ролями.

Урок 94

Тема. Підсумковий урок-вікторина за темою «Казки українських письменників»

Мета: систематизувати знання учнів із розділу; розвивати навички діалогічного та монологічного мовлення; виховувати бажання поповнювати свої знання, вивчати творчість українських письменників.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повідомлення теми та мети уроку

— Сьогодні ми вирушаємо у подорож до країни Казок українських письменників.

Казка — це чарівна країна, де добро завжди перемагає зло.

Казок країна чарівна, —
У гості вас чека вона.
Ото ж часу не гайте,
У подорож рушайте!

— Увага! Увага! Наш казковий експрес вирушає від станції «Школа» до станції «Країни Казок». У мандрівці нас чекатимуть цікаві зустрічі, пригоди. Щоб проїхати всю країну, вам треба пригадати все, що ви знаєте та вмієте, бути уважними та спостережливими. Всі вирушаємо у дорогу!

Звучить музичний запис пісні В. Шаїнського «Голубий вагон». Діти імітують рух потяга.

III. Подорож країною Казок

1 Станція I. «Впізнай героя» (за висловлюванням)

» Робота в групах

Кожна група отримує картку, на якій записані висловлювання героїв казок. Потрібно впізнати героя.

- Призволяйся, не погордуй. Сама варила. (*Лисичка*)

- Вибачай, любонько, чим хата багата, тим і рада, а більше на цей час нічого немає. (*Журавель*.)
- Дістань мені черевички, бо лапи мої у воді мерзнуть. Не дістанеш, з'їм. (*Лебідь*)
- Чи могли б ви, а чи ні, при ковадлі, при вогні голос викувати мені? (*Лиска*)
- Дядю Вовче, ви ж читати не вмієте. (*Зайчатко*)
 - Є у нього для настрашки
Славне воїнство — мурашки. (*Бузиновий цар*)

Діти зачитують свої відповіді. Малюнки героїв учитель вивішує на дошці. Знову звучить музика, діти імітують рух потяга.

2 Станція II. «Знайди казку»

— Наші герої теж подорожували з нами, але кожному з них потрібно повернутися до своєї казочки. Допоможіть їм!

» Робота в парях

Діти знаходять казку, з якої прийшов герой.

- Лисичка — «Лисичка і Журавель».
- Журавель — «Лисичка і Журавель».
- Лебідь — «Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку».
- Лиска — «Як Лиска собі голосок кувала».

— А тепер кожен з вас обере казочку, яка йому найбільше сподобалася, і разом із героєм цієї казки ще раз завітає до неї в гості. Перечитаємо казку ще раз!

» Самостійне читання улюбленої казки

3 Станція III. «Авторська»

— Поки ви читали казки, наш експрес прибув до третьої станції, де кожна казочка знайде свого автора.

«Бузиновий цар»

«Про дівчинку Наталочку і сріблясту рибку»

«Зайчаткова казочка»

«Лисичка і Журавель»

«Безкінечні казочки»

«Як Лиска собі голосок кувала»

Іван Франко

Ліна Костенко

Валентина Каменчук

Микола Трублаїні

Юрій Ярмиш

Марійка Підгірянка

4 Станція IV. «Будь уважним»

— Наш потяг на станції «Будь уважним».

» Робота у мікрогрупах

— У кожному вагоні сидять четверо пасажирів. Кожен вагон отримує «квиток», у якому є помилка. Ви маєте знайти ці помилки, і тільки після цього потяг вирушить далі.

1-й квиток

У садочку-зеленочку
Ходить дівка у віночку.
Хтось їй грає на дуду,
Подивлюся я піду.

(Слово «вишня» замінили словом «дівка».)

2-й квиток

Розбіглись по домівках
Від неї всі звірята,
Пташки геть полетіли
І слухать не схотіли.

(Слова «по хатах» замінили «по домівках».)

3-й квиток

Скажу вам і другу:
Прибіг котик із лугу,
Ліг собі серед печі,
Муркотів дивні речі.

(Слово «діти» замінили словом «вам».)

4-й квиток

Прислухайсь краще,
Придивись.
Хто живе в гаю-діброві
Кожен має власну мову.

(Слово «свою» замінили словом «власну».)

5-й квиток

Ще послухайте й десяту:
Вбіг хлопчина в кімнату,
У болоті по вуха,
Бо він мами не слуха.

(Слово «п'яту» замінили словом «десяту».)

5 Станція V. «Театральна»

Діти працюють у мікрогрупах. Обирають за бажанням казочку, демонструють її інсценізацію.

IV. Підсумок уроку

— Час повертатися додому. Для того щоб допомогти машиністові швидше нас довести, відновіть прислів'я, у яких загублено кінцівки. Це додасть швидкості потягу!

- Казка вчить, як... (на світі жить).

- Без труда... (*нема плода*).
- Де сила не візьме, там розум... (*допоможе*).

Їхав потяг наш невпинно
Із казкової країни.
Там живуть герої чемні,
Добрі, ввічливі! Напевно,
Ви такими будете,
Поради не забудете.

— Як же самим потрапити до країни казок? Читати! Під шест сторінок ви перенесетесь у казковий світ. Вивчайте казки! Нехай вони ідуть по світу і завжди живуть серед нас.

V. Домашнє завдання

Підготувати відповіді на запитання в кінці розділу.

КАЗКИ НАРОДІВ ЄВРОПИ

Урок 95

Тема. Хто за чуже хапається, свого позбувається. «Лисичка» (*російська народна казка*)

Мета: ознайомити дітей із російською народною казкою «Лисичка»; удосконалювати техніку свідомого виразного читання; вчити переказувати прочитане близько до тексту, характеризувати дійових осіб; виховувати любов до художнього слова.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Лисеня та левеня
Їли ласощі щодня.
Кожен мав велику ложку —
Горщик спорожнів потрошку.

2 Мовні загадки

- Чим закінчується і зима, і весна? (*Буквою А*)
 - З «б» — нестерпним я буваю
 - З «м» — весь одяг поїдаю. (*Біль — міль*)
- Переставте букви, утворіть нове слово.
Лови — воли;

волога — голова;

вінок — вікно.

3 Гра «Зоряна година» (із букв слова утворити нові слова)

Диктант — кит, кат, так, нитка, танк, тин...

4 Розчитування за складовою таблицею

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Розшифруйте і прочитайте!

- ийовнизуб арц (*Ліна Костенко «Бузиновий цар»*)
- акрукачив (*Українська народна казка «Рукавичка»*)

— Що можете сказати про ці твори?

— Чим вони різняться між собою? (*Українська народна і літературна казки*)

— Сьогодні ми почнемо ознайомлення з казками народів Європи.

— Подивіться на карту Європи. Назвіть країни, які ви знаєте.

— Кожен народ самобутній і неповторний. У кожного народу свої звичаї, традиції, своя культура і, звісно ж, свої казки. Сьогодні ми ознайомимося з російською народною казкою «Лисичка».

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.

Опрацювання російської народної казки «Лисичка»

1 Гра «Бджілки»

Напівголосне читання казки учнями — кожен у своєму темпі.

— Чи чули ви про цю казку раніше?

2 Словникова робота

» Читання «пірамідок» слів

ЖИ	.	ЛИ
ПИ	.	РОГИ
ЛИСИ	.	ЧКА
ПРИЇ	.	ХАВ

РИБ	.	КИ
ЛЕ	.	ЖИТЬ
ПОТИ	.	ХЕНЬКУ
ПІДІ	.	ЙШЛА

3 Читання казки учнями «ланцюжком»

» Фізкультхвилинка

4 Аналіз змісту казки з елементами вибіркового читання

— Куди поїхав дід?

— Чи наловив він риби?

- Чому лисичка прикинулася мертвою?
- Чи вдалося їй обдурити діда?
- Для чого дід забрав лисичку?
- Куди він поклав лисицю?
- Що лисичка зробила з дідовою рибою?
- Що баба сказала дідові, коли нічого не знайшла на возі?
- Як ви розумієте зміст виділеного речення?
- Знайдіть у тексті зачин, основну частину і кінцівку.

5 Гра «Живі картинки»

Один учень читає, інший мімікою ілюструє почуте.

6 Гра «Розвідники»

— Скільки разів у казці зустрічається слово?

1-ша група — дід;

2-га група — баба;

3-тя група — лисичка.

7 Гра «З'єднай частини речення»

Побачила його лисичка —а сама втекла.
Викинула всю рибку,...	...і схотілось їй рибки попо-
Підійшла баба до саней — ...	їсти.
Узяв лисичку і поклав на сани,...	...а сам пішов спереду.
	...ні комара, ні риби.

8 Переказ казки. Гра «Обличчям до обличчя»

Учні повертаються одне до одного та переказують казку в парах.

9 Творчий переказ

- Перекажіть казку:
 - а) від свого імені;
 - б) від імені діда;
 - в) від імені лисички.

V. Підсумок уроку

- Хто у казці хитрий? А кого перехитрили?
- Чи відрізняється чимось Лисичка в українській і російській казках?

VI. Домашнє завдання

Переказувати казку.

Урок 96

Тема. Урок позакласного читання. «А вже весна, а вже красна...»

Мета: розширювати знання учнів про весну; збагачувати їхнє уявлення про красу природи, життя тварин навесні; розвивати уяву, вміння передавати під час читання настрої твору; збагачувати словник образними висловами; виховувати бережливе ставлення до природи.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повідомлення теми і мети уроку

— Відгадайте загадку.

- Все навколо зелениться:
І дерева, і травиця.
Прилетіли пташки,
Вилізли комашки.
Тепла, сонячна, ясна
В гості йде до нас... (*весна*).

— Коли надворі тане сніжок, біжать веселі струмочки, на деревах набубнявіли бруньки, повертаються з вирію птахи, — це означає, що до нас прийшла весна.

Отож, тема нашого уроку «А вже весна, а вже красна...».

III. Розглядання книжкової виставки

- Які книги ви бачите на нашій книжковій виставці?
- Які малюнки на обкладинках?
- Які з цих книжок ви прочитали?
- Хто автори цих книжок?

IV. Обговорення прочитаних творів

1 Веснянки

— Колись давно ще наші прадідусі і прабабусі веселими піснями, які називаються веснянками, закликали весну.

— Які веснянки ви підготували?

» Робота в групах

Учні розповідають підготовлені ними веснянки.

2 Вірш Олени Пчілки «Діточкам»

- Куди автор кличе діток?
- Чому так мило і любо?
- Які квіти ростуть у садочку?
- Які тварини є у садку?
- Як описується сонечко?

3 Вірш Володимира Лучука «Березень»

- Як називається перший весняний місяць?
- Які образні вирази вжито у вірші?
- З яким місяцем боровся березень?
- Хто переміг?

**V. Читання та обговорення оповідання «Весняні пташки»
(за М. Ішуніною)**

- Про яких пташок прочитали в оповіданні?
- Які пташки прилітають першими?
- Що ви дізналися про ластівок?
- Чого людям можна повчитися у ластівок?

» Гра «Ти — мені, я — тобі». Робота в парах

Учні ставлять одне одному запитання за змістом прочитаного.

VI. Опрацювання оповідання Ю. Старостенка «Смілива зозулька»**1 Гра «Рибки»**

Самостійне мовчазне читання оповідання учнями.

2 Тестування

- 1) Коли з вирію повертається зозулька, ліс і гай:
 - а) зелені;
 - б) голі.
- 2) На листочок виповзає:
 - а) мухоловка;
 - б) гусінь.
- 3) Про яких птахів йдеться у тексті?
 - а) Про зозульку, гусінь, синицю;
 - б) про зозульку, повзика, мухоловку, синичку.
- 4) Зозуля — це:
 - а) перелітний птах;
 - б) зимуючий птах.

VII. Підсумок уроку

- Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?
- Чого навчають твори, опрацьовані на уроці?
- Ключ журавлів, повертаючись із вирію, приніс нам листа.

Дозвольте його зачитати.

Любі діти, всі пташки вас просять під час прогулянок не руйнувати наші гнізда, не чіпати яєчок. Бо ми — ваші пернаті друзі. А шпаки просять виготовити шпаківні і повісити їх у своїх садочках.

VIII. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання проведемо за темою «Казки народів світу».

Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

Урок 97

Тема. Хто дбає, той і має. «Легкий хліб» (білоруська народна казка)

Мета: ознайомити учнів із білоруською народною казкою; удосконалювати навички виразного читання за особами; вчити аналізувати прочитане, переказувати; збагачувати словниковий запас учнів; виховувати працелюбність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Вовк-вовцюг вівцю волік.
Вова вовку — вила в бік.
Як завив же вовк-вовцюг,
Миттю випустив вівцю.

2 Прочитайте і посміхніться!

Качка кумкає, а жаба кряче.
Собака нявчить, а кішка гарчить.
Зозуля кукурікає, а півень кує.
Порося гелґоче, а гусак хрокає.
Голуб дзижчить, а джміль...
Корова каркає, а...

— Продовжте самостійно! Розплутайте плутанку, прочитайте правильно.

III. Перевірка домашнього завдання

Інсценізація російської народної казки «Лисичка».

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні ми ознайомимося з білоруською народною казкою «Легкий хліб».

Один із головних героїв цієї казки вам добре відомий. А хто — зараз відгадаємо.

Ходить хмуро між дубами,
 Хижо клацає зубами.
 Весь, як є, — жорстока лють,
 Очі так її і ллють.
 Зачаївся ось, примовк —
 Грізний звір цей, звісно, ... (вовк).

- Згадайте казки, головним героєм яких є цей хижак.
- А в яких казках він зображений разом із лисицею?

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання білоруської народної казки «Легкий хліб»

1 Читання казки вчителем

- Хто, крім вовка, є персонажами казки?

2 Словникова робота

Вигін	стомився	кущем
підкови	розв'язав	закрасує
кущем	сподобався	стривай
чоловіче	облизнувся	дочекайся

Читання слів «буксиром» учнями в парах за вчителем.

► «Довідкове бюро»

Марудна — одноманітна, надокучлива.

Вигін — частина поля, луків, куди виганяють пастися худобу.

Закрасує — зацвіте.

3 Повторне читання казки учнями

► Гра «Квіточка»

Читає учень, на парту якого впала квіточка.

— З якою інтонацією читати слова косаря? (*Спокійно, розважливо*)

— А вовка? (*Нетерпляче, з роздратуванням*)

— Коня? (*Впевнено*)

— Прочитайте у казці зачин, основну частину й кінцівку.

4 Аналіз змісту казки з елементами вибіркового читання

— Де відпочивав косар?

— Хто до нього вийшов? Яким він був?

— Що вовк попросив у косаря?

— Чи сподобалися вовкові пояснення косаря?

— Чи влаштував його такий хліб?

— Куди відіслав косар вовка? Чи вдалося сіроманцеві знайти легкий хліб?

5 Гра «Блискавка»

— Розмістіть слова в тому порядку, у якому вони розміщені у казці, показуючи довгий шлях хліба до столу.

Зорати, заборонувати, посіяти, зійде, перезимує, виросте, закрусе, наливатиметься, достигатиме.

— Як вовк покуштував «легкого хліба»? Прочитайте.

6 Читання казки за особами

— Що в казці означає вислів «легкий хліб»?

— Порівняйте значення таких висловів: «легкий хліб», «легка пір'їна», «легка задача». Що ви помітили?

7 Гра «Чий це слова?»

- Спершу треба землю зорати...
- Порадь мені, як легше їжу добувати.
- Тільки спершу зніми з моїх ніг підкови, щоб не поламати собі зуби об них.

8 Гра «Слідопити»**» Робота в групах**

— Скільки разів у тексті зустрічається слово?

1-ша група — вовк;

2-га група — косар;

3-тя група — хліб.

9 Гра «Дуель»**» Робота в групах**

Групи ставлять запитання одна одній за змістом казки.

VI. Підсумок уроку

— Чого вчить нас ця казка?

— Яка її головна думка?

— Чи може бути хліб легким?

VII. Домашнє завдання

Переказувати казку.

Урок 98

Тема. Зробиш добро — не кайся, вдієш лихо — начувайся. «Виноградар і змія» (болгарська народна казка)

Мета: удосконалювати читачькі навички школярів; сприяти засвоєнню змісту казки; вчити переказувати текст за складеним планом, визначати композиційні частини: зачин, основну частину, кінцівку; виховувати почуття відповідальності за свої дії.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Мовленнєва розминка****1 Робота над скоромовкою**

Дуже рада видра-мати:
Навидрились видренята!
Хто видрят покривдять счоче —
Видра видряпає очі.

2 Читайте чітко і без помилок!

Пригощати, виноград, щедрий, їжачок, виноградар, хвилина, змія, дощ, щітка, щука, чарівник, дубочок, дівчинка, щавель, паличка, сміх, чижик, жонглер.

— Прочитайте ще раз, але тільки слова, що відповідають на запитання *хто?*.

3 Гра «Зоряна година»

— Із букв слова утворіть нові слова.

Жайворонок — ворон, жар, корона, рай, ворона...

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Відгадайте загадку.

- В'ється вірвока —
На кінці головка. (*Змія*)

— Болгарський народ присвятив цій тварині одну із казок.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.**Опрацювання болгарської народної казки
«Виноградар і змія»****1 Читання казки вчителем**

— Які почуття виникли у вас після прослуховування тексту?

2 Словникова робота

Змія	кухоль
каміння	відтоді
щоранку	виноградар
майбутнього	розгніватися
відновитися	замахнувся

3 Читання казки учнями «ланцюжком»

— Назвіть головних героїв казки.

- Де жила змія?
- Що виноградар надумав зробити для змії?
- Як він це зробив?
- Як змія віддячила виноградареві?
- Скільки часу дружили виноградар і змія?
- Кому виноградар розповів про змію? Чому він це зробив?
- Який злочин учинив син? Про яку рису його характеру це свідчить?
- Як змія покарала сина господаря?
- Що господар запропонував змії після того, як минуло багато часу?
- Чи погодилася на це змія? Прочитайте.
- Прочитайте речення, яке передає головну думку казки. Чи може воно бути прислів'ям?

» Фізкультхвилинка

4 Складання плану казки

- 1) Читання I частини «дощиком».
- 2) Читання II частини «дощиком».
- 3) Читання III частини «хвилею».

План казки

- I. Дружба виноградаря і змії.
- II. Злочин сина.
- III. Дружбу повернути неможливо.

5 Гра «Живі картинки»

Один учень читає, а інший мімікою ілюструє почуте.

6 Гра «З'єднайте частини речення»

Якось виноградар побачив змію...	...і ледве дійшов додому.
Виноградар узяв кухоль із золотим...	...і надумав зробити їй добро.
Він розпух...	...і пішов собі.

7 Гра «Диктор телебачення»

Читати текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

8 Гра «Так чи ні?»

- Змія жила у великій купі каміння, що лежала біля винограднику. *(Так)*
- Виноградар щоранку приносив змії глечик молока. *(Ні)*

- Виноградар розповів про змію батькові. (*Hi*)
- Син надумав убити змію. (*Так*)
- Змія і виноградар відновили дружбу. (*Hi*)

9 Переказ казки за складеним планом

10 Робота над прислів'ям

- Прочитайте прислів'я. Як ви його розумієте?
- Чи може воно бути заголовком до казки?

V. Підсумок уроку

- Чого навчила вас болгарська народна казка?

VI. Домашнє завдання

- Читати і переказувати казку.

Урок 99

Тема. Зробиш добро — не кайся, вдієш лихо — начувайся. «Собаки, коти та миші» (*чеська народна казка*)

Мета: удосконалювати навички свідомого виразного читання; навчати учнів самостійно визначати дійових осіб, давати їм характеристику; удосконалювати вміння ділити текст на логічно завершені частини, стисло переказувати прочитане; виховувати почуття відповідальності за свої вчинки.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Скочив котик,
Сів на плотик,
Миє ротик
І животик.

М. Підгірянка

2 Робота над чистомовкою

Чі-чі-чі — сидить кіт на печі.
Ла-ла-ла — миша від нього втекла.
Енько-енько-енько — в нірку вскочила швиденько.
Та-та-та — сміється з нашого kota.

3 Гра «Складовий аукціон»

- Ча — (*час, часник, чай, чайка, чари...*)

Чо — (чоботи, чоловік, чорний, чоло...)

Че — (черевик, червень, чернетка, чесність...)

4 Читайте чітко і виразно!

Миші милом миску мили,
 Миші миску загубили.
 Може, мило в річку впало?
 Може, мило жаба вкрала
 І маленьких жабенят
 Милить милом аж до п'ят?

III. Перевірка домашнього завдання

► Гра «Обличчям до обличчя»

Учні повертаються одне до одного і переказують казку в парах.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні своєю народною мудрістю з вами поділиться чеський народ.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання чеської народної казки «Собаки, коти та миші»

1 Робота над заголовком казки

- Що вам відомо про цих тварин?
- Які у них взаємини у реальному житті?
- Чи можуть вони дружити між собою?
- Де вам це доводилося спостерігати? Розкажіть.

► Гра «Мікрофон»

2 Гра «Бджілки»

Напівголосне читання учнями казки, кожен — у своєму темпі.
 — Будьте готові до тестування!

- 1) За вірну службу собаки дістали грамоту, написану:
 - а) на овечій шкірі;
 - б) на телячій шкірі.
- 2) Коти викрали грамоту і затагли її:
 - а) до сараю;
 - б) до комори.
- 3) Грамоту в котів вкрали:
 - а) миші;
 - б) сусідські коти.
- 4) З'їсти грамоту запропонувала:
 - а) найсильніша миша;

- б) найстарша миша.
- 5) Собаки вимагали грамоту:
- а) від мишей;
- б) від котів.
- 6) Коти віддали грамоту:
- а) погодилися;
- б) не погодилися.

3 Словникова робота

Двір	овечій
шкурі	мотлох
заздрили	миттю
комора	ненавидить

Мотлох — ганчір'я, дрантя.

4 Читання казки учнями «ланцюжком»

- Що нового ви з'ясували для себе?
- Визначте зачин, основну частину і кінцівку казки.
- Хто з тварин чесно заслужив нагороду?
- Хто діяв із заздрощів?

5 Гра «Кидок — засічка»

За командою «кидок» усі діти починають читати напівголосно текст. За командою «засічка» — зупиняються й олівцем відзначають останнє прочитане слово. Цей самий текст аналогічно читають ще раз (*не більше трьох разів!*). Під час повторного читання діти переконуються, що прочитали більший обсяг — «засічка» поставлена вже далі. Це доводить їм необхідність багаторазового читання тексту, адже з кожним разом результат поліпшується.

6 Гра «Слідопити»

Учень читає початок (*або кінцівку*) речення, решта учнів мають відшукати кінцівку (*або початок*) цього речення і прочитати.

7 Робота над ілюстрацією до казки.

- До яких частин казки бракує кадрів діафільму?

8 Переказ казки за кадрами діафільму

VI. Підсумок уроку

- Чого хотів навчити чеський народ цією казкою?
- Що спільного між цією казкою і болгарською казкою «Виноградар і змія»?

VII. Домашнє завдання

Переказувати казку. Намалювати кадри діафільму, яких бракує.

Урок 100

Тема. Мудрий не все каже, що знає, а дурень не все знає, що каже. «Сорочаче гніздо» (англійська народна казка)

Мета: продовжити ознайомлення учнів із казками народів Європи; ознайомити з англійською народною казкою; удосконалювати техніку свідомого виразного читання; вчити стежити за логікою описування подій; формувати вміння визначати головну думку та пояснювати її; виховувати наполегливість у навчанні.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Сорок сорок стрекоче
На осококах —
Сто сорок сороченьт
Стрекататимуть скоро.

В. Гринько

2 Прочитайте прислів'я. Поясніть!

т ш З в к Н с м А к п Є ш в С о м О м Р п і О в н К д у А н к, п а Д л о
Е в н З с т И о н М н о У н о З т р И м т М с н У т н В у к А ф і Т ю я Й.
(Знає сорока, де зиму зимувати.)

3 Розчитування за складовою таблицею

III. Перевірка домашнього завдання

Переказ змісту казки за кадрами діафільму, які намалювали учні.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Із казками яких народів Європи ми вже ознайомилися? (Російською, білоруською, болгарською, чеською)

— Хто є головним героєм цих казок?

— Сьогодні ознайомимося з англійською народною казкою. (Учні відшукують на карті Велику Британію, її столицю.)

— Хто буде головним героєм казки, ми дізнаємося, коли прочитаємо акровірш.

— Згадайте, що таке акровірш.

Сіла на березі білобока.
 Обережно примощується вона,
 Роздивляється, щоб ненароком
 Обіч десь не пропустила кабана,
 Косулю, лиску, зайця, вепра чи людину,
 А помітить — скрекоче без упину. (Сорока)
 М. Романченко

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання англійської народної казки «Сорочаче гніздо»

1 Читання казки вчителем

- Чи сподобалася вам казка?
- Про що птахи попросили сороку?

2 Словникова робота

1) Гра «Блискавка».

На дошці — малюнки сороки, дрозда, сови, горобця, шпака, горлиці.

Учитель на картках-блискавках демонструє написані слова:
дрізд, сова, горобець, шпак, сорока, горлиця.

Діти читають, прикріплюють слово під малюнком птаха.

2) Контроль швидкості читання (30 с).

За давніх-давен	хворостиночок	пуху
тютюн	нетерплячі	пір'я
клювали	туркоче	в'ють
майстер	розгнівалася	заприсяглася
спершу	трісочки	глузду
грязюки	вистачало	до тями
млинець	чогось	м'якенько
робиться	геть	торочить

» Релаксційна пауза

Слухання запису пташиних голосів.

3 Повторне читання казки учнями «ланцюжком»

4 Аналіз змісту казки з елементами вибіркового читання

- Чому птахи попросили навчити їх ліпити гніздо?
- Чи вдалося сороці навчити їх ліпити гніздо так само майстерно, як вона?

— Назвіть птахів, які хотіли навчитися робити гніздо. Розмістіть їх у тому порядку, у якому вони відлітали.

— Прочитайте опис гнізда дрозда. Із чим його порівнюють?

— Яке гніздо у сови? у горобця? у шпака?

— Прочитайте зачин казки. Які інші зачини казок вам відомі?

— Хто залишився останнім учнем сороки?

— Чому горлиці не вдалося досягти майстерності сороки?

— Як робила гніздо сорока?

— Що заприсяглася сорока?

5 Гра «Хто уважніший?»

1) Чиє гніздо?

Гніздо на зразок млинця

Гнізда із хворостинок, зроблені абияк

М'якенько вистелені гнізда

Шпак

Дрізд

Горобець

2) Хто це сказав?

• Тягни три трісочки, тягни три-и. (*Горлиця*)

• Так он як воно робиться. (*Дрізд*)

• Я вже знаю, як його робити. (*Сова*)

• І я так зумію. (*Горобець*)

6 Гра «Перелітні птахи»

Ластівки, дрозди, синиці, лелеки, гуси, зозулі, жайворонки, дятли, сови, горобці, журавлі, горлиці, шпаки...

(*Якщо птах перелітний — діти змахують руками.*)

7 Гра «Диктор телебачення»

Читати текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

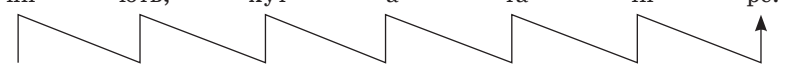
8 Читання казки за особами

Діти надягають шапочки сороки, дрозда, горобця, шпака, горлиці, сови.

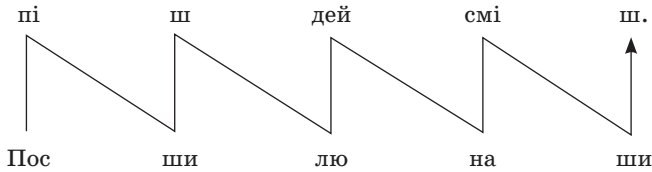
VI. Підсумок уроку

— Чого вчить казка? Що засуджує?

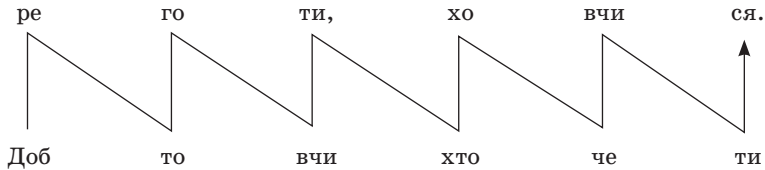
— Прочитайте прислів'я. Яке з них передає основну думку казки?

пи ють, хут а та чи ре.

 Не та чи ко, пи ють, доб

(*Не питають, чи хутко, а питають, чи добре.*)

(Поспішиши — людей насмішиши.)

(Добре того вчити, хто хоче вчитися.)

VII. Домашнє завдання

— Переглянути вдома прочитані раніше казки. Яка з них подібна до цієї? Чим саме?

Уроки 101–102

Тема. Дружба — найдорожчий скарб. «Бременські музиканти» (німецька народна казка)

Мета: ознайомити учнів із німецькою народною казкою; вчити визначати послідовність дій у творі, розвивати навички швидкого правильного читання, увагу; виховувати почуття дружби та взаємодопомоги.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

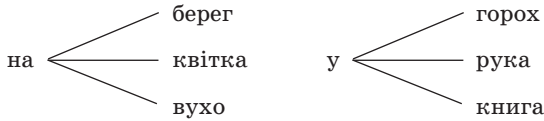
II. Мовленнєва розминка

1 Читайте виразно. Запам'ятовуйте!

Півень півневі співав:
 «Я сьогодні рано встав!»
 Потім вилетів на пліт —
 Заспівав на цілий світ:
 «Я співати так люблю,
 Що ніколи не просплю!»

Г. Чубач

2 Читайте, змінійте слова!

3 Читайте, відповідайте — так чи не так?

Кожен з вас, звичайно, знає,
Хто під хмарами літає.
Тож швиденько говоріть:
Хто летить, хто не летить.

Летить-летить щиглик? *(Так!)*

Летить-летить півник? *(Так!)*

Летить-летить віник? *(Ні!)*

Летить-летить лялька?...

Летить-летить майка?...

Летить-летить чайка?...

Летить-летить гайка?...

Летить-летить стріла?...

Летить-летить бджола?...

Летить-летить зала?...

Летить-летить юрок?...

Летить-летить грибок?...

Летить-летить урок?...

III. Перевірка домашнього завдання

- Яку казку читали на попередньому уроці?
- Яка казка є аналогічною до неї за змістом?
- Хто її автор? *(Українська народна казка «Дрізд і голуб»)*
- Чим вони схожі?

IV. Актуалізація опорних знань учнів

— У яких країнах Європи ви побували, вивчаючи народні казки? *(Росія, Білорусь, Болгарія, Чехія, Велика Британія)*

— Сьогодні казка запрошує нас у самий центр Європи, де на берегах річок Ельби та Рейну розташувалася відома своїми мальовничими краєвидами Німеччина.

Місто Бремен зустрине нас скульптурами великих і маленьких осликів. *(Демонстрування краєвидів Німеччини, Бремена.)*

— Подорожувати ми будемо разом з однією незвичайною музичною групою. Відгадайте, хто її учасники? *(Разом із відгадками демонструються зображення героїв твору.)*

- Двічі родився, у школі не вчився,
А години знає. (*Півень*)
- Сірий, та не вовк,
Довговухий, та не заєць,
З копитами, та не кінь. (*Осел*)
- День мовчить, вночі гавчить,
Хто до господаря іде, знати дає. (*Пес*)
- Має вуха, темний хвіст
Й дуже дивну звичку:
Спершу добре він поїсть,
Потім вмие личко. (*Кіт*)

— Хто здогадався, як називається ця група? (*Бременські музиканти*)

— Послухаємо, як вони співають.

Звучить грамзапис пісні з мультфільму «Бременські музиканти».

V. Повідомлення теми і мети уроку

— На уроці ми ознайомимося з німецькою народною казкою, будемо вчитися визначати послідовність подій у творі, вправлятися у правильному, виразному читанні та вибіркового читанні тексту.

VI. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання німецької народної казки «Бременські музиканти»

1 Читання казки вчителем

- Чи сподобалася вам казка?
- Хто є її головними героями?

2 Словникова робота

— Прочитайте пояснення слів.

Лютня — старовинний струнний музичний інструмент.

Хвицнути — вдарити однією або двома задніми ногами.

Довбня — великий дерев'яний молот або дерев'яна палиця з потовщеним кінцем.

Лантух — великий мішок із грубої тканини.

Гвалт — сильний крик, галас.

Мара — примара, привид.

— Перевірте себе, чи зможете ви з першого разу правильно прочитати слова.

Влаштуєшся
розкукурікався
гребенястий
найнебезпечніше

розбійницького
забряжчали
чудовисько
уперіщить

3 Читання казки учнями за частинами

1) Гра «Бджілки».

Напівголосне читання учнями тексту першої частини, кожен — у своєму темпі.

— Хто ж були бременські музиканти?

— Знайдіть та прочитайте запитання осла і відповіді пса, kota та півня.

— Поміркуйте, що означають виділені вислови.

- Лихим вітром віє — ... *(має трапитися щось погане, якась біда)*.
- Занепадаю на силі — ... *(занедужав, втратив силу)*.
- Луна розлягається — ... *(дуже голосно)*.
- Утнути музики — ... *(заграти гучно, майстерно)*.

— Чому господар вирішив здихатися осла?

— Як осел вирішив урятуватися?

— Куди він пішов?

— Чому саме до Бремена?

— Кого осел зустрів на дорозі?

— Чому пес утік від господаря?

— Як він зустрівся із котом? із півнем?

— Що спільного є у всіх тварин?

2) Опрацювання другої частини казки. Читання тексту учнями.

» Гра «Квіточка»

Читає текст учень, на парту якого впала квіточка.

— Де вирішили переночувати друзі?

— Що побачив півень?

— Що побачив осел у будинку?

— Який план здійснили музики? Чому це їм вдалося?

— Знайдіть і прочитайте абзац, зміст якого відображений на малюнку.

3) Опрацювання третьої частини казки.

» Читання «луною» за вчителем

— Чи вдалося розбійникам вигнати друзів із будинку?

— Де залишилися жити четверо музикантів?

4 Добирання заголовків до кожної частини казки

- Зустріч друзів.

- Перемога над розбійниками.
- Перемога завдяки дружбі і кмітливості.

VII. Узагальнення та систематизація отриманих знань

1 Гра «Встанови порядок»

— У поданих завданнях встановіть послідовність подій казки, проставте нумерацію.

- (3) Зустріли звірі kota.
- (6) Почали радитись, як розбійників прогнати.
- (1) Вигнав господар осла.
- (7) Добре наїлися музиканти і міцно поснули.
- (2) Пес та осел.
- (5) Вирішили музики переночувати у великому місті.
- (4) Півневі сподобалася рада.
- (8) Розбійники боялися і близько підійти до свого дому.

2 Складання кадрів діафільму

— За малюнками і підписами до них складемо діафільм.

3 Читання першої частини за особами

► Вибіркове читання

— Прочитайте слова осла. Яким голосом необхідно їх читати? (*Повільно, переконливо, неголосно*)

— Який голос у песика? (*Сумний, але чіткий, сильний*)

— Знайдіть і прочитайте його слова.

— Як розмовляє кіт? (*Лагідно муркоче*)

— Прочитайте його слова.

— Знайдіть і прочитайте слова півня. Як їх слід читати? (*Високим голосом, голосно*)

— Як називаються всі решта слів цієї частини? (*Слова автора*)

4 Характеристика героїв твору

► Робота в групах

— Знайдіть слова, які характеризують вашого героя, і заповніть схему. (*Схема — на дошці.*)

_____ (який?) _____

— Чому ви так вважаєте? Доведіть словами з тексту. Яким ви його уявляєте?

1-ша група — осел;

2-га група — пес;

3-тя група — кіт;

4-та група — півень.

— Якими були розбійники? Що ви про них можете сказати?

5 Інсценізація першої частини казки

Одні учні читають слова, решта — розігрують сценку.

6 Дослідницька робота учнів (порівняння різних варіантів казки)

1) Вступна бесіда.

— Діти! У багатьох казок є декілька варіантів. Чому? Як ви вважаєте? Уважно послухайте інший варіант цієї казки. Знайдіть, що в них є спільного, а що відмінного.

2) Читання вчителем ілюстрованого видання іншого варіанта казки (або слухання грамзапису).

3) Бесіда за прочитаним текстом.

— Чим схожі варіанти цієї казки?

— Чим вони відрізняються?

7 Робота в парах (над уривком з тексту)

I варіант. Прочитайте тільки ті слова, які означають дію.

II варіант. Прочитайте тільки ті слова, які означають назву предмета.

8 Гра «Що не так?» (текст — на дощці)

Постановивши так, вони в один голос завели свою музику: осел, ревів пес, гавкав, кіт, нявчав півень, кукурікав.

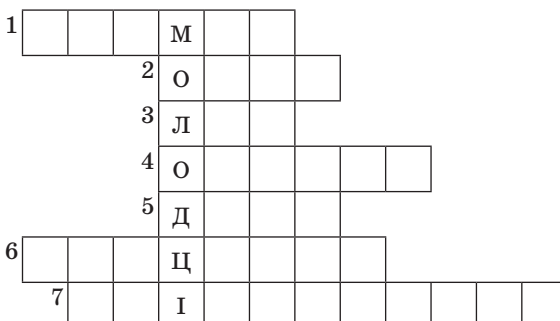
— Чому утворилася нісенітниця?

— Як необхідно поставити коми, щоб речення було правильним?

9 Робота над прислів'ями

— Яке прислів'я за змістом відповідає казці? Чому?

- Дружба і братерство дорожче будь-якого багатства.
- Тепле словечко лежить недалечко.
- Сильний переможе десят'ох, а кмітливий — усіх.

10 Розгадування кросворда

- 1) Як називалося місто, до якого йшли музиканти? (*Бремен*)
- 2) Дійова особа, яка першою з'явилася у казці. (*Осел*)
- 3) Надвечір прийшли звірі у великий... (*ліс*).
- 4) Головний розбійник. (*Отаман*)
- 5) Доповніть прислів'я: «Вірний... — то найбільший скарб». (*Друг*)
- 6) Вдарити однією або двома задніми ногами. Як сказати одним словом? (*Хвицнути*)
- 7) Що допомогло звірам отримати перемогу над розбійниками? (*Кмітливість*)

VIII. Підсумок уроку

- Чого навчилися на уроці?
- Що вам найбільше сподобалося?
- Чого вчить нас казка?

IX. Домашнє завдання

Читати, переказувати казку; повторити раніше вивчені казки, готуючись до участі у проведенні конкурсу.

Урок 103

Тема. Урок позакласного читання. Казки народів світу

Мета: удосконалювати навички свідомого виразного читання; розширювати знання учнів про казки народів світу; розвивати зв'язне мовлення учнів; вдосконалювати вміння висловлювати оцінні судження, знаходити зображувально-виражальні засоби опису героїв; виховувати інтерес до народної мудрості.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні на уроці ми продовжимо мандрівку до королівства казок, зокрема казок народів Європи.

— Погляньте на карту Європи. Які країни ви знаєте?

— У кожного народу існують свої звичаї, традиції, культура, і, звісно, свої казки.

III. Робота з виставкою книжок

- Які книжки на виставці вам знайомі?
- Які казки ви читали?
- Хто автори цих казок?
- Які народи вони представляють?

За бажанням дітей учитель викликає трьох-чотирьох учнів переказати прочитану казку.

— Чия розповідь вам найбільше сподобалася?

IV. Актуалізація опорних знань

► Вікторина «Чи знаєте ви казки?»

- Яка героїня, ідучи лісом до бабусі, зустріла вовка? (*Шарль Перро «Червона Шапочка»*)
- Хто соромився своєї гидкої зовнішності? (*Г. Х. Андерсен «Гидке каченя»*)
- Кому чоботи допомогли стати королем? (*Шарль Перро «Кіт у чоботях»*)
- У якій казці співали разом кіт, осел, пес і півень? (*Брати Грімм «Бременські музиканти»*)
- Хто ніяк не міг знайти золотого ключика? (*О. Толстой «Пригоди Буратіно, або Золотий ключик»*)
- У якій казці матір з сином кинули в бочці в океан? (*О. Пушкін «Казка про царя Салтана»*)

V. Обговорення прочитаних казок

1 «Як гусак лиса перехитрив» (*чеська народна казка*)

— Хто перестрів гусака?

— Які почуття під час зустрічі з лисом пережив гусак? Прочитайте.

— Як він перехитрив лиса?

— Яка риса характеру допомогла гусакові?

2 «Лисиця, дрізд і ворона» (*литовська народна казка*)

1) Гра «Бджілки».

Напівголосне читання казки — кожен у своєму темпі.

► Робота в групах

Кожна група отримує своє завдання

1-ша група — стисло переказати текст.

2-га група — підготувати відповіді на запитання.

— Що сталося з дітьми дрозда?

— Яку пораду дала ворона?

— Як ворона перехитрила лисицю?

— Якою показана лисиця в казці?

3-тя група — характеристика дійових осіб.

2) Робота в парах.

Учні читають діалог, який їм найбільше сподобався.

VI. Підсумок уроку

— Наш урок добіг кінця, але ніколи не закінчується казка. Адже і дорослі, і діти хочуть вірити в диво, в те, що добро має перемогти зло.

Затишно дітям в пазусі казок.
Отак би й слухав про царя Салтана,
Або про те, як весело козак
Обманював турецького султана.
Про карих коней з полуменем грив,
Про чаклуна, що все на світі може.
І хто б там, що кому не говорив,
А згине зло і правда переможе

VII. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання ми проведемо за темою «Мамо рідна, добра, мила...».

Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

Я ХОЧУ СКАЗАТИ СВОЄ СЛОВО

Урок 104

Тема. Вступ до теми. Сто казок. Т. Коломієць «Задзвонив синенький дзвоник»

Мета: удосконалювати навички читання віршованих творів; розвивати уяву, фантазію, вміння робити висновки; збагачувати активний словник учнів; сприяти розвитку читацьких інтересів; виховувати любов до поетичного слова.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

День у день:
Дзень та дзень!
Кожен день:
Дзень та дзень!
В школі дзвінок
Кожен день
Вчитись кличе:
Дзень! Дзень! Дзень!

В. Гринько

2 Робота над чистомовкою

Ду-ду-ду, ду-ду-ду! — грає хлопчик на дуду.
 Ді-ді-ді, ді-ді-ді! — рибка плаває в воді.
 Пів-пів-пів, пів-пів-пів! — синички чути спів.
 На-на-на, на-на-на! — радує нас всіх весна.

3 Читайте, стежте за вимовою!

Бджілка з джмеликом літала,
 Бджілка з джмеликом дзижчали:
 — Джжжу!
 — Дзззу!
 — Джжжу!
 — Дзззу!
 Наполохали
 Козу.
 Та як стрибне
 За паркан,
 Під яким
 Дрімав кабан.
 З несподіванки
 Кабан
 Підхопивсь,
 Звалив паркан.

Я. Дяченко

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Ви знаєте багато казок, умієте гарно читати. А чи вмієте ви побачити дива навколо себе? Уявити розмову дерев, квітів, пісеньку бджілки, коника, почути розмову пташок? Почути голос природи, спробувати складати вірші, загадки вам допоможе новий розділ, який так і називається: «Я хочу сказати своє слово». Пам'ятайте: «І найменший колосок має власний голосок».

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.**Опрацювання вірша Тамари Коломієць «Задзвонив синенький дзвоник»****1 Гра «Рибки»**

Самостійне мовчазне читання вірша учнями, кожен — у своєму темпі.

— Яка квітка дзвонить на стеблі?

2 Словникова робота

Дзвоник	розправляв
коник	пелюстинці
крилята	не боїться
малятам	копитами

Читання слів «луною» за вчителем.

- Назвіть слово, в якому є звук [й]. (Вбоїться)
- Скільки звуків у слові *дзвоник*? Назвіть їх.

3 Читання вірша учнями «ланцюжком»

- Що зробив зелений коник?
- Розгляньте цю комаху. Що про неї знаєте?
- Із ким поетеса порівнює коника у вірші?
- Що він несе малятам?
- Чи доніс коник казки малятам?
- Де він їх розгубив?
- Де поділися казки?
- Чому вони у шапці-невидимці?
- Хто зможе відшукати всі казки?

4 Гра «Відновіть вірш»

Задзвонив синенький дзвоник	посвітав
Поскакав зелений коник	на стеблі
Розправляв малі крилята,	по землі
Він казки поніс малятам	наче птах

5 Гра «Доберіть риму»

Дзвоник — коник;
 на стеблі — по землі;
 крилята — малята;
 птах — світах;
 по стежинах — по долинах;
 бив — розгубив;
 квіток — казок.

6 Робота в групах

- Доберіть з вірша:
1-ша група — слова — назви предметів;
2-га група — слова — назви ознак;
3-тя група — слова — назви дій.

7 Гра «Диктор телебачення»

Читати текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

V. Підсумок уроку

- Яку тему почали вивчати?
- Чи можна побачити навколо себе дива?
- Що для цього слід робити?

VI. Домашнє завдання

Вивчити вірш напам'ять.

Урок 105

Тема. Де ховаються казки? В. Струтинський «Жива казка»

Мета: удосконалювати навички читання прозових творів; розвивати навички правильного усного мовлення; збагачувати словник дітей; коригувати процеси мислення, пам'яті; вчити бачити прекрасне в природі.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Заіскрились в лузі роси,
Заспівали в росах коси.
І синочкові не спиться,
Коли в тата косовиця.

Л. Куліш-Зіньків

2 Читайте виразно, чітко!

Прилетіли солов'ї,
Звеселились всі гаї.
Ой, веселі солов'ї,
Розкажіть про ті краї,
Де зимою ви літали?
Що ви їли? Де ви спали?
А чи мають ті краї
Отакі, як в нас, гаї?

Г. Чубач

3 Читайте уважно, знайдіть «пеньок»!

Шум — шум — сум — шум — шум — шум.
Зірка — сірка — зірка — зірка — зірка — зірка.
Ножик — ножик — ножик — ножик — носик.
Човен — човен — човен — повен — човен.

III. Перевірка домашнього завдання

» Гра «Хто краще?»

Конкурсне читання вірша напам'ять

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— На сьогоднішньому уроці ми продовжимо шукати казки, які знаходяться навколо нас і ховаються у шапці-невидимці.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання оповідання Валентина Струтинського «Жива казка»

1 Читання оповідання вчителем

- Чи сподобалося вам оповідання?
- Що вас найбільше вразило?

2 Словникова робота

Колючки	раптом	плавця
придивляється	булькнуло	навшпиньки
прислухається	краснопірка	товариству
настовбурчивши	гойдаючись	прозорокрилі
підстрибувати	звідкілясь	заплодувати

Читання слів «буксиром» за вчителем.

3 Читання тексту учнями «ланцюжком»

- Що порадив дідусь Сергійкові?
- Як ви розумієте цю пораду: «Ходи тихо, як ходить сонечко»?

» Фізкультхвилинка

4 Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання

- Як Сергійко поведився на березі річки? Прочитайте.
- Кого першим побачив Сергійко? Прочитайте опис краснопірки.
- Хто за нею гнався? Яким був окунь? Прочитайте.
- Як врятувалася краснопірка?
- Хто вболівав за краснопірку?
- Як раділи за неї жабка, коник?
- Що робив зелений коник? Хто ще підтримав його?
- Хто заплoduвав артистам?
- Що хотів зробити Сергійко? Чому він не заплoduвав?

5 Гра «Диктор телебачення»

Читати текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитись на глядачів.

- Знайдіть у тексті порівняння.

6 Гра «Розмістіть героїв»

На дошці — малюнки краснопірки, окуня, жабки, коника, пуголовка, жука-водолюба, жука-вертячки, бабки. Учні повинні розмістити їх у такому порядку, як вони згадуються в оповіданні.

7 Гра «З'єднайте слова»

Краснопірка	затихла
скрипочка	гнався
окунь	підставила
жук-водолюб	застрибала
лілія	виринув
жаба	застиг
жук-вертячка	зітхнула

Пуголовки	зелений
пісня	метушливі
лілія	маленька
коник	смугастий
скрипочка	біла
краснопірка	ніжна
окунь	жовта

8 Робота над ілюстрацією до оповідання

- Розгляньте малюнок. Що на ньому зображено?
- Який епізод твору зображено на малюнку? Прочитайте.

9 Пояснення образних висловів

- Поясніть значення виділених виразів.

10 Розвиток мовлення**» Робота в групах**

- Як можна продовжити казку?

VI. Підсумок уроку

- Чому твір називається «Жива казка»?
- Які ще заголовки можна дібрати до оповідання?
- Чи доводилося вам спостерігати «живу казку»?

VII. Домашнє завдання

- Читати казку.

Урок 106

Тема. Дитячі спогади поетеси Наталі Забіли. Н. Забіла «Як я придумала перший вірш»

Мета: вчити учнів читати тексти у відповідному темпі, виділяти головне у змісті; розвивати читацькі навички, логічне мислення; виховувати любов до художнього слова.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Ходять зубри бородаті,
Волохаті і рогаті.
А між ними зубренятко —
Дуже схоже на телятко.

В. Гринько

2 Робота над чистомовкою

На-на-на — буяє весна.
Уть-уть-уть — квіти цвітуть.
Іє-іє-іє — листя зеленіє.
Ва-ва-ва — все навкруг співа.
Хи-хи-хи — раді дітлахи.

3 Гра «Хто більше?»

— Доберіть слова — назви ознак.

Весна — гомінка,...

Квіти — яскраві,...

Дерево — високе,...

Діти — веселі,...

III. Перевірка домашнього завдання

— Який твір читали вдома?

— Хто його автор?

— Назвіть головних дійових осіб оповідання.

— Де для Сергійка розпочалася казка?

► Гра «Добери порівняння»

Ранок, мов...

Вітерець, як...

Соняшник, наче...

Річка, наче...
 День, як...
 Книжка, неначе...

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Згадайте лічилку.

Раз, два — дерева,
 Три, чотири — вийшли звірі.
 П'ять, шість — пада лист.
 Сім, вісім — птахи в лісі.
 Дев'ять, десять — це сунічки
 Підвели червоні личка.

— Хто її автор? (*Н. Забіла*)

— Що ви знаєте про неї?

— З якими її творами ви знайомі?

— Зараз ми прочитаємо оповідання, у якому Наталя Забіла згадує свою маму, сестру Алю, розповідає, як склала свій перший вірш. Дитячі спогади письменниці лягли в основу її першої книжки «Ясочина книжка».

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання оповідання Наталі Забіли «Як я придумала перший вірш»

1 Виразне читання оповідання вчителем

— Яким був перший вірш маленької Наталі?

2 Словникова робота

Читання слів «луною» за вчителем: напам'ять, заколисувала, розфарбовувати, кольоровими, проказуємо.

» «Довідкове бюро»

Арифметика — від грецького *arithmys* — розділ математики, що вивчає найпростіші властивості чисел і властивості над ними.

3 Читання оповідання учнями мовчки. Підготовка до тестування

» Гра «Так чи ні?»

- 1) У сім'ї Наталі Забіли дуже любили пісні. (*Ні. Вірші*)
- 2) Коли мама заколисувала дітей, читала різні вірші. (*Так*)
- 3) Першою вірш Наталі почула мама. (*Ні. Сестра Аля*)
- 4) Свій перший віршик про арифметику Наталя Забіла придумала у 4 роки. (*Так*)

4 Гра «Квіточка»

Читає учень, на парту якого впала квіточка.

VI. Підсумок уроку

- Про дитячі роки якої поетеси ви дізналися?
- Чи сподобався вам її перший віршик?

VII. Домашнє завдання

Читати виразно оповідання.

Урок 107

Тема. Чи просто складати вірші? П. Глазовий «Як Сергійко вчив клоуна Бобу складати вірші»

Мета: удосконалювати навички виразного читання за особами; ознайомити учнів із новим жанром — п'єсою; спонукати дітей до творчості; викликати інтерес до віршування; вправляти в добиранні слів; виховувати любов до мовного багатства.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент****II. Мовленнєва розминка****1 Читайте, слова додавайте!**

Рақ ранесенько проснувся,
В черевики гарні... (*взувся*),
І без тата, і без... (*мами*)
Прогулявся між корчами.
Срібна рибка пропливала,
Вона рака не... (*впізнала*).
Рақ розсердився, роззувся,
І додому... (*повернувся*).

2 Читайте швидко слова в стовпчиках, потім — у рядках, не помиляйтеся!

День	біль	бриль	гість
пень	ціль	хміль	честь
кінь	сіль	сталь	злість
вись	нуль	князь	кліть
силь	мазь	жнець	мить
рись	грязь	швець	мідь

3 Читайте мовчки, думайте, про кого читаєте!

Нявчить, гарчить, пищить, дзижчить, кує, цвірінчить, рохкає, кряче, тьохкає, виє, шипить, кукурікає, гелґоче, кумкає, реве.

- Про кого прочитали?
- Читайте вголос — називайте кожного.

III. Повідомлення теми і мети уроку

- Твори яких жанрів ми вже читали?
- Сьогодні ми ознайомилися з новим жанром літератури — п'єсою.

П'єса — це твір, призначений для театральної вистави. У п'єсах виділені дійові особи. Слів автора дуже мало. Вони лише зазначають, де відбуваються події, до кого звертаються дійові особи, як поведяться герої, який мають настрій.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.

Опрацювання твору Павла Глазового «Як Сергійко вчив клоуна Бобу складати вірші»

- Розгляньте уважно твір. Хто є його дійовими особами?

1 Читання слів автора вчителем

- Хто головний герой твору?
- Яке свято було у хлопчика?
- Які подарунки він отримав?
- Який подарунок був незвичним? Опишіть його.
- Назвіть головних дійових осіб твору.

2 Читання твору учнями за особами (читають підготовлені учні)

- Який настрій у вас після читання твору?
- Що вас найбільше розсмішило?

3 Гра «Бджілки»

Напівголосне читання учнями вірша, кожен — у своєму темпі.
— Як ви читатимете слова Сергійка? (*Повчальним, впевненим, спокійним тоном*)

— А клоуна? (*Добрим, веселим, легковажним, захопленим, здивованим тоном*)

» Фізкультхвилинка

4 Читання за особами

- Як Сергійко пояснив клоунові, що таке рима?
- Що мав на увазі хлопчик під словом *прикладно*?
- Як зрозумів це слово Боба?
- Чи зрозумів він, як складати вірші?
- Прочитайте вірші, які склав Боба.
- Ким Сергійко хотів зробити клоуна?
- Чи вийшов з нього музика?

- Чому? Як про це сказав Сергійко?
- Чи зумів клоун відгадати загадки? Чому?
- Куди зібрався Боба?
- Що він зібрався робити в цирку?
- Чи може він там досягти успіху?

5 Читання твору за частинами

- 1) Клоун Боба вчиться писати вірші.
- 2) Сергійко хоче, щоб Боба став музикою.
- 3) Розгадування загадок.
 - Допоможіть клоунові — доберіть риму до слова *голова*.
 - Спробуйте скласти віршик про собаку, про Бобу.
 - Чи сподобалися б ваші віршики Сергієві? Чому?
 - Як називаються загадки, які Сергійко загадував Бобу? (*Добавлянки*)

V. Підсумок уроку

- Який твір сьогодні читали?
- Чим він незвичайний?
- Назвіть головних героїв твору.
- Чи легка це справа — писати вірші?

VI. Домашнє завдання

Читати твір за особами.

Урок 108

Тема. Як побачити дива? Як про них сказати? В. Коломієць «Ліс і лис». Н. Поклад «Поет». Г. Чубач «Що це?»

Мета: удосконалювати навички виразного читання, вмілого використання інтонацій у мовленні, вміння розкривати зміст поезії; формувати творчі здібності; виховувати інтерес до читання.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Лис малий і більший лис
По гриби ходили в ліс.
Заздрить білка в лісі лису —
Лис лисички ніс із лісу.

Л. Куліш-Зіньків

2 Читайте тільки назви дерев!

Рюкзак, дуб, краб, моряк, сосна, стіна, козак, смерека, метро, ялинка, жарт, калина, тополя, береза, корова.

3 Читайте швидко, чітко!

↓ сік ↑	↓ сік ↑	↓ сік ↑	↓ сік ↑
↓ рік ↑	↓ рак ↑	↓ рік ↑	↓ рік ↑
↓ лід ↑	↓ ліс ↑	↓ ніс ↑	↓ піч ↑
↓ жук ↑	↓ бук ↑	↓ бик ↑	↓ бак ↑

4 Додайте слово! Прочитайте вірш! Пам'ятайте про риму!

Під горою хвойний... (*ліс*),
 За горою хижий... (*ліс*).
 Вкрита травами... (*гора*),
 Збоку — лисяча... (*нора*),
 В ній хитрюга неспроста
 Від собак хова... (*хвоста*):
 Як навідався в... (*курник*),
 То відразу ж півень... (*зник*).

III. Перевірка домашнього завдання

Виразне читання п'єси за особами.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу**1 Опрацювання твору Володимира Коломійця «Ліс і лис»****1) Гра «Бджілки».**

Напівголосне читання учнями вірша, кожен — у своєму темпі.

— У якому темпі слід читати вірш?

— Після яких слів потрібно зробити найдовшу паузу?

2) Читання вірша «буксиром» за вчителем.**3) Аналіз змісту вірша з елементами вибіркового читання.**

— Де гуляє лис?

— Який у нього настрій?

— Чим розчулений лис?

— Куди лис записує свої вірші?

— Прочитайте опис блокнота.

— Який це лис — добрий чи злий?

4) Гра «Мікрофон».

— Про що писав у своїх віршах лис? (*Кожен учень висловлює свою думку.*)

5) Гра «Добери пару».

— З'єднайте слова у словосполучення.

Лис	блискучий
ліс	бура
кора	сонячний
звуки	хороші
думки	чудні
листки	лагідний

6) Гра «Знайдіть риму».

Лис — ліс;
зітхає — складає;
палітурки — тук-туки;
пеньок — думок;
лісом — лисом.

7) Гра «Земля — небо».

За командою «земля» діти нахиляються до книжки і читають текст. За командою «небо» — піднімають голівки вгору, прибираючи вказівки від тексту. Знову «земля» — учні очима знаходять, де вони закінчили читати.

2 Опрацювання вірша Наталки Поклад «Поет»

1) Гра «Рибки».

Самостійне мовчазне читання вірша учнями.

- Яке місце привабило зайчика?
- Який у нього був настрій?
- Що він бачив і чув?

2) Робота в групах.

— Пофантазуйте! Який вірш склав зайчик?

3) Колективна робота.

- Порівняйте вірші «Ліс і лис» та «Поет».
- Чим вони схожі? Чим різняться?

3 Опрацювання вірша Ганни Чубач «Що це?»

— Інколи фантастичні образи можна побачити й у звичайних речах. Треба лише пильніше придивлятися...

1) Самостійне читання вірша учнями.

— Яке диво побачив автор?

2) Гра «Пофантазуй!».

— Уявіть, що вам зустрівся табун білогривих хмарин, запряжених золотими промінчиками сонця.

— Куди летять білі коні? Кого наздоганяють? Складіть про це розповідь.

V. Підсумок уроку

- Що найбільше сподобалося на сьогоднішньому уроці?
- Чи сподобалося вам фантазувати?

VI. Домашнє завдання

Придумати оповідання про цікавий випадок, що трапився із твоїм песиком або кошеням.

Урок 109

Тема. Мало хотіти, треба вміти. М. Носов «Як Незнайко був музикантом»

Мета: розвивати навички правильного, свідомого та виразного читання, розвивати вміння оцінювати вчинки дійових осіб; збагачувати словниковий запас школярів; виховувати спостережливість.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Лобик гладенький, лапки ласкаві,
 Клава на лаві і котик на лаві.
 Котик Лапанчик муркоче на лаві,
 Лагідно казку розказує Клаві.

2 Робота над чистомовкою

Шу-шу-шу — чистомовки я пишу.
 Ят-ят-ят — їх пишу для всіх малят.
 Ки-ки-ки — їх говорять залюбки.
 Ло-ло-ло — щоб чисте мовлення було.
 Ла-ла-ла — Алла дівчинка мала.
 Ли-ли-ли — в гості ми до неї йшли.
 Ло-ло-ло — в Алли тісто підійшло.
 Ла-ла-ла — пирогів вона спекла.
 Ле-ле-ле — чаю Аллочка налле.
 Лі-лі-лі — ось лимони на столі.
 Лю-лю-лю — дуже кисле не люблю.

3 Гра «Який звук змінився?»

Життя — шиття;
 шерсть — жерсть;
 дошивати — доживати;
 тушити — тужити;
 шаль — жаль.

III. Перевірка домашнього завдання

Конкурс на краще оповідання про цікавий випадок, що трапився із песиком або кошеням.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Сьогодні ми прочитаємо уривок з книги «Пригоди Незнайка і його друзів», яку написав російський письменник Микола Носов. Її герої — маленькі кумедні чоловічки-коротульки, імена яких указують на їхні характери і захоплення.

» Вправа «Мікрофон»

— Спробуйте пояснити значення імен коротульок: Знайко — (бо він...), Тюбик — ..., Гуся — ..., Квітик — ..., Поспішайко — ..., Якосьбудько —

— Незнайко випробовував себе у різних справах. Одного разу він захотів стати музикантом.

» Вправа «Передбачення»

— Як ви вважаєте, що з цього вийшло? (Учні висловлюють свої припущення)

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.

Опрацювання уривку з книги Миколи Носова «Пригоди Незнайка і його друзів»

1 Слухання частини твору (читає вчитель)

— Послухайте частину казки і скажіть, у кого Незнайко вчився грати.

— На якому інструменті грав Незнайко?

2 Словникова робота

Поцигикав — тут: поводив по струнах.

Оксамитова — зшита з оксамиту — тканини з густим коротким ворсом.

3 Повторне читання частини казки учнями мовчки

— Ким вирішив стати Незнайко?

— До кого він звернувся по допомогу?

— Як Незнайко вибирав інструмент?

— Чому йому сподобалася саме труба?

— Що робила труба в Незнайка?

4 Читання казки до кінця

— До кого пішов Незнайко у гості?

— Чи сподобалася малюкам гра Незнайка?

5 Читання оповідання за особами

- Як поставилися до гри Незнайка сусіди?
- Чому Незнайко перестав грати на трубі?
- Як Незнайко пояснив ставлення слухачів до своєї гри?
- Чого він не зрозумів?
- Про що свідчать слова Незнайка: «А навіщо мені вчитися?

Я й так умію!»?

6 Робота в групах

Вибрати уривок з казки, розіграти за прочитаним сценку.

VI. Підсумок уроку

- Який настрої панував на сьогоднішньому уроці?
- Коли було найвеселіше?
- Чому Незнайко так і не став музикантом?
- Чого вчить нас цей твір?

VII. Домашнє завдання

Читати виразно казку.

Урок 110

Тема. Урок позакласного читання. «Мамо любя, добра, мила...»

Мета: удосконалювати навички свідомого виразного читання; розширювати і поглиблювати знання учнів про значення матері в житті людини; формувати у дітей культуру почуттів, виховувати шанобливе ставлення до матері.

ХІД УРОКУ**I. Організаційний момент****II. Повідомлення теми і мети уроку**

Хто вас, діти, щиро любить,
хто вас ніжно так голубить,
хто кладе у постіль спати? (*Мату*)

— Сьогоднішній урок ми присвяtimo найріднішій, найдорожчій на світі людині — матері.

III. Робота з виставкою книг

- Які книжки ви бачите на виставці?
- Хто ознайомить нас зі своєю книжкою?
- Які книжки на виставці вам знайомі?
- У яких — найкращі ілюстрації?
- Хто знає прізвища художників, які підготували ілюстрації до цих книжок?

IV. Обговорення прочитаних творів

1 Оповідання Василя Сухомлинського «Найласкавіші руки»

- Куди приїхала маленька дівчинка з мамою?
- Куди вони пішли?
- Що трапилося з дівчинкою?
- Як дівчинка розказувала про свою маму?
- Продовжте словами тексту:
- Очі у мами...
- Волосся у мами...
- Руки у мами...

» Робота в парах. Читання діалогу

2 Вірш Катерини Перелісної «Гарна ти матусю...»

- 1) Конкурс «Хто найкраще прочитає вірш?».
- 2) Гра «Доберіть риму».
Мила — навчила;
родину — Україну;
матусю — вклонюся.

V. Читання та обговорення нових творів

1 Оповідання Оксани Сенатович «Крила»

- Виразне читання оповідання вчителем.
- Де сидів вітер?
 - Що із ним трапилося?
 - Як Дмитрик рятував вітер?
 - Що виросло у Дмитрика?
 - Що трапилося з мамою Дмитрика?
 - Про що вона попросила сина?
 - Як Дмитрик виконав мамине прохання?
 - Чому хвороба покинула хату?
 - Чи в усіх дітей виростають крила?

2 Оповідання Юрія Ярмиша «Дрібний дощик»

» Гра «Рибки»

- Самостійне мовчазне читання оповідання учнями.
— З якою інтонацією слід читати оповідання?

» Робота в парах

- Читання оповідання один одному.

» Гра «Продовжте прислів'я»

- Пташка радіє весні, а дитя... (матері).

Діти плачуть, а в матері... (*серце болить*).
 На сонці — тепло, а біля матері... — (*добре*).

VI. Підсумок уроку

- Чи сподобався вам сьогоднішній урок?
- Як слід ставитися до мами?

VII. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання ми проведемо за темою «І вкрились луки цвітом, вітаючись із літом...».

Матеріал до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

Урок 111

Тема. Вчимося римувати слова. С. Жупанин «Підкажи словечко». Г. Малик «Що для чого треба?». А. Качан «Забавлянка»

Мета: удосконалювати техніку свідомого виразного читання; вчити добирати рими; збагачувати словниковий запас; розвивати мислення, вміння зосереджуватися на виконанні завдань; виховувати уважність.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Доповняйте! Читайте!

Шура, як весна...,	зима
Кожушок в мішок...,	настала
А як знов прийшла...,	нема
До мішка, а там — ...!	сховала
Залишилось..., —	пушок
Трішки шкіри та...,	небагато
Та ще гудзики й...	мішок
Миші влізли до...	кожушка
І погризли...,	залишився
Лиш шматочок... —,	мішка
Ось історія яка.	

2 Гра «Доберіть рими»

Край — ... (*грай, рай, вибирай...*)

Їжачок — ... (*павучок, бочок, черв'ячок, реп'яшок...*)

Весна — ... (*красна, ясна, голосна...*)

М'яч — ... (скач, не плач, удач...)

Усмішка — ... (книжка, мишка, кішка...)

3 Гра «Складіть чистомовку»

Ча-ча-ча — звірі граються в... (м'яча).

Ці-ці-ці — нападаючі — ... (зайці).

Чу-чу-чу — вовк ударив по... (м'ячу).

Ця-ця-ця — судить гру у них... (вівця).

III. Оголошення теми і мети уроку

— Сьогодні на уроці ми вчитимемося добирати рими.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Степана Жупанина «Підкажи словечко»

1) Гра «Бджілки».

Напівголосне читання вірша учнями.

— Скільки слів вам довелося додати? Чому?

2) Читання вірша учнями «ланцюжком».

— Про який із днів тижня сказано:

трудовий —

спритна, молода, —

четвертий —

— Розгадайте ребус.

Ж Н

5' киця

(П'ятниця)

3) Гра «Земля — небо».

За командою «земля» діти нахиляються до книжки і читають текст. За командою «небо» — піднімають голівки вгору, прибираючи вказівки від тексту. Знову «земля» — учні очима знаходять, де вони закінчили читати.

4) Рухлива гра «Дні тижнів — шикуйтесь!».

В учнів — картки з назвами днів тижня. За командою вони шикуються по порядку.

2 Опрацювання вірша Галини Малик «Що для чого треба?»

1) Гра «Рибки»

Читання вірша учнями мовчки. Добирання пропущених слів.

— З яким настроєм читатимете вірш уголос?

2) Читання вірша вголос.

» Гра «Квіточка»

Читає учень, на парту якого впала квіточка.

— Без чого жодне діло не кипітиме, не горітиме?

— Поясніть вислів: «робота в руках горить».

— Якими мають бути руки, щоб в них діло кипіло?

— Що потрібно робити, щоб руки такими стали?

3) Гра «Знайдіть риму».

Перекопати — ..., гвіздок — ..., нарубати — ..., діло — ..., робочих — ..., наук —

4) Гра «Що чим роблять?».

Лопатою	фарбують
молотком	копають
сокирою	ріжуть
ручкою	рубують
ножем	пишуть
пензликом	забивають

5) Гра «Дощик».

Читання вірша учнями хором уголос.

3 Опрацювання загадок-добавлянок

Один учень читає, решта — додають відгадку.

4 Опрацювання твору Анатолія Качана «Забавлянка»**» Робота в парях**

— Прочитайте забавлянку за особами.

V. Підсумок уроку

— Чи сподобалося вам дописувати вірші?

— Коли було важко? А коли — цікаво?

VI. Домашнє завдання

Придумати «середину» казок так, щоб вийшли невеличкі смішні розповіді.

Урок 112

Тема. Дива поряд із нами. В. Сухомлинський «Синій світ»

Мета: удосконалювати читацькі навички учнів, учити їх орієнтуватися в тексті; формувати вміння відшукувати у тексті під керівництвом учителя влучні слова і вирази; розвивати художнє сприймання явищ природи, творчу уяву; виховувати любов до прекрасного.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Мовленнєва розминка****1 Робота над скоромовкою**

Звели чаплі гніздо із паклі.
З чорного неба крапають краплі.
У гнізді із паклі намокли чаплі.

2 Робота над чистомовкою

Ічка-ічка-ічка — ось глибока... (*річка*).
Ачка-ачка-ачка — пливла по річці... (*качка*).
Єчка-єчка-єчка — знесла вона... (*яєчка*).
Нят-нят-нят — наводить... (*каченья*).
Чить-чить-чить — плавають діточок... (*навчить*).
Ічці-ічці-ічці — попливуть разом... (*по річці*).

3 Прочитай і посміхнись!**ПРО СТЕПАНА І СМЕТАНУ**

Степану спалось непогано:
Вночі приснилася сметана.
Та при собі, немов назло,
У нього ложки не було.
А вдруге з ложкою ліг рано —
Так не приснилася сметана!

III. Перевірка домашнього завдання

Конкурс «Хто розповість кращу серединку казочки?».

IV. Оголошення теми і мети уроку

— Сьогодні разом із героєм оповідання Василя Сухомлинського ви навчатиметесь бачити прекрасне навколо себе.

**V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.
Опрацювання оповідання Василя Сухомлинського
«Синій світ»****1 Гра «Рибки».**

Самостійне мовчазне читання оповідання учнями.

— Який предмет перефарбував усе в уяві хлопчика у синій колір?

2 Словникова робота

Читання «луною» за вчителем слів: *скляночку, примруживши, велетенські, дивовижні, підводного.*

3 Читання слів учнями «ланцюжком» по одному реченню

- Як синій колір змінив світ в уяві хлопчика?
- Що йому вбачалось у знайомих образах?
- Доповніть вислови.
- Не широке поле, а безмежне... (*море*).
- Не комбайн, а дивний... (*корабель*).
- Не ліс, а велетенські... (*гори*).
- Не зелені кущі, а дивовижні... (*істоти*).
- Дивний звір — то... (*зайчик*).

4 Вправа «Мікрофон»

- Чи не траплялося із вами щось подібне? Розкажіть.

5 Гра «Розвідники»

- Скільки абзаців у тексті?
- Прочитайте окличне речення.
- Прочитайте вирази і речення, написані іншим кольором.

6 Гра «Фотограф»

Учитель демонструє початок речення, написаний на смужці паперу. Учні мають за незначний проміжок часу прочитати те, що на смужці, «сфотографувати» очима, знайти кінцівку рядочка у підручнику і прочитати.

7 Читання в парах. Гра «Луна»

Сильніший учень читає речення, а слабший — те саме речення після прослуховування.

8 Робота в групах

- Оберіть з тексту:
- 1-ша група* — 5 слів — назв предметів;
- 2-га група* — 5 слів — назв ознак предметів;
- 3-тя група* — 5 слів — назв дій предметів.

VI. Підсумок уроку**» Гра «Закінчи речення»**

- Сьогодні на уроці я вчився...
- Мені найбільше сподобалося...
- Важко було...

VII. Домашнє завдання

Намалювати ілюстрацію до оповідання.

Урок 113

Тема. Сонячна пелюстка. Вірші учнів Софіївсько-Борщагівської школи, що в Київській області. Підсумок за темою

Мета: навчати учнів свідомо, виразно читати вірші; вдосконалювати вміння доповнювати запропонований сюжет, розвивати зв'язне мовлення, образне мислення учнів; виховувати любов до художнього слова.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Вставте голосні, прочитайте!

Р...м...шк... рв...т... м... х...д...л...
 Н...д р...чк...ю в р...сн...й тр...в... .
 І р...пт...м р...вл...к... з...стр...л...
 Із р...жк...м... н... г...л...в... .
Н. Забіла

*(Ромашки рвати ми ходили
 Над річкою в рясній траві.
 І раптом равлика зустріли
 Із різками на голові.)*

2 Читайте, відповідайте: хто це? що це?

Червона, солодка, запашна — ... (*суніця*).
 Весняний, теплий, лагідний — ... (*вітер*).
 Нова, цікава, бібліотечна — ... (*книжка*).
 Маленькі, працюючі, медоносні — ... (*бджілки*).

3 Робота над скоромовкою

Летів горобчик, сів на стовпчик,
 Прибіг хлопчик, утік горобчик.

III. Перевірка домашнього завдання

Презентація учнями своїх малюнків, створених до оповідання Василя Сухомлинського «Синій світ».

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Серед ваших ровесників є дуже талановиті діти. Вони пишуть чудові вірші. З деякими з них ми з вами ознайомимся.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання віршів учнів Софіївсько-борщагівської школи

1 Вправа «Рибки»

Самостійне мовчазне читання учнями вірша Аліни Зарви «Босоного весна».

- Хто головна героїня вірша?
- Що вона нам несе?
- Як автор ставиться до зими? Як він її називає?
- Продовжте речення.

Весна (яка?) ...,

Струмок (який?)... .

2 Хорове читання вірша Віки Антоненко «Літо»

- Про що пише юна поетеса у своєму вірші?
- З ким вона порівнює Вітер?
- Чому юні автори слова Квіти, Вітер, Весна, Зима написали з великої літери?

3 Гра «Бджілки»

Напівголосне читання вірша «Осінній килим» учнями, кожен — у своєму темпі.

- З якою інтонацією слід читати цей вірш? Чому?
- Які порівняння є у вірші?
- Що можна сказати про юних поетів?
- Чи вміють вони прислухатися до природи?

VI. Підсумок за темою

— Сьогодні ми закінчуємо вивчати розділ, який називається... («Я хочу сказати своє слово»).

- Чого навчалися на уроках, вивчаючи твори цього розділу?
- Що треба робити, щоб побачити живу казку?
- Будьте спостережливими, допитливими, старанними. Умійте побачити дива навколо себе.

VII. Домашнє завдання

Відповідати на запитання в кінці розділу.

У дружному колі

Урок 114

Тема. Вступ до теми. Нумо гратися! «Перстенець» (дитяча народна гра)

Мета: розширювати в учнів уявлення про народні дитячі ігри; вчити аналізувати зміст і форму гри; пояснити учням, яке значення мають ігри й забави у житті дітей для зміцнення здоров'я; виховувати повагу до надбань українського народу.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Читайте виразно, не поспішайте!

Зголоднів великий палець:
 — От коли б дістати смалець! —
 Вказівний за ним зітхає:
 — Смалець що! Крупи немає. —
 А середній мовить тихо:
 — Що крупа! Без хліба лихо. —
 Підмізний ледь не плаче:
 — Отаке життя ледаче! —
 А мізинець:
 — Годі, братці,
 До роботи треба браться.

Т. Коломісць

2 Будьте уважними!

- *З* и я плаваю у морі,
З і — мишей ловлю в коморі. (*Кит — кіт*)
- Люблять нас усі збирати,
 Після дощику в ліску.
 А як букву *з* відняти,
 Будем плавати в ставку. (*Гриби — риби*)
- Я дерево вічнозелене,
 Росту майже всюди.
 Перестав мої склади —
 Давати воду буду. (*Сосна — насос*)
- Він у бурю, в хуртовину
 Виростає біля тину.
 Коли ж *з* на *н* замінити, —
 Можна в ньому буде жити. (*Замет — намет*)

- На неї птах сідає,
Вона його гойдає.
А *з* на *б* змінить —
Звірятком стане вмить. (*Гілка — білка*)
- Коли я з *д* — расту на гілці,
Коли ж із *т* — пливу по річці. (*Плід — плім*)

3 Робота з лічилкою

Бджілки в поле полетіли,
На пахучі квіти сіли,
Стали в вулик мед нести.
Ми гуляєм — ти лови!

— Де і навіщо ми використовуємо лічилки?

III. Перевірка домашнього завдання

— Розгорніть сторінку зі змістом підручника. Знайдіть розділ, який закінчили вивчати. Згадайте його назву. Назвіть авторів, твори яких вивчали в цьому розділі.

«Ліс і лис»
«Забавлянка»

«Синій світ»

«Що для чого треба?»

«Підкажи словечко»

«Жива казка»

Василь Сухомлинський

Валентин Струтинський

Володимир Коломієць

Степан Жупанин

Галина Малик

Анатолій Качан

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— У які ігри ви любите грати?

— Із ранніх років через ігри і забави входила маленька людина у життя. Через них вона дорослішала, набувала практичного досвіду. У численних народних іграх українських дітлахів відобразилося все: і історія народу, і його світогляд, і традиції, і деталі побуту. Ви вважаєте, гра — це пустощі? Ні! Це своєрідне мистецтво. В іграх передається характер народу, виховуються дружні стосунки, чесність, повага, спритність, кмітливість. У грі змагаються, пізнають одне одного. Гра вносить радість, бадьорість у життя дітей. Рухатися, бігати, гратися — це означає жити. Народна мудрість говорить: «Як дитина бігає і грається, так їй і здоров'я усміхається!» Народ свято береже свою мову, пісню і, звісно ж, гру.

— Прочитайте запис на дошці.

Хочеш бути красивим — грайся!

Хочеш бути щасливим — грайся!

Хочеш бути здоровим — грайся!

- Сьогодні ми починаємо вивчати новий розділ.
- Як він називається?
- Велика радість — гратися, співати, мріяти у колі друзів, разом робити корисну справу. У цьому розділі ми ознайомимося з дитячими іграми, пісеньками, закличками, забавлянками.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання дитячої народної гри «Перстенець»

1 Гра «Рибки». Мовчазне читання змісту гри

- Які слова промовляються в грі?
- Від якого слова утворилися слова *гадуль-гадуль-гадулька*?
- Оберемо ведучого за допомогою лічилки.

Еники, беники, їли вареники,
Еники, беники — квас,
Вийшов старенький Тарас.

2 Інсценізація гри в класі

VI. Підсумок уроку

- Що нового дізналися про ігри?
- Яку народну гру розучили в класі?

VII. Домашнє завдання

Пограти в гру «Перстенець» із друзями.

Урок 115

Тема. Ігровий фольклор. Г. Бойко «Ну й охочий брат мій Ігор». А. Качан «По дорозі їхав віз». С. Жупанин «Грайте, грайте голосніше». В. Гринько, А. Камінчук, М. Людкевич «Лічилки»

Мета: удосконалювати навички свідомого виразного читання; збагачувати словниковий запас учнів; розширювати уявлення про малі віршовані твори; учити виділяти головне; виховувати любов до рідної мови.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над чистомовкою

Рі-рі-рі, рі-рі-рі! — кріт сидить в своїй норі.
Ра-ра-ра, ра-ра-ра! — йде до школи дівтора.
Рі-рі-рі, рі-рі-рі! — добре в школі дівторі.

Л. Лозован

2 Робота над скоромовкою

На річці Роман впіймав руками рака,
Рак ущипнув Романа за руку.

3 Гра «Зоряна година»

З букв слова *електропраска* скласти нові слова.

Електропраска — кекс, порт, рот, рак, спорт, скат, ропа, парта, секрет, кат, ...

III. Перевірка домашнього завдання

Розповіді учнів про те, як вони грали в гру «Перстенець».

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Українські діти люблять гратися не тільки в рухливі спортивні ігри, а й у такі, які вимагають знань з мови.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Грицька Бойка «Ну й охочий брат мій Ігор...»

1) Гра «Бджілки».

Напівголосне читання вірша учнями, кожен — у своєму темпі.

— Які слова звучать однаково, але мають різне значення?

— До чого охочий Ігор?

— До яких ігор він охочий?

— Доберіть синоніми до слова *жвавий*. (*Моторний, рухливий, пустотливий, прудкий, шпаркий*)

2) Виразне читання вірша.

2 Опрацювання вірша Анатолія Качана «По дорозі їхав віз»

1) Хорове читання вірша учнями.

— Які слова звучать і пишуться однаково, але мають різне значення?

— Поясніть значення цих слів.

— Де їхав віз?

— Що він віз?

— Де віз став?

— Де була гребля?

3 Опрацювання вірша Степана Жупанина «Грайте, грайте голосніше...»

1) Гра «Рибки».

Самостійне мовчазне читання вірша учнями.

— З яким настроєм слід читати вірш?

2) Читання вірша «луною» за вчителем.

— Знайдіть і прочитайте спонукальні речення.

- Як ми їх читаємо?
- До кого звертається автор?

3) Гра «Блискавка».

Учитель демонструє слова: *скрипка, рояль, піаніно, цимбали, трембіта, сопілка, бандура*.

- Доберіть загальну назву.

На дошці — малюнки із зображенням музичних інструментів. Учні під малюнком ставлять назву інструмента.

- Які з цих музичних інструментів згадуються у вірші?

4) Слухання запису коломийки.

— Спробуймо заспівати вірш під музику. (*Проспівування вірша, як пісні.*)

4 Самостійне опрацювання учнями лічилки

VI. Підсумок уроку

- Що найбільше сподобалося на уроці?
- Який настрій панував на нашому уроці?

VII. Домашнє завдання

Вивчити напам'ять коломийку.

Урок 116

Тема. Ігровий фольклор. В. Гринько, А. Камінчук, Д. Чередниченко «Лічилки». А. Качан «Закличка», «Мирилка». Н. Мовчан-Карпусь «Біля дуба»

Мета: удосконалювати навички свідомого виразного читання віршованих творів; продовжити розширення уявлень учнів про малі віршовані форми; збагачувати словниковий запас учнів, розвивати зв'язне мовлення; виховувати почуття дружби, колективізму.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над чистомовкою

Чок-чок-чок — ось червоний бурячок.

Чу-чу-чу — я капусту посічу.

Щок-щок-щок — в чавунці зварю борщок.

Чний-чний-чний — ох і буде ж борщ смачний.

2 Робота над скоромовкою

Лежить п'ять п'ятаків.

На кожному п'ятаку ще по п'ятаку.

3 Гра «Знайди “пеньок”»

Миска, миска, мишка, миска, миска.
 Дубочок, зубочок, зубочок, зубочок, зубочок.
 Парта, парта, парта, карта, парта.
 Білка, булка, білка, білка, білка.

III. Перевірка домашнього завдання

Конкурс «Хто краще заспіває коломийку».

IV. Оголошення теми та мети уроку

— Сьогодні ми продовжимо роботу над малими віршованими формами — лічилками, закличками, мирилками.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу**1 Ознайомлення з лічилками****1) Фронтальна робота.**

— Що означає слово *лічилка*?
 — Для чого складаються лічилки?
 — Які лічилки ми вчили? Розкажіть.
 — З якою інтонацією читають лічилки?

2) Робота в групах.

Діти у групах розраховуються за допомогою лічилок.
 — Що означає слово *кульбаба*? *кульдід*?
 — Якими ви собі їх уявляєте?

3) Хорове читання лічилок Варвари Гринько, Анатолія Камінчука, Дмитра Чередниченка.**» Гра «Хвилі»**

Ведучий задає тон і темп гри. Текст вірша читають так, ніби хвиля прибивається до берега і відходить від нього: тихо — голосніше — голосно — тихіше — тихо — голосніше.

2 Опрацювання «Заклички» Анатолія Качана**1) Читання заклички «луною» за вчителем.**

— До кого звертаються учні в закличці?
 — Звідки вони викликають равлика?
 — Коли читають цю закличку?

2) Гра «Обличчям до обличчя».

Учні повертаються обличчям один до одного і читають закличку в парах.

3 Опрацювання мирилки Анатолія Качана

— Зараз ви прочитаєте мирилку.
 — Це прозовий твір чи віршований?
 — Навіщо складаються мирилки?

— Які мирилки ви знаєте?

- 1) Хорове читання мирилки.
— З якою інтонацією читають мирилку?
- 2) Робота в парах.
Читання мирилки одне одному.

4 Робота над віршем Надії Мовчан-Карпусь «Біля дуба»

- 1) Читання вірша вчителем.
— Із ким гралися діти?
— Який за настроєм цей вірш?
- 2) Словникова робота.

Дуба	тучі
дощик	хвоста
латки	заховатись
лишень	примостились
гілля	припустив
знайшов	промочив

— У якому слові звуків більше, ніж букв?

— Назвіть звуки в слові *гілля*.

- 3) Читання вірша учнями.
- 4) Аналіз змісту вірша. Вибіркове читання.
— Де діти ловили дощик?
— У які ігри грали діти? З ким?
— Де сховався дощ?
— Що він показав дітям?
— Поясніть вислів: «показав лишень хвоста».
— Де діти заховався від дощу?
— Чи знайшов їх дощ?

- 5) Читання вірша учнями «дощиком».

Діти читають вірш хором: накрапає дощ (*тихо*); дощ пускається сильніше (*голосніше*); злива (*голосно*); дощ слабшає (*тихіше*); дощ перестав (*читання припиняється*).

- 6) Гра «Знайди рими».

- 7) Гра «Диктор телебачення».

Читати текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

VI. Підсумок уроку

— З якими літературними жанрами сьогодні ознайомилися?
(Заклички, мирилки, лічилки)

VII. Домашнє завдання

Вивчити одну із лічилок.

Урок 117

Тема. Грайтеся так, щоб усім було весело. **О. Буцень «Новий м'яч»**

Мета: удосконалювати навички виразного читання, вмілого використання інтонацій у мовленні; навчати формулювати оцінні судження, співвідносити заголовок твору з його змістом, давати характеристику дійовим особам; виховувати бажання товаришувати.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Ти, малий, скажи малому,
Хай малий малому скаже,
Хай малий теля прив'яже.

2 Читайте, відповідайте: так чи не так?

Летить-летить їжак? (*Не так!*)
Летить-летить літак? (*Так!*)
Летить-летить шпак? ...
Летить-летить мак? ...
Летить-летить гава? ...
Летить-летить кава? ...
Летить-летить лисиця? ...
Летить — летить синиця? ...

3 Робота над загадкою

- Малий,
Пузатий,
А такий стрибун завзятий!
Тільки вдариш добре в бік,
Як одразу в танець — скік!
За ці скоки його люблять
І ногами часто луплять.
А йому мов так і треба:
Підлітає аж до неба.
На каміння упаде —
Хоч би слід лишився де! (*М'яч*)

III. Перевірка домашнього завдання

» Конкурс «Хто краще розкаже лічилку»

За допомогою лічилки учні обирають того, хто прочитає назву оповідання, яке опрацюватиметься на уроці.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання оповідання Олега Буценка «Новий м'яч»

1 Робота над заголовком оповідання

» Гра «Передбачення»

— Про що свідчить заголовок? Пофантазуйте!

2 Читання оповідання учнями. Гра «Рибки»

Читання учнями тексту мовчки, кожен — у своєму темпі, при цьому діти можуть ворухити губами.

» Тестування

- 1) Ім'я головної героїні:
 - а) Клава;
 - б) Оксана.
- 2) Дівчинка винесла у двір:
 - а) нову ляльку;
 - б) новий м'яч.
- 3) Дівчинка гралася м'ячем:
 - а) сама;
 - б) з подружками.
- 4) М'яч закотився:
 - а) під паркан у кущі;
 - б) за високі дерева біля будинку.
- 5) Клава не могла дістати м'яча, адже:
 - а) заважав високий паркан;
 - б) жалила руки кропива.
- 6) Дівчатка:
 - а) допомогли;
 - б) відмовилися допомагати і гратися.

3 Словникова робота

М'ячем	мигтить	трішки
підбігли	пограюся	кропива
нетерпляче	розходиться	нажалила
вислизнув	нахилилася	відповідають

Читання стовпчиків слів «буксиром» у парах.

4 Гра «Квіточки»

Читає учень, на парту якого впала квіточка.

5 Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання

- Куди вийшла Клава?
- Що вона тримала в руках?
- Яким був м'яч? Опишіть його.
- Як повелися дівчатка, коли побачили новенький м'яч?
- Чому дівчатка почали розходитися?
- Що трапилося із м'ячем?
- Чому Клава не змогла його витягти?
- Що вона запропонувала подружкам? А що хотіла насправді?
- Що відповіли дівчатка?

6 Гра «Збери речення»

А дівчаткам ще дужче хочеться...	...та й почали розходитися.
Постояли дівчатка...	...в м'яча погратися.
Вийшла Клава у двір...	...м'яча дістати.
Не може Клава...	...з новеньким м'ячем.

7 Гра «Розвідники»

- Скільки разів у тексті зустрічається слово?
- 1-ша група* — м'яч;
- 2-га група* — Клава;
- 3-тя група* — дівчатка.

8 Переказ оповідання**9 Творчий переказ оповідання**

- I варіант* — від імені Клави;
- II варіант* — від імені дівчаток.

V. Підсумок уроку

- Що автор хотів сказати цим твором?
 - Вставте потрібні слова.
- Самому гратися ..., а з друзями — ... (*сумно, весело*).

VI. Домашнє завдання

Читати, переказувати оповідання.

Урок 118

Тема. Урок позакласного читання. «І вкрились луки цвітом, вітаючись із літом...»

Мета: учити дітей читати швидко і виразно, усвідомлювати зміст прочитаного; розвивати пам'ять, образне мислення, виховувати любов до природи.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент**II. Оголошення теми і мети уроку**

— Відгадайте загадку.

- На деревах вишеньки,
А в траві — сунічки.
Сонечко із висоти
Нам цілує щічки.
Вся земля теплом зігріта,
Бо до нас приходить... (*літо*).

— Сьогоднішній урок ми присвячуємо чудовій порі року — літу.

- Чи любите ви літо?
- За що ви його любите?

III. Робота з виставкою книг

- Які книжки на виставці вам знайомі?
- Хто хоче ознайомити нас зі своєю книжкою?
- Візьміть книжку, яка вам найбільше сподобалася.
- Як називається ця книжка?
- У ній один твір, чи це збірка творів?
- Чи написано прізвище автора на обкладинці?
- Хто намалював ілюстрації до неї?
- Де видана книжка?

IV. Обговорення прочитаних творів**1 Вірш Романа Завадовича «Кінчається наука в школі»**

— У якому вірші говориться про початок шкільних канікул?
(*Роман Завадович «Кінчається наука в школі»*)

- Прочитайте окличне речення.
- Кому вдячні діти?

2 Вірш Марії Познанської «Роса»

— З чим автор порівнює крапельки роси?

» Гра «Доберіть риму»

Влітку — квітку;
краси — роси;
краплина — перлина;
горить — за мить;
розтане — стане;
у вись — колись.

V. Читання й обговорення оповідання Василя Чухліба «Стежинка»

1 Гра «Рибки»

Самостійне мовчазне читання оповідання учнями.

- Куди стежка повела Тетянку?
- Що вона бачила, прямуючи стежкою?
- Кого зустріла Тетянка?
- Де живуть мурахи?
- Чим зайняті бджоли?

2 Робота в групах

- Намалуйте словесний малюнок до оповідання.
- Якими ви уявляєте гарбуза та гарбузику з гарбузенятами?

VI. Читання й обговорення оповідання «Хто найкращий співак?» (за Романом Завадовичем)

1 Гра «Впізнай пташку»

Учитель демонструє малюнки пташок, а діти відгадують, хто це. Слухають у запису голоси птахів.

2 Самостійне мовчазне читання оповідання учнями

- Чий спів слухало пташине журі?
- Кого визнали переможцем?
- Чому горобеня мало іншу думку?

VII. Підсумок уроку

- Що нового дізналися на сьогоднішньому уроці?
- Що здалося найбільш цікавим?
- Корисних вам літніх канікул!

Урок 119

Тема. Грайтесь так, щоб усім було весело. В. Сухомлинський «Про що думала Марійка». А. М'ястківський «Паличка-стукалочка»

Мета: удосконалювати техніку свідомого виразного читання прозових творів; вчити переказувати близько до тексту, знаходити в тексті зміну душевного стану героя, формулювати оцінні судження; збагачувати словниковий запас учнів; виховувати бажання співчувати друзям та радіти за них.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над чистомовкою

Ра-ра-ра — у дворі весела гра.
Ру-ру-ру — ми продовжуємо гру.
Ло-ло-ло — все навкруг розцвіло.
Лі-лі-лі — кури ходять по землі.

2 Читайте, думайте, доповнюйте!

Росте — дерево, дитина, ... (*кущ, квітка, саджанець*).
Пливе — пароплав, човен, ... (*качка, хмара, риба, пліт, кит*).
Висить — рушник, картина, ... (*портрет, павутиння, лампочка, яблуко*).
Хрумтить — морква, огірок, ... (*цукор, капуста, сухар*).
Дзижчить — комар, муха, ... (*оса, бджола, джміль*).

3 Робота над лічилкою

Я жмурюсь, заплющу очі,
Всі ховайтесь, хто де хоче!
Вмить розбіглась дітвора —
Йти шукать мені пора.
Більш не буду я чекать:
Раз, два, три — іду шукать.
Раз — за Петра.
Два — за Дмитра.
Три — за Тетянку.
Чотири — за Оксанку.
Я усіх уже знайшов,
Сам ховатися пішов.

В. Гринько

III. Повідомлення теми і мети уроку

— Яка гра згадується у лічилці?
— Сьогодні ми прочитаємо оповідання про те, як діти грали у цю чудову гру.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання оповідання Василя Сухомлинського «Про що думала Марійка»

1) Робота над заголовком оповідання.

— Прочитайте заголовок. Пофантазуйте! Про що може думати дівчинка під час гри?

» Вправа «Мікрофон»

Учні по черзі висловлюють свої припущення.

- 2) Читання оповідання вчителем.
 — Чи справдилися ваші припущення?
 — Про що насправді думала Марійка?
- 3) Словникова робота.

Гра	боляче
шукає	синьоока
мусить	скрикнула
побігла	сміються
піжмурки	стоятиму

Читання слів «луною» за вчителем.

— Яке слово «зайве» у словах другого стовпчика? (*Боляче* — перша буква «бе»)

- 4) Читання тексту учнями. Гра «Квіточка».
 Читає учень, на парту якого впала квіточка.
 — Який настрій був у Марійки в кінці оповідання?
- 5) Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання.
 — Хто грався у піжмурки?
 — Прочитайте опис гри.
 — Де заховалася Марійка?
 — Хто шукав дітей?
 — Що робили діти, коли їх знаходили?
 — Чому сумувала Марійка? Прочитайте, про що вона думала?
 — Чи справді Микола не шукав Марійку? Прочитайте.
 — Де поділися сумні думки дівчинки?
 — Із чим порівнює автор думки Марійки?
- 6) Вправи для розвитку техніки читання.

» **Гра «Слідопити»**

Учитель читає початок речення, решта учнів мають відшукати його кінцівку і прочитати.

» **Гра «Хто що робить?»**

Лариса	злетіли, полетіли
Птахи	шукає, знайшов
Миколка	скрикнула, засміялася, побігла
Петрик	заховалася
Марійка	скрикнув, засміявся, побіг

» **Робота в групах.**

— Знайдіть у тексті по п'ять слів:

1-ша група — назв предметів;

2-га група — назв ознак предмета;

3-тя група — назв дій предмета.

7) Гра «Диктор телебачення».

Читати текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

8) Гра «Відновіть речення».

Той, хто шукає,...

...і знайшов її.

Бігають діти, сміються,...

...мусить знайти всіх.

Він шукав Марійку...

...а Марійку ніхто не шукає.

9) Переказ оповідання.

10) Творчий переказ.

Переказати текст від імені Марійки.

11) Розвиток мовлення.

— Чи знайомі вам почуття, які переживала Марійка?

— Якою ви собі уявляєте Марійку? Скільки їй років?

2 Опрацювання лічилки Андрія М'ястківського «Паличка-стукалочка»

» Гра «Рибки»

Самостійне мовчазне читання лічилки учнями.

— Чи сподобалася вам лічилка?

— Використовуйте цю лічилку при нагоді.

V. Підсумок уроку

— Чи сподобався вам урок?

— Коли ви співчували Марійці?

— Коли раділи за неї?

— Чого нас учить це оповідання?

VI. Домашнє завдання

Переказувати оповідання.

Вивчити лічилку.

Урок 120

Тема. А дружити треба вміти. М. Пономаренко «Суниці для Лесі»

Мета: навчати дітей виразно читати; формувати вміння сприймати зміст твору, визначати його головну думку, оцінювати вчинки дійових осіб; розвивати вміння обмінюватися думками, слухати товариша; виховувати почуття дружби.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Звили чаплі гніздо із паклі.
Із чорного неба крапають каплі.
У гнізді із паклі намокли чаплі.

2 Робота над чистомовкою

Жу-жу-жу — я з Оленкою дружу.
Іж-іж-іж — пиріжок на всіх розріж.
Жи-жи-жи — маєш друга — бережи.
Жа-жа-жа — друг купив мені коржа.

3 Робота над лічилкою

Раз і два. Раз і два.
В нас лічилка лісова!
В лісі — дерево душлисте,
А в дуплі живе сова,
Що жовтаві очі має,
Спить — удень, вночі — літає.
Добрий сон сові приснисть!
Я — ховаюсь! Ти — жмурись!
Г. Чубач

III. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку

- Чи сподобалася вам лічилка?
- Які ще лічилки ви пам'ятаєте?
- Коли будете використовувати лічилки?
- З ким ви граєтеся у піжмурки?

» Вправа «Мікрофон»

- Який твій друг? Розкажи.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу. Опрацювання оповідання Миколи Пономаренка «Суниці для Лесі»

1 Читання оповідання вчителем

- Чий учинок заслуговує осуду, а чий — похвали?
- Хто з дівчаток був справжньою подругою, а хто — ні?

2 Словникова робота

Читання «луною» за вчителем слів: відчинену, підстрибнула, порожніла, наїстися, найменшеньких, занепокоїлась, дітлашня, подзвонили, відсмикнула.

3 Підготовка до читання тексту вголос

— Чиї слова передають нетерплячість; вагання; роздум; радість; розчарування?

4 Читання тексту учнями вголос**» Гра «Квіточка»**

Читає учень, на парту якого впала квіточка.

5 Аналіз змісту оповідання з елементами вибіркового читання

- Коли відбувалися описувані події? Доведіть.
- Хто приїхав до Лесі в гості?
- Який гостинець привезла бабуся?
- Простежте за текстом за вчинками Лесі. Як вона ставилася до подружки?
- А про що свідчать учинки Оксани?
- Чи зрозуміла Леся, чим завинила перед подружкою?
- Як перетворити назву оповідання на питальне речення?

6 Робота в групах

— Пофантазуйте! Як би ви продовжили це оповідання?

V. Підсумок уроку

— Чого вчить нас оповідання Миколи Пономаренка «Суниці для Лесі»?

— Бережіть друзів, пам'ятайте прислів'я: «Немає друга — шукай, а знайшов — бережи».

Що зробити, щоб удвічі
Торт вам здавався смачнішим?
Що зробити, щоб удвічі
Кожний день для вас побільшав?
Щоб і радості, і щастя
Було — вам аж ніде діти?
Тут — ніякого секрету!
Треба з другом все ділити!

А. Костецький

VI. Домашнє завдання

Стисло переказувати оповідання.

Урок 121

Тема. Світ дитячих захоплень. Л. Повх «У горах». М. Рильський «Річка». Підсумок за темою. Підсумок за рік

Мета: розвинути художнє сприймання явищ природи; закріплювати навички роботи над художніми засобами поезії; розвинути зв'язне мовлення учнів; виховувати почуття товариськості.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мовленнєва розминка

1 Робота над скоромовкою

Біля моря долілиць
Спину гріє хлопчик Гриць.
Перележав, перегрів!
Горе Грицю — підгорів.

— Прочитайте скоромовку очима, за указкою — на швидкість, чистоту і правильність вимови.

2 Гра «Складовий аукціон» (хто більше придумає слів на заданий склад)

Ла — (ласка, лама, ластівка,...)

Ру — (рука, ручка, рубанок, рукав,...)

Ша — (шахи, шапка, шакал, шарада,...)

3 Читайте, запам'ятовуйте!

Рак ранесенько проснувся,
В черевики гарні взувся.
Срібна рибка пропливала,
Вона рака не впізнала.
Рак розсердився, роззувся
І додому повернувся.

Г. Чубач

III. Перевірка домашнього завдання

» Гра «Обличчям до обличчя»

Діти повертаються у парах одне до одного і стисло переказують оповідання.

IV. Повідомлення теми і мети уроку

— Яка пора року незабаром настане?

— Як будете відпочивати влітку?

— Сьогодні ми прочитаємо вірші, у яких поети підкажуть вам, де і як можна найкраще відпочити влітку.

V. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1 Опрацювання вірша Лідії Повх «У горах»

- 1) Гра «Рибки». Самостійне мовчазне читання вірша учнями.
— Чи легко далася героям вірша подорож у гори? Чому ви так вважаєте?
- 2) Хорове читання вірша учнями.
— Поясніть уживання розділових знаків, що стоять у кінці останнього речення.

2 Опрацювання вірша Максима Рильського «Річка»

- 1) Гра «Бджілки».
Напівголосне читання учнями тексту, кожен — у своєму темпі.
— Що робили діти на річці?
- 2) Словникова робота.
Юрба — скупчення людей, група, гурт.
Гомінка — галаслива.
Лунка — дзвінка, голосна.
- 3) Читання вірша «буксиром» за вчителем.
— Знайдіть у вірші слова, що повторюються.
— Як їх потрібно читати?
— Який настрій створює цей вірш?
- 4) Гра «Розвідники».
— Прочитайте окличні речення.
— Знайдіть і прочитайте порівняння.
— Чому так радіють діти?
— Як вони передають свою радість?
— Що сказано про пташок? про риб?
— Знайдіть і прочитайте речення, у якому є:
 - синоніми до виразів «зграї пташок», «компанія дзвінка»;
 - слова з м'яким знаком;
 - слова риби і музики.
- 5) Гра «Диктор телебачення».
Читати текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.

VI. Підсумок за темою

Проводиться за запитаннями підручника.

VII. Підсумок уроку

— Корисних вам літніх канікул!

Навчальне видання

Серія «Усі уроки в початковій школі»

КОВАЛЬЧУК Наталія Олексіївна,
НАСТЕНКО Антоніна Іванівна,
РУДАКОВА Аліна Олександрівна

УСІ УРОКИ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ. 2 КЛАС

Головний редактор *Ю. Є. Бардакова*

Редактор *О. В. Грабар*

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*

Технічний редактор *О. В. Лебедєва*

Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 20.11.2012. Формат 60×90/16.

Папір газет. Друк офсет. Гарнітура Шкільна.

Ум. друк. арк. 23,0. Замовлення № 13-02/18-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»»

61001, м. Харків, вул. Плеханівська, 66

тел. (057) 731-96-33

e-mail: office@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

